

**UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚE AGRONOMICE ȘI MEDICINĂ
VETERINARĂ – BUCUREȘTI**
**FACULTATEA DE MANAGEMENT, INGINERIE ECONOMICĂ ÎN AGRICULTURĂ
ȘI DEZVOLTARE RURALĂ**

B-dul Mărăști, nr. 59,
sector 1, cod 71331,
BUCUREȘTI - ROMÂNIA

Tel: +40 21 224 25 76
Fax: +40 21 224.55.97; +40 21 224 28 15
E-mail: draghici@managusamv.ro

DEZVOLTARE RURALĂ

(NOTE DE CURS; SINTEZE)

Prof.Univ.Dr. Ion Dona
Asist.Univ.Drd. Carina Dobre
Asist.Cercet.Drd. Silvia Gergely

București 2005

CUPRINS

INTRODUCERE	3
CAPITOLUL I.....	4
SPAȚIUL RURAL – ORIENTĂRI METODOLOGICE	4
1.1 Conceptul de spațiu rural	4
1.2. Caracteristicile socio-economice ale spatiului rural românesc	5
1.3. Structura spațiului rural.....	9
1.4. Funcțiile spațiului rural	12
1.5. Agricultură și spațiul rural	14
1.6. Industrializarea mediului rural	15
1.7. Satul – componenta principală a spațiului rural.....	16
CAPITOLUL II.....	19
MODELUL VEST-EUROPEAN DE DEZVOLTARE RURALĂ	19
2.1. Mediul rural și lumea capitalistă europeană	19
2.1.1. Evoluții și tendințe în demografia Uniunii Europene	19
2.1.2. Caracteristicile sistemului agroalimentar în țările Uniunii Europene.....	23
2.2. Politicile complexe de dezvoltare rurală.....	28
2.2.1. Principiile politicilor de dezvoltare rurală	28
2.2.2 Măsurile de dezvoltare rurală.....	29
2.3. Dezvoltare rurală și obiectivele generale ale Uniunii Europene.....	32
2.3.1. PAC și dezvoltarea rurală	32
2.3.2. Către o Agricultură Durabilă: Reformele PAC 2003 și 2004.....	33
2.3.3. A răspunde provocărilor.....	33
2.4. Viitorul Politicii de dezvoltare Rurală. Propuneri pentru perioada 2007-2013	35
2.4.1. Ameliorarea competitivității agriculturii și silviculturii prin susținerea restructurării, inovării și dezvoltării: Axa 1	39
2.4.2. Managementul terenurilor: Axa 2	43
2.4.3. Diversificarea economiei rurale și calitatea vieții în zonele rurale: Axa 3	45
2.4.4. Abordarea LEADER: Axa 4	47
CAPITOLUL III	49
POLITICILE AGRICOLE SI DE DEZVOLTARE RURALĂ ALE ROMÂNIEI	49
3.1. Politica agricolă națională a României.....	49
3.1.1. Sprijinul intern	49
3.1.2. Alte politici cu impact asupra sectorului agricol	49
3.1.3. Bugetul de stat pentru agricultură și silvicultură	50
3.2 Programul național pentru agricultură și dezvoltare rurală.....	50
3.2.1 Contextul dezvoltării rurale în România.....	50
3.2.2 Potențialul sectorului agroalimentar	53
3.2.3. Tendințele sectorului agroalimentar.....	82
3.3. Strategia și prioritățile pentru agricultură și dezvoltare rurală în România	89
3.3.1. Strategia cadru.....	89
3.3.2. Obiectivele Planului	90
3.3.3. Strategii și priorități pentru Asistența SAPARD.....	92
3.3.4. Descrierea și efectele altor măsuri	100
3.3.5. Graficul măsurilor și demararea lor	102
3.3.6. Strategia de dezvoltare durabilă a României „Orizont 2025”	105
BIBLIOGRAFIE.....	109
ANEXA NR. 1	111
CHARTA EUROPEANA A SPAȚIULUI RURAL.....	111

INTRODUCERE

Procesul tranziției de la economia supercentralizată la economia de piață a generat, în agricultura și dezvoltarea rurală a României, multiple probleme de ordin economic și social. De aceea, este normal ca preocupările privind identificarea unor soluții și metode de rezolvare a acestora să mobilizeze din ce în ce mai mulți specialiști în domeniu. În acest context, nu se putea să nu se facă apel și la experiența altor țări, printre care un loc aparte îl ocupă țările membre ale Uniunii Europene.

În prezent, agricultura și dezvoltarea rurală din România continuă să fie într-o situație de criză, iar economia este departe de a fi stabilă pentru a putea să o susțină. Dimpotrivă, scăderea raportului dintre indicii de creștere a prețurilor produselor agricole și cei ai produselor industriale cumpărate de agricultori, adâncește foarfecele prețurilor, lucru care ne conduce la concluzia că agricultura înregistrează o productivitate scăzută, față de alte țări, mai ales față de cele din U.E., care reprezintă modelul și ținta spre care se tinde.

Lipsa unei viziuni realiste asupra viitorului satului românesc, asupra noilor ocupații și calificări necesare în procesul de diversificare a activităților – care să pună bazele unei dezvoltări rurale multifuncționale, precum și asupra celor mai eficiente căi de integrare în Uniunea Europeană, devine tot mai acută. În acest sector s-a aplicat cea mai complexă „terapie de șoc”, începând cu anul 1993, iar din 1997 agricultura este lăsată în seama mecanismului pieței. Aproape toate măsurile de politică agricolă au conturat actuala stare de criză: liberalizarea prețurilor produselor agricole, condiționată de limitarea acestora la produsele de bază în consumul populației; liberalizarea prețurilor input-urilor agricole care, în condițiile monopolului statului în amontezele agriculturii a condus la creșterea diferențelor de preț și la reducerea și instabilitatea veniturilor agricultorilor; eliminarea subvențiilor la producătorii agricoli înainte de crearea instituțiilor și a legislației de organizare și funcționare a pieței agricole, ceea ce a determinat reducerea consumului de îngrășăminte chimice, a semințelor de calitate și restrângerea cererii de credite pentru investiții din cauza ratei înalte a dobânzilor; trecerea la sistemul de subvenționare directă a tuturor producătorilor agricoli, mai corect spus a proprietarilor de terenuri, sistem care pulverizează resursele bugetare la milioane de posesori ai titlurilor de proprietate, cu efecte populiste de protecție socială și nu cu scop economic etc.

Lucrarea de față își propune realizarea unei analize a evoluției spațiului rural românesc sub multiplele sale fațete, cu accent asupra conceptelor de dezvoltare rurală în condiții de durabilitate și multifuncționalitate. În acest context, menționăm că România se află în curs de implementare a modelului european de agricultură și dezvoltare rurală.

Având în vedere caracterul său sintetic, lucrarea se adresează în exclusivitate studenților Facultății de Management, Inginerie Economică în Agricultură și Dezvoltare Rurală, Departamentul de Învățământ la Distanță.

Problemele privind dezvoltarea rurală sunt prezentate pe parcursul a trei capitole, al căror scop principal este acela de a expune tipuri și modele de dezvoltare rurală, pornind de la filosofia, conceptele și fazele istorice proprii acestora, cu anumite viziuni asupra a ceea ce trebuie întreprins și în România, bazat pe experiențe ale statelor din UE, spre care, de altfel, se tinde.

Pornind de la general (principii, mecanisme) și ajungând la particular (cazul țărilor din Uniunea Europeană și situația din România), prin analiza spațiului rural, în lucrare se încearcă formularea de soluții și propuneri în funcție de condițiile concrete privind crearea unui mediu economic prielnic dezvoltării, în sensul consolidării unei dezvoltări durabile și multifuncționale a spațiului rural.

CAPITOLUL I

SPAȚIUL RURAL – ORIENTĂRI METODOLOGICE

1.1 Conceptul de spațiu rural

Desigur, se pot da multe definiții și se pot face multiple descrieri spațiului rural. Nu vom încerca să extindem prea mult această problemă, dar, totuși, o anumită ordonare în terminologia și definirea spațiului se impune.

Prima și cea mai des întâlnită imprecizie terminologică se referă la "spațiu rural" și "spațiu agrar"; "activitate rurală" și "activitate agrară" sau mai simplu "rural - agrar". De la început este necesar de precizat că cele două noțiuni, deși relativ apropiate, nu pot fi confundate sau considerate sinonime. Sfera noțiunii de **spațiu rural, activitate rurală, de rural** în general, este mai largă, mai extinsă, cuprinzând în interiorul său și noțiunile de **spațiu agrar** sau **activitate agrară** sau, simplu, **agrar**.

Analizând în evoluție corelația rural-agrar se constată o anumită modificare a acesteia. În societățile preponderent agricole, ponderea cea mai ridicată a activităților în spațiul rural o dețin activitățile agrare. Cu timpul, spațiul rural s-a diversificat atât structural cât și funcțional, în sensul că au apărut mai multe structuri și activități neagrare. În prezent se vorbește tot mai mult de **neoruralism** și de **spații și activități neorurale**.

Spațiul rural este un concept deosebit de complex fapt ce a generat o mare diversitate de păreri privind definirea, sfera de cuprindere și componentele sale.

Pentru a înțelege complexitatea acestui concept este necesară definirea, chiar și sumară a principalelor noțiuni specifice și componentele sale, cum ar fi¹:

- **Ruralul** cuprinde toate activitățile care se desfășoară în afara urbanului și cuprinde trei componente esențiale: comunitățile administrative constituite din membrii relativ puțin numeroși și care au relații mutuale; dispensarea pronunțată a populației și a serviciilor colective; rolul economic deosebit al agriculturii și silviculturii.

Cu toate că, din punct de vedere economic, agricultura și silvicultura dețin un loc important, sensul cuvântului "rural" este mai larg decât al celui agricol sau silvic, aici fiind cuprinse și alte activități cum sunt: industria specifică ruralului; artizanatul, serviciile productive privind producția agricolă și neproductive care privesc populația rurală.

- **Spațiul rural** este noțiune care, prin complexitatea sa a generat numeroase păreri, care diferă de la un autor la altul, dar în esență se ajunge aproape la aceleași concluzii.

După anumite păreri, se consideră că "spațiul rural" poate fi definit în funcție de noțiunile care îl caracterizează, el cuprinzând **tot ceea ce nu este urban**. Această definiție generală creează, adesea, confuzii între noțiunea de rural și noțiunea de agricol, ceea ce nu corespunde realității.

Spațiul rural nu este un spațiu concret și eterogen. Eterogenitatea poate fi privită sub două aspecte: primul se referă la teren – topografie, subsol, sol și microclimat; al doilea aspect se referă la demografie – densitate, polarizare de la mici așezăminte la mari aglomerări urbane.

O definiție mai completă a spațiului rural apare prin luarea în considerare a următoarelor criterii de ordin: morfologic (număr de locuitori, densitate, tip de mediu), structural și funcțional (tip de activități și de relații).

Din această definiție a spațiului rural sunt evidențiate cel puțin următoarele elemente:

- spațiul rural se caracterizează printr-o slabă densitate a populației;

¹ I. Bold, E. Buciuman, N. Drăghici *Spațiul rural – definire, organizare, dezvoltare*, Timișoara, Editura Mirton 2003, pg. 15-21

- formele de stabilire umană sunt satele și comunele, caracterizându-se prin individualitatea și discontinuitatea spațiului construit;
- activitatea productivă este predominant agricolă și silvică dar nu exclude industria de procesare și comerțul rural;
- relațiile dintre oameni se bazează, în principal, pe cunoașterea reciprocă din toate punctele de vedere;
- mediul înconjurător este mult mai puțin poluat decât în mediul urban etc.

Forma definitivă a definiției spațiului rural o întâlnim în Recomandarea nr. 1296/1996 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei cu privire la Carta europeană a spațiului rural în următoarea formă: expresia (noțiunea) de "*spațiu rural cuprinde o zonă interioară sau de coastă care conține satele și orașele mici, în care majoritatea părții terenului este utilizată pentru:*

- agricultură, silvicultură, acvacultura și pescuit;*
- activitățile economice și culturale ale locuitorilor acestor zone (artizanat, industrie, servicii etc);*
- amenajările de zone neurbane pentru timpul liber și distracții (sau de rezervații naturale);*
- alte folosințe (cu excepția celor de locuit) ". (vezi Anexa I)*

1.2. Caracteristicile socio-economice ale spațiului rural românesc

Pe teritoriul delimitat ca spațiu rural trăiește o **populație rurală** care numără 10,14 milioane de locuitori (în anul 1999).

În ultimii 30 de ani (după 1966) populația rurală s-a redus cu 16%. În aceeași perioadă, populația din mediul urban a crescut cu cca. 70%.

Reducerea populației nu a avut aceeași intensitate în întregul spațiu rural.

În jumătatea de vest a țării, tendința de scădere numerică a populației a fost aproape generalizată, aici înregistrându-se și cele mai accentuate reduceri din țară, până la mai puțin de 50% din populația anului 1966. Cauzele scaderilor demografice au fost diferite: fie migrarea spre orașele din zonă, fie emigrarea etnicilor germani, fie un comportament demografic caracterizat printr-o natalitate foarte scăzută.

Cele mai multe dintre zonele în care s-au înregistrat creșteri demografice sunt concentrate cu precădere în zonele montane.

Și în actualul deceniu, în primii 7 ani, a continuat tendința de scădere a populației rurale (cu 2,7%), în condițiile în care întreaga populație a țării a scăzut.

În perioada 1992-1997, populația rurală s-a diminuat cu cca. 280 mii de persoane, scăzând de la 10.418 mii locuitori în anul 1992 la 10.141 mii în anul 1997.

Tabel nr. 1.1

Factorii de scădere a populației rurale în perioada 1991-1997

	1991		1997	
	mii pers.	‰	mii pers.	‰
Soldul migrației rural-urban	-106	-10,6	13	+1,2
Soldul miscării naturale	- 11	- 1,0	-47	- 3,5
Scăderea totală a populației rurale în perioada 1991-1997	-117	-11,6	-34	-2,3

Sursa Comisia Națională pentru Statistică "Anuarul Statistic al României", 1992, 1998

În ultimii 2 ani (1998 și 1999) se constată reapariția fenomenelor de creștere demografică sau de oprire a declinului în zone în care populația rurală fusese în scădere mult timp.

Cauza care a contribuit la imprimarea tendinței de creștere a fost, în principal, încetarea migrației spre orașe și chiar creșterea migrației spre rural. Între 1991 și 1997 a crescut de 3 ori

numarul persoanelor care au plecat din urban si s-au stabilit in rural. Dupa 1995, soldul a devenit pozitiv in favoarea ruralului .

Tabel nr. 1.2

Evolutia fluxurilor migratiei interne intre urban si rural, cu schimbarea domiciliului

Rate la 1000 locuitori

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Din rural in urban	10,7	9,4	6,9	6,6	5,9	5,9	5,6
Din urban in rural	2,5	3,8	3,4	4,7	5,8	6,7	7,9
Sold in rural	-8,2	-5,6	-3,5	-1,9	-0,1	+0,8	+2,3

Sursa: Comisia Nationala pentru Statistica "Anuarul statistic al. Romaniei", 1998;

In general, este vorba de o intoarcere a populatiei urbane migrata initial din rural, care nu se datoreaza cresterii calitatii vietii in rural, ci este consecinta dificultatilor pe care le au persoanele disponibilizate prin restructurarea economiei urbane.

Grupa de varsta de 25-39 ani predomina intre cei ce migreaza spre rural fapt ce contribuie la cresterea si intinerirea resurselor de munca in rural, constituind o oportunitate pentru dezvoltarea economiei rurale. Este o categorie demo-economica relativ usor de format in spiritul antreprenorial si de orientat spre activitatile neagricole care trebuie dezvoltate in rural.

Densitatea populatiei in mediul rural este, in general, *scazuta*, nivelul mediu fiind in 1997 de 47,7 locuitori/kmp., de peste 10 ori mai redusa decat densitatea medie din urban (484,8 locuitori/kmp).

Exista insa mari diferente intre modul de distributie a populatiei in teritoriile rurale ale judetelor. In mare parte, densitatea populatiei este influentata de formele de relief.

Densitatea este foarte scazuta in comunele din perimetrul Muntilor Carpati, precum si din Dobrogea (sub 50 sau chiar sub 30 locuitori/kmp). In Delta Dunarii si in cateva zone montane traiesc sub 8 locuitori/kmp, fiind zone cu o retea slaba de localitati.

Judetele cele mai slab populate sunt Caras-Severin (20,7 loc/kmp) - judet de munte si cu probleme grave de depopulare ca urmare a unei natalitati foarte scazute - si Tulcea (17,4 loc/kmp) - cu conditii geografice speciale, datorate prezentei Deltei Dunarii pe circa o treime din teritoriul judetului .

In consecinta, criteriul densitatii nu este suficient de relevant pentru evidentierea dificultatilor cu care se confrunta un teritoriu.

Structura pe sexe a populatiei rurale este relativ echilibrata, numarul femeilor fiind aproape egal cu cel al barbatilor - 5,03 milioane sunt barbati (49,6%) si 5,10 milioane sunt femei (50,4%).

In 11 judete situate in regiunile in care procesele de migrare au fost cele mai intense in ultimii 10-20 de ani (Bacau, Iasi, Vaslui, Braila, Constanta, Galati, Alba, Bistrita-Nasaud, Covasna), numarul barbatilor este superior numarului femeilor (Anexa 30). Tendinta de migrare s-a manifestat mai intens in randul femeilor tinere decat in randul barbatilor, ca urmare, deficite semnificative de populatie feminina se inregistreaza in grupele de varsta 20-39 ani. Plecarea acestor tinere din sate se datoreaza lipsei locurilor de munca pentru femei si lipsa serviciilor si facilitatilor specifice varstei .

Dezechilibrul pe sexe, tocmai la varstele tinere, cand se formeaza familiile, pot antrena dereglari ale vietii sociale a comunitatilor si pot genera probleme legate de reproducerea populatiei, contribuind indirect la continuarea declinului demografic.

Structura pe varste a populatiei rurale este caracterizata printr-un relativ dezechilibru, procesul accentuat de imbatranire demografica fiind evident. Varsta medie a populatiei rurale este ridicata (cca. 38 de ani) si in continua crestere.

Populatia care a depasit varsta de 50 de ani este foarte numeroasa: 1 din 3 persoane din rural se incadreaza in aceasta categorie de varsta, fata de 1 din 5 in urban. Procesul de imbatranire a aparut pe masura scaderii numarului de persoane mature, ca urmare a migrarilor masive din ultimele 3 decenii, si s-a accentuat in ultimii 8-9 ani prin restrangerea numarului de nasteri.

Exista si un aspect pozitiv in structura pe varste, cu manifestare temporara. Contingentul numeros de tineri de 15-29 de ani, care nu au mai migrat din sate dupa 1990, a intrat in categoria resurselor de munca, contribuind la intinerirea semnificativa a fortei de munca din rural. Ordinul de marime al acestui fenomen este dat de raportul dintre segmentul de varsta 15-29 ani si actuala grupa de varsta 30-44 ani (1,64:1 in rural fata de numai 1,15:1 in urban)

In consecinta, ruralul dispune in prezent, in majoritatea regiunilor, de un contingent relativ numeros de resurse de munca foarte tinere, cu disponibilitati pentru calificare, pentru pregatire profesionala si manageriala in domenii economice noi.

In intreaga regiune Nord-Est prezenta acestor tineri este foarte numeroasa (depasesc de 2 ori populatia de 30-44 ani) si ei pot reface potentialul demo-economic imbatranit, afectat de migratie in deceniile trecute. Tinerii constituie insa o presiune pe piata muncii si necesita crearea de locuri noi de munca. In aceste zone sunt necesare masuri speciale de dezvoltare si diversificare a activitatilor de instruire a tinerilor in domenii ce valorifica resursele locale.

In regiunea Vest, procesul de intinerire a fortei de munca este insesizabil, in unele parti ale judetelor Arad, Caras-Severin, Hunedoara fiind nevoie de masuri speciale de atragere a tineretului in spatiul rural.

Procesul de imbatranire demografica se manifesta relativ diferentiat in teritoriu.

Populatia din mediul rural participa la activitatea economica in proportie de peste 57% (anul 1997), in timp ce populatia urbana avea o rata a participarii de numai 47%. Rata medie de participare a populatiei Romaniei era de 52,2%, conform metodologiei BIT.

Rata mare de activitate in rural este rezultatul prezentei agriculturii ca ramura economica predominanta, cu grad scazut de tehnicizare. Viata activa incepe devreme, aproape 2/3 din populatia in varsta de pana la 25 de ani fiind deja activa, fata de numai 1/3 in urban.

Nivelul scazut al veniturilor din agricultura si lipsa altor activitati neagricole nu au stimulat tinerii sa ramana in rural, batranii fiind nevoiti sa lucreze singuri terenurile. De aceea, o mare parte din locuitori prelungesc viata activa pana la varste inaintate - aproape 3/4 dintre locuitorii de 50-64 ani din rural sunt activi, iar dupa varsta de 65 de ani, jumătate din locuitori raman inca in activitate .

Aceasta face ca pe piata muncii sa fie prezente efective numeroase de persoane foarte tinere dar si un numar foarte mare de varstnici. Este cazul unor agricultori care sunt nevoiti sa lucreze in gospodariile personale deoarece nu exista alti membri de familie, tineri, care sa preia activitatea.

Cea mai mare rata de participare se inregistreaza in regiunile Nord-Est si Sud Vest, datorita gradului mare de imbatranire a populatiei si de predominanta a agriculturii.

Comparatia intre raportul de dependenta demografica si raportul de dependenta economica evidentiaza inca o data faptul ca multi varstnici trecuti de 65 de ani sunt inca activi. Acest fapt impiedica modernizarea agriculturii, pepretueaza practicarea unei agriculturi traditionale si mentine eficienta scazuta.

Regiunile care dispun de contingente numeroase de tineri sub 35 ani sunt, pe de o parte, cele care au un grad mai ridicat de dezvoltare economica (Nord-Vest, Centru si Bucuresti) si, pe de alta parte, Regiunea Moldovei, unde natalitatea ridicata asigura un spor de populatie tanara mai mare.

Gradul de activitate a populatiei rurale este destul de diferit intre regiunile tarii.

In economia tarii, agricultura reprezenta, in anul 1997, principala ramura din punct de vedere al ocuparii populatiei -36,8%.

In majoritatea regiunilor, agricultura si silvicultura domina intreaga **economie regionala**. Numai in trei regiuni (Vest, Centru si Bucuresti) agricultura este devansata de industrie si constructii.

In mediul rural, ramura agriculturii domina net ca activitate economica, ocupand circa 70% din forta de munca. Chiar si in urban, agricultura reprezinta cateva procente in forta de munca.

In ultimii ani, structura economica din rural a ramas aproape neschimbata, doar serviciile au crescut usor ca pondere din punct de vedere al ocuparii.

Intre regiunile tarii exista diferente in ceea ce priveste **locul agriculturii in economia rurala**.

Cea mai mare parte din populația ocupată în agricultura își desfășoară activitatea în cadrul gospodăriilor proprii: 46,6% dintre agricultori sunt lucrători pe cont propriu (*self-employed*), reprezentând șefii de exploatare agricolă individuală. O altă parte aproape la fel de mare - 43,8% din agricultori - este reprezentată de membrii de familie neremunerați (*unpaid family workers*). Se poate spune că agricultura se practică aproape în totalitate (de către 90,4% din agricultori) în gospodăriile familiale, împreună cu membrii familiei.

Lucrătorii pe cont propriu (șefii de exploatare) sunt în majoritatea lor varstnici, peste 2/3 dintre ei depășind vârsta de 50 de ani, iar 1/3 au depășit chiar vârsta de 65 de ani.

Printre membrii de familie, împreună cu care se realizează activitățile agricole în gospodării, o parte însemnată o constituie copiii până în 25 ani. Aceștia reprezintă peste 1/4 din totalul categoriei de lucrători familiari.

Cele mai numeroase contingente de tineri sub 25 de ani care lucrează încă în gospodăria familială a părinților sau rudelor se găsesc în regiunile Nord-Est și Sud-Est, în această categorie intrând 31-34% dintre toți lucrătorii familiari.

Deși există în prezent un contingent relativ semnificativ de tineri în rural, acest tineret nu are calitatea de proprietar, decât în mică proporție, astfel că bătrânii sunt proprietarii și șefii de exploatare.

Față de această situație, este necesară crearea unui cadru adecvat care să stimuleze transferul managementului fermei agricole de la persoanele varstnice spre cele tinere, prin crearea unor sisteme care să asigure venituri alternative.

Numărul somerilor în România era estimat la **820 mii persoane**, în trim. I anul 1998 (conform datelor obținute de Comisia Națională pentru Statistică prin anchete AMIGO), din care 458 mii bărbați (55,9 %) și 362 mii femei (44,1 %).

Din totalul somerilor, 550 mii persoane se găseau în urban (67 %) iar 270 mii erau în rural (33 %).

Rata somajului (BIM) la nivelul țării era de 7,4%. Rata somajului în rural era de numai 5,0%, de 2 ori mai mică decât în urban, 9,6%.

În concluzie, prin componentele sale, spațiul rural se deosebește de toate celelalte spații existente pe un anumit teritoriu. Cele mai semnificative deosebiri între spațiul rural și celelalte spații pot fi semnalate în următoarele domenii: **structura economică; densitatea populației; profesiile de bază dominante; cultură și edificii culturale; viața spirituală; relațiile interumane; cutumele etc.**

Delimitările dintre spațiul rural și celelalte forme de spații au permis formularea sintetică a unor **caracteristici specifice**²:

- 1. Din punct de vedere al structurii economice, în spațiul rural activitățile agricole dețin ponderea cea mai mare din teritoriul rural.** Aceasta nu exclude existența și a altor activități, dimpotrivă, silvicultura și industria forestieră în zonele montane și colinare, au un rol esențial în economia spațiului rural, la care se adaugă turismul și agroturismul de agrement, serviciile pentru populație etc. Cu toate acestea, economia spațiului rural rămâne preponderent agricolă. Ponderea superioară a agriculturii în economia spațiului rural devine din ce în ce mai discutabilă pentru că tendința de “implementare” în spațiul rural a unor elemente specifice urbanului (industria de procesare a produselor agricole; dezvoltarea infrastructurii, extinderea activităților culturale etc.), determină scăderea ponderii agriculturii din punct de vedere al locului pe care-l ocupă în totalul populației ocupate, în produsul brut și în valoarea adăugată etc. Tendințele de scădere a ponderii activităților agricole în economia spațiului rural este accentuată de reducerea terenului arabil în favoarea altor categorii de terenuri: cum ar fi pentru plantații forestiere, șosele, drumuri, spații pentru alte construcții cu scopuri turistice și de agrement.

² I. Bold și colaboratorii, op. cit., pg.56/60

2. **Din punct de vedere ocupațional, spațiul rural este preponderent un spațiu de producție în care activitățile sectoarelor primare dețin o pondere ridicată în economia ac estuia.** Alături de agricultură, procesarea produselor, silvicultura cu exploatarea pădurilor, industria lemnului, industria casnică, producția artizanală etc. vin să completeze economia spațiului rural. Serviciile productive legate de activitatea agricolă și silvică încep să prindă contur și să-și aducă un aport în acest domeniu, la care se adaugă dezvoltarea industriilor conexe agriculturii. Cu privire la profesiunile practicate în spațiul rural, acestea sunt practice, manuale, unele necesitând un grad de calificare și chiar policalificare profesională. Populația ocupată în servicii neproductive, activități social – culturale deține o pondere redusă în numărul locuitorilor din comunitățile rurale. De asemenea, în decursul unui an o bună parte din populația care lucrează în activități neagricole cu contract de muncă nelimitat desfășoară activități agricole ajutându-și membrii familiei sau completându-și veniturile cu cele provenite din muncile agricole prestate la terți. Se poate afirma că este o caracteristică a muncii în spațiul rural ca o persoană să presteze munci neagricole și agricole. Această pluriactivitate are consecințe multiple asupra stării de spirit a lumii rurale în ceea ce privește autoconsumul alimentar.
3. **În ceea ce privește forma de proprietate, cea privată este predominantă.** În zonele rurale proprietatea publică și privată a statului este mult mai redusă, ea fiind constituită din pășuni, izlazuri, parcuri și terenuri cu destinații speciale (rezervații, parcuri naționale etc.).
4. **O caracteristică importantă a spațiului rural constă în densitatea redusă a populației și a mărimii așezămintelor bine aerisite și umane.** Comunitățile umane din spațiul rural au unele caracteristici specifice și anume, raporturile interumane sunt mai bune și întraajutorarea este mai frecventă. Locuitorii se cunosc între ei din toate punctele de vedere și ierarhizarea lor se face ținând seama de comportamentul în familie și societate.
5. **Din punct de vedere peisagistic, spațiul rural, prin structura sa naturală, prin flora și fauna sa, este incomparabil mai frumos și mai apreciat de mai mulți locuitori.** Aerul mai curat, liniștea etc., guvernează majoritatea așezămintelor rurale.
6. **Viața în spațiul rural, mai mult decât în oricare alt mediu social, este așezată pe o serie de norme emanate din experiența de viață, din tradiții, obiceiurile și cultura locală.** Viața socială și culturală, caracteristicile ruralului, reprezintă un patrimoniu de neegalat al umanității, element care alături de economie și ecologie dă adevărata dimensiune a spațiului rural.
7. **Activitățile neagricole, în special cele industriale și de servicii se bazează pe complementaritate față de agricultură dar aceasta nu exclude posibilitatea de înființare a întreprinderilor mici și mijlocii din alte domenii.** Și în acest caz, faptul că furnizează forța de muncă disponibilă vine în complementarea economiei spațiului rural.
8. **Se apreciază că nu se poate pune semnul egalității între *rural* și *rustic*, pentru că și în domeniul rural acționează legile progresului care impun o evoluție în viața oamenilor din spațiul rural.** Este greu să afirmăm că, involuțiile, în anumite perioade, pot avea efecte atât de grave încât să se ajungă la *rusticizarea* spațiului rural.

1.3. Structura spațiului rural

Spațiul rural poate fi definit atât din punct de vedere structural cât și din punct de vedere funcțional.

Structura spațiului rural, privită prin prisma economică și socială, este diferențiată de B. Kâyser în spațiu rural **periurban** (preorășenesc n.n.), intermediar și **marginal** sau **periferic**.

Spațiul rural periurban cuprinde zona limitrofa marilor orașe și centre industriale, având raza de lungime variabilă între 10 și 50 km, funcție de puterea economică și administrativă a polului industrial. Zonele rurale periurbane sunt, de regulă, cele mai vivace dar și cu cea mai puternică amprentă urbană. În aceste zone se manifestă, în paralel, atât fenomene de urbanizare cât și de ruralizare care le conferă caracter hibrid rural-urban. Din punct de vedere edilitar și al echipării tehnice, aceste zone sunt mai evolute, atât datorită influenței educaționale (cu privire la modul de viață urban) cât și al veniturilor mai mari ale populației. În schimb, din punct de vedere arhitectural și cultural zonele rurale periurbane sunt puternic și, de cele mai multe ori, negativ influențate și chiar poluate de urban. Ruralul autentic este, din ce în ce mai absent, instalându-se fclemehte'ale'nttidului de viață și cultură urbană. Populația acestor localități este toiai heterogenă în mare parte localitățile rurale periurbane au preponderent funcție de habitat (rezidențiale) pentru populația care lucrează în orașele - Contrei de tonă periurbană. Majoritatea locuitorilor acestor zone navetează zilnic, dimineața spre locurile de muncă, școală, piață etc, iar după amiaza naveta se face invers spre sat, spre case sau locuințe. În țările dezvoltate, dar și la noi în țară, în aceste perimetre rețelele de telecomunicații și de transport sunt dezvoltate (autostrăzi, drumuri de centură, șosele, linii de tren, tramvai, metrou etc).

În localitățile rurale periurbane mișcarea populației este mult mai puternică, fapt ce determină caracterul heterogen al localităților. Au apărut în multe localități "cartiere noi" în care locuitorii sunt proveniți din toate colțurile țării sau ale lumii în cazul unor țări de mare atracție economică (Germania, Elveția, Franța etc).

Din punct de vedere economic zonele periurbane sunt puternic și divers dezvoltate. Economia este mixtă: agricolă, industrială și de servicii, în zonele propice (munte, litoral, lacuri, puncte de atracție turistică) turismului rural și economia agroturistică este preponderentă. Agricultură are o structură adecvată apropierea de marile pieți de desfacere, având, de regulă, caracter legumicol, pomicol, de creștere a animalelor, (vacă cu lapte). În fermele agricole se practică, în cele mai multe cazuri agricultură intensivă. Dată fiind densitatea populației și atracția zonelor periurbane, fermele au suprafețe mici spre mijlocii. În multe ferme se lucrează în part-time, salariații-navetiști muncind și în fermele agricole familiale. Multe gospodării rurale au caracter de hobby - fermă sau de casă-fermă de subsistență.

Dezvoltarea industriei în spațiu rural a impus în anii 1970 concepția dezvoltare rural-urbană a zonelor agricole (developpement rurban).

În țările cu populație densă sau în unele zone dense au apărut semne de urbanizare a satelor, acestea devenind niște vaste dormitoare orașelor neîncăpătoare pentru exodul sau migrația necontrolată. Pe lângă semne sociale multiple, au apărut conflicte de interese între populația din zonă și noii veniți. Creșterea populației în aceste cvartale "rurale" noi au împins investitorii spre implantarea de investiții mari, ducând la fenomenul de gigantism industrial și, prin consecință, la utilizarea acestor localități. Nu puține sunt localitățile Germaniei, Austriei, Olandei etc. care au resimțit din plin acest proces în anii 1970-1980.

În prezent, după circa 20 de ani, acest tip de dezvoltare rurală, este dintr-un alt punct de vedere. Conceptul nou de dezvoltare rurală a zonelor periurbane are în centrul său ideea **autenticității rurale**, printr-o a de implantare de întreprinderi private mici și mijlocii situate în aval și amonte de agricultură prin intermediul cărora să se descurajeze navetismul și să se stabilizeze, pe cât este posibil, populația localnică. În același timp, autoritățile locale din zonele periurbane au început să aibă în centrul preocupărilor sale interesele ecologice, sociale și culturale și financiar-economice. Această politică conduce, implicit, la lupta satelor împotriva urbanizării și denaturării caracterului rural al acestora.

Spațiul rural intermediar cuprinde cea mai mare suprafață a ui rural unde preponderentă, din punct de vedere economic, este itura. Cu alte cuvinte spațiul rural intermediar,

în înțelesul dat de B. este **spațiul agricol** sau **zona agrară a spațiului rural**. În principal, rural intermediar cuprinde zonele cerealiere, furajere și de creștere a elor, spațiile viticole și pomicele. Aici regăsim întreprinderile ie performante, fie că este cazul fermelor privat-familiale în țările din 3 că este cazul exploatațiilor de tip asociativ sau societar în țările cu nie agroalimentară în tranziție

Ideologia dezvoltării zonelor agrare din spațiul rural intermediar s-a bazat pe **productivismul a gricol și profitabilitatea e xploatațiilor agricole**. Introducerea metodelor intensive, cum este cazul tehnologiilor de tip industrial în creșterea animalelor fără sol la porci și păsări, specializarea excesivă a producției agricole, a determinat apariția unui nou tip de dezvoltare rurală după anii 1955-1960. Zone agricole întinse din Europa și America au devenit strict specializate. Sute de km, dacă străbați, în așa numitul cordon al porumbului din Iowa, Minnesota, Wisconsin, Ohio, vei vedea în stânga - dreapta drumurilor numai și numai porumb. Mai în sud, în preajma orașului Saint-Louis din Missouri peisajul se schimbă, în locul porumbului apărând soia. În Franța găsim, de asemenea, întinse suprafețe de sfeclă de zahăr și cartof, de cereale boabe sau suprafețe de pajiști cum este cazul în Bretania.

După expresia lui H. Lamarche, s-a trecut de la **logica țărănească la logica productivistă** în exploatațiile agricole vesteuropene, în general, și cele franceze, în special. Noul tip de dezvoltare rurală, cu agricultura productivistă, superintensivă, a avut efecte vizibile, producțiile medii de grâu s-au mărit de 4-5 ori, cele de porumb de 3-4 ori, cantitatea de carne sau ouă obținută pe metru pătrat construit a întrecut orice imaginație. Într-un timp relativ scurt (20-25 de ani), s-a instalat supraproducția agricolă, au scăzut prețurile produselor agricole sub orice limită prevăzută, iar politicile agricole ale guvernelor vesteuropene și ale U.E au fost nevoite să ia o serie de măsuri de reglare a producției și veniturilor fermierilor. Astfel, fermele mici și mijlocii au dispărut, în mare parte fiind preluate de fermele competitive iar numărul fermierilor este în descreștere vizibilă de la an la an. în același timp, o serie de reglementări economice guvernamentale au început să limiteze producția agricolă la unele produse la un nivel dat prin contingentări, înghețarea (limitarea) suprafeței cultivate, întoarcerea la pârloagă (circa 10-15% în UE), scăderea subvențiilor etc.

În fostele țări socialiste alte fenomene economice și sociale au dominat agricultura zonelor rurale intermediare: pierderea proprietății funciare, colectivizarea, etatizarea producției agricole, dispariția exploatațiilor agricole familiale, transformarea țăranilor din agricultori în lucrători (ouvrieri) agricoli, proletari. în paralel, marile exploatații de tip I.A.S. sau C.A.P. trec, în multe cazuri, la agricultura de tip industrial, specializată și tehnologizată pentru performanțe ridicate. Apar multe complexe zootehnice de tip industrial fără sol. În același timp, datorită problemelor sociale, agrare multe unitați agricole sunt în pragul falimentului. Acumulările financiare și materiale sunt minime, cu mult sub standardele unei agriculturi intensive. Acum, prin decolectivizarea agriculturii acestor țări, s-a ajuns la o situație diametral opusă față de înainte de 1990. S-a realizat (parțial) reîmproprietărirea, dar pe fondul deteriorării exploatațiilor agricole. În mai toate țările foste socialiste, dar cu tendință mai evidentă în România, exploatațiile privat+familiale, cel puțin până la această dată, nu au fost și nu sunt susținute de guverne. Atât în plan legislativ cât și financiar a fost favorizată "marea agricultură" de tip asociativ (asociațiile și societățile agricole - foste C.A.P.) și societățile comerciale agricole cu capital majoritar de stat (fostele I.A.S).

În viitor problematica dezvoltării rurale în spațiul rural intermediar este una dintre cele mai complexe, atât pentru țările UE, cât și pentru cele asociate (țările în tranziție).

Spațiul rural periferic. Sensul noțiunii de "periferic" în cazul spațiului rural nu trebuie înțeles (cu precădere) din punct de vedere geografic, teritorial, ci, în primul rând, din perspectivă economică și socială. Această parte a spațiului rural se află la "periferia" economică, productivă și, în multe cazuri, la zona defavorizată social a sistemului agrar și silvic. Factorii care favorizează apariția unor zone periferice în spațiul rural sunt atât de natură agroecologică cât și de natură economică. Este cunoscut faptul că nu toate terenurile agricole au același potențial natural și tehnologic. De asemenea, poziția (distanța, accesibilitatea) terenurilor agricole față de centrele de aprovizionare - desfacere au mare influență asupra activității comerciale a întreprinzătorilor agricoli față de înființarea sat| continuarea exploatațiilor agricole în zonele rurale periferice.

În agricultură, mai mult ca în alte ramuri economice, legea randamentelor neproportionale, are acțiune concretă ca efect a unei alte legi (naturale): legea fertilității descrescînde a solurilor. Consecința economică a legii randamentelor neproportionale în agricultură (în producția vegetală) este **renta funciară**. Cum, în general, prețurile produselor agricole sunt unice, egalizarea acestora producându-se pe piață, iar recoltele medii la ha și costurile sunt diferențiate funcție de potențialul natural al solului și de tehnologii, rezultă profit inegal pe diferite terenuri, exploatații, zone agricole etc. Acest fenomen economic specific pământului ca principal factor de producție al agriculturii (și altor factori naturali) determină în spațiul rural diferențieri ale profitabilității producției agricole și a exploatațiilor. Astfel mai multe terenuri și implicit zone agricole, nefiind atractive pentru agricultori, acestea, devin, încet, încet zone periferice producției agricole și prin consecință, vieții rurale în ansamblul său.

În țările cu agricultură intensivă, un alt factor care conduce la periferizarea unor zone rurale este **supraproducția agricolă**. Intensificarea producției agricole determină ca o cantitate de produse, solicitată pe piață în momente succesive, să fie obținută de pe suprafețe din ce în ce mai mici ca urmare a creșterii succesive (anuale) a producțiilor medii la ha. Acest fenomen, specific țărilor performante economic, are puternice consecințe economice și sociale asupra exploatațiilor agricole aflate în zonele pedoclimatice mai nefavorabile.

În România din circa 9,74 milioane de ha teren arabil, circa 3,38 milioane ha (34,6%) reprezintă teren cu potențial inferior de producție. Întinse zone colinare sunt supuse unor intense procese de eroziune. Cea mai accentuată eroziune se întâlnește în zonele Vasluiului și Bârladului, Podișu Transilvaniei și Măcinului, Dealurile Vrancei și Olteniei etc. Spații defavorizate se întâlnesc în zona nisipurilor și exploatațiilor carbonifere din Oltenia, Delta Dunării, precum și multe suprafețe din zona montană.

Structurarea spațiului rural în periurban, intermediar și marginal nu este strict delimitată. În interiorul fiecărei categorii de spațiu se regăsesc zone (insule) mai reduse sau mai extinse din celelalte categorii. Delimitare între spații se face, de regulă, gradual, în zonele de confluență regăsindu-se elemente comune.

1.4. Funcțiile spațiului rural

Spațiul rural, poate fi apreciat, ca fiind mediul natural în care se instalează activitățile umane, cu condiția ca acestea să nu fie agresive și să promoveze degradarea lui. Revenirea populației spre activități agricole și neagricole în spațiul rural poate fi apreciat ca un factor de reechilibru biologic, pentru că se întoarce într-un mediu lipsit de toate aspectele nocive oferite de spațiul urban.

Multiplele activități economice, sociale, culturale etc., care se desfășoară în spațiul rural pot fi sintetizate în trei funcții principale: economică, ecologică și socio-culturală³.

- **Funcția economică a spațiului rural** este considerată funcția de bază, primară, care are ca obiectiv principal obținerea produselor agricole și a altor bunuri materiale realizate de ramurile productive din amonte și din aval de agricultură, precum și silvicultura, industria forestieră, artizanatul etc. Obținerea acestor produse ar trebui să asigure oamenilor din spațiul rural condiții de viață satisfăcătoare.

Țările semnatare ale Cartei europene a spațiului rural se angajează să garanteze un sistem de producție menit să asigure:

- necesarul de alimente al populației;
- garantarea unui nivel al veniturilor pentru agricultori și familiilor lor apropiate și comparabile cu a celorlalte profesii, cu un nivel de responsabilitate comparabil, asigurând o sursă de venit (profit) fundamental pentru populația rurală;

³ I. Bold și colaboratorii op. cit., pg.60-62.

- protejarea mediului înconjurător și asigurarea regenerării mijloacelor de producție, cum ar fi solul și apa freatică, pentru generațiile viitoare în spiritul unei dezvoltări durabile;
- producerea de materii prime reciclabile destinate industriei și producției de energie;
- toate nevoile întreprinderilor mici și mijlocii agricole, artizanale sau comerciale și de prestări servicii;
- o bază pentru recreație și turism;
- conservarea resurselor genetice ca bază a agriculturii și biotehnologiei.

Din cele de mai sus rezultă că funcția economică este o funcție complexă care cuprinde un număr mare de activități (pluriactivități), în sensul că, spațiul rural nu mai este conceput ca o zonă eminentamente agricolă, ci ca o structură economică diversificată cu implicații sociale complexe care se referă, în principal la: posibilități de plasare a forței de muncă în activități agricole, stabilitatea populației și, în special, menținerea tineretului în spațiul rural prin oferta de activități neagricole dar conexe acestora, garantând în acest mod surse de venituri suplimentare pentru populația rurală; folosirea mai complexă a timpului de muncă secundar (parțial) al salariaților în exploatarea agricole.

- **Funcția ecologică a spațiului rural.** Industrializarea generală, excesivă în unele zone rurale, exploatarea rapace a unor terenuri miniere, intensificarea și industrializarea zootehniei, comasarea acestora în mari aglomerații de animale pe spații agricole foarte reduse etc. au determinat apariția și intensificarea unuia dintre cele mai grave fenomene, și anume “poluarea spațiului rural” (sol, aer, apă), deteriorarea peisajului agricol și silvic, reducerea alarmantă a florei și faunei și producerea unui dezechilibru ecologic în foarte multe ecosisteme ale spațiului rural.

Acest impact agresiv, dăunător asupra mediului natural a impus adoptarea unor măsuri care au menirea să limiteze și să înlăture efectele negative ale factorilor poluanți asupra spațiului rural.

În acest context sunt formulate măsuri și de Carta europeană, susținută de o legislație adaptată la condițiile concrete ale fiecărei țări să protejeze mediul natural. Prevederile acestui document se referă la următoarele aspecte:

- eforturile susținute în exploatarea rațională și durabilitatea resurselor naturale și de a se prezerva spațiile de viață și biodiversitatea;
- protejarea peisajului, deoarece acesta reprezintă interesul primordial inclusiv în cazul peisajelor seminaturale sau amenajate de om;
- protejarea frumuseții și a particularităților spațiului rural, renovând satele și construcțiile, remediind pe cât posibil degradările naturii și ale peisajului;
- înregistrarea locurilor unde există specii vechi sau rase de animale de crescătorie, peisaje rurale tradiționale, tehnici tradiționale în agricultură etc.;
- de a veghea ca dispozițiile juridice naționale și internaționale asupra protecției mediului să fie respectate cu strictețe etc.

Aceste precizări impun o anumită *politică de protecție a mediului natural*. Ea trebuie să cuprindă proiecte de amenajare a spațiului rural menite să asigure protecția și gestionarea solului, aerului și pentru conservarea florei, faunei și a habitatului lor.

De asemenea, nu sunt lipsite de interes măsurile politice cu privire la delimitarea zonelor în care construcțiile, echipamentele, circulația sau alte activități care sunt dăunătoare mediului să fie limitate la strictul necesar, iar cele cu o agresivitate puternică asupra mediului să fie interzise.

Abordarea globală a acestei probleme presupune stabilirea unei cooperări internaționale științifice, tehnice și politice pentru asigurarea gestionării mediului rural continental.

- **Funcția social-culturală.** Prin natura activităților umane, a relațiilor din interiorul comunităților și celor intercomunitare spațiul rural are un caracter social. Așa cum s-a mai precizat, dimensiunile relativ reduse ale localităților, instituirea unor raporturi specifice între membrii comunităților, cunoașterea reciprocă și

ierarhizarea socială sunt caracteristici ale relațiilor din mediul rural. Spre deosebire de marile aglomerații urbane, unde este specific anonimatul omului, în spațiul rural toți oamenii se cunosc între ei din aproape toate punctele de vedere. În acest cadru social, comportamentul omului – identitate a activității rurale, este total diferit de comportamentul omului – anonim din colectivitățile urbane. Acesta înseamnă că există diferențe și în ceea ce privește comportamentul între cele două comunități (rurală-urbană).

Responsabilitatea actelor comportamentale este cu mult mai puternică în cazul colectivităților rurale. În comunitate toți oamenii se cunosc între ei de generații, cei care nu respectă normele de instruire din generație în generație se “*autoelimină*”, îngroșând, de regulă, rândurile din alte spații sociale. În același timp, “*asimilarea*” celor noi veniți în colectivitățile rurale se produce relativ greoi și numai după o anumită perioadă de timp.

Viața socială a localităților este intim legată de viața spirituală, culturală.

Cultura tradițională, obiceiurile constituie un patrimoniu inconfundabil al fiecărei localități, zone sau regiuni rurale. S-a constatat că, dacă unele tradiții au dispărut ca efect al “modernizării, al producției de serie mare”, totuși în spațiul rural se mențin încă tezaure de etnografie și folclor,

meșteșuguri care constituie o mare bogăție.

Se depun eforturi mari din mai multe puncte de vedere pentru a se reabilita preocupările tradiționale în domeniul alimentar, meșteșugar etc.

Apreciem cu valoare prevederile din Carta europeană cu privire la dezvoltarea și protejarea culturii în spațiul rural, care are ca obiectiv esențial, menținerea, apărarea diversității și bogăția patrimoniului arheologic din zonele rurale și să promoveze o cultură dinamică, acționându-se în următoarele direcții:

- inventarierea, punerea în valoare și promovarea patrimoniului istoric și cultural, inclusiv abilitățile vieții rurale;
- proiectarea și dezvoltarea tradițiilor și a formelor de expresie culturală ca și dialectele locale;
- întărirea identității culturale regionale a populațiilor rurale și promovarea vieții asociative;
- promovarea patrimoniului gastronomic rural și local.

1.5. Agricultură și spațiul rural

Dintr-o suprafață de 23,8 milioane ha, suprafața agricolă utilizată⁴ (S.A.U.) reprezintă 14,8 milioane ha (62,1% din total). Este una dintre cele mai ridicate cote de pământ cultivat în rândul țărilor candidate dar Ți al membrilor UE; media UE-15 fiind de 40,6%, iar media UE-27 ar fi de 44%. 28% din teritoriul României sunt păduri.

Terenul arabil reprezintă aproximativ 63,4% din S.A.U., din care 3,1% culturi permanente și 33,5% pășuni. Suprafața agricolă a României reprezintă 25,2% din totalul țărilor candidate și ar putea contribui cu 7,8% la S.A.U. a UE-27 (tabelul nr. 1.1).

În timp ce pentru alinierea la acquis-ul agricol s-au făcut ceva progrese, restructurarea sectorului agricol este încă la început. Agricultură României în 2000 a adus 11,4% din PIB (media UE-15 a fost de 2%).

În agricultură, pescuit și silvicultură lucrează aprox. 4,9 milioane de persoane, corespunzând cu 42,8% din populația civilă activă; media CC-12 este de 22%, iar în UE-15 este de 4,3%. Angajații români din agricultură formează 54% din forța de muncă a CC-12, ea putând contribui cu 30,9% la populația ocupată în agricultură în cadrul UE-27.

⁴ Cifrele din acest raport se referă la Suprafața agricolă și nu la Suprafața agricolă utilizată (S.A.U) după definiția UE. Date structurale pentru calcularea S.A.U. nu sunt încă disponibile, nici un recensământ agricol nemi fiind efectuat încă din 1948.

Până în 1997 importurile agricole au avut o tendință de reducere iar exporturile de creștere. De atunci, exporturile agricole au stagnat iar importurile s-au dublat în acești patru ani, pentru a atinge aproape 1 mld € în 2000.

Statisticile românești amintesc că în procesul de tranziție, valoarea producției agricole a fost foarte stabilă și nu a prezentat tipicul declin experimentat de alte țări central-est-europene. Producția agricolă a scăzut de la 106,5% în 1988 la 103% în 2001 (1989-1991 = 100%). Recolta agricolă domină volumul producției cu o cotă de 50%-60% din total.

Situația sectorului agricol era deosebit de dificilă în 2000 și la începutul lui 2001, datorită secetei acute care a afectat întreaga țară. Declinul în producția vegetală a fost de ordinul a 20% în ciuda unei creșteri a suprafeței cultivate. De asemenea, scăderea producției de grâne a afectat negativ șeptelul, numărul de vite, oi și capre scăzând cu 6% iar numărul porcilor cu 18%.⁵

Tabel nr. 1.1

Rolul sectorului agricol în România

An	S.A.U.		VAB a agriculturii ⁽¹⁾		Ocuparea în agricultură ⁽¹⁾		Cheltuieli alimentare % din total
	Mii ha ⁽²⁾	% din total	Mil €	% din PIB	mii	% din total	
	2000						1998
România	14.811	62,1	4.564	11,4	4.861	42,8	58,0
CC-12	58.808	54,1	18.552*	4,5	8.950*	22,0	39,1
UE-15	131.619	40,6	167.197	2,0*	6.767	4,3	17,4 ⁽³⁾
UE-27	190.427	44,0	185.748	2,2	15.717	7,9	19,5
România % din CC-12	25,2		24,6		54,3		
România % din UE-15	11,3		2,7		71,8		
România % din UE-27	7,8		2,5		30,9		

(1): inclusiv silvicultură, vânătoare și pescuit;

(2): Suprafața agricolă utilizată;

(3): =1997

*: estimare

Surse: Eurostat, DG ECFIN, OCDE, FAOSTAT, DG AGRI G2

1.6. Industrializarea mediului rural

Este cunoscut faptul că majoritatea țărilor dezvoltate au avut o economie predominant agricolă cu caracteristicile sale specifice.

Dezvoltarea industriei, a serviciilor, a comerțului au condus la formarea unor aglomerări urbane, influențând într-un anumit mod spațiul rural.

Industrializarea, dezvoltarea serviciilor și a comerțului au influențat raporturile demografice dintre sat și urban, (în favoarea urbanului) dar, în același timp, spațiul rural și-a adus o contribuție la dezvoltarea industriei și a serviciilor.

Efectele industrializării asupra echilibrului geografic și demografic sunt semnificative mai cu seamă dacă avem în vedere faptul că, dezvoltarea industriei se caracterizează printr-o concentrare puternică a activității economice și a populației mărind dotarea edilitară a aglomerațiilor umane.

Nevoia de forță de muncă, câștigurile mai mari și relativ mai sigure, confortul oferit de oraș a determinat o migrare puternică a populației rurale spre urban având drept consecință depopularea localităților rurale.

Dezvoltarea industriei prin însăși modul său de realizare are în vedere cel puțin următoarele elemente: alegerea zonelor de amplasare a noilor obiective, astfel ca acestea să devină

⁵ Comisia Europeană: Raportul pe 2001 privind Progresul României spre Aderare, Brussels, 13.11.2001

cât mai atractive pentru investitori; delimitarea centrelor de industrializare; ameliorarea structurii și infrastructurii; acordul autorităților publice. Toate aceste elemente au efect direct asupra agriculturii, printre care putem aminti:

- creșterea cererii de produse agricole formând adevărate piețe specifice cu mecanismele sale;
- prin dotarea cu mijloace mecanice performante se asigură creșterea productivității muncii;
- formarea unor exploatații agricole de dimensiuni mari menite să asigure exploatarea eficientă a mijloacelor mecanice;
- asocierea lucrătorilor agricoli în vederea efectuării în comun a unor lucrări de combatere a eroziunii solului, hidroameliorative etc.

În același timp, agricultura are o influență pozitivă asupra industriei sub diferite forme. Cea mai puternică influență a agriculturii asupra industriei și a serviciilor constă în furnizarea forței de muncă necesară, cerere ce evoluează în funcție de ritmul de dezvoltare a activităților neagricole.

Dezvoltarea industriilor procesatoare de produse agricole stimulează creșterea producției agricole dar, în același timp, are o influență pozitivă asupra anumitor ramuri ale industriei producătoare de mijloace de producție necesare prelucrării materiei prime obținută de agricoli, realizându-se o integrare pe verticală.

Integrarea pe verticală are efecte benefice atât pentru agricultură cât și pentru industrie în ansamblul său.

Dezvoltarea și integrarea pe verticală este generată de cel puțin următorii factori:

- creșterea volumului de capital destinat agriculturii în vederea sporirii potențialului productiv – agricol;
- tendința întreprinderilor comerciale și furnizoare de factori de producție pentru agricultură care doresc să-și impună controlul și asupra producției agricole;
- organizarea și specializarea unităților de comercializare a produselor agricole.

În perspectivă, soluția cea mai viabilă pentru dezvoltarea agriculturii o reprezintă expansiunea rapidă a industriei, serviciilor, reabilitarea infrastructurii rutiere și creșterea dotării edilitare în localitățile rurale.

Între agricultură și celelalte activități neagricole (industrie, servicii, transporturi) există o relație în dublu sens, adică succesul industrializării se resimte pozitiv și în dezvoltarea agriculturii. Dezvoltarea rapidă a industriei și a serviciilor este obligatorie pentru dezvoltarea agriculturii și implicit a spațiului rural.

1.7. Satul – componenta principală a spațiului rural

Satul reprezintă un proces constant de umanizare a teritoriului, proiecția în spațiu a modului în care populația a reușit să se adapteze modului de utilizare a resurselor solului și subsolului, în baza unor relații economice și social-istorice determinante. Cu timpul, satul românesc a suferit numeroase transformări, dintr-o localitate preponderent agricolă, de importanță locală, într-o așezare cu caracter multifuncțional, integrată în teritoriu.

Satul românesc a constituit și constituie încă elementul de bază al peisajului geografic și al spațiului rural, care se impune prin⁶:

- număr și densitate considerabile;
- modul relativ uniform de distribuție în teritoriu; începe cu sectoarele cele mai joase ale Deltei Dunării și până în zona montană;
- morfostructura deosebit de variată, corelată cu gradul de fragmentare a reliefului, tipul de resurse;

⁶ Melinda Căndea, Florina Bran, *Spațiul geografic românesc. Organizare, amenajare, dezvoltare durabilă*, București, Editura Economică, 2001

- presiunea crescândă asupra componentelor fizico-geografice ale spațiului geografic etc.

Definirea noțiunii de așezare rurală, pe plan mondial, este foarte diferită, în funcție de criteriul folosit, statistic (numărul populației, densitatea etc.), administrativ, legislativ, funcțional etc.

Astfel, OECD (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) folosește un singur indicator pentru a deosebi așezările rurale de cele urbane, și anume: numărul locuitorilor/km². Din acest punct de vedere sunt considerate așezări rurale acelea în care densitatea populației nu depășește 150 locuitori/km².

La nivelul UE, densitatea medie a populației este de 115 locuitori/km² iar criteriul folosit pentru departajarea satelor de orașe este densitatea de până la 100 locuitori/km². În Ungaria, o așezare este considerată rurală dacă nu are statut urban sau are statut urban, dar numărul locuitorilor este sub 10.000 locuitori.

În țara noastră, statutul unei așezări este reglementată prin lege, indiferent de mărimea demografică sau densitatea populației.

Primele așezări rurale menționate documentar sunt satele dacoromane, cunoscute sub denumirea de „pagi” și „vici”, cu o populație ce practica agricultura, iar uneori și mineritul.

Cele mai importante momente în evoluția și dezvoltarea așezărilor rurale din România au constituit:

- cooperativizarea agriculturii (încheiată în 1962), mecanizarea și modernizarea ei, respectiv, „privatizarea” ei prin Legea 18/1991;
- industrializarea și urbanizarea forțată începând mai ales cu anii '70;
- sistematizarea rurală, concepută ca un proces de transformare complexă a satului de proliferare în rural a unor elemente de tip urban;
- momentul decembrie 1989 și perioada de tranziție care a urmat, care au determinat mutații importante în structura internă a satelor, în structura sistemului de așezări rurale, în organizarea spațiului rural în general. Vatra satelor a încetat a mai îndeplini doar o funcție rezidențială, crescând ponderea funcțiilor productive.

Noua organizare a spațiului, prin implantări industriale, echipare tehnico-edilitară, extinderea serviciilor, a dat mediului rural o nouă structură, mult diferită de cea tradițională.

Odată cu diversificarea structurii lor economice (industrie extractivă, forestieră, prelucrătoare, artizanat) s-a produs disocierea evidentă a noțiunii de sat de noțiunea de agricol. Satele au devenit în timp așezări de tip mixt.

Cu timpul s-au format anumite tipuri morfostructurale de sate, după cum urmează:

- **risipite;**
- **răsfirate;**
- **adunate.**
- **Satele risipite**, numite și sate împrăștiate, diseminate sau sate cu case izolate, constituie așezările rurale cele mai simple, născute din simțul practic deosebit al omului carpatic și puterea sa de intuiție și de adaptare perfectă la mediul natural caracteristic, cu un anumit potențial economic. Satele risipite au o structură extrem de simplă, primitivă, cu gospodării puternic dispersate pe versanți sau pe podurile mai netede ale platformelor (sudul Munților Șureanu, zona Bran-Fundata, Munții Apuseni, Culoarul Timiș-Cerna, Obcinile Bucovinene, Depresiunea Dornelor, Mărginimea Sibiului etc.). Unitatea acestor sate este menținută datorită existenței unei rețele de cărări și poteci, care asigură circulația în toate direcțiile. Legătura cu muntele se realizează prin intermediul plaiurilor, iar cu lumea exterioară prin drumurile axate pe văi. Ocupația de bază a locuitorilor este creșterea animalelor, pe baza culturii extensive a fânețelor și pășunilor alpine și subalpine, cu toate că satele risipite prezente nu s-au limitat numai la păstorit. Ele și-au afirmat vigoarea și viabilitatea prin adaptarea agriculturii la condițiile de relief înalt, gospodăriile

făcând loc, în perimetrul lor, și peticelor de arătură prin care se cultivă seară de primăvară, orz, ovăz, rar porumb și chiar grâu, legume și zarzavaturi necesare consumului familial.

- **Satele răsfirate** constituie, din punct de vedere structural, un tip de tranziție de la risipire excesivă la cel adunat. Satul răsfirat este mai puțin influențat în modul de organizare interioară, de relief și mai mult de ocupația locuitorilor. Acest tip de așezare rurală poate fi întâlnit în Subcarpați, Podișul Moldovei, Podișul Transilvaniei, Piemontul Getic, în depresiunile intracarpatică, între 400-800 metri altitudine, unde în alternanță cu fânețele se află ogoare, plantații vii și pomi fructiferi. În funcție de condițiile topografice locale, aceste sate pot prezenta o **răsfirare liniară** (de vale, de drum, de culme etc.), o **răsfirare areolară** (de versant, de contact, de culme, de vale), o **răsfirare de tip alveolar pluricelular** etc.
 - **Satele răsfirate liniare** se dezvoltă în lungul apelor și/sau drumurilor, dar și în zonele de culme, în special în zona deluroasă a Olteniei, dealurile Sălajului, în zona montană și deluroasă, în general. Ele pot atinge câțiva km lungime (10 și peste 10 km), iar uneori se constituie într-un șir continuu de sate.
 - **Satele răsfirate areolare** pot fi întâlnite în toate zonele țării, au forme diverse: poligonale, rotunde, neregulate; pot prezenta tendințe de risipire spre periferic sau adunare în partea centrală a vetrei.
 - **Sate răsfirate polinucleare** (pluricelulare) sunt formate din 2-3 sau mai multe nuclee de răsfirare, mai ales în zonele deluroase și de podiș.
 - **Sate răsfirate complexe** rezultă din îmbinarea spontană a diferitelor tipuri de bază: areolar – tentacular, liniar – tentacular etc. și sunt prezente în zonele depresionare, în zonele interfluviale din regiunile de deal și podiș sau chiar în câmpiile străbătute de drumuri.
- **Satele adunate.** Tendința de grupare, de adunare a gospodăriilor între limitele unor vetre bine conturate, apare în mod obișnuit în câmpie, dar și în partea joasă a depresiunilor intramontane, submontane sau intracolinare și chiar în anumite sectoare ale Podișului Transilvaniei. Satele adunate caracterizează deci zonele cu o economie agricolă intensivă, de cultura cerealelor și fragmentarea redusă a reliefului, fiind adesea lipsită de vegetație interioară. Fenomenul de adunare a gospodăriilor a fost fie spontan din nevoia de a economisi spațiul agricol, fie dirijat, prin acțiunea de populare a unor regiuni (câmpii joase desecate, lunci îndiguite, colonizarea germanilor în Banat, sudul Transilvaniei, zona Bistriței etc.). Gradul de îndesire a gospodăriilor este direct proporțională cu vechimea și puterea economică a satelor. Satele cu structură adunată au, de regulă, un profil cerealierzootehnic, un număr relativ mare de locuitori, în cadrul lor distingându-se mai multe subtitluri:
 - **sate compacte**, când casele sunt aliniate la stradă, calcan lângă calcan și creează impresia de așezare întărită, de apărare;
 - **sate aglomerate**, cu casele despărțite între ele prin curți înguste, străzile sau drumurile fiind strict delimitate;
 - **adunate propriu-zis**, unde gospodăriile sunt despărțite prin curți largi; în vatră există chiar terenuri pentru culturi sau livezi.

După cum se observă, așezările rurale românești sunt foarte diverse, tipologia acestora fiind influențată în timp, de condițiile istorice existente.

CAPITOLUL II

MODELUL VEST-EUROPEAN DE DEZVOLTARE RURALĂ

2.1. Mediul rural și lumea capitalistă europeană

2.1.1. Evoluții și tendințe în demografia Uniunii Europene

Cele 15 țări care formează Uniunea Europeană acoperă o suprafață de 3,2 milioane km², cu o populație totală de 377,8 milioane locuitori în 2002 (117 locuitori/km²), cu un PIB de 24060 Euro/locuitor sunt pe ordinea de zi în toată mas-media (ziare, radio, televiziune).

Mas-mediile europene și mondiale se fac ecoul a tot ceea ce se întâmplă în acest spațiu european: declarațiile ministerelor, summit-urile care reunesc în mod regulat șefii de stat și de guverne, negocierile dificile uneori interminabile pentru rezolvarea conflictelor de interese ale diferiților parteneri. Dacă Europa politică rămâne încă departe (în ciuda tratatului de la Maastricht), Europa economică există, fiind o realitate, piața comună, în ciuda tuturor divergențelor, funcționează și încă cu un succes notabil.

Din punct de vedere demografic se înregistrează o creștere naturală (încetinită), un declin demografic evident și o creștere alarmantă a fenomenului imigraționist, ceea ce a dus la o îmbătrânire relativă a populației Uniunii Europene.

- ▶ **O creștere naturală încetinită.** Demografia Uniunii Europene se caracterizează printr-un ritm lent de creștere a populației (tabelul 2.1) și existența unei piramide a vârstelor cu o bază îngustă reprezentativă pentru țările cu o populație în vârstă.

Progresele realizate în domeniul medical și al ameliorării nivelului de viață determină o scădere a mortalității generale și o mortalitate infantilă care este inferioară cifrei de 8 % pentru cea mai mare parte a statelor comunității, cu excepția Greciei și Portugaliei.

Tabel nr. 2.1

Date demografice ale tarilor U.E.

Țara	Mortalitate	Mortalitate infantilă	Speranța de viață		Natalitatea	Fecunditatea	Creșterea naturală (la mie)
			Bărbați	Femei			
Germania	10,8	5,8	73	79	9,4	1,3	-1,4
Franța	9,0	6,1	74	82	12,3	1,7	3,3
Italia	9,5	7,4	74	80	9,3	1,2	-0,2
Belgia	10,8	7,6	73	80	12,1	1,6	1,3
Luxemburg	9,8	6,0	73	79	13,4	1,7	3,6
Țările de Jos	8,7	5,9	74	80	12,1	1,6	3,4
Marea Britanie	10,7	6,6	74	79	13,1	1,8	2,4
Irlanda	8,6	6,0	73	78	14,0	2,0	5,4
Danemarca	11,8	5,7	73	78	13,4	1,8	1,6

Grecia	9,3	8,3	75	80	9,8	1,4	0,5
Spania	9,0	7,6	73	81	10,0	1,2	1,0
Portugalia	9,9	8,6	71	78	10,7	1,5	0,8
Austria	10,1	6,2	73	80	11,6	1,4	1,5
Finlanda	9,4	4,4	72	79	12,9	1,8	3,5
Suedia	10,3	4,8	76	81	12,6	1,9	2,3
Europa 15	10,0	6,7	73	79	11,0	1,5	1,0

Sursa: Images économiques du monde 1995/96 (Sedes)

O altă consecință este creșterea notabilă a speranței de viață la naștere - peste tot mai mare la femei decât la bărbați - care a contribuit la stabilizarea ratei mortalității brute, dar putem constata chiar o ușoară creștere a acestei rate, urmare firească a unei structuri de vârstă a populației caracterizată printr-un număr din ce în ce mai important de persoane în vârstă.

Regimul demografic al țărilor din U.E. este determinat de variabila fundamentală, rata natalității. După al doilea război mondial se înregistrează un adevărat "baby-boom" care durează până la mijlocul anilor '60 (cu o rată a natalității de 18-19%), ca să se ajungă în anii '70 la situația inversă, de "baby-crash", datorită faptului că rata brută de reproducție a scăzut peste tot, chiar și în Irlanda (o țară prin excelență catolică).

Toate țările europene sunt preocupate de această evoluție, scăderea semnificativă înregistrându-se în țările tradițional prolifică din regiunile mediteraneene, peninsula Iberică, Italia, Grecia. Astfel, comportamentul demografic al Europei meridionale se aliniază la cel al Europei de Nord-vest, urmare a laicizării vieții private, dorinței de emancipare și de elevare în ceea ce privește formarea (dar în special a femeilor), dezvoltării individualismului, acompanierii plăcerilor cu evoluția economică și socială.

La ora actuală asistăm la o ușoară remontare a ratei natalității și a fecundității în cea mai mare parte în Statele septentrionale, reîntărind opoziția dintre un "Nord fertil" și un "Sud steril".

- ▶ **Declinul demografic.** De la mijlocul anilor '60, Europa a intrat într-un nou regim de tranziție demografică caracterizat prin coexistența unei natalități scăzute și a unei mortalități puternice care a antrenat o mai mică creștere a efectivelor populației și o *reducere a ponderii Vechiului Continent în populația mondială* (tabelul 2.2)

Creșterea speranței de viață (avantaj persoanele în vârstă) și scăderea natalității (mai puțini tineri) se conjugă pentru a antrena o *puternică îmbătrânire a populației*: la nivelul anului 2000, categoria de vârstă mai puțin de 14 ani nu reprezintă decât o șesime (16.8%) din populația Uniunii, contra un sfert la începutul anilor '70, în același timp ponderea celor de peste 65 ani urcă la circa 16.3% din total față de 12% în anii '70.

Tabel nr. 2.2

Evoluția populației U.E. și ponderea sa în populația lumii în perioada 1950-2002 ⁽¹⁾

Țara	1950	1970	1995	2002
Germania ⁽²⁾	68,4	77,8	81,7	82,4
Franța ⁽³⁾	41,7	50,8	58,1	59,3
Italia	47,1	53,6	57,7	57,0
Belgia	8,6	9,6	10,2	10,3
Luxemburg	0,3	0,3	0,4	0,4
Țările de Jos	10,1	13,0	15,5	16,1
Marea Britanie	50,6	55,4	58,6	58,9
Irlanda	3,0	2,9	3,6	3,9
Danemarca	4,3	4,9	5,2	5,4
Grecia	7,5	8,8	10,5	11,0
Spania	28,0	33,8	39,1	40,4
Portugalia	8,4	9,0	9,9	10,3
Austria	6,9	7,4	8,1	8,14

Finlanda	4,0	4,6	5,1	5,2
Suedia	7,0	8,0	8,9	8,9
Europa celor 15	295,9	339,0	372,6	377,78
% din populația lumii	11,8	9,3	6,5	6,24

(1) în milioane; (2) Germania de Vest și de Est; (3) Franța metropolitană.

Sursa: Images économiques du monde 1995/96 (Sedes)

Populația europeană după 1965, crește ceva mai puțin și îmbătrânește ceva mai mult. Această îmbătrânire ipotetică a populației în viitor este percepută și mai rău într-o lume aflată în criză și afectată de șomaj.

Efectul se va accelera în primele decenii ale viitorului secol și va risca punerea unor probleme dramatice legate de plata pensiilor celor retrași din activitate sau ne vom confrunta cu din ce în ce mai puțini activi care trebuie să suporte o masă excesivă de inactivi. În acest fel, evoluția demografică se adaugă dificultăților economice și bugetare ce reclamă punerea în discuție a "modelului social" european.

- ▶ **Fenomenul imigraționist.** În timpul fazei de creștere puternică pe care a cunoscut-o Europa din perioada 1958-1973, redistribuirea internă (exodul rural) a populației și repatrierea masivă, câteodată, a conaționalilor (refugiați germani, coloniști francezi, olandezi, belgieni, italieni sau britanici) nu au fost suficiente pentru a acoperi enormele nevoi de mână de lucru.

A trebuit să se facă apel la țările limitrofe, în special cele mediteraneene, care au trimis spre CEE milioane din conaționalii lor pentru a lucra în activități care utilizează mână de lucru fără calificare și abandonate de salariații europeni. Dacă Franța și Regatul Unit au făcut apel la vechile lor colonii (Maghreb pentru Franța, Jamaica și Pakistanul pentru Regatul Unit), Germania s-a orientat spre Balcani (yugoslavi, turci) dar peste tot în Europa portughezii și spaniolii au acceptat absolut tot genul de slujbe care li se ofereau.

Oprirea brutală a creșterii economice a lovit înainte de toate aceste cohorte de străini care au plătit primii efectele crizei. Țările Comunității Europene au luat decizia de a închide frontierele pentru mâna de lucru din exterior în anul 1974, angajând diverse politici de incitare a întoarcerii muncitorilor străini în țările lor. Dar numărul populației străine a continuat să crească sub efectul politicilor de reîntregire a familiei și al presiunii migratorii a țărilor din sud atrase de prosperitatea economică a unei Europe îmbătrânite și în plină depresiune demografică.

Astăzi, Comunitatea Europeană numără mai mult de 10 milioane de străini, ceea ce reprezintă aproape 3% din populația UE (tabelul 2.3)

Presiunea demografică în țările din lumea a treia, se manifestă, de asemenea, prin dezvoltarea unei imigrări clandestine din ce în ce mai importantă, numărul străinilor ce locuiesc ilegal în UE fiind evaluat la 3 milioane. La imigrarea originară din sud se adaugă de acum înainte o imigrare provenită din estul Europei, care s-a amplificat după căderea regimurilor comuniste din această parte a continentului în 1989-1990 și a căror destinație principală este Germania. Față de această situație, responsabilii politici ai U.E. au întărit măsurile de limitare a fluxurilor migratorii cu o politică de integrare a străinilor care trăiesc în UE, căutând soluții convenabile la criza demografică din viitorul apropiat al Europei celor 15.

Tabel nr. 2.3

Populația străină provenită din țările exterioare U.E.

Țara	Numărul celor ce locuiesc legal în UE	Pondere în populația totală %
Germania	4184000	5,2
Franța	22775000	4,0
Italia	418000	0,7
Belgia	363000	3,6
Luxemburg	13000	3,2
Țările de Jos	551000	3,6
Marea Britanie	1194000	2,1

Irlanda	22000	0,6
Danemarca	130000	2,5
Grecia	146000	1,4
Spania	194000	0,5
Portugalia	83000	0,8
Austria	432000	5,6
Finlanda	26000	0,5
Suedia	346000	4,0
Europa celor 15 % din total	10610000	2,9

Sursa: L'Europe en chiffres, Eurostat

Datele prezentate confirmă ceea ce s-a afirmat referitor la tendințele la nivel european și mondial:

- forța de muncă din agricultură se reduce la jumătate, de la 12730 mii persoane în agricultura UE-15 în 1980 la numai 6.527 mii persoane în 2002 (tabelul 2.4);
- forța de muncă utilizată pe total economie (civilă, fără armată) crește considerabil în cifre absolute în toate țările. Ex. în UE de la 154.988 mii persoane în 1999 la 162.974 mii persoane în 2002;
- reducerea ponderii forței de muncă din agricultură în ultimul sfert de secol, ajungând la numai 1.4% în Anglia, 2,5% în Germania reunificată, 4,1% în Franța;
- absorbția forței de muncă de către sectorul terțiar, cel al serviciilor, de exemplu: 67,8% în UE-15 la nivelul anului 2002;
- forța de muncă salariată din agricultură este relativ ridicată (de trei ori mai mulți salariați în agricultură față de România), cu o mare variabilitate totuși de la o țară la alta (4,5% în Grecia și 50% în Danemarca), media pe UE-15 fiind de 30,9%.

Tabel nr. 2.4

Evoluția forței de muncă ocupată “în agricultură, vânătoare, silvicultură și pescuit” în U.E. în perioada 1980-2002

Mii persoane

Anul	1980	1990	2000	2001	2002
1	2	3	4	5	6
EU-15	12 730	9 562	6 770	6 724	6 537
Belgia	116	119	79	78	73
Danemarca	200	147	99	96	88
Germania	1 403	1 081	958	956	902
Grecia	1 016	889	671	627	624
Spania	2 229	1 496	992	1 025	964
Franta	1 821	1 394	971	964	987
Irlanda	209	173	131	120	121
Italia	2 899	1 913	1 095	1 113	1 072
Luxemburg	9	6	4	3	4
Olanda	244	297	242	238	218
Austria	323	269	223	215	212
Portugalia	1 122	840	614	645	640
Finlanda	314	207	147	140	133
Suedia	211	154	120	114	110

Regatul Unit	614	577	424	390	391
--------------	-----	-----	-----	-----	-----

Sursa: European Union, Directorate General for Agriculture; Agriculture in the European Union; Statistical and Economic Information, 2003.

Tabel nr. 2.5

Evoluția forței de muncă ocupată “în agricultură, vânătoare, silvicultură și pescuit” în U.E. în perioada 1970-2002

Anul		1970	1980	1990	1999	2000	2001	2002
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Agricultura	EU-15	:	:	:	4.5	4.3	4.2	4.0
% din populația ocupată	Belgia	5.0	3.2	2.7	2.4	1.9	1.9	1.8
	Danemarca	11.5	8.1	5.7	3.3	3.7	3.5	3.2
	Germania	8.6	5.3	3.7	2.9	2.6	2.6	2.5
	Grecia	40.8	30.3	23.9	17.0	17.0	16.0	15.8
	Spania	29.5	19.3	11.8	7.4	6.9	6.5	5.9
	Franta	13.5	8.5	5.6	4.3	4.2	4.1	4.1
	Irlanda	27.1	18.3	15.0	8.6	7.9	7.0	6.9
	Italia	20.2	14.3	8.8	5.4	5.2	5.2	4.9
	Luxemburg	9.7	5.5	3.3	2.0	2.4	1.5	2.0
	Olanda	:	4.9	4.6	3.2	3.3	3.1	2.9
	Austria	18.7	10.6	7.9	6.2	6.1	5.8	5.7
	Portugalia	:	28.6	18.0	12.6	12.5	12.9	12.5
	Finlanda	24.4	13.5	8.4	6.4	6.2	5.8	5.5
	Suedia	8.1	5.1	3.4	3.0	2.9	2.6	2.5
	Regatul Unit	:	2.4	2.2	1.6	1.5	1.4	1.4

Sursa: European Union, Directorate General for Agriculture; Agriculture in the European Union; Statistical and Economic Information, 2003.

2.1.2. Caracteristicile sistemului agroalimentar în țările Uniunii Europene

Sistemul agro-alimentar din țările dezvoltate (S.U.A., țările din Vestul Europei, Japonia, Canada etc.) privit ca un sistem economic și comercial a ajuns în prezent la performanțe tehnice și economice mult superioare perioadei corespunzătoare sfârșitului celui de-al doilea război mondial.

Componenta esențială a sistemului agro-alimentar – producția agricolă propriu-zisă – se sprijină pe o structură celulară formată din: proprietatea funciară, familie și exploatație agricolă. În amonte și aval de agricultură există o rețea de distribuție a materialelor necesare agricultorilor, o rețea de prelucrare a materiilor prime din agricultură, o rețea de valorificare a produselor agricole

primare și a produselor alimentare, o rețea financiară de creditare și de asigurare precum și o rețea de asistență tehnică de specialitate. Toate aceste rețele împreună cu producția agricolă se constituie într-un sistem agro-alimentar complex, modern și performant.

Rețelele din amonte și aval de agricultură s-au constituit într-o perioadă de timp destul de mare prin două modalități juridice: modalitatea cooperatistă și modalitatea societară.

În agricultura vest europeană s-au produs mutații profunde în ceea ce privește modernizarea structurilor economico-sociale, distingându-se mai multe etape în evoluția lor temporală: într-o primă etapă, în care predomina mica producție are loc demararea procesului de modernizare și dezvoltare a agriculturii, puternic susținută de politicile agrare naționale; a doua etapă este marcată de constituirea Comunității Economice Europene (C.E.E.), urmată de integrarea economică, promovarea progresului tehnico-științific și creșterea masivă a producției agricole; cea de-a treia etapă, aflată încă în desfășurare este caracterizată prin accentuarea măsurilor de ajustare structurală, prin intensificarea reformei structurilor la nivel comunitar și prin promovarea noilor orientări ale politicii agrare comunitare (P.A.C.).

În țările comunității europene domină tipul familial de agricultură constituit din ferme familiale mici și mijlocii. Ferma familială mijlocie este considerată drept modelul politicii agricole comunitare. Această fermă este considerată în țările dezvoltate unitatea de bază în agricultură, reprezentând o formă de organizare care asigură stabilitate politică, socială și economică. Fermele familiale de mărimi corespunzătoare, bazate pe proprietatea privată asupra pământului, sau pe arendare sau închiriere, în care familia este sursa principală a forței de muncă (cu excepția fermelor mari care angajează muncă salariată), cu o producție diversificată din care o bună parte este destinată pieței, acestea sunt un rezultat al politicilor de orientare și susținere a agriculturii, folosindu-se din plin acțiunea benefică a legilor pieței.

Performanțele agriculturii UE sunt rezultatul unei evoluții începută în urmă cu peste patru decenii, urmare a Tratatului de la Roma din 1957 care a pus bazele unei politici agricole comune. În acea epocă Europa de Vest, care tocmai ieșea din război, era în suferință în ceea ce privește necesarul în produsele agro-alimentare. Cea mai mare parte a agriculturilor europene, chiar și acelea care erau de mai mult timp angajate pe calea modernizării, erau încă puțin mecanizate, utilizau un număr mare de membri ai familiei care trăiau mediocru. Consumul de îngrășăminte era încă redus. Produsele fitosanitare erau ignorate, randamentele erau slabe. Autoconsumul era însă practicat pe scară largă, și obliga agricultorii la un sistem de policultură, care era de o mare diversitate. Structurile de exploatare, moștenire a istoriilor naționale diferite erau ele însele foarte dispersate, generând condiții de muncă dificile. Cum, în aceste evoluții, se poate face să evolueze de o manieră armonioasă agriculturi atât de diferite, care în plus să fie bine protejate prin solide bariere vamale? Trebuia să li se propună un model de dezvoltare. Ceea ce a făcut PAC, alegând un model inspirat din agricultura suedeză care, în epocă, era deja cea mai performantă, fiind fondată pe exploatarea de tip familial, obținerea unei productivități maxime.

- Europa celor 15 a devenit astăzi o mare putere exportatoare de produse agricole și agro-alimentare. Exporturile sale au trecut de la 7 miliarde de ECU în 1968 la 62,2 miliarde de ECU în 1996 menținându-se în continuare la un nivel ridicat dar cu o reducere sensibilă a soldului balanței în ultimii ani (vezi tabelul nr. 2.6).

Tabel nr. 2.6

Comertul exterior cu produse agricole al UE

Specificare	În miliarde ECU		
	Importuri	Exporturi	Soldul balanței comerțului agricol
1968	20,3	7,0	-13,3
1990	55,8	35,1	-20,7
1993	65,1	48,2	-16,9
1994	77,2	57,2	-20,0
1995	84,0	60,9	-23,1

1996	87,9	62,2	-25,7
1999*	53.6	51.2	-2.4
2000*	58.6	58.4	-0.2
2001*	62.0	60.0	-2.0
2002*	61.2	61.1	-0.1

Sursa: *Situation de l'agriculture de l'Union europeene, Raport 1997;*

(* „Agriculture in the European Union, Statistical and economic information 2003”, february 2004, in miliarde Euro

Comparând agricultura Statelor Unite cu cea a Europei celor 15, constatăm existența anumitor caracteristici agricole similare. Această apartenență comună la aceeași civilizație agrară nu poate totuși masca marea diversitate a agriculturilor europene, care se explică prin modalitatea de ocupare a solurilor și prin structurile de exploatare, a căror combinare a dat naștere unor peisaje agrare extrem de diferite.

- Se folosește o importantă suprafață utilă pentru compensarea lipsei terenurilor bune.

Suprafața agricolă a Europei celor 15 se ridică la 129 milioane de hectare, reprezentând 40 % din suprafața totală.

În țările nordice unde din rațiuni evident legate de latitudine care induce efecte defavorabile asupra climatului, agricultura este mai puțin frecventă. Astfel, dacă vrem să avem o idee mai apropiată de realitate privind adevăratul potențial agricol al fiecărei țări, trebuie să luăm în considerare numai câmpiile și platourile care astăzi sunt singurele zone cu posibilități de practicare a unei agriculturi de mare productivitate. În acest sens Germania este cea mai favorizată grație mării câmpii din nord, dar întinsele suprafețe înalte din zona herciniană și alpină cu o mare densitate a populației nu prea sunt corespunzătoare unei agriculturi moderne. În schimb în țări ca Danemarca, Belgia și Olanda câmpiile constituie suprafața agricolă cu posibilitate de a pune în valoare o mare parte a teritoriului lor, cu toate că Belgia și Olanda au un grad ridicat de urbanizare, ceea ce restrânge în mod notabil suprafața cultivată. Franța cu 60 % din teritoriu situat la o altitudine mai mică de 250 m are suprafața agricolă cea mai importantă și aptă pentru practicarea unei agriculturi intensive, de mare productivitate în special în bazinul Parizian și bazinul Aquitaniei.

Astfel, dacă considerăm suprafața agricolă utilă în globalitatea sa și în privința potențialului său agricol, suntem obligați să rectificăm judecăți după care agricultura europeană dispune, în raport cu agriculturile concurente de o mai mare suprafață de terenuri apte pentru agricultura de mare producție. În realitate lipsa de terenuri bune este o problemă acută pentru cea mai mare parte a țărilor din Comunitatea Europeană. Ea este cauza prețurilor ridicate la produsele agricole și apasă greu asupra costurilor de producție.

- **În agricultura Uniunii Europene domină exploatațiile mici și medii**

În 2000, Europa celor 15 număra 6.770.700 exploatații, în scădere față de 7.370.000 cat detinea în 1995. Aici intrând și exploatațiile mai mici de 1 hectar care răspund unor caracteristici de producție bine specificate - culturi specializate, exploatații numite “fără pământ” care comercializează o parte a producției. Aceste exploatații sunt mici : 18,7 în medie în 2000. Reamintim că în SUA în aceeași perioadă mărimea medie a unei exploatații era de 180 hectare.

Mărimea unei exploatații agricole este un indicator complex, pentru calcularea acestuia putându-se recurge la date extrem de diverse, referitoare la suprafață, efective de animale, dotarea cu mașini și tractoare, încărcătura acestora, folosirea forței de muncă, dar și la date privind rezultatele economice.

În agricultura Uniunii Europene fondul funciar precum și celelalte mijloace de producție sunt aproape în totalitate în proprietate privată, individuală, statul deținând suprafețe foarte mici pentru stațiunile de cercetări.

Din datele prezentate în tabelele 2.7 și 2.8 rezultă că exploatațiile agricole din cadrul UE. pot fi caracterizate ca având dimensiuni mici și mijlocii mai degrabă din punctul de vedere al structurii exploatațiilor pe clase de mărime decât din punctul de vedere al ponderii suprafețelor

agricole pe clase de mărime. La nivelul anului 2000, 58% din numărul fermelor agricole se încadrează în clasa de mărime de la 1-5 ha, dar acestea nu detin decat 5,2 % din aria totala. Exploatațiile cu o suprafața mai mare de 50 ha detin o pondere de 8.9% in numar total exploatații dar acopera 63.8%.din suprafața agricola, cu o clara tendinta de crestere a ponderii acestora între 1997 și anul 2000. Distribuția acestor ferme pe clase de mărime a suprafețelor este diferită de la o țară la alta. În Grecia, Italia, Portugalia, (zona mediteraneană) cea mai mare pondere o dețin fermele mici iar în Anglia, Germania, Danemarca (nordul U.E.) ponderea cea mai mare o au fermele cu 10-20 ha și cele de 20-50 ha, ceea ce face să evidențieze și mai bine clasica de acum diferență între nordul și sudul Europei.

Tabel nr. 2.7

Distribuția exploatațiilor pe clase de mărime în țările UE -15 in anul 2000

(%)

Clasa de mărime (hectare)	UE -15	Franța	Italia	Olanda	Belgia	Danemarca	Grecia
1-5	57.6	29.1	78.3	31.2	30.8	3.4	76.8
5-10	12.3	9.1	10.1	15.5	13.4	16.4	13.3
10-20	10.2	10.7	6.0	17.2	16.5	20.0	6.4
20-50	10.9	20.8	3.8	27.8	27.1	29.7	2.9
> 50	8.9	30.3	1.7	8.2	12.2	30.6	0.5
Număr total de exploat.	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Sursa: Eurostat, „Agriculture in the European Union, Statistical and economic information 2003”, february 2004

Tabel nr. 2.8

Ponderea suprafețelor agricole din țările UE –15, pe clase de mărime a exploatațiilor in anul 2000

(%)

Clasa de mărime (hectare)	C.E.E.	Franța	Italia	Olanda	Belgia	Danemarca	Grecia
1-5	5.2	1.3	18.8	3.3	2.7	0.2	29.3
5-10	4.6	1.6	11.6	5.6	4.3	2.6	20.8
10-20	7.7	3.7	13.7	12.5	10.7	6.4	19.9
20-50	18.6	16.8	19.3	44.4	38.8	21.2	19.3
> 50	63.8	76.7	36.6	34.2	43.7	69.6	10.6
Suprafața	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Sursa: Eurostat „Agriculture in the European Union, Statistical and economic information 2003”, february 2004

Urmărindu-se evoluția structurilor agricole în cadrul țărilor membre ale U.E. se constată tendința de reducere a numărului fermelor mici și de crestere a atât a ponderii cât și a suprafeței acoperite de exploatațiile mai mari de 50 de ha. Schimbări esențiale s-au produs aproape în toate țările comunitare, cu excepția Angliei și Irlandei, și în ceea ce privește suprafața medie a exploatației, aceasta înregistrând creșteri cuprinse între 50 și 100%. Mai mult de jumătate din suprafața agricolă a UE. (63.8%) se află în fermele de peste 50 ha.

Și în cadrul fermelor specializate din sectorul de creștere a animalelor este de reținut variația mare în funcție de profilul fermei, de țară dar caracteristica dominantă a exploatației zootehnice este consolidarea mărimii mijlocii a efectivelor de animale.

Gradul extrem de înalt de intensificare a producției agricole se poate exemplifica cu datele din tabelul 2.8: Prezentarea comparativa si in evolutie a datelor privind valoarea productiei agricole totale, a productiei vegetale si animale atat in tarile membre EU cat si ale tarilor candidate.

Tabel nr.2.9

Valoarea totala a productiei agricole, valoarea productiei vegetale si a productiei animale in tarile UE in anii 2001 –2002

Mio EUR

1	Preturi de producator			%	Preturi de baza			%
	2000	2001	2002	$\frac{2002}{2001}$	2000	2001	2002	$\frac{2002}{2001}$
	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>A. Productia agricola</i>								
EU-15	250 406	258 403	252 897	- 2.1	276 704	284 662	280 446	- 1.5
Belgia	6 757	7 034	6 770	- 3.8	6 996	7 317	7 013	- 4.2
Danemarca	7 669	8 280	7 595	- 8.3	8 332	9 019	8 342	- 7.5
Germania	38 867	40 536	37 520	- 7.4	42 563	44 255	41 329	- 6.6
Grecia	8 709	8 856	9 210	4.0	11 033	11 185	11 709	4.7
Spania	31 685	32 328	32 655	1.0	35 274	35 831	36 241	1.1
Franta	55 864	56 910	56 101	- 1.4	62 237	63 595	63 266	- 0.5
Irlanda	5 052	5 275	4 869	- 7.7	5 896	5 961	5 746	- 3.6
Italia	38 587	40 190	40 137	- 0.1	41 315	42 932	42 871	- 0.1
Luxemburg	232	228	226	- 1.2	250	256	250	- 2.6
Olanda	19 551	20 316	19 613	- 3.5	19 801	20 653	20 021	- 3.1
Austria	4 753	5 021	4 819	- 4.0	5 171	5 491	5 302	- 3.4
Portugalia	5 255	5 839	5 855	0.3	5 615	6 234	6 258	0.4
Finlanda	3 249	3 272	3 328	1.7	3 995	4 048	4 093	1.1
Suedia	4 208	3 985	3 974	- 0.3	4 678	4 487	4 513	0.6
Marea Britanie	19 968	20 333	20 225	- 0.5	23 549	23 400	23 494	0.4
<i>B – productia vegetala</i>								
EU-15	131 383	133 256	134 279	0.8	150 711	152 458	153 573	0.7
Belgia	2 935	3 186	3 234	1.5	3 061	3 315	3 367	1.6
Danemarca	2 594	2 621	2 512	- 4.1	3 192	3 257	3 133	- 3.8
Germania	18 172	18 399	17 445	- 5.2	21 346	21 570	20 539	- 4.8
Grecia	6 287	6 277	6 661	6.1	8 375	8 415	8 837	5.0
Spania	19 539	18 987	20 070	5.7	22 464	21 796	22 890	5.0
Franta	31 050	31 321	31 515	0.6	35 876	36 239	36 461	0.6
Irlanda	1 093	1 168	1 108	- 5.1	1 197	1 280	1 224	- 4.4
Italia	24 248	24 903	25 210	1.2	26 767	27 372	27 681	1.1
Luxemburg	76	72	78	8.3	86	82	88	6.8
Olanda	9 480	9 823	10 051	2.3	9 658	10 009	10 271	2.6
Austria	2 139	2 266	2 237	- 1.3	2 473	2 611	2 573	- 1.5
Portugalia	2 968	3 450	3 449	- 0.0	3 214	3 708	3 704	- 0.1
Finlanda	1 452	1 373	1 427	3.9	1 758	1 694	1 745	3.0
Suedia	1 797	1 683	1 688	0.3	2 151	2 057	2 059	0.1
Marea Britanie	7 553	7 728	7 594	- 1.7	9 093	9 054	9 002	- 0.6

Source: European Commission, Eurostat (Economic Accounts for Agriculture).

În țările comunitare înaltul grad de înzestrare tehnică determină obținerea de rezultate economice deosebite. Într-o serie de țări (Olanda, Belgia, Danemarca) productivitatea medie este apropiată de cea realizată în industrie.

Sistemul agroalimentar vest-european are la bază câteva idei fundamentale care pot servi ca orientare în reorganizarea sistemului agroalimentar din România (P. I. Otiman, 1997):

- ferma privat-familială, de talie mică sau medie, puternic echipată tehnic constituie celula de bază a producției agricole propriu-zise;
- ferma (exploatația agricolă) poate să fie proprietatea fermierului (a familiei) sau luată în arendă (totală sau parțială), iar forța de muncă se asigură în principal dintre membrii familiei (în cazuri speciale se apelează la forță de muncă salariată);
- aprovizionarea fermierilor cu diversele materii și materiale necesare se face prin intermediul unor cooperative sau societăți de aprovizionare al căror membru este fermierul; de asemenea valorificarea (comercializarea) producției realizate de fermier se realizează prin intermediul unor cooperative sau societăți specializate în acest scop;
- relațiile dintre fermele de producție agricolă și cooperativele sau societățile de aprovizionare – prelucrare – desfacere sunt așezate pe baze comerciale;
- întreaga politică generoasă de susținere a agriculturii de către guvernele țărilor membre ale U.E. sau de către organismele comunitare are la bază principii exclusiv economice: prețul produselor agricole (prin intermediul legii cererii și a ofertei) și creditarea producției agricole și a investițiilor (credite curente și pe termen lung) ;
- economia sistemului agrolimentar se bazează din plin pe factorii de progres din acest domeniu: știința, tehnologia, învățământul agroalimentar, economic și de marketing-management;
- întreaga legislație comunitară (comercială, financiară, fiscală, funciară, tehnică) are ca principală caracteristică stimularea și sprijinirea puternică a agricultorilor .

2.2. Politicile complexe de dezvoltare rurală

2.2.1. Principiile politicilor de dezvoltare rurală

Stabilizarea schimburilor mondiale, exigențele calitative ale consumatorilor, lărgirea Uniunii Europene spre centrul și estul Europei, iată problemele cu care se confruntă acum agricultura europeană, cu realități și sfidări noi. Schimbările ating nu numai piețele agricole dar și economiile locale ale zonelor rurale în mod egal. Viitorul sectorului agricol este legat în mod strict de dezvoltarea echilibrată a teritoriului rural, care acoperă 80% din teritoriul european. Dimensiunea comunitară a acestui joc este evidentă, politica agricolă și rurală are un rol important de jucat în coeziunea teritorială, economică și socială a Uniunii.

Iată pentru ce reforma angajată (anunțată) prin Agenda 2000, continuă evoluțiile din acești ultimi ani: alături de măsurile de piață și de exigențele unei agriculturi europene competitive, trebuie în mod egal să țină cont de necesitățile variate ale lumii rurale, de așteptările societății de astăzi și de imperatiile protecției mediului înconjurător. Noua politică de dezvoltare rurală devenită “al doilea pilon” al PAC, răspunde acestor preocupări. Element esențial al modelului agricol european, ea vizează să pună în operă un cadru coerent și solvabil care să garanteze viitorul zonelor rurale, favorizând menținerea și crearea de locuri de muncă.

Principiile de bază ale politicii de dezvoltare rurală sunt următoarele:

- Multifuncționalitatea agriculturii. Rolul agriculturii variază funcție de produsele obținute. Aceasta implică recunoașterea și încurajarea unui evantai de servicii furnizate pentru agricultură.

- Multisectorialitatea și integrarea. Economia rurală permite datorită diversificării activităților, crearea de noi surse de venituri și noi locuri de muncă și protecția moștenirii rurale.
- Flexibilitatea. Acordarea ajutoarelor pentru dezvoltare rurală, bazate pe subsidiaritate, favorizând descentralizarea și consultarea la nivel regional, local și parteneriatul.
- Transparența. Elaborarea și gestionarea se face în mod transparent, plecând de la o legislație simplificată și mai accesibilă.

Una din principalele inovații ale acestei politici este metoda adoptată, vizând o mai bună integrare a diferitelor intervenții cu scopul; de a asigura o dezvoltare armonioasă a tuturor zonelor rurale ale Europei.

Marile axe ale acestei dezvoltări sunt următoarele:

- Reîntărirea sectorului agricol forestier;
- Ameliorarea competiției zonelor rurale;
- Prezervarea mediului și a patrimoniului cultural.

Prezentul subcapitol expune diferitele măsuri susținute de Uniunea Europeană, explică finanțarea lor și arată cum sunt organizate preocupările lor. Documentul legal care stabilește aceste măsuri este noua reglementare, (CE). 1227/1999 din 17 mai 1999, referitoare la susținerea dezvoltării rurale prin fondurile europene de orientare și garanție agricolă.

2.2.2 Măsurile de dezvoltare rurală

2.2.2.1 Investițiile în exploatațile agricole

Comunitatea acordă o susținere investițiilor în exploatațile agricole. Scopul modernizării investițiilor; echipamentelor și sistemelor agricole pentru ameliorarea veniturilor ca și a condițiilor de viață, de muncă și de producție al agricultorilor. Concret, investițiile trebuie să vizeze unul sau mai multe din obiectivele următoare:

- reducerea costurilor de producție;
- ameliorarea calității producțiilor;
- prezervarea și ameliorarea mediului înconjurător;
- respectarea condițiilor de igienă și de habitat pentru animale;
- încurajarea diversificării activităților agricole.

Statele membre stabilesc circuitele ajutoarelor pentru investițiile globale, valoarea totală a ajutorului public, național și comunitar exprimat în procente din volumul investiției eligibile este limitat la 50% în zonele defavorizate și la 40% în celelalte regiuni. Atunci când investițiile sunt realizate de către tineri agricultori, aceste procentaje pot atinge 55% în zonele defavorizate și 45% în celelalte zone.

2.2.2.2 Resurse umane: tineri agricultori, prepensionarea, formarea

Un aspect esențial al noii politici de dezvoltare rurală este punerea în valoare a resurselor umane, susținerea transferului exploataților agricole de la o generație la alta, va continua trecând prin măsurile de instalare de tineri agricultori și prin încurajarea prepensionării. Măsurile de formare vor fi în mod egal continuate și vor permite valorificarea potențialului uman al zonelor rurale.

▪ Instalarea tinerilor agricultori

Ajutoarele destinate a facilita instalarea tinerilor agricultori sunt acordate cu condiția ca agricultorul care preia exploatația să aibă mai puțin de 40 ani și să se instaleze pentru prima dată ca exploatant agricol. Două tipuri de ajutoare sunt prevăzute: o primă unică a cărei sumă maximală nu poate depăși 25.000 euro și o bonificație a dobânzilor pentru împrumuturile contractate, limitate la aceeași sumă.

▪ *Prepensionarea*

Ajutorul prevede pentru cel care cedează exploatației o sumă globală de 150.000 euro, plățile anuale neputând, în general să depășească 15.000 euro. Prima pentru muncitorul agricol are o valoare totală de 35.000 (3.500 euro per muncitor și per an). Plata ajutoarelor nu poate depăși o durată de 15 ani pentru exploatantul care cedează și 10 ani pentru muncitorul agricol. Atât unul cât și celălalt trebuie să aibă mai puțin de 55 ani.

Ajutorul nu poate continua deci nici după 75 ani pentru cedant, și nici peste vârsta normală de pensionare a muncitorului agricol. În cazul când cedantul primește o pensie de stat, ajutorul comunitar este deschis sub forma unei suplimentări a pensiei, ținând cont de suma fiscală prin regimul național al pensiilor.

▪ *Formare*

Măsurile de formare au fost în mod egal integrate în evantaiul celorlalte acțiuni, cu acente special pe formările legale de promovarea produselor de calitate și de metodele de producție care respectă mediul înconjurător. Ele se adresează tuturor persoanelor angajate în activitățile agricole și în reconversia sa.

Deasemenea, măsuri de formare sunt prevăzute pentru pregătirea silvicultorilor astfel ca și alte persoane implicate în activitățile forestiere de ameliorare a funcțiunilor economice, ecologice și sociale ale pădurilor.

2.2.2.3 *Zone defavorizate și zone supuse constrângerilor mediului înconjurător*

Anumite zone rurale sunt desemnate ca defavorizate pentru că, condițiile activității agricole aici sunt mai dificile, potrivit noțiunilor legate de handicapurile naturale care măresc costurile și reduc randamentele agricole, amenințând astfel pe termen lung menținerea activităților agricole și gestionarea acestor spații. Iată pentru ce agricultorii din aceste zone continuă să primească indemnizații compensatorii. Aceste indemnizații au fost adaptate rolului pe care trebuie să-l joace agricultorul în materie de întreținere a spațiului; ele sunt de acum înainte calculate pe hectar și nu pe cap de animal. Suma lor poate fi modulată între 25 și 200 euro pe hectar. Sume mai mari de 200 euro pot fi acordate cu condiția că media tuturor indemnizațiilor plătite la nivelul programelor vizate să nu depășească acest plafon.

Zonele defavorizate⁷

Sunt considerate ca zone defavorizate din punct de vedere agricol:

- Zonele de munte – sunt limitării considerabile a posibilităților de folosire a terenurilor și o creștere sensibilă a costurilor lucrărilor
- Zonele amenințate de abandon și în care întreținerea spațiului este necesară
- Zonele supuse unor handicapuri specifice. În interiorul acestor zone este necesară continuarea activităților agricole cu scopul de a asigura conservarea și ameliorarea mediului înconjurător, întreținerea spațiului natural sau vocația lor turistică.

Zonele impuse unor constrângeri⁸ de mediu

Zonelor defavorizate se adaugă zonele supuse unor constrângeri legate de mediu, unde agricultorii pot beneficia de plăți destinate să compenseze costurile și pierderile de venituri rezultate ca urmare a aplicării unor dispoziții comunitare pentru protecția mediului, în măsura în care aceste plăți sunt necesare pentru rezolvarea problemelor specifice ce decurg din aceste dispoziții. O nouă măsură care vizează zonele supuse unor constrângeri de mediu: agricultorii acestor zone pot de acum înainte să beneficieze ei înșiși de aceste plăți destinate compensării costurilor și pierderilor de venituri legate de aceste restricționări. Suma maximă a acestor plăți este de 200 euro pe hectar.

⁷ Listele acestor zone sunt stabilite sau modificate de state membre și comunicate Comisiei Europene

⁸ Listele acestor zone sunt stabilite sau modificate de state membre și comunicate Comisiei Europene

Pentru a accede la aceste ajutoare, suprafața zonelor supuse unor restricționări legate de mediu, este adăugată la cea a zonelor devaforizate supuse unor handicapuri specifice și nu pot depăși 10% din suprafața totală a unui stat membru.

2.2.2.4 Pădurile

Susținerea silviculturii se înscrie în strategia referitoare la tot ceea ce ține de forestier în general, adoptată recent cu scopul asigurării protecției, gestionării durabile și dezvoltării pădurilor în Uniunea Europeană. Această strategie pune în valoare rolul esențial al pădurilor în termeni ecologici, economici și sociali, altfel zis asigură multifuncționalitatea lor.

Ajutoarele prevăzute în domeniul suprafețelor împădurite revin proprietarilor acestor păduri: particulari, asociații sau comune.

Aceste măsuri acoperă în special următoarele măsuri:

- Investiții în păduri în vederea ameliorării valorilor economice, ecologice și sociale;
- Investiții destinate ameliorării și raționalizării recoltelor, transformărilor și comercializării produselor silvicole;
- Investiții legate de utilizarea lemnului ca materie primă,
- Promovarea de noi debușee și comercializarea produselor silvicole;
- Crearea de asociații ale silvicultorilor cu scopul de a ajuta membrii acestora în ameliorarea gestionării pădurilor;
- Reconstituirea potențialului de producție silvic aflat în pericol prin catastrofe naturale și prin foc, și punerea în aplicare a unor instrumente de prevenire a acestora;
- Menținerea și ameliorarea stabilității ecologice a pădurilor în zonele care joacă, în această privință rolul de protecție ale interesului public și întreținerea celor căzute pradă focului, prin măsuri agricole.

De altfel, o susținere poate fi acordată prin susținerea împăduririi terenurilor agricole, cu condiția că plantația trebuie să fie adaptată condițiilor locale și compatibile cu mediul.

Această susținere poate acoperii, următoarele costuri de plantare:

- O primă anuală pe hectar împădurit, destinată să acopere costurile de întreținere pentru o perioadă maximală de 5 ani;
- O primă pe hectar, destinată să compenseze pe o perioadă maximală de 20 ani, pierderile induse de împădurire, această primă se ridică la 725 euro pe hectar pentru agricultori sau pentru asociații și 185 euro pe hectar pentru toate persoanele morale de drept privat.

Pentru împădurirea terenurilor agricole aflate în proprietatea colectivităților publice, ajutorul nu acoperă decât costurile de plantare.

2.2.2.5 Transformarea și comercializarea produselor agricole

Adaptarea producției la evoluția pieței, căutarea de noi debușee comerciale, valoarea adăugată produselor agricole sunt totodată factori care contribuie la reîntărirea competitivității acestui sector. Iată pentru ce ajutoarele sunt în mod egal disponibile pentru transformarea și comercializarea produselor agricole.

Valoarea totală a ajutorului public național și comunitar exprimată în procente din volumul investițiilor eligibile, este limitată la 50%, în ceea ce privește regiunile obiectivului 1 și la 40% pentru alte regiuni.

2.2.2.6 Măsuri de protecție a mediului înconjurător

Încă din 1992, Comunitatea susține metode de producție agricole care respectă mediul înconjurător și biodiversitatea. Politica de dezvoltare rurală după 2000, confirmă rolul esențial al

agricultorilor ca furnizori retribuiți de servicii de protecții a mediului plecând de la aceste practici bune agricole și de la respectarea normelor legale de bază.

În noua generație de programe de dezvoltare rurală, măsurile de respectare a mediului înconjurător sunt astfel singurele obligatorii pentru statele membre (ele rămân totuși facultative pentru agricultură). Ajutoarele prevăzute sunt acordate agricultorilor care subscriu asupra unor angajamente de respectare a mediului pe o durată minimală de 5 ani. O durată mai lungă poate fi atribuită, fixată pentru anumite tipuri de angajamente contracte) în funcție de efectele lor asupra mediului. Ajutorul este atribuit anual și calculat în funcție de perioada de venituri și de supracosturile adiționale rezultate ca urmare a acestor contracte, rezultând astfel necesitatea furnizării unei alocații financiare.

Sumele anuale maxime se ridică la 600 euro pe hectar pentru culturile anuale, 900 euro pe hectar pentru culturile perene specializate și 450 euro pe hectar pentru alte folosințe a terenurilor.

2.2.2.7 Măsuri diverse pentru dezvoltarea de ansamblu a zonelor rurale (așa-zisele măsuri ale articolului 33)

În sfârșit, articolul 33 al noului regulament, regroupează o serie de măsuri destinate să favorizeze dezvoltarea integrală a teritoriului rural, traversând întreaga Comunitate, inspirate din experiența programelor puse în operă în regiunile rămase în urmă în privința dezvoltării sau în zonele aflate în dificultate și în plină reconversie (vechile obiective 1,6 și 5b ale Fondurilor structurale)

- ameliorarea terenurilor;
- comasarea;
- punerea în practică a serviciilor de ajutoare a gestionării agricole;
- comercializarea de produse agricole de calitate;
- servicii de bază pentru economie și populațiile rurale;
- renovarea și dezvoltarea satelor, ocrotirea moștenirii rurale;
- diversificarea activităților agricole ca și a activităților conexe, cu scopul de a crea activități multiple și venituri alternative;
- gestiunea resurselor destinate agriculturii;
- ameliorarea infrastructurii rurale legată de dezvoltarea agriculturii;
- promovarea turismului și a artizanatului;
- protecția mediului în raport cu agricultura, silvicultura, gestiunea spațiului natural și ameliorarea sănătății animalelor;
- reconstituirea potențialului de producție agricol deteriorat de catastrofele naturale și punerea în aplicare a instrumentelor de prevenire adecvate;
- inginerie funciară.

2.3. Dezvoltare rurală și obiectivele generale ale Uniunii Europene

2.3.1. PAC și dezvoltarea rurală

Agricultura continuă să fie cel mai mare utilizator de teren rural precum și un determinant cheie al calității zonei rurale și peisajului. Importanța și relevanța PAC și a dezvoltării rurale au crescut o dată cu recenta largire a UE.

Fără cei doi piloni ai PAC, politica de piață și dezvoltarea rurală, multe zone rurale din Europa s-ar confrunta cu probleme economice, sociale și de mediu din ce în ce mai mari. Modelul European al Agriculturii reflectă rolul multifuncțional pe care îl joacă agricultura în bogăția și diversitatea peisajului, produselor alimentare și moștenirea naturală și culturală⁹.

⁹ Concluziile Președinției Consiliului European din Luxemburg 1997, Berlin 1999 și Bruxelles 2002,

Principiile orientative pentru PAC, politicile de piață și dezvoltare rurală, au fost stabilite de Consiliul European din Gotteborg din 2001 și confirmate în Concluziile Strategiei de la Lisabona de la Thessaloniki din iunie 2003 – ***Performanța economică puternică trebuie să fie strâns legată de utilizarea durabilă a resurselor naturale.***

PAC și dezvoltarea rurală reformate pot aduce o contribuție cheie la competitivitatea și dezvoltarea durabilă în anii viitori.

2.3.2. Către o Agricultură Durabilă: Reformele PAC 2003 și 2004

Reformele PAC 2003 și 2004 reprezintă un pas major înainte pentru **îmbunătățirea competitivității și dezvoltării durabile** a activității agricole în UE și stabilesc cadrul pentru reforme viitoare. Reformele succesive au încurajat puternic competitivitatea în agricultura europeană prin reducerea garanțiilor de sprijinire a prețurilor, introducerea plăților directe decuplate încurajează agricultorii să răspundă semnalelor pieței generate de cererea consumatorilor mai degrabă decât de stimulente strategice legate de cantitate. Includerea standardelor de mediu, de siguranța alimentelor, de sănătatea animalelor și de bunăstare în conformitatea reciprocă consolidează încrederea consumatorilor și sporește durabilitatea de mediu a agriculturii.

2.3.3. A răspunde provocărilor

Zonele rurale sunt caracterizate de o mare diversitate a stuațiilor, variind de la zone rurale îndepărtate care suferă de depopulare și declin până la zonele peri-urbane cu presiuni puternice din partea centrelor urbane.

Conform definiției OECD, care se bazează pe densitatea populației, regiunile rurale¹⁰ reprezintă în UE-25 92% din teritoriu. Mai mult, 19% din populație locuiesc în zone predominant rurale și 37% locuiesc în regiuni semnificativ rurale. Aceste regiuni generează 45% din Valoarea Adăugată Brută (VAB) din UE-25 și furnizează 53% din ocuparea forței de muncă, dar tind să rămână în urmă în ceea ce privește un număr de indicatori socio-economici, inclusiv Indicatorii Structurali¹¹, comparativ cu zonele nerurale. În zonele rurale, venitul pe locuitor este mai mic cu în jur de o treime¹², ratele activității pentru femei sunt mai mici, sectorul serviciilor este mai puțin dezvoltat, nivelele de educație superioară sunt în general mai mici, și un procent mai mic de gospodării au acces la internet. Îndepărtarea și periferalitatea sunt probleme majore în unele zone rurale. Aceste dezavantaje tind să fie chiar mai semnificative în zonele predominant rurale, deși viziunea generală la nivel UE poate varia

Consiliul Agricol, 14 martie 2005.

"Performanța economică puternică trebuie să fie strâns legată de utilizarea durabilă a resurselor naturale și nivelele deșeurilor, menținând biodiversitatea, conservând ecosistemelor și evitând deșertificarea. Pentru a răspunde acestor provocări, Consiliul European este de acord ca PAC și dezvoltările ei viitoare, între obiectivele sale, trebuie să contribuie la realizarea dezvoltării rurale prin sporirea accentului pe încurajarea produselor sănătoase, de calitate sporită, a metodelor de producție durabile pentru mediu, incluzând producția organică, materiile prime regenerabile și protecția biodiversității."

Concluziile Președinției, Consiliul European, Gotteborg 2001

¹⁰ Definiția OECD este bazată pe cota de populație ce locuiește în comunele rurale (de ex, cu mai puțin de 150 de locuitori pe km²) într-o regiune NUTS III. Vezi Evaluarea de Impact Extinsă – SEC (2004) 931. Aceasta este singura definiție a zonelor rurale recunoscute internațional. Totuși, în unele cazuri, nu ține cont în totalitate de populația care locuiește în zone rurale mai populate, mai ales în cele peri-urbane.

¹¹ Analiza Statistică a Raportului de Primăvară către Consiliul European - SEC(2005) 160.

¹² După cum e măsurat de PIB la paritate cu puterea de cumpărare.

substanțial între Statele Membre¹³. Lipsa de oportunități, contacte și infrastructură de pregătire sunt o problemă specifică femeilor și tinerilor din zonele rurale îndepărtate.

În UE-15, agricultura reprezintă 2% din PIB, în noile State Membre 3% și în România și Bulgaria mai mult de 10%. În noile State Membre de trei ori mai mulți oameni muncesc în agricultură (12%) comparativ cu vechile state membre (4%). În Bulgaria și România nivelele de ocupare în agricultură sunt considerabil mai ridicate.

Sectorul agricol și cel alimentar combinate reprezintă o parte importantă a economiei UE, asigurând 15 milioane de locuri de muncă (8,3% din totalul ocupării) și 4,4% din PIB pentru UE-25. UE est cel mai mare producător de alimente și băuturi din lume, cu o procuștie combinată de 675 miliarde euro. Totuși, sectorul rămâne foarte polarizat și fragmentat în ce privește mărimea cu oportunități și amenințări semnificative pentru firme. Silvicultura și industriile asociate angajează aproximativ 3,4 milioane de oameni cu o cifră de afaceri de 350 miliarde euro, dar doar 60% din creșterea anuală a pădurilor este exploatată acum¹⁴.

Agricultura și silvicultura reprezintă 77% din utilizarea pământului din UE-25. performanța de mediu a agriculturii în conservarea și sporirea resurselor naturale în ultimii ani a fost mixtă. În ceea ce privește calitatea apei, surplusul total de nitrogen nu s-a schimbat semnificativ din 1990 în vechile State Membre. Problemele de emisii de amoniu, eutroficare, degradarea solului și declinul biodiversității persistă în multe zone. Totuși, o parte semnificativă a zonei agricole este destinată producției organice (5,4% milioane hectare pentru UE-25) și resursele regenerabile (0,9 milioane hectare pentru UE-15). Tendințele pe termen lung în schimbările climatice vor modela din ce în ce mai mult modelele agricole și silvice. Protejarea biodiversității a făcut pași înainte prin implementarea Natura 2000 – s-a alocat în jur de 12-13% din zona agricolă și silvică. Sistemele agricole cu mare valoare naturală joacă un rol important în conservarea biodiversității și habitatelor precum și a protecției peisajului și calitatea solului. În majoritatea Statelor Membre,

Zonele rurale prin urmare se confruntă cu provocări specifice în ce privește creșterea, locurile de muncă și durabilitatea în anii viitori. Dar ele oferă reale oportunități prin potențialul lor de creștere în sectoarele noi, asigurarea condițiilor de recreere rurală și turism, atractivitatea ca loc de viață și muncă, și rolul lor de rezervor de resurse naturale și de peisaje foarte valoroase.

Sectoarele agricol și alimentar trebuie să folosească oportunitățile oferite de noile abordări, tehnologii și inovații pentru a răspunde nevoii pieței în dezvoltare atât în Europa cât și la nivel global. Mai presus de toate, investițiile în resursa cheie a capitalului uman vor permite zonelor rurale și din sectorul agroalimentar să privească spre viitor cu încredere.

Cu ocazia relansării Strategiei de la Lisabona, Consiliul European a reafirmat că Strategia de la Lisabona trebuie văzută în contextul mai larg al dezvoltării durabile, că nevoile prezente trebuie îndeplinite fără a compromite abilitatea generațiilor viitoare de a veni în întâmpinarea nevoilor³. Noua perioadă de programare oferă o oportunitate unică de a refocaliza sprijinul noului fond de dezvoltare rurală, pentru creștere, locuri de muncă și durabilitate. În acest sens, este pe deplin armonizat cu Declarația referitoare la Principiile Orientative pentru Dezvoltare Durabilă⁴ și Programul de Acțiune de la Lisabona⁵ reînnoită care vizează resursele de a face din Europa un loc mai atractiv pentru investiții și muncă, promovând cunoașterea și inovația pentru creștere și creând locuri de muncă mai multe și mai bune.

Politica de dezvoltare rurală trebuie să ajute zonele rurale să îndeplinească aceste obiective în perioada 2007 – 2013. aceasta necesită o abordare strategică a competitivității, creării de locuri de muncă și inovării în zonele rurale și guvernarea îmbunătățită a îndeplinirii programelor. Trebuie să existe o concentrare mai mare asupra investițiilor viitoare în oameni, în expertiză și capital în sectorul agricol și silvic, asupra noilor modalități de a oferi servicii de mediu de succes

¹³ Sursa: Monitorizarea Pieței Afacerilor Electronice ICT și afaceri electronice, DG ENTR, iulie 2003.

¹⁴ Raport asupra implementării Strategiei Silvice UE - COM(2005) 84, p. 2.

aceste sisteme agricole reprezintă între 10% și 30% din zona agricolă. În unele zone, abandonarea agriculturii ar putea duce la grave riscuri de mediu.

și asupra creării de locuri de muncă mai multe și mai bune prin diversificare, mai ales pentru femei și tineri. Prin ajutorarea zonelor rurale din UE să își relaizeze potențialul ca locuri atractive pentru investiții, muncă și viață, politica de dezvoltare rurală își poate juca rolul în dezvoltarea durabilă a teritoriului Europei.

2.4. Viitorul Politicii de dezvoltare Rurală. Propuneri pentru perioada 2007-2013

În data de 20 septembrie 2005 Consiliul European a adoptat Regulamentul 1698 care modifica Regulamentul 1257/1999 (privind susținerea dezvoltării rurale prin intermediul FEAGA), începând cu anul 2007. Acest regulament vizează consolidarea și simplificarea implementării politicii de dezvoltare rurală a Uniunii Europene. În acest sens, a fost constituit un nou fond. Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), care să se ocupe în exclusivitate de finanțarea dezvoltării rurale. Astfel, Consiliul dorește ca Politică de Dezvoltare Rurală a Uniunii Europene să joace un rol mai important în noua și reformata Politică Agricolă Comună (PAC), reflectând mai bine cerințele cetățenilor de a se concentra mai mult pe mediu, siguranța alimentelor și calitate. Introducând un singur instrument de finanțare și programare, va fi simplificat modul de administrare și de control și va crește gradul de coerență, transparență și vizibilitate, iar statele membre și regiunile vor avea mai multă libertate în implementarea programelor.

Una dintre concluziile Consiliului European de la Göteborg (2001) a fost aceea că „o puternică performanță economică trebuie să meargă mână în mână cu utilizarea durabilă a resurselor naturale și a nivelului de deșeuri, menținând biodiversitatea, păstrând ecosistemele și evitând deșertificarea. Pentru a face față acestor cerințe, Consiliul European agreează ca Politică Agricolă Comună și viitoarea ei dezvoltare să contribuie, printre alte obiective, la **obținerea unei dezvoltări durabile**, sporind accentul pus pe încurajarea produselor sănătoase, de calitate superioară, a metodelor de producție viabile din punct de vedere a mediului înconjurător, inclusiv producție organică, materie primă regenerabilă și protejarea biodiversității”.

Consiliul European de la Lisabona a adoptat o serie de concluzii menite să ofere linii directoare dezvoltării viitoare a Uniunii, care au fost reunite sub numele de „Agenda Lisabona”. Prinre concluziile cuprinse în acest document, avem:

- pregătirea tranziției spre o economie și societate bazate pe cunoaștere;
- modernizarea modelului social european investiția în oameni și combaterea excluderii sociale;
- susținerea perspectivei economice axate pe sănătate și a previziunilor de creștere favorabile, aplicând un mix corespunzător de politici macroeconomice;
- o atenție deosebită va trebui acordată îndeplinirii „Agendei Lisabona”.

Pentru a atinge aceste obiective, UE va trebui să depună eforturi mai mari pentru a mobiliza **toate resursele la nivel național și comunitar** – inclusiv Fondurile Structurale și cele de Dezvoltare Rurală astfel încât aceste sinergii să fie folosite în mod eficient.

Având în vedere tendințele atât la nivelul UE cât și al statelor membre, Comisia a decis 3 domenii cheie ale Politicii de Dezvoltare Rurală, anume:

- economia Agroalimentară;
- mediul înconjurător;
- economia rurală în sens larg și populația.

Pentru perioada 2007-2013 conform Regulamentului Consiliului 1698/2005 au fost instituite noi reguli de programare și de urmărire a implementării programelor. Astfel, au fost adoptate trei documente care să reglementeze politica de dezvoltare rurală pusă în practică de statele membre:

- **orientările strategice ale Uniunii Europene.** Elaborat de Comisie, acest document definește, pe baza unui bilanț al situației existente, prioritățile Uniunii Europene. El fixează obiective și indicatori de bază pentru măsurarea realizării acestor obiective. O fișă va analiza situația fiecărui stat membru în ceea ce privește obiectivele comunitare.

Orientările strategice ale Uniunii pot face obiectul unei revizuirii la jumătatea parcurgerii etapei.

- **Planul strategic național.** Stabilit de fiecare stat membru după consultarea partenerilor instituționali, asociativi și socio-economici și în strânsă colaborare cu Comisia, el hotărăște prioritățile de acțiune ale statului membru ținând cont de orientările strategice ale Uniunii și de specificul național. El nu face obiectul unei adoptări formale de către Comisie.
- **Programele de dezvoltare rurală,** (declinări operaționale ale planului strategic național elaborat de statul membru după consultarea partenerilor economici și sociali). Programul de dezvoltare rurală poate acoperi tot sau o parte din teritoriul național, cu condiția ca întreg teritoriul să fie acoperit. Statele care au optat pentru o programare regională pot prezenta, în vederea aprobării, un cadru național care conține elementele comune ale programelor regionale. Fiecare program este adoptat după avizarea sa de către comitetul STAR (Comitetul structurilor agricole și al dezvoltării rurale al Uniunii Europene).

În domeniul complementarității între instrumentele UE, va trebui încurajată sinergia între politicile structurale, de muncă și dezvoltare rurală. În acest context, Statele Membre vor asigura complementaritatea și coerența între acțiunile care vor fi finanțate de către Fondul de Coeziune, FSE, ISOP, și FEADR, într-o zonă delimitată și într-un domeniu de activitate stabilit. Principiile diriguitoare în ceea ce privește linia de demarcație și mecanismele de coordonare între acțiunile susținute din diferitele Fonduri, vor fi definite la nivelul cadrului de referință național (Planul Național Strategic).

În ce privește dezvoltarea capitalului uman, sprijinul prin dezvoltarea rurală va viza agricultorii și agenții economici implicați în diversificarea economiei rurale. Populația zonelor rurale poate primi sprijin ca parte a abordării integrate de jos în sus. Acțiunile în aceste domenii trebuie implementate în conformitate cu obiectivele Strategiei Europene de Ocupare, așa cum se stipulează în Liniile Integrate pentru creștere și locuri de muncă, fiind totodată coerente cu acțiunile întreprinse prin programele naționale de reformă în cadrul procesului de la Lisabona. Programul de lucru „Educație și Pregătire 2010” caută să îndelinească latura de educație și pregătire a obiectivelor de la Lisabona. Educația continuă este centrul acestui program și se aplică la toate nivelurile și tipurile de educație și pregătire, inclusiv celor din sectoarele agricole, silvice și agroalimentare.

Există mai multe mijloace disponibile la nivelul UE și al Statelor Membre pentru a îmbunătăți capacitatea de guvernare și pe cea de a crea politici. Asistența tehnică va fi folosită pentru a construi rețele europene și naționale de dezvoltare rurală, în calitate de platformă de schimb de experiență și practică cu privire la toate aspectele legate de crearea de politici, management și implicarea în sânul părților interesate. LEADER va juca un rol important în îmbunătățirea capacității de guvernare și mobilizarea potențialului indigen de dezvoltare al zonelor rurale.

Ilustrând concluziile conferinței de la Salzburg (noiembrie 2003) și orientările strategice ale Consiliului European de la Lisabona și Göteborg și accentuând elementele de susținere economice, de membru și sociale, au fost stabilite următoarele **trei obiective majore** ale politicii de dezvoltare rurală (cunoscute și sub numele de „cele 3 axe”) în Comunicatul de Perspective Financiare pentru perioada 2007-2013:

- Axa 1: ameliorarea competitivității agriculturii și silviculturii prin susținerea restructurării, inovării și dezvoltării;
- Axa 2: îmbunătățirea mediului înconurător și a zonelor rurale prin intermediul sprijinului pentru managementul terenurilor (inclusiv acțiunile de dezvoltare rurală legate de programul Natura 2000);
- Axa 3: îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale și promovarea diversificării activităților economice prin măsuri care au ca obiectiv sectorul agricol și alte zone rurale (cunoscută și sub numele de „Dezvoltare Rurală Extinsă).

Pe lângă cele 3 axe enunțate mai sus, mai există și o a 4-a axă, cea numită „axa LEADER”, care va căpăta o mai mare importanță, datorită faptului că fiecare dintre cele 3 axe trebuie să își detalieze obiectivele prin intermediul celei de-a 4-a. Astfel, fiecare program ar trebui să conțină o „abordare de tip LEADER”.

În plan financiar, pentru axele 1 și 3 se propune a se aloca un minim de 10% din totalul programelor de finanțare ale UE, pentru axa 2 un minim de 25%, în timp ce pentru axa LEADER se propune un minim de 2,5%. Pentru asistență tehnică pot fi alocate până la 4% din programele de finanțare pentru implementarea programelor, inclusiv finanțarea rețelelor naționale, pentru a sprijini implementarea măsurilor de dezvoltare rurală, precum și, în special, grupurile locale de acțiune, și de a servi ca punct de contact pentru Rețeaua Europeană de Dezvoltare Rurală. Tot prin Regulamentul 1698/2005 se prevede constituirea unei rețele de dezvoltare rurală la nivel european și la nivelul fiecărui stat membru. Aceasta se va constitui din organizațiile și administrațiile care lucrează în domeniul dezvoltării rurale.

Ratele de co-finanțare ale UE sunt stabilite la nivelul fiecărei axe, la un minim de 20% și un maxim de 50% din cheltuielile publice totale (75% în regiunile de convergență). Pentru axa 2 și pentru axa LEADER rata maximă va fi de 55% (80% în regiunile de convergență), exprimând prioritățile UE anexate la aceste axe. Pentru regiunile periferice ratele maxime de co-finanțare cresc cu 5 puncte.

Sub aspect financiar, FEADR va fi constituit din valorile actuale de finanțare din Regulamentul de Dezvoltare Rurală, plus jumătate din creditele LEADER plus o creștere pentru a ține cont de extindere (FEADR = FEOGA Garanții pentru Dezvoltare Rurală + FEOGA Orientare obiectiv 1 + jumătate din alocațiile LEADER + credite DR ale noilor state membre). Sintetic, sursele de constituire ale FEADR sunt prezentate în tabelul 2.10.

Tabelul 2.10

**Sursele de constituire ale FEADR pentru perioada
2007-2013**

Total FEADR	Miliarde euro
	88,75
<i>Din care (origine) FEOGA G</i>	56
FEOGA O	31,3
LEADER	1,45

Principiile alocării sunt următoarele:

- 88,75 miliarde de euro (în prețuri 2004) pentru perioada 2007-2013 din care 31,3 miliarde rezervate regiunilor cu obiectiv de convergență;
- 3% din resurse (2,66 miliarde de euro) vor fi puse în rezervă (rezervă comunitară pentru axa LEADER), apoi alocate pentru ultimii doi ani de programare statelor membre ca primă pentru performanța lor din axa LEADER;
- 0,25% din resurse (0,22 miliarde euro) sunt afectate asistenței tehnice pentru Comisie;
- 4% pentru asistența tehnică a statelor;
- Produsul modulării hotărâte la Luxemburg se va adăuga finanțării de 7 miliarde de euro (prețuri 2004).

Comisia realizează o repartizare anuală indicativă a alocărilor (în vederea înscrierii lor în bugetul general) pe baza unor criterii obiective, ținând cont de: sumele rezervate regiunilor eligibile pentru obiectivul Convergență, de rezultatele trecute, de situațiile și nevoile speciale.

Comisia va reexamina în 2011 finanțările anuale pentru anii 2012 și 2013 pentru a repartiza rezerva comunitară pentru axa LEADER. Contribuția fondului este calculată în raport cu ansamblul **cheltuielilor publice eligibile**. O operațiune nu poate beneficia de contribuția Fondului decât în baza unui program de dezvoltare rurală în același timp. Ea nu poate fi finanțată în baza unei singure axe a programului de dezvoltare rurală. TVA, cumpărarea de terenuri și micșorarea ratei dobânzilor

nu vor fi *a priori* eligibile pentru cofinanțare cu excepția cazului în care, în ceea ce privește împrumuturile cu dobândă mică, sunt create reguli de aplicare noi ca răspuns la obiecțiile actuale ale Comisiei.

Ratele de participare ale FEADR sunt limitate:

- 75% din cheltuielile publice pentru axele 1 și 3 în zonele de convergență.
- 80% din cheltuielile publice pentru axele 2 și 4 în zonele de convergență.

În ceea ce privește macheta financiară ce trebuie furnizată, ea nu va mai fi constituită decât din două tabele de program: primul prezintă, pentru fiecare an, valoarea finanțării, precizând suma pentru obiectivul de convergență; cel de-al doilea precizează în plus, pentru fiecare axă, contribuția comunitară și contribuția națională, rata de cofinanțare ce trebuie respectată pentru fiecare axă, precum și suma rezervată pentru asistența tehnică. Repartizarea între măsuri trebuie furnizată numai **cu titlu indicativ**. Procentul de cofinanțare trebuie respectat la nivelul axei și nu al măsurii, ceea ce oferă **mai multă suplețe**. Activitățile de evaluare vor avea loc în mod continuu, cuprinzând la nivel de program evaluări anterioare, la jumătatea perioadei de posteroare precum și alte activități de evaluare considerate utile pentru îmbunătățirea managementului programului și al impactului acestuia. Acestea vor fi însoțite de studii tematice și evaluări de sinteză la nivel de Comunitate, precum și de activități ale Rețelei Europene pentru Dezvoltare Rurală ca platformă de schimb și capacitate de construcție socială și instituțională, precum și pentru evaluarea în Statele Membre. Schimbul de bune practici și de rezultate ale evaluărilor poate contribui semnificativ la eficiența dezvoltării rurale. În acest sens, rețeaua europeană trebuie să joace un rol central în facilitarea contractelor.

Trebuie menționat că s-a decis, totodată, ca valoarea contribuției fiecărui stat membru la Fondurile Structurale, Fondul de Coeziune și FEADR nu trebuie să depășească 4% din PIB-ul său.

Pornindu-se de la premisa că spațiile rurale întâmpină provocări în ceea ce privește:

- Creșterea (economică în sens larg);
- Locurile de muncă;
- Dezvoltarea durabilă în următorii ani, prin noua orientare a Politicii de Dezvoltare Rurală asistăm la oferirea de oportunități reale în ceea ce privește:
- Potențialul de creștere în noi sectoare;
- Punerea în valoare a frumuseților naturale și a turismului;
- Activitatea ruralului ca loc de muncă și de habitat;
- Rolul de rezervor de resurse naturale;
- Prețuirea peisajului.

În acest sens, liniile directe strategice au fost stabilite:

- Creșterea competitivității sectoarelor agricol și silvic;
- Îmbunătățirea mediului și spațiului rural;
- Creșterea calității vieții în zonele rurale și încurajarea diversificării;
- Construirea capacității locale de creare a locurilor de muncă și de diversificare;
- Transpunerea priorităților în programe;
- Complementaritatea între instrumentele UE.

Tinta Comisiei Europene în această privință este ca până la sfârșitul anului 2005 să se adopte liniile strategice, pentru ca statele membre să poată finaliza planurile strategice naționale, iar în a doua jumătate a anului 2006, să se poată trece la aprobarea acestora.

În cele ce urmează dorim să prezentăm o abordare mai detaliată celor patru axe viitoare ale dezvoltării rurale din cadrul PAC pentru perioada 2007-2013, ținând cont că acest lucru privește în mod direct România.

2.4.1. Ameliorarea competitivității agriculturii și silviculturii prin susținerea restructurării, inovării și dezvoltării: Axa 1

Agricultura Europei, silvicultura și sectorul său agroalimentar au un mare potențial de a dezvolta produse de înaltă calitate și valoare adăugată ridicată, care răspund cererii diverse și crescânde a consumatorilor Europei și a piețelor mondiale. Resursele alocate axei 1 au menirea de a contribui la susținerea unui sector agroalimentar european puternic și dinamic, prin focalizarea asupra priorităților de transfer de cunoștințe și inovații în lanțul alimentar și sectoare prioritare pentru investiții în capital fizic și uman.

Pentru a transpune în practică aceste priorități, Statele Membre trebuie să se concentreze asupra acțiunilor cheie, precum⁹⁰:

- *Facilitarea inovațiilor și accesul la cercetare și dezvoltare.* Inovarea este din ce în ce mai importantă pentru sectoarele agricol, agroalimentar, și silvic, în vreme ce mariile companii agroalimentare din Europa sunt adesea în vârful noilor tendințe, introducerea de noi produse și procese ar putea contribui semnificativ la performanța procesatorilor mai mici și a firmelor agricole, îndeosebi noi forme de cooperare ar putea facilita accesul la cercetare și dezvoltare, invocare și acțiuni realizate conform Programului Cadru 7;
- *Îmbunătățirea integrării lanțului agroalimentar.* Industria alimentară a Europei este una dintre cele mai competitive și mai inovatoare din lume, dar se confruntă cu concurența mondială în creștere. Există suficientă acoperire în economia rurală pentru a crea și comercializa noi produse, a păstra mai multă valoare în zonele rurale prin planuri de calitate și pentru a face produsele europene mai cunoscute peste hotare. Utilizarea serviciilor de consiliere și sprijin pentru realizarea standardelor Comunității va contribui la acest proces de integrare. Un sector agricol orientat către piață va ajuta și mai mult la consolidarea poziției sectorului agroalimentar al Europei ca angajator principal și sursă de creștere economică;
- *Încurajarea preluării și difuzării ICT.* Sectorul agroalimentar în întregime a fost identificat ca deficitar în preluarea tehnologiilor ICT. Așa se întâmplă mai ales în cazul firmelor mici. Adoptarea aplicațiilor afacerilor electronice este încă la un nivel scăzut în afara companiilor multinaționale și a marilor lor furnizori². Fondurile de dezvoltare rurală trebuie să completeze inițiativele viitoare ale Comisiei precum i2020 în domeniile afacerilor electronice (mai ales în ce privește IMM-urile), abilitățile electronice și învățarea electronică⁹¹.
- *Ocrotirea antreprenoriatului dinamic.* Reformele recente au creat un nou mediu orientat spre piață pentru agricultura europeană. Aceasta aduce noi oportunități firmelor agricole. Dar realizarea acestui potențial economic va depinde de dezvoltarea abilităților strategice și organizaționale;
- *Dezvoltarea de noi puncte de desfacere pentru produsele agricole și silvice.* Noile puncte de desfacere pot oferi o valoare adăugată mai mare. Sprijinul pentru investiții și pregătire în domeniul producției nealimentare conform dezvoltării rurale poate completa măsurile luate conform primului pilon prin crearea de noi puncte de desfacere inovatoare pentru producție sau pentru sprijinirea dezvoltării materialelor energetice regenerabile, biocombustibililor și capacității de producție;
- *Îmbunătățirea performanțelor de mediu ale fermelor și ale silviculturii.* Durabilitatea pe termen lung va depinde de abilitatea de a fabrica produse pe care consumatorii doresc să le cumpere, realizând în același timp standardele de mediu înalte. Investițiile în performanțe de mediu sporite pot și să conducă la câștig de eficiență în producție, în crearea de situații de succes;
- *Restructurarea sectorului agricol.* Dezvoltarea rurală este un instrument cheie pentru restructurarea hărții agricole. Ajustările agricole reușite pot fi cheia îmbunătățirii competitivității și durabilității de mediu a sectorului agricol și sporind locurile de

muncă și creșterea în domeniile legate de economie. Toate statele membre trebuie să promoveze anticiparea schimbării în cadrul sectorului agricol în contextul restructurării, și să dezvolte o abordare practică a pregătirii și reconversiei agricultorilor, mai ales în ceea ce privește abilitățile transferabile.

Pentru a stimula reînnoirea generațiilor în agricultură, trebuie avute în vedere combinații pe măsuri disponibile conform axei 1, adaptate nevoilor tinerilor agricultori. În cadrul acestei axe, sprijinul privind competitivitatea sectorului agricol și forestier va privi:

A. Măsuri ce urmăresc îmbunătățirea potențialului uman, prin:

- Formarea profesională și acțiuni de informare pentru persoanele angajate în sectoarele agricol și forestier. Sprijinul nu va include cursuri de instruire sau formare pentru cei ce fac parte din programele sau sistemele normale ale învățământului agricol și forestier, la nivelele liceal sau superior.
- Instalarea tinerilor fermieri. În temeiul acestei măsuri, se va acorda sprijin persoanelor care:
 - Au vârsta mai mică de 40 de ani, și se stabilesc pentru prima dată la o exploatație agricolă ca șefi ai acesteia;
 - Posedă pregătirea și competența profesională adecvată;
 - Prezintă un plan de afaceri pentru dezvoltarea activităților proprii ferme.

Sprijinul va fi acordat sub forma unei singure prime până la valoarea maximă, care a fost fixată la 40.000 euro, conform anexei 3.2.

- Pensionarea anticipată. În cadrul acestei măsuri, se acordă sprijin pentru:
 - Fermierii care decid încetarea activității lor agricole, cu scopul de a-și ceda exploatațiile altor fermieri;
 - Muncitorii fermei care decid încetarea definitivă a tuturor activităților desfășurate la nivelul fermei.

Pentru cel care cedează o exploatație sunt impuse, cumulativ, următoarele condiții:

- Va avea vârsta de peste 55 de ani, dar nu încă vârsta necesară de pensionare în momentul cedării, sau nu mai puțin de 10 ani în minus față de vârsta normală de pensionare în cadrul statelor membre, în momentul cedării;
- Va înceta definitiv orice activitate comercială în domeniul fermei;
- Să fi desfășurat activități în domeniul fermei timp de 10 ani, înaintea cedării acesteia.

Pentru cel care preia o astfel de exploatație, pentru a fi eligibil la primă, trebuie să îndeplinească una din cele 2 condiții de mai jos:

- Succede persoanei care cedează exploatația, așa cum este prevăzută anterior, sau
- Va fi un fermier cu vârsta mai mică de 50 de ani, care va prelua exploatația cedată în vederea măririi dimensiunilor acesteia.

Pentru lucrătorul agricol, criteriile de eligibilitate se referă cumulativ la următoarele:

- Va avea mai puțin de 55 de ani, dar nu încă vârsta normală de pensionare, sau nu mai puțin de 10 ani în minus față de vârsta normală de pensionare, în cadrul statelor membre;
- Și-a dedicat cel puțin jumătate din timpul său de lucru, în ultimii 5 ani, în ajutorarea familiei sau ca lucrător agricol în cadrul fermei.
- A lucrat în exploatația ce urmează a fi cedată cel puțin echivalentul a 2 ani de activitate permanentă, în timpul celor 4 ani ce preced pensionării anticipate a celui care cedează exploatarea.
- Aparține unui sistem de asigurare socială.

Durata totală de acordare a sprijinului pentru pensionare anticipată nu va depăși o perioadă de 15 ani pentru cel care cedează exploatarea și pentru lucrătorul agricol. Ajutorul nu mai poate fi acordat după împlinirea vârstei de 70 de ani a celui care cedează exploatarea, și nici după împlinirea vârstei normale de pensionare de către lucrătorul agricol. În cazul în care pensia normală a persoanei care cedează exploatarea este plătită de către statul membru, sprijinul pentru pensionarea anticipată va fi acordat ca un supliment, ținându-se cont de valoarea pensiei naționale. Acest sprijin va fi acordat sub forma unei plăți anuale, până la suma maximă stabilită în anexa nr.3.2.

- Utilizarea serviciilor de consultanță. Sprijinul va fi acordat pentru:
 - A ajuta fermierii și deținătorii de păduri să găsească acele costuri rezultate din utilizarea serviciilor de consultanță privind îmbunătățirea performanței în cadrul întregii exploatare.
 - A ajuta fermierii să găsească acele costuri rezultate din utilizarea serviciilor de consultanță, cu privire la concordanța cu standardele legale ale Comunității, în domeniul protecției mediului, sănătății consumatorilor, a animalelor și a plantelor, bunăstării animalelor și a standardelor de siguranță profesională.
 - Sprijinul pentru utilizarea serviciilor de consultanță va fi limitat la suma maximă prevăzută în anexa nr.3.2. pentru România, propunerea este pentru acoperirea unui procent între 80% și 100% din cheltuielile eligibile, maximum fiind fixat la 1500 euro.
- Instalarea managementului și folosirea serviciilor de consultanță. Sprijinul prevăzut va fi acordat în scopul acoperirii costurilor ce rezultă din formarea managementului și folosirea serviciilor de consiliere în domeniile silvic și al fermelor, care va fi acordat treptat pe o perioadă de maxim 5 ani de la instalare.

B. Măsuri ce urmăresc îmbunătățirea capitalului fizic

- Modernizarea fermelor. Sprijinul prevăzut va fi acordat fermierilor pentru investiții care: îmbunătățesc performanțele globale ale fermei și respectă standardele Comunității aplicabile investițiilor implicate. Acolo unde investițiile sunt făcute cu scopul de a se conforma standardelor Comunității, sprijinul poate fi acordat numai acelor cazuri care se pot adapta standardelor nou introduse ale comunității. În acest caz, se poate acorda o perioadă de grație de maxim 36 de luni de la data la care standardele devin obligatorii, pentru ca fermierul să le atingă. Sprijinul maxim este limitat la sumele prevăzute în anexa nr.3.2.
- Sporirea valorii economice a pădurilor. Sprijinul va fi acordat pădurilor deținute de proprietari particulari sau de asociații ale acestora, de către municipalități sau asociații ale acestora. Această limitare nu este aplicabilă pădurilor subtropicale și zonelor împădurite din Azore, Madeira și departamentele franceze de peste mări. Investițiile se vor baza pe planurile managementului forestier, iar sumele maxime ce se pot aloca sunt prevăzute în anexa nr. 3.2.
- Valoarea adăugată a producției agricole și forestiere primare. Sprijinul va fi acordat pentru investițiile care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții:
 - Îmbunătățesc performanța globală a întreprinderii.
 - Vizează procesarea și comercializarea produselor agricole conform Tratatului Comunităților Europene, cu excepția produselor piscicole și forestiere.
 - Respectă standardele Comunității aplicabile în domeniul respectivelor investiții.

Acolo unde investițiile sunt făcute în condițiile în care respectă standardele Comunității, sprijinul poate fi acordat numai acelor investiții care sunt făcute de către microîntreprinderi. În acest caz, se poate aplica o perioadă de grație, nu mai mare de 36 de luni de la data la care standardul devine obligatoriu pentru întreprinderi, în vederea conformării la cerințele sale.

Infrastructura legată de dezvoltarea și adaptarea agriculturii și silviculturii. Sprijinul poate acoperi construirea infrastructurii, în vederea facilitării accesului în fermă și în zona forestieră, furnizarea de energie și administrarea resurselor de apă etc.

C. Măsuri îndreptate către îmbunătățirea calității producției și produselor agricole

- Atingerea standardelor impuse de către legislația Comunității. Sprijinul din cadrul acestei măsuri are în vedere compensarea costurilor impuse, precum și scăderea veniturilor ocazionate de aplicarea noilor standarde de protecție a mediului, sănătatea plantelor și animalelor, sănătatea publică, bunăstarea animalelor și securizarea locurilor de muncă. Aceste noi standarde trebuie introduse în legislația națională și vor impune noi obligații și restricții cu privire la practicarea agriculturii, care au un impact semnificativ asupra costurilor operaționale uzuale ale fermelor, cu implicații asupra unui număr semnificativ de fermieri. Sprijinul va fi acordat ca un ajutor uniform, temporat și degresiv pe o bază anuală, pentru o durată de maxim 5 ani de la data când standardul devine obligatoriu în concordanță cu legislația Comunitară. Valoarea maximă a acestui tip de ajutor este stipulată în anexa nr.3.2.
- Participarea fermierilor la schemele de calitate ale alimentelor. Acest tip de sprijin:
 - Va acoperi numai produsele agricole destinate în exclusivitate consumului uman.
 - Vizează schemele Comunității de calitate ale alimentelor, sau pe acelea recunoscute de către Statele Membre care vor fi în concordanță cu criteriile precise ce vor fi definite. Schemele al căror singur scop este să asigure un nivel ridicat al respectării controlului standardelor obligatorii, în concordanță cu legislația națională sau cea a Comunității nu vor fi eligibile pentru acest sprijin.
 - Este un stimulente anual al cărui nivel va fi determinat în concordanță cu nivelul costurilor fixe ce reiese din participarea la schemele de sprijin, pe o perioadă de maximum 5 ani.
- Activități de informare și promovare. Sprijinul va fi pentru produsele cuprinse în schemele de calitate la care se referă măsura precedentă. Sprijinul va fi limitat la plafonul maxim prezentat în anexa 3.2.

D. Măsuri de tranziție

- Agricultura de semi-subsistență. Sprijinul se referă la fermele care produc, în principal, pentru consumul propriu. Este acordat fermierilor care prezintă un plan de afaceri. Data limită până la care se primesc cereri de sprijin a fost stabilită pentru 31.12.2008. sprijinul va fi acordat sub forma unui tarif uniform până la plafonul maxim specificat în anexa nr.3.2., pentru o perioadă ce nu va depăși 5 ani.
- Grupurile de producători. Sprijinul prin această măsură va fi acordat în vederea facilitării și stabilității activităților administrative ale grupurilor de producători în scopul:
 - Adoptării producției și rezultatelor producătorilor care sunt membrii ai unor astfel de grupări la cerințele pieței;
 - Plasării în comun a bunurilor pe piață, inclusiv pregătirile pentru vânzare, colectre și vânzarea către angroșiști;
 - Stabilirea regulilor comune cu privire la producție, în special cu privire la recoltare și disponibilitatea produselor.

Acest sprijin va fi acordat sub forma unui tarif uniform anual pentru primii 5 ani ce urmează datei la care grupul de producători a fost recunoscut. El va fi calculat pe baza producției anuale ce a fost livată pe piață de către membrii grupului, până la plafonul stabilit în anexa nr.3.2., până cel mai târziu la data de 31.12.2008.

2.4.2. Managementul terenurilor: Axa 2

Pentru a proteja și spori resursele naturale ale UE și peisajele în zonele rurale, reursele alocate axei 2 trebuie să contribuie la 3 zone de prioritate la nivel european: biodiversitatea și conservarea sistemelor agricole și silvice cu mare valoare naturală, apa, schimbările climatice. Măsurile disponibile conform axei 2 trebuie să fie folosite pentru a integra aceste obiective de mediu și a contribui la implementarea rețelei agricole și silvice Natura 2000, la angajamentele de la Gotteborg de stopare a declinului biodiversității până în 2010, la obiectivele Directivei Cadru pentru Ape și la obiectivele Protocolului de la Kyoto pentru ameliorarea schimbărilor climatice.

Pentru a îndeplini aceste obiective, Statele Membre trebuie să își focalizeze sprijinul asupra unor acțiuni cheie precum⁹²:

- *Promovarea serviciilor de mediu și a practicilor agricole ce nu dăunează animalelor.* Cetățenii europeni se așteaptă ca agricultorii să respecte standardele obligatorii. Dar mulți sunt de acord și cu faptul că agricultorii trebuie să fie remunerați pentru că semnează angajamente care merg mai departe, oferind servicii pe care piața nu le-ar oferi singură, mai ales când se focalizează asupra unor resurse specifice precum apa și solul;
- *Conservarea peisajului agricol.* În Europa, mare parte din mediul rural valoros este produsul agriculturii. Sisteme agricole corespunzătoare ajută în conservarea peisajelor și habitatelor variind de la mlaștini la pajiști uscate și pășuni montane. În multe zone aceasta este o mare importanță a moștenirii culturale și naturale a atractivității generale a zonelor rurale ca locuri de viață și muncă.
- *Combaterea schimbării climei.* Agricultură și silvicultură sunt în fruntea dezvoltării energiei regenerabile și a resurselor naturale pentru instalații de bioenergie. Dezvoltarea acestor surse de energie trebuie să țină cont de reducerea de emisii de gaze cu efect de seră și conservarea efectului pădurilor de reducere a carbonului și materiile organice în compoziția solului;
- *Consolidarea contribuției agriculturii organice.* Agricultură organică reprezintă o abordare holistică a agriculturii durabile. În acest sens, contribuția sa la obiectivele de bunăstare a animalelor și mediului ar putea fi și mai accentuată.
- *Încurajarea inițiativelor de mediu/economice de succes.* Asigurarea de bunuri materiale, îndeosebi prin măsuri agricole și de mediu, poate contribui la identificarea zonelor rurale și a produselor lor alimentare. Ele pot forma o bază pentru creștere și locuri de muncă asigurate prin turism și oferirea de posibilități de recreere rurală, mai ales când este legată de diversificarea spre turism, meșteșuguri, pregătire sau sectorul nealimentar.
- *Promovarea echilibrului teritorial.* Programele de dezvoltare rurală pot aduce o contribuție vitală la atractivitatea zonelor rurale. Ele pot de asemenea ajuta la asigurarea că într-o economie competitivă, bazată pe cunoaștere, este păstrat un echilibru între zonele rurale și cele urbane, în combinație cu alte axe ale programelor, măsurile de administrare a terenurilor pot avea o contribuție pozitivă la distribuirea spațială a activității economice și la coeziunea teritorială.

Sprijinul comunitar în cadrul acestei axe va privi următoarele măsuri, cu submăsurile aferente:

A. Măsuri ce urmăresc încurajarea folosirii terenurilor agricole, din care fac parte următoarele submări:

- Plățile de handicap natural în zonele montane. Plățile vor fi acordate anual pe hectar de Zonă Utilizată Agricol. Aestea trebuie să compenseze costurile și veniturile adiționale anterioare ale fermierilor, raportate la handicapul producției agriculturii în zona vizată. Plata se acordă fermierilor care se angajează să practice agricultura pe astfel de terenuri pentru 5 ani de la prima plată. În anexa 3.2. este

stipulată suma maximă ce se poate aloca pentru această submăsură, dar există posibilitatea ca , în cazuri justificate, să se depășească acest maxim din surse proprii ale Statului Membru, cu condiția ca media sumelor acordate de către Statul Membru în cadrul acestei submăsuri să nu depășească suma maximă stipulată.

- Plăți către fermierii din zonele cu handicap natural, altele decât zonele montane. Sprijinul se acordă în aceleași condiții generale ca și mai sus.
- Plăți „NATURA 2000”. Sprijinul va fi acordat anual, pe hectar, fermierilor, în scopul compensării coturilor produse și veniturilor anterioare, rezultate din dezavantajele zonelor vizate.
- Plăți pentru agromediu și bunăstarea animalelor. Plățile pentru agromediu și bunăstarea animalelor vor fi acordate fermierilor care elaborează pe bază de voluntariat angajamentele în domeniul agromediului și bunăstării animalelor. Unde se justifică în mod corespunzător îndeplinirea obiectivelor de mediu, plățile pentru agromediu și bunăstarea animalelor acoperă numai acele angajamente ce merg dincolo de standardele obligatorii relevante, stabilite în conformitate cu articolul 4 și 5, și anexele III și IV ale Regulamentului Consiliului nr.1782/2003 și de alte cerințe obligatorii, stabilite prin legislația națională și regăsite în program. În plus, fermierii și alți deținători de teren ce-și iau angajamente în domeniul agromediului, vor respecta cerințele minime privind fertilizarea și protecția plantelor, regăsite în program. Aceste angajamente vor fi asumate pe o perioadă de 5 ani. Plățile vor fi acordate anual și vor acoperi costurile adiționale și venitul menționat mai sus ca rezultat al angajamentului luat, acolo unde este necesar, acestea pot acoperi și costurile tranziției.
- Sprijin pentru investiții neproductive. Această submăsură are două componente:
- Investițiile legate de îndeplinirea angajamentelor luate conform măsurii precedente (plăți pentru agromediu și bunăstarea animalelor).
- Investițiile în agricultură care măresc valoarea publică a zonelor „Natura 2000” implicate.

B. Măsuri ce urmăresc încurajarea folosirii terenurilor împădurite cu următoarele tipuri de sprijin:

- Prima împădurire a unui teren agricol. Sprijinul în cadrul acestei măsuri se materializează în acoperirea următoarelor tipuri de costuri pentru beneficiarii de drept privat:
 - Cheltuieli de înființare (pot fi acordate și pentru beneficiari publici).
 - O primă anuală pe hectar împădurit în vederea acoperirii cheltuielilor de întreținere pe o perioadă de până la 5 ani (în categoria beneficiarilor intrând și entitățile de drept privat care au pământ concesionat sau arendat de la o entitate de drept public).
 - O primă anuală pe hectar pentru a contribui la acoperirea pierderii venitului rezultat din împădurire pentru o perioadă de maxim 10 ani, bonus acordat acelor fermieri sau asociații ale acestora care au lucrat pământul înaintea împăduririi sale, sau pentru orice altă persoană fizică sau juridică privată (în categoria beneficiarilor intrând și entitățile de drept privat care au pământ concesionat sau arendat de la o entitate de drept public).
 - Acest sprijin nu se acordă fermierilor care vor primi sprijin pentru pensionare anticipată și nici pentru fermele specializate în cultivarea brazilor de Crăciun.
- Prima înființare a unor sisteme agroforestiere pe un teren agricol. Se acordă pentru crearea sistemelor agroforestiere ce combină sistemele de agricultură extensivă și sistemele forestiere. Acest sprijin va acoperi doar cheltuielile de înființare.

- Prima împădrire a unui teren neagricol. Aceasta acoperă cheltuielile de organizare a împădririi terenurilor care nu sunt eligibile conform măsurii precedente. Totuși sprijinul nu va fi acordat în cazul brazilor de crăciun.
- Plăți NATURA 2000. Se vor acorda, anual și pe hectarul de pădure, proprietarilor privați de păduri sau asociațiilor acestora în scopul compensării costurilor efectuate.
- Plăți pentru mediul forestier. Sunt destinate mediului forestier și vor fi acordate pe hectarul de pădure beneficiarilor care și-au luat în mod voluntar angajamente pe o perioadă de minim 5 ani, privind mediul forestier. Aceste plăți vor acoperi doar acele angajamente care depășesc cerințele obligatorii relevante. Ele vor acoperi cheltuieli adiționale rezultate din angajamentele luate. Sunt calculate în funcție de costurile reale.
- Refacerea potențialului producției forestiere și introducerea acțiunilor de prevenire. Sprijinul va fi acordat în vederea restabilirii potențialului forestier productiv în pădurile afectate de calamitățile naturale și incendii și introducerea măsurilor de prevenire. Măsurile de prevenire a incendiilor vor avea în vedere pădurile clasificate de către statele membre cu un risc mare cât și mediu de incendiu, în conformitate cu planurile lor de protecție a pădurilor.
- Sprijin pentru investiții neproductive. Va fi acordat pentru investițiile în domeniul forestier care:
 - Se referă la îndeplinirea angajamentelor luate conform măsurilor stabilite în măsurile 2 și 5 sau
 - Duc la creșterea valorii publice agreeate a zonelor implicate.

2.4.3. Diversificarea economiei rurale și calitatea vieții în zonele rurale: Axa 3

Resursele alocate domeniilor diversificării economiei rurale și calității vieții în zonele rurale conform anexei 3 trebuie să contribuie la prioritatea generală a creării de oportunități de ocupare a forței de muncă. Gama măsurilor disponibile conform anexei 3 trebuie să fie folosită mai ales pentru a promova dezvoltarea capacităților, dobândirii de abilități și organizării pentru dezvoltarea strategiei locale și de asemenea să ajute la asigurarea că zonele rurale rămân atractive pentru generațiile viitoare, în promovarea pregătirii, informării și antreprenoriatului, nevoile specifice ale femeilor și tinerilor trebuie luate în considerare.

Resursele alocate domeniilor diversificării economiei rurale și calității vieții în zonele rurale conform axei 3 trebuie să contribuie la prioritatea generală a creării de oportunități de ocupare a forței de muncă. Gama măsurilor disponibile conform axei 3 trebuie să fie folosită mai ales pentru a promova dezvoltarea capacităților, dobândirii de abilități și organizării pentru dezvoltarea strategiei locale și de asemenea să ajute la asigurarea că zonele rurale rămân atractive pentru generațiile viitoare. În promovarea pregătirii, informării și antreprenoriatului, nevoile specifice ale femeilor și tinerilor trebuie luate în considerare.

Pentru a îndeplini aceste priorități, Statele membre trebuie să își focalizeze sprijinul asupra unor acțiuni cheie precum:

- *creșterea activității economice și a ratelor ocupării în economia rurală extinsă.* Diversificarea este necesară pentru creștere, ocupare și dezvoltare durabilă în zonele rurale și astfel contribuie la un mai bun echilibru teritorial, atât din punct de vedere economic, cât și social. Turismul, meșteșugurile și asigurarea posibilităților de recreere rurală sunt sectoare de creștere în multe regiuni și oferă oportunități atât pentru diversificarea în cadrul fermei, cât și de dezvoltare a microfirmelor din economia rurală extinsă;
- *încurajarea intrării femeilor pe piața muncii.* Inițiativele locale de dezvoltare a facilităților de îngrijire a copiilor în zonele rurale pot îmbunătăți oportunitățile de angajare și facilitățile de acces al femeilor pe piața muncii. Aceasta poate include dezvoltarea infrastructurii de îngrijire a copiilor, potențial în combinație cu inițiativele de încurajare a înființării de firme mici legate de activitățile rurale;

- *dezvoltarea microafacerilor și meșteșugurilor* se poate face pornind de la abilitățile tradiționale sau poate introduce noi competențe, îndeosebi când este combinată cu achiziția de echipamente, cu pregătirea, ajutând la promovarea antreprenoriatului și la dezvoltarea structurii economice;
- *pregătirea tinerilor în dezvoltarea abilităților tradiționale* poate răspunde cererii de servicii turistice, de recreere și de mediu și de produse de calitate;
- *încurajarea adoptării și difuzării ICT*. Adoptarea și difuzarea ICT este esențială în zonele rurale pentru diversificare, precum și pentru dezvoltare locală, asigurarea de servicii locale și promovarea includerii electronice, economia la scară poate fi atinsă prin inițiative ICT ale satului, combinând echipament IT, rețelistică și pregătirea în domeniul abilităților pe calculator prin structuri ale comunității. Astfel de inițiative pot facilita foarte mult adoptarea IT-ului de către fermele locale și firmele rurale și adoptarea afacerilor electronice și comerțului electronic. Trebuie să se profite la maxim de posibilitățile oferite de internet și comunicații, de exemplu, sprijinite prin programe rurale ale Fondurilor Structurale, pentru a îndepărta dezavantajele localizării;
- *dezvoltarea furnizării utilizării inovatoare a surselor de energie regenerabilă* poate contribui la crearea de noi puncte de desfacere pentru produsele agricole și silvice, furnizarea de servicii locale și diversificarea economiei rurale;
- *încurajarea dezvoltării turismului*. Turismul este un sector major de creștere în multe zone rurale. Utilizarea sporită a ICT în turism pentru rezervări, promovare, marketing, proiectarea serviciilor și a activităților recreaționale poate ajuta la îmbunătățirea numărului de vizitatori și la lungimea sejururilor, mai ales când aceasta oferă legături cu facilități mai mici și încurajează agroturismul;
- *îmbunătățirea infrastructurii locale, mai ales în Noile State Membre*. Investiții semnificative vor fi făcute în infrastructura principală de telecomunicații, transport, energie și apă în anii următori. Sprijin considerabil va fi disponibil din partea Fondurilor Structurale, variind de la rețele transeuropene la dezvoltarea conexiunilor cu parcurile științifice sau de afaceri. Pentru ca efectul de multiplicare să fie complet în sensul locurilor de muncă și al creșterii, infrastructura locală la scară mică sprijinită de programele de dezvoltare rurală poate juca un rol vital în conectarea acestor investiții majore în strategiile de locale pentru diversificare și dezvoltare a potențialului sectorului agricol și alimentar.

În cadrul acestei axe, sprijinul se acordă pentru următoarele măsuri:

A. Măsuri pentru diversificarea economiei rurale, ce cuprind:

- Diversificarea activităților non-agricole. Beneficiarul ajutorului poate fi atât fermierul, cât și soția sau soțul acestuia, cât și unul dintre copiii lor.
- Sprijinul pentru crearea și dezvoltarea micro-întreprinderilor în vederea promovării parteneriatelor între întreprinzători și a dezvoltării structurii economice.
- Încurajarea activităților turistice. Acest sprijin acoperă următoarele domenii:
 - infrastructura la scară mică, cum ar fi centrele de informare și zonele de orientare a turiștilor;
 - infrastructura de recreere, ce oferă acces la zonele naturale, și facilități de cazare de capacitate mică.
- Protejarea, dezvoltarea și managementul cadrului natural, contribuind astfel la susținerea dezvoltării economice. Acest sprijin acoperă acțiunile de mediu, dezvoltarea turismului și trasarea planului de protecție și management pentru zonele NATURA 2000, și a altor locuri cu valoare naturală ridicată.

B. Măsuri pentru îmbunătățirea calității vieții rurale în zonele rurale, ce cuprind:

- Servicii de bază pentru economia și populația rurală. Sprijinul menționat se referă la instalarea serviciilor de bază pentru un sat sau un grup de sate și infrastructura minimă aferentă.

- Restaurarea și dezvoltarea satelor, conservarea și sporirea cadrului natural. Sprijinul vizează studii și investiții asociate cu:
 - un program de îmbunătățire sau dezvoltare a satului;
 - menținerea, restaurarea și îmbunătățirea patrimoniului rural la nivelul satului sau a unei părți a acestuia, cum ar fi centrul și siturile istorice sau monumentele.

C. Instruire vocațională pentru agenții economici ce operează în câmpul la care se face referire în axa prioritară 3.

D. O măsură de dobândire a calificărilor și de animare locală în vederea pregătirii și implementării unei strategii de dezvoltare locală, care va avea două submăsuri, și anume

- Formarea profesională. Sprijinul nu va include cursuri de instruire sau de formare care fac parte din programele sau sistemele educaționale normale, la nivele secundare sau superioare.
- Dobândirea cunoștințelor și animația. Sprijinul va acoperi:
 - studii ale zonei vizate;
 - măsuri pentru obținerea de informații despre zonă, și despre strategia de dezvoltare locală;
 - instruirea personalului implicat în pregătirea și implementarea strategiei de dezvoltare rurală;
 - evenimentele promoționale și instruirea liderilor locali.

2.4.4. Abordarea LEADER: Axa 4

Resursele alocate Axei 4 trebuie să contribuie la prioritățile axei 1 și 2 și îndeosebi ale axei 3, dar pot de asemenea juca un rol important în prioritatea de înnoțire a guvernării și de mobilizare a potențialului endogen de dezvoltare a zonelor rurale. Sprijinul conform axei LEADER oferă posibilitatea, în contextul unei strategii de dezvoltare locală bazată pe nevoile și pe punctele forte locale, de a combina cele 3 obiective – competitivitate, mediu și calitatea vieții/diversificare. Abordările integrate ce îi implică pe agricultori, silvicultori și alți agenți rurali pot asigura și spori moștenirea naturală și culturală locală, care cresc nivelul de conștientizare a mediului și investesc în promovarea produselor speciale, turismului și surselor de energie regenerabilă.

Pentru a îndeplini aceste priorități, Statele membre trebuie să-și focalizeze sprijinul asupra unor acțiuni cheie precum:

- *construirea capacității în domeniul parteneriatelor locale, al animării*, precum și promovarea dobândirii de abilități care pot ajuta la mobilizarea potențialului local;
- *promovarea parteneriatelor privat – public*. LEADER va continua să joace un rol important în încurajarea abordărilor inovatoare ale dezvoltării rurale și în unirea sectoarelor public și privat în acest scop;
- *promovarea cooperării și inovării*. Inițiativele locale, precum LEADER și sprijinul pentru diversificare pot juca un rol esențial în conectarea oamenilor la ideile și abordările noi, încurajând inovarea și antreprenoriatul, precum și promovarea includerii (non-excluderii) sociale și oferirea de servicii locale. Comunitățile on-line pot ajuta la diseminarea cunoștințelor, la schimbul de bune practici și la inovare în produse și servicii rurale.

Abordarea LEADER este definită ca o strategie de dezvoltare locală care include cel puțin următoarele elemente:

- programe zonale destinate unei bune identificări a teritoriilor rurale subregionale;
- parteneriate public-private locale (GAL);

- abordarea de jos în sus a puterii de decizie a grupurilor de acțiune locală implicând elaborarea și implementarea unor strategii de dezvoltare locală;
- abordări multi-sectoriale globale bazate pe interacțiuni între actorii și proiectele din diferite sectoare ale economiei locale;
- implementarea abordărilor inovatoare;
- implementarea proiectelor de cooperare;
- legăturile dintre parteneriatele locale.

Abordarea dezvoltării unui parteneriat local va fi implementată de către grupurile de acțiune locală în următoarele condiții:

- trebuie să conțină oricare din grupurile deja calificate pentru inițiativele LEADER II sau LEADER +, sau conform abordării LEADER, să fie un nou grup reprezentând parteneri provenind din diferite sectoare socio-economice locale de bază implicate. Decizia partenerilor luată la nivel economic și social de a include asociații agricole, femei din zona rurală, tineri și asociații, trebuie să cuprindă cel puțin 50% din parteneriatele locale;
- trebuie să demonstreze abilități pentru a defini și a implementa o strategie de dezvoltare pentru acea zonă;
- trebuie să aleagă un lider în domeniul administrativ, ori în cel financiar capabil să administreze fondurile publice și să asigure o activitate satisfăcătoare a parteneriatului, fie să administreze împreună într-o structură comună legală care să garanteze o activitate satisfăcătoare în acest parteneriat și să demonstreze capacități de administrator pentru fondurile publice.

Zona în care operează strategia de dezvoltare va fi coerentă și va oferi suficiente resurse umane, financiare și economice, capabile de a dezvolta o strategie viabilă. Grupurile de acțiune locală vor alege proiectele care vor fi finanțate în cadrul acestei strategii. De asemenea, ele pot alege proiectele de cooperare.

Sprijinul acordat prin intermediul axei prioritare LEADER se acordă pentru:

- Implementarea strategiilor de dezvoltare rurală locală, printr-o abordare de tip LEADER, privind îndeplinirea unuia sau mai multor obiective din cele trei axe prioritare.
- Implementarea proiectelor de cooperare ce implică obiectivele enumerate mai sus. Sprijinul se va acorda proiectelor de cooperare inter-teritorială (cooperare în interiorul Statului Membru) și transnațională (cooperare dintre teritorii din unele State Membre și teritorii din statele care nu sunt membre). În acest ultim caz, numai cheltuielile care au legătură cu teritoriile din Uniunea Europeană vor fi eligibile pentru sprijin.
- Funcționarea grupurilor de acțiune locală, dobândirea de cunoștințe și implicarea în acțiuni de animare în teritoriu. Sprijinul pentru dobândirea de cunoștințe se va acorda ca prioritate în noile regiuni în care abordarea LEADER nu a fost aplicată.

CAPITOLUL III

POLITICILE AGRICOLE SI DE DEZVOLTARE RURALĂ ALE ROMÂNIEI

3.1. Politica agricolă națională a României

Ministerul român al Agriculturii, Alimentației și Silviculturii a elaborat o strategie pentru dezvoltarea agriculturii, industriei alimentare și silviculturii în perioada 2001-2005, bazându-se pe principiile programului guvernamental, cu scopul de a grăbi integrarea României în structurile europene. Principalele obiective ale strategiei sunt:

- dezvoltarea durabilă a unui sector agro-alimentar competitiv prin creșterea cantitativă și calitativă a producției;
- modernizarea și îmbunătățirea procesării și marketingului alimentar;
- asigurarea controlului hranei pentru populație.

România a aplicat o politică ce viza privatizarea și restructurarea agriculturii, sprijinirea agriculturii în fața constrângerilor bugetare, și liberalizarea comerțului cu produse agro-alimentare.

3.1.1. Sprijinul intern

Principalele tipuri de suport financiar oferite în anul 2000, atât din bugetul Ministerului (ca parte a bugetului public) cât și din alte surse, erau plăți suplimentare pentru susținerea prețului, politici de creditare, susținerea input-urilor și a investițiilor în ferme.

Plățile suplimentare pentru susținerea prețului erau oferite ca prime la vânzările de grâu pentru consumul intern de pâine (20 € pe an) și la vânzările de lapte (introduse în aprilie 2000, 25 € pe tonă).

Politicile de creditare includeau credite pe termen scurt cu o rată a dobânzii subvenționată pentru susținerea cheltuielilor curente de producție) și credite pe termen mediu cu o rată a dobânzii subvenționată pentru investiții în ferme. Totalul subvențiilor acordate la rata dobânzii, atât la creditele pe termen scurt cât și la cele pe termen mediu (plătibile de la bugetul ministerului) a fost de 2,3 milioane € la jumătatea lui 2000.

Sprijinirea input-urilor era reprezentată, de fapt, prin prețuri reduse la semințele atestate. Suma oferită de la bugetul ministerului în 2000 pentru această subvenție a fost de 13,5 milioane € și alte 1,4 milioane € din același buget, pe anul 2001. În plus, schema voucher-ului, introdusă în toamna lui 1997 și modificată semnificativ în toamna lui 1999, a fost aplicată în ultima sa versiunea în anul 2000. În decembrie 2000, sistemul bonurilor diesel a fost reintrodus (similar cu cel din toamna 1999). Subvențiile pentru sistemele de irigație a terenului erau menite să acopere costurile de întreținere a sistemelor și să asigure curentul electric necesar pomparei apei în sistemele de irigație aparținând Societății Naționale de Îmbunătățiri Funciare. Suma alocată de la bugetul Ministerului pentru aceste subvenții era de 38,5 milioane € la jumătatea anului.

Sprijinul investițiilor în ferme era acordat printr-un fond special, denumit „Dezvoltarea agriculturii românești”, care este gestionat cu bani ce vin din operațiuni de vânzare și concesionare ale Agenției Proprietății de Stat. Acest fond a suportat achiziționarea de mașini agricole, echipament de irigație, animale și adăposturi pentru șeptel. De asemenea, cumpărarea de tractoare, combine și alte mașini agricole și de irigat, a fost suportată din fondul lunii ianuarie 2001.

3.1.2. Alte politici cu impact asupra sectorului agricol

În anul 2000 au fost emise reglementări importante cu privire la sectorul agro-alimentar. Acestea sunt orientate, în principal, către dezvoltarea și îmbunătățirea pieței și a instituțiilor pieței, cât și spre armonizarea legislației românești cu cea a Uniunii Europene, după cum urmează:

- antrepozite de grâne și plante oleifere, cât și instaurarea unui fond de garantare a încasărilor;
- sistem de cotare a grânelor;
- reglementări comerciale privind produsele și serviciile;
- proiect de sprijinire a serviciilor din agricultură (împreună cu Banca Mondială);
- diverse reglementări fitosanitare și veterinare supuse reglementărilor UE;
- instaurarea monopolului de stat asupra vânzărilor de alcool;
- înființarea Oficiului Național pentru denumirile de origine ale vinurilor și produselor vinicole;
- autorizarea instituțiilor financiare în acordarea de microcredite;
- reglementări privind înființarea de cooperative private de credit;
- reglementări pentru reîntărirea protecției consumatorului;
- produse agro-alimentare ecologice (naturale);
- organizații inter-profesionale pentru produsele agro-alimentare.

Existau și alte prevederi, precum exceptarea fermierilor privați de la plata impozitului pe venit.

3.1.3. Bugetul de stat pentru agricultură și silvicultură

În anul 2001, suma alocată de la bugetul de stat pentru agricultură și silvicultură a fost mai mare de 400 milioane €. În termeni reali, nivelul suportului acordat agriculturii de la bugetul de stat a rămas constant (aprox. 332 milioane € în 2001, în compație cu 330 milioane € în 2000). Au fost hotărâte câteva schimbări în măsurile de sprijinire internă astfel, schema de voucher pentru input-uri a fost înlocuită cu o plată cash fixă, de 41 € pe hectar cultivat, dar în condițiile utilizării semințelor atestate și tehnologiilor agricole specifice. Pentru culturile de seră ajutorul financiar a fost de 20 milioane lei pe fiecare hectar cultivat.

Această nouă schemă reprezintă 61% din asistența totală dar nu schimbă în mod radical filozofia schemei voucher. Se continuă subvenționarea input-urilor, dar ținta o reprezintă mai degrabă, fermele mari și asociațiilor decât micile gospodării de subzistență. Seceta acută ce a afectat România în anul 2000 a condus guvernul spre o contribuție bugetară importantă pentru irigații (14% din totalul contribuției bugetare pentru agricultură în 2001).

Ajutorul statului către producătorii agricoli nu a depășit 10% din totalul valorii producției agricole, fiind în concordanță cu prevederile OMC privind țările în curs de dezvoltare. S-a putut observa și un oarecare progres în privatizarea companiilor agro-alimentare prin adoptarea de legi cu privire la privatizarea companiilor comerciale ce administrau terenuri publice sau private destinate agriculturii și prin înființarea Agenției Domeniilor de Stat.

Până la sfârșitul lui mai 2001, din 637 ferme deținute de stat, 113 au fost privatizate și 210 erau în proces de lichidare. Privatizarea industriei de prelucrare alimentară este ceva mai avansată, dintr-un total de 440 companii comerciale, 345 fuseseră privatizate până la aceași dată. În ciuda adoptării cadrului legal pentru restituirea terenului agricol și forestier, ritmul actual al restituirii este foarte încet. Până în mai 2001, numai 6% din cererile de restituire a terenului agricol și 0,03% din cele privind terenul forestier fuseseră prelucrate.

La aceeași oră, piața funciară a început să crească și s-ar putea să fie mai mare decât o arată statisticile oficiale, însă România mai are încă de clarificat un registru de cadastru agricol și de asigurat o piață funciară pe deplin operațională.

3.2 Programul national pentru agricultura si dezvoltare rurala

3.2.1 Contextul dezvoltării rurale în România

Succinta prezentare generala a tarii

Relieful Romaniei se desfasoara pe trei trepte majore: Muntii Carpati, Subcarpati, dealuri, podisuri si campii (inclusiv luncile si Delta Dunarii). Caracteristicile principale ale unitatilor de relief sunt proportionalitatea suprafetelor (31% munti, 36% dealuri si podisuri, 33% campii si lunci) si dispunerea concentrica si sub forma de amfiteatru a treptelor majore de relief.

Clima Romaniei este temperat continentală de tranzitie, cu influente oceanice dinspre vest, mediteraneene dinspre sud-vest si continental-excesive dinspre nord-est.

Precipitatiile medii anuale sunt variabile in functie de altitudine: 500 mm la campie, 700 mm la deal si 1200 mm la munte.

Descrierea generala a spatiului rural

Localizarea geografica a spatiului rural

Spatiul rural din Romania este format in prezent din suprafata administrativa a celor 2688 *de comune* existente in teritoriul tarii, care reunesc populatia rurala a tarii, conform Legii 2/1968 de organizare administrativ-teritoriala. Comunele sunt formate din unu sau mai multe sate, existand in total 12751 de sate in spatiul rural. Din punct de vedere administrativ teritorial exista 42 de judete, care reprezinta unitatile administrative de baza.

Prin Legea nr.151/1998 *privind dezvoltarea regionala in Romania*, au fost infiintate opt regiuni de dezvoltare la nivelul Romaniei. Pentru o mai buna intelegere a analizei diagnostic a spatiului rural romanesc, comparatiile se vor face la nivelul regiunilor.

Trebuie mentionat ca pe teritoriul administrativ al unor orase si municipii - care, conform legii de organizare administrativa a teritoriului tarii, este considerat urban - se afla inca 341 de localitati care au caracteristici rurale, numite chiar sate, dar ele intra numai din punct de vedere administrativ, in componenta spatiului urban.

Spatiul rural este constituit din toate comunele din Romania si este definit in articolul 5 al Legii 2/1968: " comuna este unitatea administrativ teritoriala ce cuprinde populatia rurala unita prin interese comune si traditii. O comuna este formata din unul sau mai multe sate dupa conditii economice, sociale, culturale, geografice si demografice. Organizarea comunei asigura dezvoltarea economica, administrativa culturala si sociala a localitatilor rurale".

Suprafata spatiului rural, astfel delimitat, insumeaza 212,7 mii kmp, reprezentand peste 89% din suprafata tarii.

Populatia care traieste pe acest teritoriu numara 10,14 milioane locuitori (la 1.01.1999) si reprezinta 45% din populatia tarii, rezultand o densitate relativ slaba, de sub 48 locuitori/kmp.

Spatiul rural - ca suprafata si populatie - nu are o pondere la fel de mare in toate cele 8 regiuni de dezvoltare.

Cel mai intins spatiu rural este in regiunea Nord-Est (94,0% din suprafata), iar cea mai numeroasa populatie rurala este in regiunea Sud (55,7% din populatie).

Un caz particular il reprezinta regiunea Bucuresti, in cuprinsul careia se gaseste si municipiul Bucuresti, capitala Romaniei. Aceasta cocentreaza 88,8% din intreaga populatie a regiunii. Populatia rurala din jurul Capitalei nu reprezinta decat 11,2% din populatia regiunii .

Comuna este unitatea administrativa de baza pe teritoriul careia se implementeaza politica rurala. Autoritatile comunale sunt partenerii locali ai autoritatilor judetene si regionale in realizarea politicii rurale. Numarul partenerilor locali variaza de la 267 comune in cazul regiunii Vest, la 481 in cazul regiunii Sud. Exceptie face regiunea Bucuresti, care are numai 38 de comune.

Populatia medie a unei comune este de 3780 locuitori, dar exista o mare varietate a comunelor din Romania sub aspectul dimensiunilor demografice.

O comuna este formata din mai multe sate. In medie, revin 4,7 sate pe o comuna. Peste jumătate din comune (55,4%) sunt formate din 1- 4 sate, iar 6,2% din comune au mai mult de 10 sate.

Satele prezinta o mare diversitate sub aspectul numarului de locuitori. Dimensiunea satelor variaza, de la cele care au doar cativa locuitori, pana la sate cu peste 7000-9000 locuitori. Predomina insa satele cu putini locuitori, numarul mediu de locuitori ai unui sat fiind de cca. 800.

Componenta satelor dupa numarul de locuitori si a comunelor dupa numarul de sate si de locuitori influenteaza in mod semnificativ gradul de asigurare a populatiei cu echipamente si servicii publice. Comunele cu numar mic sau dispersat de locuitori sau cu sate risipite au cele mai mari probleme sub aspectul echiparii edilitare si au avut, in ultimele decenii, descresterile cele mai mari de populatie .

Contextul macroeconomic al dezvoltarii rurale

Economia Romaniei se confrunta in prezent cu o criza structurala profunda, rezultat cumulativ al dezechilibrelor mostenite, pe care s-au suprapus inconsecventa masurilor de reforma economica din perioada de tranzitie.

Dupa 1990, s-a accentuat caracterul de consum in economia romaneasca, care poate fi ilustrat prin evolutia corelatiilor dintre principalele componente de utilizare ale produsului intern brut.

Relevanta pentru ingustarea considerabila a capacitatii de modernizare a economiei este corelatia relativ anormala dintre dinamica valorii adaugate brute si formarea bruta de capital fix .

In profil regional, nivelul general de dezvoltare economica (cuantificat prin PIB / locuitor, exprimat atat in moneda nationala, cat si in USD la paritatea puterii de cumparare), prezinta o variabilitate regionala relativ ridicata .

Deoarece in perioada 1990-98, productia agricola nu a scazut cu mai mult de 15% anual (1992) - in conditii de absorbtie sporita de forta de munca din sectoarele neagricole si de restrangere puternica a utilizarii inputurilor intermediare - agricultura (implicit a sectorului primar) a fost singura ramura a economiei nationale care a marcat o crestere a valorii adaugate brute. Pe aceasta baza a crescut ponderea sectorului primar in economia nationala.

Datorita decapitalizarii persistente a agentilor economici, fenomenul de destructurare asimetrica din economia agroalimentara a produs, practic, o asa-numita dubla 'fractura': pe de o parte, intre productia vegetala si cea animala, in interiorul agriculturii; pe de alta parte, intre productia agricola si industria alimentara.

In acelasi timp, analiza structurii sectoriale a valorii adaugate brute releva faptul ca, practic, in toate regiunile, ponderile sectorului primar (agricultura plus silvicultura si piscicultura) sunt inferioare celor din sectorul secundar (industrie plus constructii), de asa natura incat raporturile dintre cotele sectoriale ale VAB sunt exclusiv subunitare. Aceste cifre reflecta nivelul foarte scazut de productivitate a muncii agricole, datorat slabei inzestrari tehnice, a faramitarii suprafetelor agricole, a managementului inexistent in exploatarele private.

Urmare a disparitatilor sectoriale regionale, prezente atat la populatia activa ocupata cat si la valoarea adaugata bruta, exista mari decalaje de productivitate sectoriala a muncii in sectorul primar. Astfel in anul 1995 nivelul minim s-a inregistrat in regiunea Nord - Est (86,7 % din media nationala), iar cel maxim in regiunea Vest (cu 27,7 % peste media nationala). De mentionat ca in anul 1995 nivelul maxim al productatii muncii in sectorul primar inregistrat, a fost cel mai scazut comparativ cu anul 1994 (cu 41,1% peste media nationala) si anul 1993 (peste 29,9 % peste media nationala).

In raport cu ponderea populatiei rurale si densitatea demografica, potentialul agricol al Romaniei este destul de mare. In profil regional, se inregistreaza niveluri foarte diferite ale inzestrarii funciare cu teren agricol. Astfel, fata de media nationala de 0,65 ha/loc. (1996), maximul de inzestrare funciara pe locuitor se situeaza in Regiunea Vest (0,94 ha/loc) si minimul in Regiunea Nord-Est (0,56 ha/loc).

Inzestrarea funciara pe persoana ocupata agricol este de circa 4 ha., cu diferente regionale sensibile, iar tendinta este de usoara crestere.

Productia agricola a manifestat dinamici specifice foarte diverse, atat sectorial (vegetal si animal), cat si in profil regional, in functie de diversitatea conditiilor de pretabilitate agro-pedoclimatica, dar si de gradul de utilizare a factorilor de productie.

Productia vegetala a inregistrat un ritm de crestere mai mare, deoarece presupune eforturi materiale si financiare mai mici, in conditiile inexistentei pietei de capital si a creditelor avantajoase. Se impune, de aceea, dezvoltarea sistemului asociativ si cooperatist pentru sporirea fortei de negociere a producatorilor agricoli.

Unul dintre fenomenele negative, prezente in agricultura Romaniei in anii de pana acum, este utilizarea din ce in ce mai redusa a serviciilor de mecanizare, hidroameliorative sau de reproducie si selectie. Relevante, in acest sens, sunt datele referitoare la ponderea valorii serviciilor pentru agricultura in productia agricola, in anii 1995-97 (Graficul 5).

Intre cauzele acestei stari de lucruri sunt: lipsa capitalului, accesul diferit al producatorilor agricoli la mijloace de mecanizare, destructurarile in organizarea serviciilor, lipsa consultantei de specialitate. Ca urmare, sunt necesare actiuni de dezvoltare a serviciilor corespunzatoare.

Interferenta influentelor inzestrarii cu resurse si a performantelor atinse in utilizarea acestora se regaseste in nivelurile si dinamicile productivitatilor pariale ale principalilor factori (pamantul, munca, etc.), decalajele regionale ale acestora fiind o reflectare a diversitatii conditiilor in care trebuiesc aplicate politici agricole prin care sa se amelioreze starea economica a spatiului rural.

Asimetriile intervenite in dinamicile sectoriale au generat mutatii structurale importante in ceea ce priveste ponderea agriculturii in principalii macroindicatori economici (Graficul 6).

Cresterea ponderii agriculturii in populatia activa ocupata (cu 9,3 puncte procentuale) si in valoarea adaugata bruta (cu 4,9 puncte procentuale) confera tranzitiei economiei romanesti trasatura unui inceput de reagrarizare, cu implicatii nefavorabile asupra trendului productivitatii sociale a muncii (sunt de observat diminuari sensibile ale ponderii agriculturii in stocul de capital fix si investitii).

3.2.2 Potentialul sectorului agroalimentar

Agricultura

Resursele naturale

Structura de folosinta a terenurilor agricole comparativ cu suprafata agricola totala:

- 9.365 mii ha. terenuri arabile reprezinta 63 % din suprafata agricola a tarii (14.811 mii ha);
- 501 mii ha. plantatii pomi-viticole reprezinta 3,4% din suprafata agricola a tarii; ;
- 265 mii ha. plantatii de vita-de-vie reprezinta 1,8% din suprafata agricola a tarii;;
- 4.945 mii ha. pajisti naturale, reprezentand 33,4% din suprafata agricola totala a tarii.

Date statistice 2000

Aceasta structura nu a inregistrat modificari semnificative in perioada 1989-1998, cu exceptia reducerii suprafetelor ocupate de livezi cu 24%.

In prezent, terenurile agricole apartin in majoritate (84%) sectorului privat si in proportie de 16% sectorului de stat.

Distributia folosintelor agricole pe regiuni statistice este diferentiata in raport cu conditiile de relief, cu caracteristicile pedo-climatiche si de pretabilitate la culturi (Anexa 17). Pe ansamblu, structura de calitate terenurilor agricole arata ca numai 25% prezinta un potential productiv bun si foarte bun.

Ponderea ridicata a suprafetelor agricole situeaza Romania pe un nivel mediu in Europa. Oferind informatii despre potentialul de productie agricola, analiza raportului dintre categoriile de folosinta ale suprafetei agricole si populatie are o semnificatie deosebita. In anul 1996 conform statisticilor FAO in Romania pe fiecare locuitor revin 0.44 ha teren cultivat si 0.41 ha teren arabil. Comparativ cu tarile vecine, resursele de pamant ale Romaniei sunt mai scazute.

De mentionat ca solurile se afla intr-un proces de degradare continua. Pentru Romania problema ameliorarilor funciare a fost si este deosebit de acuta deoarece terenurile agricole sunt afectate de diversi factori limitativi ai capacitatii productive: seceta frecventa , eroziunea solului

prin apa, exces frecvent de apa in sol, compactarea solului datorita lucrarilor executate necorespunzator etc.

Structura exploatareilor agricole

Dupa statutul juridic al exploatareilor agricole exista doua sectoare : sectorul privat si sectorul de stat.

Sectorul privat, gestioneaza (in anul 1998) o suprafata agricola de 12342 mii ha, sub forma a trei tipuri de exploatare agricole (Anexa 19).

- *gospodarii individuale* in numar de cca. 3,9 milioane in care se lucreaza mai mult de trei sferturi din pamantul aflat in proprietate privata (9182 mii ha), cu o suprafata medie de 2,3 ha;
- *asociatii familiale* (fara personalitate juridica) in numar de 7175 avand o suprafata medie de 132 ha si care gestioneaza 950 mii ha;
- *societati agricole* (cu personalitate juridica) in numar de 3578 cu o suprafata medie de 620 ha si care au in exploatare 2.210 mii ha.

In prezent, 84,9 % din terenul agricol si 83,2 % din terenul arabil sunt in proprietate privata. Aplicarea Legii fondului funciar s-a efectuat insa cu intarziere astfel ca la aceasta data nu este incheiat procesul de acordare a titlurilor de proprietate, asa cum este descris in datele statistice referitoare la stadiul aplicarii Legii Fondului funciar.

La 30.06.2000 stadiul aplicarii legii fondului funciar se prezenta astfel: din suprafata totala ce trebuia pusa in posesie(de 9.420.518 ha) se realizase punerea in posesie in proportie de 86,3%, din numarul total de persoane de pus in posesie (de 4.716.062) s-a realizat un procent de 83,2%, iar din numarul total de titluri de proprietate ce trebuie eliberate (de 4.340.569) se realizase in procent de 79,0%. (Buletin informativ MAA nr.7/2000)

Se poate remarca, ca desi in perioada 1993-1996 numarul de titluri de proprietate eliberate in fiecare an, au fost in proportii cuprinse intre 10,16 - 19,8 % in anul 1999 procentul inregistrat a fost de numai 2,9 %.

Aplicarea Legii fondului funciar a avut efecte pozitive prin faptul ca :

- s-a extins proprietatea privata,
- disparitia structurilor cooperatiste de tip comunist neeficiente,
- diversificarea structurilor de organizare,
- conexiunile la circuitele pietii.

Efectele negative sunt:

- faramitarea exploatareilor agricole;
- necorelarea aplicarii Legii fondului funciar cu aparitia pietei funciare, aceasta a aparut cu intarziere, in anul 1998 (Legea 54/1998 privind circulatia juridica a terenurilor);
- neasigurarea odata cu dreptul de proprietate asupra terenurilor si a mijloacelor adecvate pentru efectuarea lucrarilor agricole. Legea 36/1991 privind societatile agricole si alte forme de asociere in agricultura a stimulat infiintarea de asociatii agricole fara personalitate juridica si a creat un nou tip de cooperatie primara la nivelul productiei (societati agricole cu personalitate juridica) care nu are insa o evolutie pozitiva nici din punct de vedere al numarului si nici din punct de vedere al suprafetelor exploatare in comun.

Suprafata agricola aflata in exploatarea sectorului privat a crescut in perioada 30.06.1999 - 30.06.2000 de la 11.921 mii ha la 12.140 mii ha, o crestere semnificativa inregistrandu-se la asociatiile familiale (a caror numar a crescut de la 6082 la 6262) si la gospodariile individuale (care au crescut de la 4.096.616 la 4.221.015). Numarul societatilor agricole cu personalitate juridic au scazut dela 3525 la 3328. In perioada analizata s-a constatat o scadere a suprafetelor medii ale asociatiilor familiale de la 145 ha la 130 ha si o crestere nesemnificativa a suprafetei medii de la 2,34 ha la 2,35 ha.(Buletinul informativ MAA nr.7/2000)

Aceste date confirma gradul ridicat de faramitare a terenului agricol privat, cu implicatii nefavorabile asupra utilizarii eficiente a resurselor funciare si a activelor productive.

Se poate remarca ponderea insemnata (72 %) a exploatatilor de subzistenta, cu dimensiuni mai mici de 3 ha si ponderea extrem de redusa (0.3%) a exploatatilor cu suprafata mai mare de 10 ha.

In perioada 1993-1998 s-a remarcat o usoara tendinta de concentrare a terenurilor in gospodariile individuale. Intre regiuni exista mari disparitati privind structura pe clase de marime a exploatatilor individuale.

Din numarul total de proprietari, aproximativ 40-45% nu se afla in proximitatea proprietatii, multi fiind locuitori urbani iar altii avand domiciliul in alte localitati decat unde este situat terenul. Acest fapt revendica fluidizarea pietei funciare si dezvoltarea sistemului asociativ.

Daca in tarile vest-europene sistemul cooperatist se afla situat in aval si amonte de productia agricola, in Romania el este prezent mai ales in sectorul productiv. Comportamentul asociativ al actualilor proprietari este generat de gradul redus de dotare tehnica a exploatatilor individuale, capacitatea redusa de munca, determinata de varsta inaintata a proprietarilor de pamant si de starea precara de sanatate, incapacitatea manageriala.

Suprafata medie a societatilor agricole cu personalitate juridica si a asociatiilor familiale raportate la media nationala prezinta de asemenea variatii foarte mari.

Exista o diferenta foarte mare intre suprafata medie (2.3 ha) a exploatatilor individuale din Romania si suprafata medie a exploatatilor Uniunii Europene (16,6 ha).

In Romania se impun o serie de politici structurale cu doua tinte: una adresata producatorilor care opteaza pentru activitati neagricole si alta adresata celor care au nevoie de ajutor pentru a-si exercita ocupatia agricola in conditii de rentabilitate.

Sectorul public este reprezentat prin societatile comerciale agricole cu capital majoritar de stat care administrau (in 1997) o suprafata de 1652 mii ha teren agricol. Suprafata medie ce revine pe o societate comerciala este de 3370 ha teren agricol.

In ceea ce priveste societatile comerciale agricole cu capital majoritar de stat (constituite in baza Legilor 15 si 31/1990) in marea majoritate nu s-au adaptat noilor cerinte ale economiei de piata fapt ce a determinat ca multe din acestea sa fie lichidate (complexe de porci si pasari), o parte au fost privatizate, iar cele cu profil agricol (foste IAS-uri) sunt intr-o situatie financiara precara in marea majoritate urmand ca in acest an sa se stabileasca privatizarea si modul de functionare a acestora.

Structura productiei vegetale

Suprafetele cultivate cu cereale boabe detin cele mai mari ponderi (66%). Restul suprafetelor sunt ocupate cu plante de nutret (14%) si plante tehnice (13%). Impreuna, aceste grupe ocupa 93% din intreaga suprafata cultivata. Aceasta reflecta slaba diversificare a culturilor agricole practicate, ceea ce impune masuri pentru largirea paletei culturilor agricole, indeosebi a celor care valorifica conditiile locale si care incorporeza un grad sporit de tehnicitate.

In 1998 PIB total a fost de 32 miliarde EURO din care agricultura a reprezentat 14,23%. PIB/locuitor a fost de 1.336 EURO din care PIB-ul obtinut in cadrul sectorului agricol a fost de 226 EURO/locuitor. PIBul obtinut in agricultura in anul 1998 raportat la numarul total al populatiei din zona rurala a fost de 448.9 EURO/locuitor (cursul mediu de schimb pentru EURO a fost de 11.500 EURO).

In productia vegetala s-a manifestat o tendinta generala de reducere a randamentelor medii si a productiilor totale.

Productiile medii sunt modeste sau chiar foarte mici la aproape toate culturile, in principal ca urmare a apnelului foarte redus la factori de productie sporitori de randamente.

Caracterul preponderent cerealier al structurii de productie reprezinta un aspect negativ al agriculturii romanesti. Ponderea suprafetelor ocupate de cereale in toate regiunile este ridicata, chiar daca acestea nu dispun de conditii agro-pedoclimatice favorabile pentru cultivarea speciilor respective.

O analiza de ansamblu a actualei structuri a productiei vegetale pune in evidenta o serie de „carente” de ordin agrotehnic si economic, ce creeaza puternice distorsiuni intre cererea si oferta de produse agricole.

Comparativ cu tarile Uniunii Europene, suprafata cultivata cu cereale in Romania este relativ mare, explicabila prin faptul ca se poate realiza si cu alocari reduse de mijloace tehnice si de forta de munca si prin traditia in cultura cerealelor.

Randamentele obtinute la hectar sunt, in general, de 2-3 ori mai mici raportat la tarile vest europene dezvoltate, insa sunt apropiate ca valoare de cele obtinute in tarile vecine.

Toate aspectele structurale si tehnice prezentate confera agriculturii romanesti un caracter extensiv, de subzistenta.

Productia de cereale are oscilatii in functie de conditiile climatice, fiind influentata si de resursele financiare ale producatorilor agricoli la infiintarea culturilor.

Suprafetele ocupate cu cereale au oscilat la unele culturi cum sunt graul si orzul, aceasta din cauza problemelor care sunt in perioada semanatului: greutatea cu araturile dupa culturile de toamna, insuficienta tractoarelor pentru aceasta lucrare, decapitalizarea producatorilor agricoli, conditiile climatice. Cu toate aceste greutatea in functie de conditiile climatice se remarca realizarea in anul 1997, a unei productii record de cereale 22,1 mil tone fizic la recoltare, respectiv 20,1 milioane tone la indici de calitate si a unui an exceptional pentru porumb 12,68 milioane tone – fizic si respectiv 11,2 milioane tone la indici de calitate. Productii deosebite s-au obtinut si la grau in anii 1995 - 7709 mii tone si in 1997 – 7185 mii tone. Din analiza productiei de cereale se constata ca in anii favorabili s-au obtinut productii corespunzatoare peste nevoile de consum ale tarii cu excedente pentru export. Suprafetele cultivate cu grau si orz au tendinta de scadere in special datorita valorificarii necorespunzatoare atat ca pret cat si a cererii diminuate. Productiile medii au oscilat numai in functie de conditiile climatice deoarece ingrasamintele chimice au fost alocate in cantitati insuficiente in toata aceasta perioada. Analizand modul cum s-a asigurat consumul intern se desprinde faptul ca au fost ani cu excedent de grau si ani cand s-au efectuat si importuri.

Cultivarea de **floarea-soarelui** in ultimii ani a cunoscut o crestere semnificativa ca suprafata si productie totala, depasind prognozele. Aceasta situatie s-a creat datorita faptului ca fabricile de ulei au realizat o colaborare corespunzatoare cu producatorii de seminte de floarea soarelui – valorificarea rapida si plata la timp a productiei, fapt ce a condus la exportul atat de ulei cat si de seminte de floarea soarelui.

In ultimii ani se constata o crestere a suprafetei cultivate cu **rapita pentru ulei**.

Cultura de **soia** a fost mai greu acceptata de producatorii agricoli din cauza tehnologiei deosebite.

Cultura de **sfecla de zahar** a inregistrat an de an regres prin reducerea suprafetei cultivate si a productiei obtinute. Reducerea drastica a suprafetei cultivate cu sfecla de zahar s-a manifestat din lipsa de colaborare si sustinere a cultivatorilor de sfecla care au fost decapitalizati, privatizarile fabricilor de zahar s-au facut cu intarziere si sustinerea insuficienta a acestei culturi cu subventii de la buget.

Cultura de **cartofi** in ultima perioada a satisfacut necesarul de consum, asigurand piata la preturi accesibile.

Legumele sunt asigurate pentru perioada de sezon dar in perioadele de extra sezon sunt deficitare, necesitand importuri. Pentru aceasta cultura se constata ca industria conservelor de legume s-a redus, ca urmare a costurilor ridicate comparativ cu produsele din import.

Viticultura este intr-un proces de transformare din pacate cu influente negative asupra calitatii – extinderea nepermisa a suprafetelor hibride in detrimentul plantatiilor nobile

Pomicultura. Suprafata ocupata cu pomi si alte specii pentru fructe si productia totala au evoluat in functie de conditiile climatice. Suprafata ocupata de plantatiile pomicole a fost relativ constanta in perioada 1990 – 1994, inregistrand o scadere notabila in 1996, ca urmare a defrisarii unor livezi la care durata de exploatare a ajuns la limita. Se constata ca o mare parte din plantatiile pomicole sunt imbatranite si ca productia de material saditor a scazut cu 20 %, fata de anul 1990.

Formarea si intretinerea livezilor cu un efort investitional mare, pe care agricultorii privati nu le pot face fara sustinere cu credite avantajoase.

Trebuie remarcat ca productia vegetala inregistreaza mari variatii de la an la an, atat sub aspect cantitativ cat si calitativ.

Alte culturi

Prin conditiile pedoclimatice Romania are un potential deosebit, in diferite zone si pentru alte culturi care pot asigura o importanta sursa de utilizare a fortei de munca din spatiu rural si de asemenea o sursa de venituri alternative.

Tutunul

In Romania sunt conditii naturale si exista o lunga traditie, pentru a se produce toate tipurile de tutun: oriental, semioriental, Virginia, Burley, si de mare consum.

In perioada 1990-1999 productia interna de tutun a fluctuat, reprezentand cca.30-40 % din necesarul intern de cca. 40 000 to/an pentru productia tigaretelor.

Tutunul oriental se cultiva in judetele Vaslui, Galati, Tulcea, Iasi, Valcea. Gorj pe suprafete mici, cu terenuri mai slab productive, iar suprafata de cultura pentru valorificarea fortei de munca a familiei este de 0,2-0,3 ha.

Tutunul semioriental se cultiva in judetele Teleorman, Giurgiu, Dambovita, Arges, iar suprafetele de cultura sunt cuprinse intre 0,3-0,4 ha.

Tutunul Burley se cultiva in judetele Mures, Alba, Cluj, Arad, Timis, Bihor pe suprafete cuprinse intre 0,4 - 0,5 ha.

Suprafata optima recomandata pentru tutun in vederea mecanizarii, acestor culturi este de 1,5- 4 ha, iar pentru asigurarea uscarii tutunului la foc indirect, suprafata cultivata trebuie sa fie de 1 – 10 ha.

Cultura de tutun de soiuri superioare reprezinta o alternativa reala de diversificare a culturilor agricole in zonele mai sarace unde calitatea solului este mai reduca si de asemenea poate asigura intr-o masura mai mare necesarul de materii prime pentru industria de tutun romaneasca.

In si canepa fibre

Pana in anul 1990 in Romania se cultivau peste 70.000 ha. cu in si peste 50.000 ha cu canepa pentru fibra, asigurand in cea mai mare masura necesarul industriei textile romanesti, dar in aceeasi masura constituind si o sursa de materie prima pentru activitatea artizanala si mestesugareasca din spatiul rural.

Suprafetele cultivate cu in si canepa pentru fibra s-au redus an de an, culminand cu anul 1999 cand reducerea a fost de 98% la in si 95% la canepa.

In tara noastra sunt conditii favorabile din punct de vedere pedoclimatic, iar din punct de vedere al calitatii s-au omologat soiuri de in cu un continut mediu de fibre de 22-24% si un randament la fuior de 23-26% si au fost create soiuri de canepa dioca si monoica cu un continut de fibra de 20-21% si un randament la fuior cuprins intre 41-48%.

Zonele favorabile culturilor de in pentru fibra se gasesc in majoritatea depresiunilor inter si submontane, din Carpatii Rasariteni, Meridionali si Apuseni, respectiv in judetele Maramures, Suceava, Neamt, Bacau, Bistrita Nasaud, Harghita, Covasna, Brasov, Prahova, Sibiu, Mures, Cluj, Satu Mare si Bihor. In aceste zone exista capacitati de prelucrare de aproximativ 5000 tone fibra/an, care dupa remont pot fi puse in functiune si care apartin unor societati comerciale.

Cele mai favorabile zone de cultura se regasesc in Campia Banatului (jud. Timis si Arad), campia Crisanei (jud. Salaj partial, Bihor si Satu Mare), lunca Somesului (jud. Bistrita, Cluj), luncile de pe cursul inferior al Muresului si Tarnavelor (parte din jud. Mures, Alba, Hunedoara), campia Siretului (sudul jud. Suceava si estul jud. Neamt si Bacau), precum si unele zone zone colinare cu soluri fertile din sudul Carpatilor Meridionali.

Capacitatile de prelucrare a tulpinilor de canepa de cca. 6500 tone fibra canepa/an se regasesc in judetele : Arad, Bistrita, Bihor, Mures, Satu Mare si Suceava.

Suprafetele minime recomandate a fi cultivate in functie de gradul de dotare cu masini de recoltare sunt de 30-50 hectare.

In de ulei

In perioada 1990-1999, suprafata cultivata cu in de ulei a scazut de la 49.900 hectare (1990) la 3500 hectare (1998), datorita lipsei de fonduri pentru infiintarea culturii de catre producatorii individuali si asociatii, lipsa masinilor de recoltat, disfunctionalitatilor in preluarea productiei de samanta de la producatori, de catre fabricile de ulei, importatorii de lacuri si vopsele pe baza de constituinti sintetici.

Au fost create soiuri rezistente, adaptate la conditiile climatice, cu productii de 1800-2000 kg/ha, inul de ulei fiind de asemenea, o buna cultura premergatoare pentru cea de grau (eliberand terenul devreme si lasandu-l curat de buruieni).

Inul de ulei se cultiva in zonele de cultura din Muntenia, Moldova, Oltenia, Banat si Dobrogea. Judetele mari cultivatoare de in de ulei sunt: Constanta, Tulcea, Calarasi, Ialomita, Teleorman, Giurgiu, Olt, Dolj, Dambovita, Arges, Timis, Arad, Iasi, Galati.

Sunt inregistrate soiuri de in de ulei romanesti: Geria, Iulia, Raluca, Lirina, Floriana, Gentiana, la care exista samanta din verigile superioare precum si soiuri nou inregistrate: Alexin, Janin, Oliana, Florinda, la care se poate derula procesul de multiplicare a semintei (daca exista cerere) si care se recomanda tuturor judetelor cultivatoare de in de ulei.

Suprafetele optime recomandate pentru a aduce profit pot fi de la un ha/producator individual pana la 100 ha/asociatie, ferma.

Structura productiei animale

Comparativ cu anul 1989, in anul 1998 s-a inregistrat o reducere considerabila a efectivelor de animale: cu 48% la bovine, 44% la pasari, 36% la porcine si 27% la ovine. Numai cabalinele au inregistrat o sporire a efectivelor cu 23%. Reducerea s-a manifestat si la efectivele matca, tendinta deosebit de ingrijoratoare. Diminuarea lor sub nivelul actual, care reprezinta un minim tehnologic, poate conduce la compromiterea fondului genetic in zootehnie.

In sectorul cresterii animalelor, rezultatele din perioada 1989-1998 prezinta o evolutie fluctuanta, diferentiata de la un produs la altul si deseori de la un an la altul.

Productiile medii obtinute in zootehnie sunt departe de progresul genetic si tehnologic inregistrat pe plan vest-european. Comparativ cu tarile membre ale UE, aproape la toate speciile si categoriile de animale randamentele medii sunt inferioare.

Intre Romania si tarile UE exista decalaje marcante care releva necesitatea unor masuri radicale privind ameliorarea si furajarea animalelor. Daca productiile medii obtinute in tarile Uniunii Europene au tinut ritmul progresului genetic si tehnologic, nu acelasi lucru se poate spune despre Romania.

Evolutia efectivelor de **bovine** si a productiei acestei specii sunt redade in tabelele si graficele ce urmeaza. Din datele statistice rezulta ca in anii 1990 – 1994 scaderile au fost marcate de distrugerea unitatilor CAP si taierile masive de bovine de la aceste unitati, fara sa fie luate masuri de stopare a acestora. Preluarile la gospodariile populatiei nu s-au efectuat deoarece acestea nu aveau nici capacitati de cazare si nici furajele necesare.

O alta cauza a scaderii efectivelor de bovine este si situatia dramatica a starii de sanatate a acestora la finele anului 1989 – majoritatea animalelor erau tarate, neproductive, bolnave de tuberculoza si leucoza. In acest sector (CAP) se inregistrau productii de lapte si carne printre cele mai mici din Europa si din lume (sub 1800 litri lapte/vaca) dar multe unitati erau sub 1800 litri. Taierile pentru carne care se efectuau reprezentau taieri de necesitate in proportie de peste 60 % la greutate sub 250 kg.

Dupa 1989 efectivele de vaci si juninci s-au mentinut la un nivel acceptabil, care corolat cu o ingrijire corespunzatoare in gospodariile populatiei a condus la cresterea productiei medii cu mult peste productiile din unitatile CAP. Aceasta situatie a condus la asigurarea in buna parte in ultimii ani a necesarului de lapte si produse din lapte. Dezvoltarea sectorului bovin se va face prin cresterea productiilor medii de lapte si a greutatii medii de taiere, aceasta efectuandu-se in ferme specializate de dimensiuni mici si mijlocii.

Cauzele care au determinat scaderea efectivelor de **porcine** se datoresc in special problemelor cu care s-au confruntat marile complexe de crestere si ingrasare a porcilor.

Acestea fiind proprietate de stat, preturile de livrare nu au fost liberalizate multi ani, acestea fiind mentinute sub costurile de productie – nesustinite financiar – s-au decapitalizat si au condus la falimentarea multor unitati. Neadaptarea la conditiile economiei de piata - la cererea pietei, a determinat, ca in concurenta cu pretul carnii obtinut de sectorul particular si cu importul de carne la preturi subventionate de tarile de origine, sa se ajunga la situatia de ineficienta in majoritatea unitatilor de profil. Dupa anul 1996, s-a trecut la privatizarea sau lichidarea unitatilor de crestere si ingrasare a porcilor.

Cresterea si ingrasarea porcilor in unitati mari industriale presupune o piata sigura, un management competitiv si gasirea de solutii economice viabile care sa poata concura cresterea porcilor in gospodariile populatiei. Complexele industriale de crestere a porcilor trebuie sa se transforme in furnizori de tineret de reproducie si de purcei pentru ingrasare pentru gospodariile populatiei si pentru fermele mici si mijlocii. Aceste complexe cu probleme de poluare, de intretinere si reparatii a utilajelor si adaposturilor, cu suprastructura administrativa supradimensionata, cu cheltuieli mari de aprovizionare si cu probleme financiare deosebite in conditiile in care se utilizeaza munca salariata nu vor putea deveni competitive fara investitii majore.

Evolutia efectivelor de **ovine si caprine** in perioada analizata a avut permanent o tendinta de scadere, dar cu specificarea ca scaderea dramatica a fost pana in anul 1994, dar si dupa aceasta data scaderea efectivelor a continuat. Cauza scaderii efectivelor la ovine este in principal in primii ani aceiasi ca si la specia bovine. Taierea pentru carne si exportul de ovine vii fara nici o restrictie a condus la aceasta situatie. Sectorul particular si-a mentinut efectivele in special pentru productia de lapte si carne, deoarece productia de lana nu a fost valorificata la timp si preturile obtinute nu satisfac crescatorii.

Evolutia **efectivelor si productiei avicole** in ultimii 10 ani se incadreaza ca si celelalte specii intr-o scadere dramatica a efectivelor pana in 1996, care a continuat si dupa 1997, dar dupa ce in aceasta perioada s-au luat masuri de lichidare a unitatilor neprofitabile. In ultima perioada se constata o redresare a situatiei functie si de cererea pietei pentru produsele avicole.

Scaderea efectivelor de pasari s-a produs in complexele industriale, cauza fiind ca si la specia porcine neadaptarea la cerintele pietei, managementul defectuos, neprivatizarea la timp, mentinerea preturilor la comanda autoritatilor, decapitalizarea unitatilor, cresterea costurilor inputurilor liberalizate, importul de produse avicole la preturi mai mici decat cele obtinute in complexe. Din anul 1997, s-a trecut la privatizarea complexelor de pasari si la lichidarea celor cu pierderi ridicate.

Analizand situatia pentru toate speciile de animale, dupa modul cum s-a desfasurat distrugerea efectivelor dupa anul 1991, aceasta a avut si o nota intentionata pentru a se ajunge la o penurie accentuata de produse agroalimentare pentru a se demonstra ulterior ca proprietatea privata nu este compatibila in Romania, aceasta este valabil si atunci cand s-a efectuat aplicarea Legii fondului funciar, fara sa se acorde si mijloace mecanice pentru efectuarea lucrarilor agricole. S-a crezut ca sectorul particular nu va asigura necesarul pentru siguranta alimentara a populatiei si se vor putea restaura din nou vechile structuri.

Industria alimentară

Productia de bunuri alimentare dispune de un semnificativ potential de dezvoltare asigurat, in principal, de diversitatea materiilor prime de origine vegetala si animala, capacitatile de productie instalate si resursele umane existente.

La nivelul anului 1998, exportul total de produse agroalimentare (FOB) a fost de cca. 6.408,9 milioane EURO si importul total (CIF) de cca. 9.189 milioane EURO. Soldul balantei comerciale a fost negativ inregistrand o valoare de -2.780,1 milioane EUR. Aceasi situatie se regaseste de asemenea si in cazul industriei alimentare, al carei export total (FOB) inregistrat in 1998 a fost de 340,3 milioane EURO, iar importul total (CIF) a fost de 786 milioane EURO.

Industria alimentara inregistreaza o balanta negativa de -445,7 milioane EURO (rata medie de schimb a fost de 11.500 lei).

Activitatea in industria alimentara este organizata in 10 subramuri principale, cunoscand dupa anul 1990 o crestere substantiala a numarului de agenti economici, indeosebi a celor privati. Astfel, la finele semestrului al doilea 2000 au fost inregistrati 30 600 agenti economici, carora li s-au eliberat 40 586 licente de productie.

La nivelul anului 1998 PIBul total a fost de 32 miliarde EURO. In 1997 industria alimentara a reprezentat 9,36% din totalul VAB, 27,9% din totalul VAB inregistrat in industrie si 33,46% din totalul VAB inregistrat in cadrul industriei prelucratoare.

In 1997 din numarul total de angajati ai industriei (2.443 mii persoane)-83% lucrau in cadrul industriei prelucratoare (2.032 mii persoane) si din care in cadrul industriei alimentare erau angajati -213 mii persoane:

- **10,48% din totalul numarului de angajati ai industriei prelucratoare,**
- **8,71% din totalul numarului de angajati in cadrul industriei.**

In paralel cu societatile comerciale de profil din industria alimentara, mai functioneaza in complexe de crestere si ingrasare a porcilor un numar de 42 abatoare, la unitatile avicole un numar de 53 abatoare, care fac obiectul restructurarii. De asemenea, la societatile comerciale agricole cu capital majoritar de stat (foste IAS) exista capacitati de productie, conditionare, invecinare si imbuteliere a vinului, productie de sampanie, coniac, tuica si rachiuri naturale, branzeturi si produse lactate.

De remarcat ca foarte putine capacitati de industrie alimentara au putut sa beneficieze in perioada 1993 - 1998 de fondurile de modernizare acordate de Fondul Proprietatii de Stat.

Tabel nr. 3.1

Capacitatile de productie existente in industria alimentara

Industria	U.M	Total	Sector privat	Sector de stat
Carne si frig:				
abatoare bovine	mii tone viu	810,4	424,5	385,9
abatoare porcine	mii tone viu	1583,3	795,0	788,3
abatoare pasari	mii tone viu	239,9	48,1	191,8
frigorifere	mii tone	273,8	68,8	205,0
sectii preparate carne	mii tone	674,9	462,9	212,0
sectii transare carne	mii tone	1370,7	866,4	504,3
conserve si semiconserve	mii tone	70,0	15,5	54,5
Lapte:				
lapte de consum	mii hl	8905,0	5772,0	3133,0
prod.lactate proaspete	mii hl	4423,0	2538,0	1855,0
branzeturi	mii tone	175,0	109,0	66,0
Peste				
	mii tone	38,2	11,3	26,9
Cereale:				
macinis grau	mii tone	6838,0	5453,6	1384,2
macinis porumb	mii tone	2539,2	2320,8	218,4
Legume si fructe:				
conserve din legume	Mii tone	169,2	34,1	135,1
conserve din fructe	Mii tone	84,4	16,9	67,5
pasta de tomate	Mii tone	52,7	5,3	47,4
- sucuri + nectaruri	Mii hl	14267	11238	3029
Uleiuri comestibile:				
ulei brut	Mii tone	850,2	713,2	137,0

Industria	U.M	Total	Sector privat	Sector de stat
rafinarii	Mii tone	481,9	335,6	146,3
ulei imbuteliat	Mii tone	390,3	286,5	103,8
Zahar: zahar(mii to/ radacini de sfecla / zi)	Mii tone	69,0	28,2	40,8
Vin (soiuri nobile+hibride)	Mii hl	6050	4840	1210

In prezent nu exista o statistica referitoare la gradul de uzura al capacitatilor de productie din industria alimentara, deoarece dupa 1990 peste 65% din acestea au trecut in proprietate privata, fara a mai exista obligativitatea raportarii situatiei amortizarii acestora sau re tehnologizarilor. Din procentul celor ramase in proprietatea statului marea lor majoritate dateaza din perioada anilor 1975-1980.

Dupa 1990 a crescut continuu ponderea agentilor privati, acestia ajungand sa detina un procent insemnat in productia din unele subramuri ale industriei alimentare. In industria uleiului, ponderea agentilor privati este de 94%, in industria de morarit si panificatie de 90%, in industria laptelui 66%, in industria carnii si preparatelor de carne 38%, in industria prelucrarii legumelor si fructelor 23%, in vinificatie 71%, in industria zaharului 58% si industria pestelui 25% etc .

Procesul de privatizare a societatilor comerciale din industria alimentara, a fost mai alert decat cel al societatilor comerciale agricole.

Anul 1997 a insemnat pentru industria alimentara romaneasca un pas hotarator in crearea unui autentic mediu concurential si adaptarea legislatiei de functionare a acestei industrii la conditiile de piata si concurenta, mai ales prin adoptarea unor reglementari de import a produselor agroalimentare si aderarea la CEFTA.

In ansamblul ei, productia realizata in anul 1997 se inscrie in traiectoria trendului descendent caracteristic ultimilor ani. Principalele cauze care au determinat acest fenomen sunt:

- reducerea ofertei de materii prime la unele grupe de produse alimentare, cum sunt: zahar rafinat, conserve de legume, conserve din fructe, pasta de tomate, carne si preparate din carne, peste si produse din peste;
- intrarea pe piata romaneasca a unor produse de import, la concurenta cu produsele din productia interna – zahar, paste fainoase, ulei rafinat, pasta de tomate, lapte praf, conserve din legume si fructe, branzeturi, preparate din carne – in conditiile reducerii la 50% in medie a taxelor vamale la importul produselor alimentare si a perpetuarii unui ritm lent in desfasurarea proceselor de ajustare sistemica si structurala a societatilor comerciale din sectorul de stat;
- liberalizarea preturilor si eliminarea totala a subventiilor de consum – la paine si produse de panificatie, lapte de consum si produse lactate proaspete, unt, lapte praf, carne taiata de porc si pasare – au condus la diminuarea cererii solvabile.

Tabel nr. 3.2

Privatizarea unitatilor de stat in sectorul industriei alimentare

Total c ompanii existente la 31 August 1999	Total f irmelor privatizate la 31/12/99	Privatizari (cifre cumulate)			
		31.12. 1996	31.12. 1997	31.12. 1998	31.8. 1999
TOTAL	807	144	181	206	266
Industria carnii	69	12	15	16	26
Industria laptelui	108	23	24	26	35
Industria pestelui	11	1	1	1	8
Industria moraritudului	229	45	55	58	71
Industria zaharului	55	7	11	16	21

Total c ompanii existente l a 31 August 1999	Total f irmelor privatizate l a 31/12/99	Privatizari (cifre cumulate)			
		31.12. 1996	31.12. 1997	31.12. 1998	31.8. 1999
Industria uleiului	52	10	12	15	15
Industria conservelor	17	1	2	6	8
Industria vinului	78	6	13	17	42
Industria berii	148	30	38	40	40

Pe subramuri, structura industriei alimentare, in anul 1998, se prezinta dupa cum urmeaza:

Industria carniei

Detine 14% din volumul industriei alimentare.

Numarul agentilor economici care desfasoara activitati in domeniu a cunoscut o crestere permanenta, in prezent acesta fiind de circa 4000.

Peste 71% din productie se realizeaza in sectorul privat, in timp ce in sectorul de stat acesta a inregistrat o scadere substantiala.

Productia realizata in 1998 a fost de 526 mii tone, gradul de utilizare a capacitatii fiind de doar 20% pentru abatoare (526 mii tone la o capacitate de 2634 mii tone), de 17% la preparate din carne (116 mii tone fata de 675 mii tone) si de 17% la conserve si semiconserve de carne (13 mii tone fata de 70 mii tone).

Capacitatile de productie ale societatilor comerciale cu capital de stat au o vechime de 20-25 de ani, sunt dotate in principal cu instalatii indigene, a caror tehnicitate si fiabilitate sunt scazute, fapt ce a condus la obtinerea unor randamente scazute, costuri ridicate si realizarea unor produse necompetitive.

Industria laptelui

Numarul agentilor economici care desfasoara activitati in domeniul a crescut, in prezent fiind de 580.

Productia fizica realizata in anul 1998 a fost de : lapte consum - 3058 mii hl; produse lactate proaspete - 747 mii hl; unt - 6500 tone; branzeturi - 35800 tone; lapte praf - 6981 tone.

Aceasta productie exprimata in lapte materie prima reprezinta aproape 9,0 mil.hl, fata de capacitate instalata de 22,0 mil.hl de lapte (41%).

In ceea ce priveste activitatea de retehnologizare si investitii in industria laptelui, acestea au cunoscut o crestere de 13% fata de anul 1996, in principal prin dotare cu: linii pentru fabricarea prin extrudare a inghetatei, pentru freezarea si ambalarea acesteia; instalatii pentru pasteurizarea si imbutelierea laptelui; utilaje si echipamente pentru producerea branzeturilor proaspete si fermentate si ambalarea acestora sub vid.

Industria de morarit

Numarul agentilor economici producatori de produse de morarit, panificatie si fainoase a crescut an de an, in prezent atingand aproape 5000, din care 75 cu traditie si de mare capacitate si peste 4900 de societati mici cu capital privat.

Productia fizica realizata in anul 1998: macinis de grau si porumb - 3668 mii tone; panificatie - 2410 mii tone; paste fainoase - 47 mii tone; biscuiti - 68 mii tone.

Capacitatile de productie din acest sector de activitate sunt folosite astfel: macinis de grau si porumb - 40%; panificatie - 53%; paste fainoase - 43%; biscuiti - 34%.

Retehnologizarile si investitiile in acest domeniu au cunoscut o crestere fata de anul 1996 cu 13% in activitatea de morarit si panificatie si cu 7% in productia de paste fainoase si biscuiti. Acestea au vizat in principal, dotarea cu echipamente intensive pentru curatirea si macinarea cerealelor, utilaje pentru eliminarea noxelor de praf din mori, linii tehnologice automatizate pentru productia de paste fainoase si biscuiti si utilaje pentru marcarea si ambalarea produselor finite.

Industria uleiului

Acest sector a cunoscut o evolutie ascendenta, datorata in principal cresterii constante a productiei de floarea-soarelui si a cererii constante de ulei brut de floarea-soarelui pe piata externa, de 100 mii tone pe an.

In industria uleiului numarul societatilor comerciale a crescut, in prezent functionand un numar de 548 unitati de productie, din care 17 unitati sunt de mare capacitate si proceseaza peste 90% din materia prima.

Indicele de folosire a capacitatii de productie in anii 1998 a fost de: 61,5% .

In anul 1997, re tehnologizarea si investitiile in industria uleiului au fost de 48 miliarde lei si au constat in principal in re tehnologizarea operatiilor de extractie, vintenizare, de lecitinizare si rafinare, precum si in procurarea de tehnologii si instalatii pentru producerea de emulgatori cu continut ridicat de monogliceride, instalatii de fabricare a plantolului.

Industria zaharului

In anul 1989 in acest domeniu existau 33 de unitati, cu o capacitate nominala de prelucrare de 83 mii tone sfecla/24 de ore; in 1999 capacitatea efectiva de industrializare s-a redus la 69 mii to/24 ore, in prezet fiind operationale numai 19 fabrici de zahar reprezentand o capacitate de 50 mii to/24ore.

Productia de zahar obtinuta din sfecla a inregistrat un trend descendent, aceasta reprezentand in 1998 doar 61%(189,3 mii tone zahar rafinat) din productia anului 1989 si 77% din cea a nului 1996, asigurand necesarul de consum al Romaniei numai in proportie de 45-50%.

In anul 1998 coeficientul mediu de folosire a capacitatilor de productie a fost de 49%, depasind 70% doar in 2 societati.

Actiunile de re tehnologizare si investitii in industria zaharului si a produselor zaharoase au avut o dinamica ascendenta in 1997 fata de anul precedent si au fost orientate in principal spre: dotarea cu utilaje si echipamente pentru industrializarea sfeclei de zahar si pentru sectiile de ciocolata, produse zaharoase si cofetarii

Industria vinicola

Productia vinicola a cunoscut un proces de mutatii generale in special de schimbarea structurii de porprietate a plantatiilor viticole.

Productia totala de vin realizata in anul 1998 a fost de 5.002 mii hl., din care:

- soiuri nobile = 2.602 mii hl., reprezentand 52%;
- soiuri hibride = 2.400 mii hl., reprezentand 48%.

Gradul mediu de utilizare a capacitatii de productie a fost in anul 1998 de 86%.

In sectorul vinicol dotarea tehnica este in general depasita moral si fizic, ramanand la nivelul anilor 1960-1970. Lipsa unor tehnologii adecvate in anumite faze ale fluxului tehnologic a condus uneori la obtinerea unor vinuri albe necompetitive.

Industria de legume si fructe

In acest domeniu activeaza 95 de societati comerciale, cu o capacitate de prelucrare anula 306 mii to (exclusiv sucuri si nectaruri).

Dintre principalele obiective pe termen mediu, putem enumera:

- asigurarea unor productii de semiconserve, conserve, sucuri si nectaruri de legume si fructe la nivelul necesarului de consum;
- imbunatatirea calitatii, a modului de prezentare a produselor si diversificarea gamei sortimentale de semiconserve, conserve, sucuri si nectaruri de legume si fructe si valorificarea integrala a conditiilor pedoclimatice, naturale;

Productia realizata in anul 1998 fata de anul 1996 a inregistrat o scadere, dupa cum urmeaza:

- 35% la conservele de legume;
- 29% la pasta de tomate.

Gradul mediu de utilizare a capacitatii de productie in anul 1998 a fost de cca 17,5%, determinat, in special de nivelul scazut al productiei de legume, indeosebi tomate.

Pana in anul 1998 actiunile de retehnologizare si investitii in acest domeniu au fost orientate in principal spre dezvoltarea sectorului de bauturi racoritoare, fiind aproape inexistente in sectorul prelucrarii legumelor si fructelor.

Piscicultura si acvacultura

Suprafata totala a apelor interioare din Romania este estimata la 730.000 ha, reprezentand aproximativ 3% din suprafata totala a tarii. Exista 100.000 ha de amenajari piscicole (iazuri si helesteie) si 99.000 ha lacuri de acumulare, organizate ca ferme piscicole.

In prezent, in Romania piscicultura are un specific tehnologic, cu un caracter preponderent semiintensiv. Capacitatea de productie piscicola a multor ferme se bazeaza in mare parte pe productivitatea naturala a bazinelor piscicole, datorita amplasarii acestora, fiind cuprinsa intre 100-300 kg/ha. Utilizarea furajelor si ingrasamintelor organice si chimice a condus la obtinerea unor productii de pana la 3.000 kg/ha; in prezent, media productiei piscicole pe tara este de 500 kg/ha.

In prezent, exista un numar de aproximativ 300 de ferme piscicole in care se practica acvacultura, marea majoritate (95%) aplicand tehnologii de crestere a pestilor, iar 5% (respectiv 15 ferme) practica acvacultura altor vietuitoare acvatice (midii, raci, broaste, etc.).

Acvacultura se practica numai in regim privat si este in continua dezvoltare, in mod deosebit datorita cererii pietei. Principalele specii cultivate sunt crapul, sangerul, novacul, cosasul, carasul si pastravul, care impreuna reprezinta aproximativ 90% din productia curenta. Exista si un interes crescut pentru introducerea in cultura a speciilor cu valoare economica ridicata, precum salau, stiuca, somn, sturioni, raci, broaste, scoici etc.

Productia realizata prin piscicultura a suferit o scadere accentuata mai ales dupa anul 1988 (74.764 tone), cand s-au inregistrat valori mai mici de la un an la altul cu aproximativ 10-15 mii tone. In perioada 1994-1998 productia a scazut de la 24 mii tone la 14 mii tone in 1997, in 1998 productia inregistrand o usoara crestere, obtinandu-se peste 16.000 mii tone, din care cca. 3.000 tone au fost obtinute in fermele piscicole mixte prin cultivarea altor vietuitoare acvatice in afara de peste.

Gradul de utilizare al capacitatilor de procesare din cadrul industriei de prelucrare a pestelui nu depaseste 70%, la nivelul anului 1998, in mare parte datorita faptului ca sunt moral si fizic uzate, de asemenea si pentru ca nu sunt asigurate materiile prime necesare pentru procesare.

Capacitatile de prelucrare sunt 100% private si acestea asigura preluarea, conditionarea si procesarea pestelui si altor vietuitoare acvatice. Ele reprezinta peste 180 de unitati, care asigura prelucrarea a cca. 80.000 tone/an materie prima.

O data cu aparitia Legii nr. 219/1998 privind regimul concesiunilor si Ordonantei de urgenta nr.198/1999 privind privatizarea, unitatiile care detin in administrare terenuri agricole sau terenuri aflate permanent sub luciul de apa au drept de proprietate sau de folosinta indelungata a terenului si a constructiilor specifice fermelor piscicole. Datorita creditelor cu dobanzi ridicate, a cotelor mari de fiscalitate si a ratei scazute a profitului reinvestit si de recuperare a investitiilor, acvacultura din Romania nu a beneficiat de un aport de capital romanesc sau strain, care sa o consolideze si sa o dezvolte in raport cu cererea pietei.

Accreditarea companiilor comerciale pentru obtinerea Licentei de fabricare a produselor alimentare.

Activitatea de agrearea a agentilor economici este noua si a inceput in anul 1996. Centrul de greutate al acesteia s-a transferat din a doua parte a anului 1997 pe controlul destinatarilor de Licente de fabricatie si pe depistarea celor care produc fara licenta.

Aceasta activitate s-a concretizat prin controale tematice la nivel de tara privind calitatea produselor fabricate, sanogeneza productiei si respectarea legislatiei in vigoare privind lantul tehnologic de productie – etichetare, ambalare, depozitare, transport si desfacerea produselor alimentare.

Activitatea de acreditare a agentilor economici in vederea obtinerii “Licentei de fabricatie” pentru produsele alimentare in anul 1997, situatia se prezinta dupa cum urmeaza:

1. Agenti economici care au solicitat Licente de fabricatie	5.489
2. Licente de fabricatie solicitate	7.596
3. Licente de fabricatie eliberate din stocul de solicitari din anul 1996	8.881
4. Valoarea sanctiunilor aplicate	468 mil.lei

Procesul de standardizare

Activitatea de standardizare, aceasta a cunoscut permanent doua directii:

- participarea lunara la Comitetele tehnice de profil ale Institutului Roman de Standardizare; specialistii desemnati prin Ordin al ministrului si-au adus contributia la elaborarea reglementarilor si standardelor comerciale, avand in vedere, in permanenta, ca acestea sa fie armonizate cu legislatia UE;
- analiza standardelor de produs si elaborarea standardelor profesionale pentru fiecare subramura a industriei alimentare (tabelul 3.3).

Aceasta activitate se desfasoara permanent, Comitetele tehnice pentru standardele profesionale pentru fiecare subramura a industriei alimentare se intrunesc lunar si analizeaza proiectele de standarde, revizuiesc si/sau modifica standardele profesionale existente, aproba proiectele care au fost discutate, anchetate si insusite si le supun avizarii.

Tabel nr. 3.3

Elaborarea de standarde profesionale

Domeniul de activitate	Nr.total d e s tandarde elaborate
1. Industria carnilor	31
2. Industria laptelui	24
3. Industria de morarit si panificatie	18
4. Industria zaharului si produselor zaharoase	27
5. Industria uleiului	22
6. Industria conservelor din legume si fructe	31
7. Industria pescuitului si industrializarea pestelui	20
8. Industria vinului, distilate, coniac	5
9. Industria bere, spirt, bauturi alcoolice	6
10. Industria amidon, glucoza, drojdie panificatie	19
11. Industria tutunului	21
T O T A L	224

Specialistii MAA au participat la seminarii internationale care s-au desfasurat atat in tara cat si in strainatate, precum si la diferite intalniri internationale FAO, Codex Alimentarius etc., unde au sustinut punctul de vedere al Romaniei in domeniul producerii de produse alimentare, dezvoltarii pietelor de desfacere a acestora, contribuind la elaborarea reglementarilor in acest sens. In esenta acestea au vizat:

- tehnici avansate de laborator si tehnologii moderne in industria alimentara – ONUDI;

- introducerea sistemelor moderne de control al calitatii in Romania – FAO;
- dezvoltarea, utilizarea si importanta standardelor – USDA;
- Phare- conducerea proiectelor propuse;
- filiera laptelui in Franta si tarile asociate la UE (Salon International M.A. – Franta);
- conferinta UNCTAD – diversificarea verticala a industriei alimentare in tarile in curs de dezvoltare (ONU – FAO).
- Discutii despre regulile Codex Alimentare- Bruxelles, Budapesta, Geneva FAO.

Servicii pentru agricultura

Sectorul vegetal in perioada analizata nu a beneficiat decat intr-o masura foarte mica de ingrasaminte chimice, pesticide, irigatii si servicii adecvate asa cum rezulta din datele statistice.

Ingrasaminte chimice si pesticide

Ingrasaminte chimice

Pentru agricultura Romaniei, consumul de ingrasaminte chimice reprezinta mai mult un deziderat decat o realitate. In anul 1998, cantitatea medie de ingrasaminte chimice era 36 de kg la hectar. Aceasta era de aproape de 4 ori mai mica decat in 1989. Exista insa unele deosebiri intre regiuni in ce priveste consumul efectiv de ingrasaminte.

Comparativ cu tarile Uniunii Europene, cantitatea de ingrasaminte chimice folosite in Romania este de 4 ori mai mica. Cantitatea de ingrasaminte chimice folosite in 1998 a fost de 384.000 tone (din care 83% au fost ingrasaminte azotoase, 15% fosfati, 2% ingrasaminte potasice).

Pesticide

In Romania consumul de pesticide a scazut foarte mult in ultimii ani. Pierderile provocate de neutilizarea mijloacelor chimice de combaterea bolilor si daunatorilor se cifreaza la 1/3 din recolte. Ridicarea vertiginoasa a preturilor la pesticide au ingustat si mai mult posibilitatea de achizitionare a acestora de catre agricultori.

Seminte

In practica agricola actuala nu se atribuie atentia necesara rolului materialului biologic de calitate in obtinerea unor productii ridicate.

Productia, controlul, certificarea si comertul cu seminte se fac in Romania in conformitate cu Legea 75/1995 modificata si completata cu Legea 57/1997 si Legea 131/1997.

In ultimii ani tendinta consumului de samanta certificata a scazut drastic. Desi in acest sector au fost acordate o serie de facilitati, in sectorul particular exista multi proprietari (cca. 50%) care utilizeaza samanta necertificata.

Mecanizare

Parcul de tractoare si masini agricole a inregistrat o crestere continua la toate tipurile de utilaje. Exceptie fac combinele, care, in anul 1998, reprezentau numai 85% din dotarea anului 1989.

Deficienta structurala, generata de numarul insuficient de utilaje este accentuata de uzura fizica si morala a acestora (Anexa 49). Astfel, pe ansamblul agriculturii, 50% dintre tractoarele existente au o vechime in exploatare de peste 8 ani, iar 60% dintre combine sunt mai vechi de 10 ani.

Nivelul de dotare mecanica existent in prezent in agricultura Romaniei nu este in masura sa asigure efectuarea lucrarilor mecanice in perioadele optime prevazute de tehnologiile de cultura. Potentialul de mecanizare este foarte scazut. Este cunoscut faptul ca in Romania depasirea epocii optime de executare a lucrarilor, atat la culturile de primavara cat si la cele de toamna, atrage pierderi mari de recolta.

Tabel nr. 3.4

Situatia incarcaturii pe combina

Nr. Crt	Regiunea	Suprafata paioase (ha.)			Combine			Incarcatura		
		Total agric.	din care:		Total agric.	din care:		Total agric.	din care:	
			Privat	Stat		Privat	Stat		Privat	Stat
1	Nord Est	298.639	258.892	39.747	3.478	3.175	303	86	82	131
2	Sud Est	561.935	387.396	174.539	3.515	2.919	596	160	133	293
3	Sud	685.696	519.598	166.098	5.783	5.022	761	119	103	218
4	Muntenia	420.421	359.224	61.197	4.765	4.359	406	88	82	151
5	Sud Vest	383.474	319.690	63.784	4.061	3.477	584	94	92	109
6	Oltenia	323.248	305.971	17.277	4.560	4.254	306	71	72	56
7	Vest	278.634	257.813	20.821	3.459	3.273	186	81	79	112
8	Nord Vest	32.710	22.913	9.777	211	180	31	155	182	315
	Centru Bucuresti Ilfov									
	TOTAL	298475	243151	553240	29832	26659	3173	100	91	174
		7	7							

Tabel nr. 3.5

Situatia incarcaturii pe tractor

Nr. Crt.	Regiunea	Suprafata arabila (ha.)			Tractoare			Incarcatura		
		Total agric.	din care:		Total agric.	din care:		Total agric.	din care:	
			Privat	Stat		Privat	Stat		Privat	Stat
1	Nord Est	1.355.006	1.256.617	98.389	17.720	15.466	2.254	76	81	44
2	Sud Est	1.810.019	1.357.277	452.742	22.544	17.259	5.285	80	79	86
3	Sud	1.961.255	1.528.208	433.047	29.931	25.141	4.790	66	61	90
4	Muntenia	1.241.899	1.060.354	181.545	21.267	18.219	3.048	58	58	60
5	Sud Vest	1.092.875	884.411	208.464	24.460	22.338	2.122	45	40	98
6	Oltenia	1.010.037	965.854	44.183	24.452	22.324	2.128	41	43	21
7	Vest	763.831	691.716	72.115	21.452	19.675	1.777	36	35	41
8	Nord Vest	109.728	86.356	23.372	2.000	1.707	293	55	51	80
	Centru Bucuresti Ilfov									
	TOTAL	9.344.650	7.830.793	1.513.8	163.82	142.129	21.697	57	55	70
				57	6					

Agricultura Romaniei intampina greutati in cresterea gradului de mecanizare a proceselor tehnologice din cauza structurii ofertei interne de masini agricole neadaptata la marimea exploatatilor agricole, si a dificultatilor financiare (legate de costul masinilor, de posibilitatile de achizitionare a acestora).

Societatile p restatoare d e s ervicii pentru agricultura sunt in numar de 1813 (la 31.11.1999), si cuprind intreaga gama de servicii de mecanizare si transport. In 1989 erau 470 de societati de mecanizare, in prezent o mare parte din acestea fiind intr-un proces avansat de privatizare. In acest domeniu intarzierea privatizarii in perioada 1992 - 1996, a determinat o depreciere considerabila a parcului de tractoare si masini agricole, neinlocuirea cu alte utilaje si masini agricole noi a condus la o uzura avansata a parcului de masini si utilaje agricole.

Nivelul de dotare existent in prezent in agricultura nu este in masura sa asigure efectuarea lucrarilor mecanice in perioadele optime prevazute de tehnologiile de cultura. Deficienta structurala generata de insuficienta utilajelor este accentuata de uzura fizica si morala a acestora

Se estimeaza o rata de inlocuire a parcului de tractoare si masini agricole, tinand cont de durata normata de utilizare si de incarcatura pe utilaj, dupa cum urmeaza:

Tabel nr. 3.6

Durata normata de utilizare si gradul de inlocuire necesar estimat pentru parcul existent la 31.12.1997

Nr. crt.	Tractoare si masini agricole	Durata normata de utilizare	Gradul de inlocuire necesar (% din total inventar existent)		
			Total	Stat	Privat
1.	Tractoare	8	65	94	38
2.	Combine	12	55	64	18
3.	Pluguri	7	60	94	23
4.	Grape	7	58	91	19
5.	Semanatori	10	42	63	0

Numarul tractoarelor la nivelul anului 1997, a crescut de 1,27 ori (de la 129 mii buc. la circa 164 mii buc.) din care sectorul privat detine 61,5 %. Numarul de combine desi a scazut, productivitatea a crescut, sectorul privat detine 63,2 %. Numarul plugurilor, grapelor disc, semanatorilor si remorcilor agricole a crescut de 1,5 ori, ponderea cea mai mare fiind detinuta de sectorul privat. Desi evolutia dotarii pare ca a evoluat, totusi incarcatura pe un tractor este de 60 ha, in timp ce media europeana este de 12,7 ha/tractor. 67 % din tractoarele existente au o vechime de peste 8 ani ceea ce ingreuneaza situatia sectorului. Si la combinele de recoltat paioase si porumb incarcatura este de circa 175 ha/combina, dublul mediei europene (79 ha/combina).

Societatile de productie si comert pentru seminte SEMROM si UNISEM au fost privatizate si reorganizate cu intarziere. Datorita acestui fapt au aparut efecte negative asupra productiei datorita faptului ca nu au fost eficient distribuite catre producatori seminte cu valoare biologica ridicata.

Irigatii

Romania a investit un capital imens in amenajarea a suprafetei de 3,1 milioane ha pentru irigat, din care 2,9 milioane ha suprafata arabila. Astfel, suprafata amenajata pentru irigat reprezinta 31% din total arabil.

Supradimensionarea sistemelor de imbunatatiri funciare a avut drept consecinta imposibilitatea de exploatare, in conditii de eficienta economica, a suprafetei amenajate pentru irigat. Gradul de utilizare a irigatiilor inregistreaza nivele deosebit de scazute (8-25%).

In profilul regional cele mai mari suprafete irigate se gasesc in Regiunea Sud- Est, Regiunea Sud si Regiunea Sud - Vest, regiuni in care activitatea agricola este predominanta.

Romania dispune de o suprafata mare amenajata pentru irigat, ocupand printre cele mai insemnate suprafete din Europa, dar datorita gradului inalt de subutilizare efectele nu se resimt in recoltele Romaniei.

Suprafetele irigate in anul 1998 au fost urmatoarele:

- porumb: 49.156 ha
- floarea soarelui: 18.594 ha
- soia boabe: 38.693 ha
- sfecla: 4.562 ha
- cartofi: 3.187 ha
- legume: 23.098 ha

Lucrarile de imbunatatiri funciare constituie cauza de utilitate publica de interes national si sunt finantate fie de la bugetul de stat, fie din alte surse.

Astfel, prin Ordonanta de Urgenta nr. 23/2000 s-a reorganizat Regia Autonoma de Imbunatatiri Funciare in Societatea Nationala de Imbunatatiri Funciare (SNIF) - S.A., ca societate comerciala pe actiuni de interes national, cu capital de stat, unic administrator al sistemului de imbunatatiri funciare.

In articolul 4 al Ordonantei de urgenta 23/2000 privind infiintarea Societatii Nationale “ Imbunatatiri Funciare “ –SA prin reorganizarea Regiei Autonome A Imbunatatirilor Funciare, se stipuleaza ca Ministerul Agriculturii si Alimentatiei, in numele statului, concesioneaza Societatii Nationale “ Imbunatatiri Funciare “ –SA pe temen de 49 ani, bunurile apartinand domeniului public al statului, constituite din lucrari de irigatii formate din prize, statii de pompare de baza, inclusiv cele reversibile, statii de repompare, canale si conducte de aductiune si distributie a apei din irigatii pana la statiile de pompare si punere sub presiune, canale colectoare principale la lucrarile de desecare gravitacionala si cu pompare, inclusiv statiile de pompare aferente acestora, lucrari de combatere a eroziunii solului, baraje si diguri de aparare impotriva inundatiilor la Dunare si pe raurile interioare proprii. Nivelul redeventei este de 0,2% din valoarea bunurilor care fac obiectul contractului de concesiune.

De asemenea in Ordonanta de urgenta 23/2000 in aliniatul (2) al articolului 4, se precizeaza ca lucrarile din amenajarile de irigatii si orezarii, formate din statii de pompare de punere sub presiune, retele interioare de irigatii din conducte si canale, lucrarile de desecare-drenaj formate din statii de pompare, canale de ordin inferior, drenurile si colectoarele de drenaj, care nu sunt in domeniul public, vor fi administrate de Societatea Nationala “ Imbunatatiri Funciare “ –SA, pana la transferul acestora la cerere, fara plata, catre asociatiile utilizatorilor de apa, conform legii, in termen de pana la 5 ani, pe masura infiintarii acestora.

In art. 1 al Ordonantei de Urgenta 147/1999, privind asociatiile utilizatorilor de apa pentru irigatii se precizeaza ca actul normativ reglementeaza constituirea si functionarea asociatiilor utilizatorilor de apa pentru irigatii (AUAI), ca persoane juridice fara scop lucrativ si stabileste drepturile si obligatiile acestor asociatii si ale membrilor lor.

La articolul 2 se prevede ca, in vederea exploatarei si intretinerii retelelor de irigatie in propriul interes, dar si ca activitate de interes public, persoanele fizice si juridice care sunt proprietari sau titulari ai altor drepturi reale sau utilizeaza terenuri agricole se pot asocia si pot constitui asociatii conform prevederilor prezentei ordonante de urgenta.

De asemenea, Ordonanta Guvernului 147/1999, mai prevede ca activitatile prevazute a se realiza de catre AUAI vor fi exclusiv in folosul membrilor asociatiei care detin in proprietate sau sunt titulari ai altor drepturi reale ori utilizeaza terenuri agricole Excedentul dintre venituri si cheltuieli rezultat la finele anului financiar se va reinvesti.

Din punct de vedere al constituirii proprietatii private se prevede ca, in conditiile prevederilor Legii 213/1998, privind proprietatea publica si regimul juridic al acesteia, o asociatie poate dobandi dreptul de proprietate asupra infrastructurii de irigatie, constand in conductele subterane pentru transport si distributie, statiile de pompare de punere subpresiune a apei, impreuna cu dotarile si terenul aferent care sunt situate pe ternul asociatiei, precum si alte asemenea bunuri, ca urmare a trecerii acestora din domeniul public in domeniul privat al statului.

Guvernul Romaniei a reanalizat necesitatile sectorului de irigatii si drenaje national, cu ajutorul asistentei financiare oferite de Banca Mondiala printr-un imprumut, precum si cu sprijinul tehnic al consultantilor: Binnie & Partners and Hunting Technical services Ltd. Si ISPIF. Obiectivul general al studiului este de a oferi Ministerului Agriculturii si Alimentatiei o strategie de investitii pentru reabilitarea si modernizarea sectorului de irigatii si drenaje.

Studiul s-a intins pe o perioada de 2 ani si s-a incheit in iulie 1994. Pe parcursul elaborarii acestuia s-au intreprins trei faze :

Faza A: ce a continut un raport de inceput in care erau revazute documente si si date referitoare la irigatii si drenaje, precum si 12 scheme reprezentative care erau selectate pentru studiu in cadrul fazei B,

Faza B: S-au studiat cele 12 scheme reprezentative selectate pentru a fi reabilite si modernizate. Rezultatele au fost extrapolate celor 104 scheme existente (2,93 milioane ha) in Romania. Rapoartele au fost pregatite in scopul stabilirii viabilitatii economice, tehnice si financiare ale sistemelor de irigatii si drenaje din Romania.

Faza C: A fost definit un program de investitii si un program de dezvoltari prioritare pe 10 ani.

Urmatoarele rapoarte au fost pregatite de catre consultanti:
Studii de irigatii si drenaje in Romania- Raportul de inceput
Studii de irigatii si drenaje in Romania- Scheme de lucru reprezentative:

- Calafat-Bailesti
- Dabuleni-Potelu- Corabia
- Stoenesti-Visini
- Giurgiu- Razmiresti zona B
- Titu-Ogrezeni
- Borcea deSus
- Mostistea I sistem I
- Galatui-Calarasi
- Terasa Brailei
- Valea Carasu-Canal Negru Voda
- Trifesti-Sculeni
- Terasa Nicoresti-Tecucui

Tinandu-se cont de cele prezentate, sunt necesare urmatoarele: reabilitarea si modernizarea infrastructurii de irigatii, intr-o perioada de 10 ani pentru aproximativ 1,36 mil ha. care sunt viabile pe termen lung, precum si adaptarea capacitatilor de irigatie la resursele de apa disponibile in regiunile vizate;

Este cunoscut faptul ca teritoriul Romaniei este caracterizat de o larga diversitate a factorilor de relief, litologici, hidrografici si de asemenea de iregularitatile climatice, in special alternarea pe o lunga perioada de timp a perioadelor de seceta cu cele de exces de umiditate pe aceleasi terenuri.

Marea problema a locuitorilor din mediul rural in managementul resurselor de apa este reprezentata de situatiile elementelor climatice extreme care afecteaza atat terenurile intravilane cat si cele in fara localitatilor si poluarea resurselor de apa indusa de activitatile agricole.

La nivelul intregii tari sunt afectate frecvent de exces de umiditate aproximativ 5,5 milioane de hectare de teren agricol, din care, pana la sfarsitul anului 1998 erau facute lucrari de drenaje pe o suprafata de cca. 3,2 milioane hectare. Pe aproximativ 215.000 hectare de retea de canale de drenaje s-a adaugat de asemenea o retea de drenaje subterane adanci.

Depozitarea produselor agricole

In Romania exista capacitate de depozitare a cerealelor si a oleaginoaselor boabe de peste 10 mil. tone. Aceste capacitati care pana in 1994 au apartinut regiei Autonome "Romcereal" au fost transformate societati comerciale in doua etape succesive, prin infiintarea a 41 de societati comerciale de tip "Comcereal" si ulterior, prin infiintarea a inca 29 de societati comerciale "Cerealcom".

In cea mai mare parte aceste capacitati au acces la caile rutiere, ferate, fluviale si maritime

Intrucat societatile comerciale de depozitare a cerealelor :

- S-au infiintat destul de tarziu si sunt inca in curs de privatizare,
- Intretinerea fondurilor fixe pe care le au in dotare reprezinta sume ridicate deoarece in mare parte sunt uzate fizic si moral,
- Societatile din agricultura sunt decapitalizate,
- intregul sistem este neperformant.

Avand in vedere costurile ridicate in sectorul privat nu a existat initiativa pentru construirea unor spatii noi de depozitare si conditionare.

Aceste spatii de depozitare sunt prezentate în tabelul 3.7:

Situatia silozurilor de cereale- 1994

Nr. Crt.	Județul	Capacitate de depozitare in boabe (tone)			Nr. localit	Numarul de silozuri		
		Total (tone)	In silozuri	In magazii		Total	Din care	
							La Cf	La fluviu
1	Alba	119.000	33.500	85.500	1	1	1	-
2	Arad	317.920	129.300	188.620	4	4	4	-
3	Arges	244.900	118.200	126.700	3	4	4	-
4	Bacau	224.990	66.000	158.990	2	2	2	-
5	Bihor	223.600	65.000	158.600	2	2	2	-
6	Bistrita Nasaud	64.700	-	64.700	-	-	-	-
7	Botosani	276.100	67.800	208.308	2	2	2	-
8	Brasov	138.010	44.160	93.850	1	1	1	-
9	Braila	429.080	218.250	210.830	6	8	7	1
10	Buzau	316450	152.500	163.950	4	6	6	-
11	Caras Severin	50.120	-	50.120	-	-	-	-
12	Calarasi	602.745	356.060	246.685	11	13	12	1
13	Cluj	191.500	51.300	140.200	2	2	2	-
14	Constanta	744.630	395.900	348.730	10	12	11	-
15	Covasna	146.300	15.500	130.800	2	2	2	-
16	Dambovita	215.400	133.000	82.400	3	3	3	-
17	Dolj	492.980	200.200	292.780	7	8	8	-
18	Galati	383.000	151.000	232.000	5	6	5	1
19	Giurgiu	198.400	87.080	111.320	3	3	2	1
20	Gorj	54.412	-	54.412	-	-	-	-
21	Harghita	105.300	26.700	78.600	3	3	3	-
22	Hunedoara	183.780	-	183.780	-	-	-	-
23	Ialomita	593.400	363.240	230.160	9	12	12	-
24	Iasi	296.230	63.780	232.450	2	2	2	-
25	Maramures	39.295	-	39.295	-	-	-	-
26	Mehedinti	178.440	45.200	133.240	1	1	-	1
27	Mures	175.540	45.000	131.540	1	1	1	-
28	Neamt	162.900	77.600	85.300	2	2	2	-
29	Olt	424.260	272.800	151.460	6	9	8	1
30	Prahova	216.600	34.000	182.600	1	1	1	-
31	Satu Mare	180.835	60.850	119.985	1	2	2	-
32	Salaj	60.200	-	60.200	-	-	-	-
33	Sibiu	121.700	33.000	88.700	1	1	1	-
34	Suceava	105.750	-	105.700	-	-	-	-
35	Teleorman	589.388	364.800	224.588	10	14	12	2
36	Timis	551.400	293.300	258.100	7	8	8	-
37	Tulcea	323.650	149.400	174.250	3	4	4	-
38	Vaslui	256.560	73.100	183.460	2	2	2	-
39	Valcea	71.600	-	71.600	-	-	-	-
40	Vrancea	131.000	63.000	68.000	2	2	2	-
41	Bucuresti	159.700	84.300	75.400	2	3	3	-
42	Total	10.362.765	4.334.820	6.027.945	121	146	143	8

Restructurarea si privatizarea sectorului de servicii pentru agricultura nu au fost sustinute si de investitii pentru modernizarea si dotarea acestuia.

Sectorul sanitar veterinar:

In Romania, laboratoarele multifunctionale constituie principalul instrument de verificare si atestare a salubritatii produselor si un mijloc de stimulare continua a ridicarii calitatii lor. Acesta cuprinde dominant laboratoare sanitare veterinare de stat, specializate in controlul starii de sanatate si profilaxia bolilor la animale, controlul salubritatii produselor de origine animala si a furajelor, controlul medicamentelor si produselor de uz veterinar, impreuna cu verificarea si securitatea pentru stoparea introducerii in tara a bolilor animale pein intermediul controlului sanitar veterinar.

- In baza prevederilor legislative nou aparute, o parte din aceste activitati sunt preluate prin concesionare din partea autoritatii veterinare de stat, de clinici si laboratoare veterinare particulare.

- În ceea ce priveste obligativitatea controlului si monitorizarii substantelor reziduale din compozitia produselor de origine animala si din medicamentele de uz veterinar, se constata ca dotarea actuala cu echipamente si tehnologii este depasita. De asemenea in aceeasi situatie precara se afla si activitatile de diagnostic, supraveghere si combatere a bolilor la animale.

Romania a stabilit cadrul organizatoric functional si a indrumat tehnic toate serviciile sanitare, indiferent daca acestea au reprezentat autoritatea de stat, serviciile sanitare veterinare de profil din alte ministere din invatamantul superior si cercetare, precum si societatile comerciale si particulare. Pentru buna defasurare a retele sanitare veterinare de stat, Agentia Nationala Sanitara Veterinara a colabora cu directiile generale si directiile din Ministerul Agriculturii si Alimentatiei, Ministerul Sanatatii si alte ministere, Oficiul pentru Protectia Consumatorului, institutiile centrale si prefecturile.

Agentia Nationala Sanitara Veterinara s-a preocupat pentru organizarea, potrivit legii, a intregii activitati sanitare veterinare in vederea asigurarii mentinerii indemnitatii teritoriului Romaniei la bolile epizootice majore, apararea sanatatii publice prin: prevenirea transmiterii de boli de la animale la om, controlul produselor de origine animala si a altor produse si materii ce se supun controlului sanitar veterinar.

Pe plan international prin conventii, acorduri si negocieri a stabilit conditiile sanitare veterinare necesare derularii schimburilor comerciale cu animale vii, produse de origine animala, furaje si alte produse si materii prime care sunt supuse controlului sanitar veterinar. Aplicand masurile prevazute in Programul de monitorizare a actiunilor sanitare veterinare strategice de supraveghere, profilaxie si combatere a bolilor la animale, Romania si-a pastrat in continuare statutul de tara libera la febra aftoasa si alte boli epizootice grave, in conditiile in care in multe tari europene si vecine evolueaza boli majore cu implicatii socio-economice.

Acest statut a permis derularea schimburilor comerciale cu animale si produse de origine animala, la nivelul cerintelor impuse de partenerii externi, conventiilor, acordurilor, precum si ale reglementarilor organismelor internationale de specialitate.

Pentru eliminarea riscului patrunderii in tara a bolii encefalopatia spongiforma bovina cu implicatii socio-economice grave, Agentia Nationala Sanitara Veterinara a elaborat si fundamentat pe baza reglementarilor OMC – SPS si recomandarile OIE, norma sanitara veterinara privind interzicerea importurilor de animale din speciile respective la aceasta boala si a produselor animaliere de la acestea, din tarile in care evolueaza encefalopatia spongiforma si scrapia la ovine.

In acelasi scop, **s-au inasprit masurile de supraveghere, profilaxie si combatere a bolilor la animale**, intreprinse de personalul din reseaua unica veterinara de stat si privata, realizandu-se in principal actiuni de supraveghere si examene periodice de depistare a bolilor, din care 2.335.352 examene clinice si 164.168,2 examene de laborator; 512.373 vaccinari profilactice; 92.637 mii tratamente preventive; 42.000 probe examinate privind potabilitatea apei si salubritatea furajelor; lucrari de dezinfectie in 32.030 unitati cu 21.190 mii m.p., lucrari de dezinsectie in 13.278 unitati cu 25.695 mii m.p., deratizare in 13.190 unitati cu 51.299 mii m.p.; 18.800 controale privind respectarea masurilor de profilaxie generala si carantina; controlul biotopilor pe 6.740 mii ha. Pajisti si pasuni; 28.276 mii controale la unitatile de ecarisare, cimitire de animale si puturi seci; 19,1 mii caini fara stapan sterilizati chirurgical si biologic; 4,5 mii probe examene de laborator a apelor reziduale.

Un alt obiectiv principal care a stat in atenta personalului veterinar, l-au constituit **masurile de aparare a sanatatii publice prin controlul sanitar veterinar al produselor de origine animale**. Astfel, s-au examinat : 614,8 mii tone carne si vanat: 204,6 mii tone preparate din carne; 32,6 mii tone conserve; 9,5 mii tone semiconserve din carne; 36,5 mii tone peste si preparate din peste; 7900 mii hl. lapte, 235,6 mii tone produse lactate; 1650,110 mii bucati oua; 1014,0 mii tone furaje si aditivi furajeri si 86,0 mii tone alte produse care pot influenta sanatatea publica.

De asemenea, s-au efectuat 19,6 mii teste si examene pentru depistarea bolilor transmisibile de la animale la om prin consumul unor alimente de origine animala, cum sunt: trichineloza, cisticercoza, echinococoza, listeriosa si salmoneloza; 91,5 mii probe examinate cu privire la continutul in reziduuri nocive, ca: pesticide organoclorurate si organofosforice, metale grele si arsen, aflatoxine, hormoni, tranchilizante etc., precum si 156,4 mii probe de sanatate pentru verificarea starii de igiena si eficacitatea lucrarilor de igienizare.

Asistenta sanitara veterinara

Prin cele 2959 circumscriptii sanitare veterinare comunale si orasenesti si 16 clinici sanitare veterinare de stat, s-au efectuat consultatii, investigatii clinice, interventii si operatii chirurgicale; tratamente curative, precum si examene in vederea transportului de animale, produse de origine animala si alte marfuri.

Din activitatea de asistenta sanitara veterinara, inclusiv incasarile realizate de Agenia Nationala Sanitara Veterinara prin tarife pentru diferite actiuni, lucrari si examene de laborator s-au obtinut spre exemplu ca venituri proprii 6,8 mil.\$ care au fost varsate integral la bugetul de stat, reprezentand o crestere cu circa 5 % a sumelor prevazute prin Legea bugetului de stat in 1997.

In activitatea sanitara veterinara au existat unele nerealizari cu referire la efectuarea actiunilor imunoprofilactice obligatorii, de necesitate, actiunii si lucrari de profilaxie si combatere a bolilor la animale.

La nerealizarile din domeniul sanitar veterinar au contribuit pe langa cauzele subiective si cauze obiective: greutatea in asigurarea fondurilor bugetare pentru cheltuieli materiale, dotarea cu instrumentar veterinar, aparatura, medicamente, dezinfectante, vaccinuri si alte produse de uz veterinar, precum si neacordarea despagubirilor pentru crescatorii de animale in cazul asanarii unor boli. Mentionam ca, fata de necesarul de credite bugetare de 8,3 mil. \$ s-au alocat numai 50 % din acestea – la capitolul cheltuieli materiale, urmare a restrictiilor impuse de austeritatea bugetara.

Controlul sanitar veterinar al importului, exportului si tranzitului de animale, produse de origine animala, furaje si alte actiuni de politie sanitara veterinara.

In conformitate cu politica Guvernului privind restructurarea si descentralizarea unor activitati in diferite domenii, Agentia Nationala Sanitara Veterinara a initiat si elaborat Hotararea Guvernului nr. 480/1997 prin care s-a descentralizat activitatea de avizare a exportului de animale de la nivel central la Directiile sanitare veterinare judetene, conditiile sanitare veterinare specifice, potrivit legii, fiind stabilite in continuare de catre Administratia centrala. Prin Ordinul MAA nr. 68/1997 au fost reactualizate conditiile sanitare veterinare privind imporul de produse de origine animala. Controlul sanitar veterinar a avut la baza si prevederile stabilite prin conventii si acorduri internationale incheiate cu alte state.

In perioada iulie – august 1997 a avut loc controlul expertilor comunitari pe probleme de sanatatea animalelor si a sanatatii publice in vederea agreerii listei de unitati romanesti pentru export de lapte si produse lactate in UE. Concluziile transmise de Comisia Europeana si de Misiunea Romaniei de pe langa Uniunea Europeana prin scrisoarea nr. 3139/16.XII.1997, certifica faptul ca unitatile verificate au fost agreate pentru efectuarea exportului in CE, precizandu-se necesitatea realizarii unor rectificari si clarificari din partea autoritatilor romane (identificarea si inregistrarea animalelor, inregistrarea fermelor, calitatea microbiologica a laptelui).

In ce priveste controlul de stat al produselor farmaceutice veterinare si al altor produse de uz veterinar, acesta s-a desfasurat potrivit Legii sanitare veterinare si HG nr. 390/1997 si a avut in vedere urmatoarele obiective: imbunatatirea calitatii produselor de uz veterinar, controlul pe flux al producatorilor de medicamente, controlul in teritoriu al modului de pastrare, depozitare, conservare

si comercializare a produselor de uz veterinar, testarea de laborator si clinica a produselor indigene si din import, omologarea de meode de control a calitatii produselor.

Activitatea de inspectie si politie sanitara veterinara a avut ca principal obiectiv controlul aplicarii legii si normelor sanitare veterinare in teritoriu, inspectorii de specialitate efectuand actiuni de inspectie si control care au vizat: circumscriptii teritoriale: 6427; IPSVF 192: ferme de animale 8054; 105.014 unitati de productie, prelucrare, depozitare, valorificare a produselor de origine animala; obiective, targuri, oboare – pietele alimentare: 19.270.

Urmare a nerespectarii conditiilor de functionare, s-au aplicat ordonante de inchidere a unitatilor la un numar de 2614 obiective si s-au aplicat amenzi contraventionale conform HG nr. 794/1993 in valoare de 8,2 miliarde lei.

In scopul asigurarii sigurantei alimentelor si pentru apararea sanatatii publice s-au retras de la consumul public prin confiscari de produse de origine animala in valoare de 44,5 miliarde lei.

Sectorul fitosanitar

Controlul fitosanitar la vegetale si produse vegetale si controlul calitatii pesticidelor se realizeaza prin analize si expertize de laborator efectuate in cadrul laboratoarelor din cadrul Directiilor Fitosanitare Judetene.

Pesonalul specializat realizeaza aceste atributii in cadrul Laboaratoarelor Centrale de Carantina Fito Sanitara.

Pe langa prevenirea introducerii in tara si raspandirii in teritoriu a celor mai daunatoare organisme pentru plante este necesar sa se infiinteze un sistem informational rapid fito-sanitar care sa asigure legatura dintre Directiile Nationale Fito-Sanitare, Inspectoratele pentru carantina fito-sanitara ale consumatorilor, Laboratorul Central de Carantina Fito-Sanitara si Agentia Nationala Fito-Sanitara si vice-versa.

Pe baza controalelor efectuate in culturi se stabileste aria de raspandire a bolilor si daunatorilor pe teritoriul tarii, evaluarea gradului de daunare si tratamentele ce trebuie aplicate, avandu-se in vedere protectia mediului , prin masuri specifice.

Controlul fitosanitar se executa si la vegetalele si produsele vegetale care se importa, exporta sau tranziteaza teritoriul Romaniei in vederea prevenirii introducerii si raspandirii pe teritoriul tarii a organismelor daunatoare de carantina si pentru respectarea la export a clauzelor contractuale fitosanitare ale tarilor importatoare.

Ca urmare a controlului fito-sanitar in tara trebuie sa se permita intrarea numai a materialului de plantatie pentru raspandire, care este insotit de documente autentice si calitate asigurata asigurand astfel bazele unor rezultate calitative.

Imbunatatirea activitatii de control fitosanitar conduce la cresterea performantelor de productie a plantelor prin asigurarea unei stari de sanatate normala prin depistarea prevenirii aparitiei si raspandirii organismelor daunatoare.

Controlul calitatii produselor

Asigurarea calitatii ca exponent al evolutiei socio-economice se poate realiza prin alinierea legislatiei romanesti la cea a Uniunii Europene, conform Aquis-ului Comunitar.

Necesitatea finantarii masurii privind “Imbunatatirea structurilor in vederea realizarii controlului de calitate, veterinar si fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare si pentru protectia consumatorilor”, reiese din urmatoarele motive:

- **Cresterea semnificativa a efectivelor de animale in sectorul privat (gospodariile populatiei si societatile comerciale particulare), peste 80% din total.**
- Aparitia de numerosi agenti economici particulari care desfasoara diverse activitati diverse care implica controlul in cele trei domenii:
 - sanitar-veterinar;
 - fitosanitar;
 - industria alimentara si protectia consumatorului.

De aici a aparut necesitatea extinderii controlului si acordarea asistentei la multitudinea acestor agenti economici precum si necesitatea dotarii acestora cu laboratoare uzinale proprii.

Situatia in sectorul calitatii produselor alimentare este:

Controlul calitatii produselor alimentare, incepand cu receptia materiilor prime, semifabricatelor, pe fluxul de fabricatie si a produselor finite la livrare, conform prevederilor din standarde, specificatii tehnice si reglementari tehnice armonizate cu prevederile legale din domeniul specific ale Uniunii Europene, determina o calitate constanta, imbunatatita a produselor alimentare, deci cresterea competitivitatii si valorii acestora pe piata interna si castigarea pietelor externe.

Controlul calitatii produselor alimentare se poate realiza in laboratoare proprii cat si in laboratoare specializate, autorizate sau acreditate.

Controlul parametrilor calitativi, verificarea inscrierii principalilor parametri pe eticheta, conformitatea rezultatelor analizelor cu datele declarate pe eticheta si stabilite in specificatiile tehnice sau standardele de produs, se realizeaza de catre personal special instruit pentru activitatea de laborator, care isi exercita atributiile in cadrul laboratoarelor proprii ale agentilor economici sau in laboratoarele specifice recunoscute, autorizate sau acreditate.

Verificarea respectarii legislatiei alimentare, a sanatatii si securitatii alimentelor, verificarea respectarii practicilor corecte de piata la comercializarea alimentelor se face de catre autoritatile competente, numite de Ministerul Agriculturii si Alimentatiei, Ministerul Sanatatii si Oficiul pentru Protectia Consumatorilor.

Din situatia prezentata se identifica necesitatea pentru realizarea unor investitii in activitatea de supraveghere a starii de sanatate a animalelor si fitosanitare si de asemenea in controlul calitatii produselor alimentare.

Cercetarea stiintifica in agricultura si industria alimentara

Programul de reforma a cercetarii stiintifice din agricultura si industrie alimentara initiat de Academia de Stiinte Agricole si Silvice, sub coordonarea Ministerului Agriculturii si Alimentatiei, urmareste in principal reorganizarea continutului si executiei activitatii de cercetare si a actiunilor de valorificare, extensie si transfer tehnologic al rezultatelor cercetarii catre producatorii particulari din agricultura. De asemenea, un alt obiectiv important il constituie reorganizarea institutionala, care sa raspunda la cerintele actuale generate de structura noua a proprietatii in agricultura.

Indeplinirea acestui obiectiv va contribui semnificativ la rezolvarea unei probleme de baza-cresterea standardului de viata si a securitatii alimentelor.

- *Dezvoltarea agriculturii durabile, cresterea randamentelor economice ale intreprinderilor mici si mijlocii si a veniturilor producatorilor agricoli prin utilizarea rationala a resurselor, capitalizare si dotare tehnica adecvata.*

Se urmareste prin acest obiectiv sa se aduca o contributie esentiala la realizarea la nivelul tarii a unei economii agricole durabile, menite sa asigure o dezvoltare optima pentru prezent si pentru viitor in conditiile conservarii capitalului de resurse naturale. Intr-o analiza adecvata a rezultatelor, obiectivul este constrans de necesitatea sprijinirii fermelor asociatiilor familiale, societatilor de industrie alimentara mici si mijlocii care sunt confruntate deseori cu lipsa capitalului si a dotarilor. De asemenea, se va urmari redresarea economica a zonelor cu potential agricol deficitar prin implementarea unor sisteme de productie agricola, agroalimentara si agroindustriala capabile sa duca la cresterea gradului de capitalizare a exploatatiilor agricole pana la nivelul asigurarii resurselor financiare pentru autodezvoltare.

- *Protectia si imbunatatirea resurselor naturale ale agriculturii, starii de sanatate a plantelor si animalelor si a salubritatii produselor vegetale si animale.*

Cercetarile prevazute vor acorda o atentie deosebita problemelor de conservare si ameliorare a solului si apei, fara care nu se poate asigura caracterul durabil al productiei agroalimentare. Programele vor acoperi prevenirea si combaterea agentilor patogeni la plante si la animale, insectelor daunatoare, buruienilor, a efectelor fenomenelor meteorologice extreme in scopul evitarii sau reducerii efectelor negative economice si de mediu. Aceste programe vor tine de asemenea cont de necesitatea asigurarii competitivitatii sectorului agroalimentar romanesc, precum si de necesitatea armonizarii acestora cu standardele europene, si cresterii nivelului de trai.

- *Dezvoltarea cunoasterii si promovarea conceptelor sistemice in domeniul agriculturii prin insertia cercetarii multisectoriale si interdisciplinare in domeniile specifice, cu un larg potential de diseminare a informatiei stiintifice si dezvoltarii tehnologice.*

Acest obiectiv porneste de la premisa ca, in etapa actuala de dezvoltare a stiintei, alaturi de adancirea specializarii pe ramuri si subramuri si crearea de institutii de cercetare tot mai ingust specializate, este absolut necesara dezvoltarea colaborarii interdisciplinare in cadrul cercetarii agricole si agroalimentare. De asemenea, intre cercetarile din acest domeniu de cunoastere si cele privind stiintele fundamentale (matematica, informatica, fizica, chimie, biologie, ecologie, sociologie, etc) sau aplicate (constructii de masini si unelte, electrotehnica, industrie usoara, industrie chimica, hidrotehnica, constructii) din amonte cercetarii agricole si cele din aval (respectiv sanatate, marketing, stiinte sociale, stiintele mediului etc) sunt necesare abordari concertate, subsumate unor obiective integratoare.

- *Dezvoltarea, valorificarea si extinderea rezultatelor cercetarii agricole.*

Implementarea cercetarilor realizate constituie desigur, cerinta majora in toate stiintele. In stiinta agricola aceasta este diferit din cauza numarului mare de persoane, puterea economica scazuta si larga raspandire teritoriala a fermierilor. Diseminarea cercetarilor constituie astfel un punct central in programele de cercetare "Alimentatie- Agricultura". Fiecare program de cercetare tinde sa abordeze aceste probleme in concordanta cu obiectivele specifice. Sunt prevazute actiuni curente cum sunt publicatii de popularizare, standarde, instructiuni de lucru sau manifestari publice de informare, dar si actiuni specifice productiei agricole: producerea de seminte selectate si reproducatori, campuri demonstrative, ferme model, perimetre pilot cu amenajari de imbunatatiri funciare, activitati de indrumare tehnica a serviciilor de specialitate (sudii pedologice si agrochimice, exploatarea sistemelor de imbunatatiri funciare, certificarea semintelor, avertizare privind posibile fenomene meteorologice daunatoare sau dezvoltari de boli specifice sau a altor factori de risc, servicii de stabilire a paternitatii, transfer de embrioni si insamantare artificiala si asistare a reproducerii, servicii veterinare preventive sau curative etc.). In realizarea activitatii de diseminare a rezultatelor, unitatile de cercetare si responsabilii proiectelor de cercetare vor colabora indeaproape cu serviciile de cercetare, consultanta, educatie profesionala, extensie ce vor trebui infiintate (dezvoltate) in cadrul Ministerului Agriculturii si Alimentatiei si unitatile teritoriale ale acestuia.

Aceste obiective noi ale programului de cercetare-dezvoltare din agricultura si industrie alimentara fac parte integranta din programul AGRAL, prin rezolvarea lor se vor asigura premisele necesare pentru construirea rapida a unei agriculturi moderne durabile.

Ministerul Agriculturii si Alimentatiei doreste ca odata cu inceputul anului 2000 sa promoveze, in cadrul relatiilor bilaterale tipurile de proiecte propuse prin Planul National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala.

Rezultatele asteptate sunt:

- **Cresterea numarului de proiecte promovate pentru dezvoltarea si intarirea obiectivelor principale ale Planului National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala.**
- **Redirectionarea si concentrarea relatiilor bilaterale pe baza obiectivelor de interes mutual stabilite cu statele membre;**
- **Cresterea capacitatii de cofinantare privata, publica si interna.**

Alte unitati din agricultura si industria alimentara

In privinta fostelor **regii au tonome**, acestea au fost restructurate si organizate dupa o perioada lunga cu consecinte atat pentru unitatile ca atare dar si pentru productia agricola. Stadiul actual al fostelor Regii autonome este urmatorul:

1. Regia Autonoma a Tutunului s-a transformat in Societatea Nationala "Tutunul Romanesc" si la data de 23 iunie 1999 in temeiul Legii 99/1999 a fost semnat contractul de consultanta pentru privatizare.
2. Regia Autonoma "CAI DE RASA" Bucuresti a fost aprobata infiintarea Societatii Nationale "CAI DE RASA" SA prin H.G. 637/1998. A fost organizata licitatie pentru alegerea consultantului in vederea privatizarii.
3. Regia Autonoma "Institutul National de Medicina Veterinara Pasteur" Bucuresti a fost infiintata prin H.G. 638/1998, Societatea Nationala "Institutul Pasteur" SA, a fost organizata licitatie pentru alegerea consultantului in vederea privatizarii.

4. Regia Autonomă "Institutul de Montanologie" Cristian județul Sibiu. Prin H.G. 636/1998 a fost aprobată transformarea în Societate Comercială "CEDER" SA care prin reorganizare s-a divizat în Societatea Națională "Institutul de Montanologie și Dezvoltare Rurală" Sibiu și două societăți comerciale care vor intra în procesul de privatizare.
5. Regia Autonomă "Institutul de Cercetare Dezvoltare pentru Valorificarea Produselor Horticole" București. Prin H.G. 620/1998 a fost înființat Institutul de Cercetare Dezvoltare și Marketingul Produselor Horticole "HORTING" SA instituție publică și Societatea Comercială "BERSER" SA care va fi privatizată.
6. Regia Autonomă a Îmbunătățirilor Funciare s-a reorganizat în Societate Națională a Îmbunătățirilor Funciare S.A., conform Ordonanței de Urgență a Guvernului nr.23/30.03.2000.
7. Regia Autonomă Națională a Produselor Agricole București. Prin H.G. 830/1998 a fost aprobată înființarea Societății Naționale a Produselor Agricole SA București prin reorganizarea Agenției Naționale a Produselor Agricole – R.A.

În urma unei scurte analize a procesului de privatizare, se poate observa că sectorul agricol înregistrează cel mai înalt grad de privatizare, dar sunt înregistrate întârzieri în cazul privatizării societăților de creștere a porcilor și a pasărilor, precum și în cazul privatizării societăților prestatoare de servicii. Aceste întârzieri au indus o importanță în managementul agricol, în activitatea de producție și marketing, precum și în stimularea acestor activități.

Piete agricole și comerț

Piața este locul de întâlnire, mai mult sau mai puțin abstract, dintre oferta vânzătorilor și cererea cumpărătorilor, acestea tinzând să se echilibreze la un preț. Oferta este forma de manifestare a producătorilor, iar cererea reprezintă nevoile umane, însoțite de capacitatea oamenilor de a cumpăra marfurile oferite.

Pietele agricole au un rol foarte important în economia unei țări.

Interesul producătorilor agricoli este acela ca produsele lor să fie valorificate, deci să fie comercializate. Evident, acest interes este determinat în primul rând de recuperarea cheltuielilor de producție și apoi de a realiza câștiguri (capital-lichidități) pentru a putea continua activitatea în procesele de producție, care sunt suficient de regulate (în cele mai multe cazuri, succesiv, anuale).

Căile de comercializare a produselor agricole de către fermieri sunt următoarele: vânzările direct către consumator; vânzările pe piața produselor prin licitație; vânzările către comercianții angrosiști sau prelucrători; vânzările către cooperative; contractele de vânzare cu industria prelucrătoare.

Piața produselor alimentare din România a fost influențată puternic de :

- scăderea accentuată în ultimii ani a puterii de cumpărare a populației;
- lipsa reglementărilor PAC în legislația românească ;
- lipsa reglementărilor privind stabilitatea sistemelor de protecție la frontieră, mecanisme de finanțare sau a prețurilor de intervenție sau prețuri prag;
- influența puternică a inputurilor energetice sau a volumului taxelor și impozitelor ;
- lipsa informațiilor de piață sau a derularilor produselor prin bursele de marfuri;
- costurile mari de exploatare și comercializare care fac ca mai toate produsele alimentare să aibă cursuri de revenire nefavorabile la export;
- calitatea inferioară sau sisteme de ambalare necompetitive, care fac ca balanța comerțului exterior cu produse alimentare să fie în vaferea importurilor de asemenea produse;
- în foarte multe subramuri, piața este orientată strict local: producția de patiserie, pâine, abatorizare, produse lactate proaspete, alte produse inferioare, în timp ce produsele prelucrate superioare au o viteză redusă de vânzare datorită prețului mare în comparație cu veniturile populației (preparate superioare, cascavaluri, conserve);).

Deși în România unele piețe sunt împartite între producătorii interni (ex: piața uleiului, margarinei, berii, bauturilor racoritoare, vinului), pentru celelalte produse alimentare de consum zilnic, existența a foarte multor producători locali, fără mare putere financiară, nu a creat cu adevărat un climat de concurență pentru oferirea de produse la un preț acceptat.

Din aceasta cauza, odata cu diminuarea taxelor vamale, importul de produse alimentare a crescut in ultimii ani si a exercitat o presiune puternica asupra pietei interne. Este vorba de importul de produse alimentare din tarile care au productia agricola sustinuta de stat(vezi Ungaria) la care se adauga importul masiv de produse la un pret mai mic declarat in vama care fac o concurenta neloiala produseleor interne.

Sistemele de depozitare engros sunt slab dezvoltate (faina, branzeturi, conserve, vinuri, legume-fructe), stocurile fiind de fapt constituite la producatori, influentand foarte mult pretul viitor al produselor respective, iar mecanismele de ofertare/cumparare prin burse sunt foarte reduse.

Cererea interna, precum si gradul de accesibilitate al produselor alimentare a fost in scadere de la un an la altul, datorita scaderii masive a puterii de cumparare a populatiei (puterea de cumparare a fost influentata serios de neactualizarea veniturilor populatiei in 1999, cresterea masiva a preturilor serviciilor obligatorii), diminuand astfel mult sumele destinate alimentelor.

In ceea ce priveste cererea externa, aceasta nu este cunoscuta de foarte multi producatori, care nu au informatii de piata si preturi externe sau de export, intreprinderile specializate pentru export care existau inainte de 1989 intrand in colaps sau diminuandu-si simtitor activitatea.

Concurenta locala nu implica in acelasi timp si cresterea competitivitatii , producatorii de produse alimentare vanzand produsele la acelasi pret, iar cota de piata a marii majoritati a operatorilor fiind totusi redusa.

Influenta majora a taxelor si impozitelor platite, a lipsei subventiilor pentru stocare, a reglementarilor de preturi, cote, etc., din partea statului, a determinat ca piata produselor alimentare sa fie orientata cu precadere catre consumul local si nu spre oferta externa.

Oferta externa a fost unilaterala, cu foarte putine produse (ulei brut), fara o sustinere a exportului de produse alimentare, cum exista in UE sau chiar in tarile CEFTA.

Incarcarile de a elabora reglementari de piata pentru sustinerea productiei interne s-au izbit de refuzul FMI, de acceptare a Legii Pietelor, care a influentat serios productia si comertul de produse de calitate.

Pentru realizarea echilibrului pe piata de produse alimentare s-au efectuat importuri sau exporturi de produse functie de cerintele pietei.

Pentru avea o imagine de ansamblu schematica a factorilor de influenta ai pietelor de produse agroalimentare prezentam urmatorul tablou (tabelele 3.8 și 3.9):

Tabel nr. 3.8

**Situatia importurilor si exporturilor de produse alimentare realizate in perioada
1.01.1999 – 31.12.1999 cu Uniunea Europeana**

Nr. crt.	Specificatie	U.M.	U.E		Alte state	
			Import	Export	Import	Export
1.	Animale vii	Cap.	760	471 394	11 192	833 828
2.	Carne si organe	to	7 981,	165	17.665	4.076
3.	Peste si produse din peste	to	13.860	1.194	12.422	215
4.	Lapte si branzeturi	to	8.095	833	10.291	743
5.	Cartofi	to	2.147	2	6.291	5.459
6.	Legume proaspete si conservate	to	7.462	7.673	49.292	17.325
7.	Fructe proaspete si conservate	to	50.547	13.123	113.870	6.161
8.	Cereale	to	23.389	60.294	141.523	963.653
9.	Vin	hl	1.371	158.730	49.301	101.773
10.	Uleiuri comestibile	to	12.393	13.414	10.353	94.492
11.	Zahar si produse zaharoase	to	68.520	495	276.564	1.147

Situatia contingentelor stabilite cu Uniunea Europeana:

Nr. crt.	Nominalizare	Contingent (tone)		Exporturi realizate (tone)	
		1998	1999	1998	1999
1.	Oi vii si carne	2,505	2,690	4,561	5,768
2.	Pasari	1,495	1,560	841	700
3.	Lactate si branzeturi	1,859	1,800	137	609
4.	Miere naturala	190	190	5,364	6,915
6.	Grau	23,000	24,000	35,951	38,223
7.	Ulei de floarea soarelui	4,370	4,560	3,590	13,360
8.	Suc concentrat de mere	2,185	2,280	3,265	1,995
9.	Vin*	168,880	178,880	269,844	204,932

* UM- hl

Piata interna de produse agroalimentare a fost aprovizionata permanent la standarde internationale, in prezent neexistand deficit pentru nici un produs.

Activitati economice neagricole si turism rural

Pe langa agricultura, care constituie activitatea economica principala, in spatiul rural se desfasoara si multe alte activitati economice negricole, punctual sau pe arii restranse. Exceptand industria extractiva si energetica, activitatile neagricole se desfasoara in intreprinderi mici si mijlocii. Din totalul IMM-urilor, doar 17% activeaza in mediul rural (in 1997).

Structura pe tipuri de activitati desfasurate este direct corelata cu:

- tipul resurselor disponibile la nivel local;
- traditiile profesionale .

De exemplu in judetele Covasna, Harghita , Maramures este predominanta prelucrarea lemnului; in judetele Arad, Neamt si Satu-Mare s-a dezvoltat industria usoara; judetele Alba , Bistrita Nasaud si Sibiu, unde s-a dezvoltat industria alimentara. Exceptie fac activitatile comerciale care sunt raspandite pe intreg teritoriul tarii.

Cel mai mare numar de IMM-uri sunt concentrate in spatiul rural din Regiunea 3-Sud (21% din IMM-urile din total).

Numarul unitatilor care desfasoara activitati mestesugaresti si de prestari servicii a descrescut destul de accentuat fata de 1989. Astfel, in 1997, totalul acestor unitati reprezentau 46,2% din totalul celor la nivelul anului 1989.

Este de semnalat ca in spatiul rural, comparativ cu cel urban numraul intreprinzatorilor particulari este mai redus, dar este clara tendinta de crestere a acestora(2,8%/an).

Structura intreprinzatorilor privati

Întreprinzători	Total		Din care in spatiul rural	
	1995	1996	1995	1996
Asociatii familiale	54.508	65.289	24.420	29.054
Persoane fizice	281.700	213.241	72.960	71.009
Intreprinzatori particulari, total	336.208	278.530	97.380	100.063

Din punct de vedere al veniturilor brute inregistrate de intreprinzatorii particulari din mediul rural mentionam ca acestia realizeaza doar circa 17% din volumul total.

Structura veniturilor familiale

- % -

Asociatii familiale	Urban	Rural	Total
	76.5	23.5	100
- in productie	55.5	44.5	100
- in servicii	77.8	22.2	100
Persoane fizice	89.0	11.0	100
- in productie	53.4	46.6	100
- in servicii	90.2	9.8	100
Intreprinzatori particulari, total	83.2	16.8	100

O parte din cauzele acestor rezultate se regasesc in studiul " Obstacole in calea dezvoltarii sectorului de IMM" realizat de Fundatia " Centrul roman pentru IMM-uri" si de CCI a Romaniei in anul 1997.

In urma analizei chestionarelor aplicate in cazul a 2000 de intreprinderi private de diferite dimensiuni : foarte mica (1-9 angajati), mica (10-49 angajati) si mijlocie (50-249angajati) s-au evidentiat urmatoarele:

(i) Obstacole legate de aprovizionare:

Pret	47%	din persoanele interviuate
Lipsa finantarii pe termen scurt	31%	
Calitatea muncii specializate	25%	
Management	21%	

(ii) Obstacole legate de activitatea de desfasurare:

Cerere insuficienta sau instabila pe piata	86%	din persoanele
Fondurile restrinse disponibile pentru publicitate	interviuate	
Calitatea fortei de munca	60%	
	55%	

(iii) probleme legale cu care se confrunta intreprinzatorii:

Modul de calcul al TVA	65%	din persoanele interviuate
Calculul si plata impozitului pe profit	85%	
Cadrul legal neclar, cu multe schimbari	37%	

In zonele montane si premontane, in principal, s-au dezvoltat in timp o serie de ocupatii relativ deosebite intre ele , dar derivand practic unele din altele, ce pot fi grupate astfel: a) ocupatii ce se refera la obtinerea (apicultura, sericicultura, vanatoare si pescuitul); b)producerea (agricultura, pastorit, minerit); c)fabricarea (mestesuguri, mici industrii).

Aceste ocupatii au constituit multe secole de-a randul ocupatiile traditionale principale ale locuitorilor din cuprinsul Curburii Carpatice Nordice meseriile transmintandu-se din tata in fiu.

O parte din mestesuguri au capatat in timp si o incarcatura culturala deosebita, avand in vedere bogatia folclorica si etnografica care caracterizeaza spatiul rural romanesc, transformandu-se practic intr-o mica industrie artizanala. Astfel s-au dezvoltat : olaritul, tesutul, prelucrarea lemnului si a metalelor etc.

In prezent, datorita inexistentei unui sprijin real acordat acestui sector ponderea mestesugarilor si artizanilor a scazut foarte mult.

In unele zone s-au dezvoltat o serie de mestesuguri prin care sunt produse materiale de constructii cum sunt : caramizi, olane, tigle, teracota, var, scanduri, sindrila etc. Dupa anul 1990,

odata cu inceperea constructiei de locuinte particulare in spatiul rural aceasta activitate s-a revigorat, dar desi necesarul de astfel de materiale de constructii este mare, nu exista inca posibilitatea ca acesta sa fie acoperit in totalitate pe plan local.

Cele mai acute probleme cu care se confrunta activitatea mestesugareasca si artizanala o constituie pe de o parte lipsa fondurilor pentru modernizarea productiei si pe de alta parte lipsa ucenicilor tineri care sa invete si sa preia mestesugul. In acest moment nu exista un sprijin real acordat tinerilor din spatiul rural pentru invatarea si dezvoltarea unor mestesuguri traditionale si stabilirea acestora in mediul rural.

O alta problema cu care se confrunta spatiul rural romanesc o constituie slaba reprezentare a serviciilor pentru populatie cum sunt: intretinerea si repararea obiectelor si aparatului de uz casnic si gospodaresc, depanare radio- TV, igiena, croitorie, vopsitorie si curatorie chimica etc.

Dezvoltarea unor retele de servicii pentru populatie in spatiul rural ar crea perspectiva cresterii gradului de ocupare a fortei de munca in general si al femeilor in special.

Turismul rural

Spatiul rural dispune de un bogat potential turistic care exista atat in zonele montane si submontane cat si in Delta Dunarii si pe litoralul Marii Negre.

Pe langa monumentele istorice si naturale interesul turistic este de asemenea crescut de existenta unor valoroase resurse in campul biodiversitatii: 3600 specii de plante Gymnosperme si angiosperme ce se gasesc in flora Romaniei, ce reprezinta 40% din speciile existente in flora Europei si 33.802 specii din fondul romanesc. Din acest punct de vedere, Romania poate fi reprezentativa pentru turismul ecologic. Intreg teritoriul tarii prezinta interes din punct de vedere al mostenirii etnografice si folclorice, fiecare zona rurala avand propriile obiceiuri traditionale.

De aceea, actiunea de a atrage satele romanesti care dispun de potential natural, cat si cultural-spiritual, in cadrul retelelor de turism intern si international, este in progres in multe judete din Romania. Astfel au aparut ONG-uri care se ocupa de asemenea activitati cum sunt: Agentia Nationala de Turism Rural, Ecologic si Cultural – ANTREC si Federatia Romana de Dezvoltare Montana si Rurala – FRDMR .

ONG-urile din mediul rural contribuie la dezvoltarea si promovarea turismului rural prin: cursuri si seminarii de pregatire, instruire in domeniul prestarilor de servicii turistice.

In prezent, in Romania exista peste 4000 de pensiuni turistice si agro-turistice inventariate, un numar de 1965 fiind incluse in diferite structuri, dintre care reseaua ANTREC este cea mai cunoscuta. Mentionam ca exista 1267 pensiuni care sunt omologate si indeplinesc conditiile legale, diferenta rezultata necesitand modernizari pentru a ajunge la standardele necesare. Capacitatea de cazare totala a unitatilor turistice omologate este de 4612 camere, adica 9637 locuri de cazare. Din acestea, 948 de unitati sunt pensiuni turistice, avand o capacitate de 3731 camere, 7836 locuri de cazare si 319 sunt pensiuni agro-turistice, cu o capacitate de 881 camere, respectiv 1801 locuri de cazare.

Repartizarea geografica acestor unitati turistice in teritoriu respecta in general zonele turistice consacrate ale tarii:

- judetul Brasov: 156 unitati turistice (12,31% din cele omologate);
- judetul Harghita: 151 unitati turistice (11,91% din cele omologate)
- judetul Sibiu: 118 unitati turistice (9,31 % din cele omologate);
- judetul Maramures: 90 unitati turistice (7,1% din cele omologate);
- judetul Suceava : 78 unitati turistice (6,15% din cele omologate).

De mentionat inasa, ca Romania dispune de un vast potential turistic

3.2.3. Tendintele sectorului agroalimentar

3.2.3.1 Satisfacerea nevoilor de consum ale populației

Securitatea alimentara, necesita adoptarea unei politici alimentare, care trebuie sa fie corelata si in concordanta cu acquisul comunitar si care sa urmareasca:

- producerea unor produse agroalimentare, suficiente ca volum, structura si calitate, pentru satisfacerea nevoilor de alimentatie a populatiei pe tot parcursul anului, asigurandu-se astfel obtinerea unor produse de calitate superioara
- accesibilitatea la hrana necesara a intregii populatii, inclusiv a celei defavorizate, combinarea criteriilor de echitate, cu cele de eficienta economica in productia si repartitia hranei, tinzand spre ridicarea continua a eficientei;
- obtinerea de produse agroalimentare cat mai complexe nutritional, curate si de calitate aliniata la standardele internationale.

Satisfacerea nevoilor alimentare ale populatiei depinde nu numai de existenta disponibilitatilor alimentare ci si de creșterea solvabilității populatiei, consecința a mărimii produsului brut și nivelului costurilor alimentare.

In prezent cheltuielile cu alimentatia depasesc 50% din fondul de venituri ale populatiei. O asemenea situatie constituie o frana in dezvoltarea pietei interne si un obstacol principal in cresterea economica.

Se poate constata ca politica alimentara nu este o problema doar a agriculturii si industriei alimentare ci a intregii economii nationale. Depasirea situatiei actuale depinde, deopotriva, de politica macroeconomica si de cea sectoriala, evolutia produsului intern brut, intre productivitatea muncii nationale si sectoriale, intre venituri si preturi, care sa genereze cererea solvabila sporita, largirea pietei interne si efecte de antrenare economica.

Realizarea in perspectiva a modelului de consum alimentar in forma sa optionala de satietate generalizata, poate avea loc atat prin cresterea veniturilor cat si prin reducerea in termeni reali a preturilor produselor alimentare in asa fel incat ponderea cheltuielilor banesti ale populatiei pentru consumul alimentelor in totalul cheltuielilor de consum sa se diminueze in termeni comparabili de la peste 50% la aproximativ 15-20% cat reprezinta in tarile Uniunii Europene.

Consumul alimentar in Romania comparativ cu tarile dezvoltate din Europa reprezinta 52-54% la carne si produse din carne, 90-95% la lapte si produse din lapte, 65% la zahar si produse din zahar, 75-80% la legume si produse din legume; depasirea cu peste 70% la consumul de cereale si produse din cereale in detrimentul produselor de origine animala si in consecința a proteinei animale.

Evolutia consumurilor pe cap de locuitor in ultimii ani pentru principalele produse s-au mentinut in aceiasi parametri (tabelul 3.12).

Tabel nr. 3.12

Consumul alimentar

Consumul alimentar							Consum fiziologic
Specificare	1992	1993	1994	1995	1996	1997	
Carne si prod din carne in echivalent carne taiata – kg	45,7	47,7	45,5	47,8	47,2	45,1	62
Grasime total – kg	14,4	14,1	12,9	14,2	14,3	13	13
Lapte si produse din lapte (exclus unt) in echiv. lapte – litri	163,7	176,9	179,5	188,6	192,7	192,4	220
Oua - buc.	196	190	194	197	199	186	260

Consumul alimentar							Consum fiziologic
Specificare	1992	1993	1994	1995	1996	1997	
Zahar si prod.din zahar – kg	24,4	23,7	24,5	23,5	24,8	19,9	22
Prod. din cereale (echiv. faina) – kg	146,5	159,6	158,6	162,4	160,6	169,8	133
Cartofi – kg	60	73,9	66,7	71	73,4	81,7	70
Legume si prod. de legume in echiv. – kg	100,7	112,7	110,3	115,6	115,4	111,6	110
Fructe si produse din fructe in echiv. - kg	47,1	64,3	47,8	45,8	50,5	44,5	60

Sursa de provenienta a consumului fiziologic mentionat in tabelul 3.12 este “Planul National de actiuni pentru nutritie in Romania, 1995”.

Consumul fiziologic calculat pentru Romania este mai mic decat cel calculat pentru Uniunea Europeana.

Se constata ca la carne, lapte, oua si fructe comestibile sunt sub cele fiziologice, iar la produsele grasimi (ulei), zahar, cartofi, legume, cereale, sunt la nivelul cerintelor fiziologice si peste. La zahar consumul este influentat de importul de zahar deoarece consmul din productia interna este de 14,1 kg.

In functie de consumul fiziologic pe locuitor compatibil cu consumul mediu in U.E. se poate stabili si necesarul de productie pentru principalele produse agricole astfel:

Tabel nr. 3.13

Consumul fiziologic/locuitor, in Romania

Produsul	U/M	Consum mediu U.E.	U/M	Necesar productie pentru consum in tone (la 22,5 mil locuitori)	Realizat 1998 pentru consum	Observatii
Carne taiata	Kg	82	Mii tone	1.845	1.099	Deficitar
Lapte vaca si oaie	L	280	Mii hl	63.500	47.197	Deficitar
Peste	Kg	8,5	Mii tone	191	18,6	Deficitar
Grasimi total	Kg	13	Mii tone	292	240	Deficitar
Oua	buc	260	Mil buc	5.850	4.800	Deficitar
Legume - total	Kg	110	Mii tone	2.475	2.818	Excedent
Cartofi	Kg	70	Mii buc	1.575	2.300	Excedent
Leguminoase	Kg	3	Mii tone	67	71	Excedent
Fructe – total	Kg	60	Mii tone	1.350	1.036	Deficitar
Zahar – total	Kg	22	Mii tone	495	317	Deficitar
Grau	Kg	170	Mii tone	3.750	4.600	Excedent

In vederea realizarii acestor productii este necesar sa se prevada strategii sectoriale pentru fiecare cultura si specie de animale tinand cont si de evolutia pietei a cererii populatiei, de puterea de cumparare in evolutia dezvoltarii pe ansamblu a economiei nationale.

Tabel nr. 3.14

Consumul fiziologic/locuitor, in U.E.

	U/M	Consum fiziologic	Consum U.E.	Productie pe locuitor 1997
Carne si produse din carne (in echivalent) kg carne)	Kg	62	82	45,1
Grasime total (ulei comestibil + margarina	Kg	13	13	13,0
Lapte si produse din lapte (exclusiv unt)	L	220	280	192,4
Oua	Buc	260	260	186
Zahar si produse din zahar	Kg	22	22	11,5
Cereale (echivalent faina)	Kg	133	133	169,8
Cartofi	Kg	60	70	81,7
Legume si produse din legume	Kg	110	110	111,6
Leguminoase uscate	Kg	3	3	3,2
Fructe si produse din fructe	Kg	60	60	44,5

Tabel nr. 3.15

Productia necesara pentru realizarea consumurilor

	UM	Pentru consum fiziologic	Pentru consum mediu U.E.	Suprafata necesara-mii ha	
				pentru consum fiziologic	pentru consumul mediu U.E.
Carne si produse din carne	Mii t	1.395	1.845	1.500	2.000
Grasimi total (ulei comestibil+margarina	Mii t	292,5	292,5	750	750
Lapte si produse din lapte (exclusiv unt)	Mii hl	49.500	63.500	1.600	1.800
Oua	Mil buc.	5.850	5.850	350	350
Zahar si produse din zahar	Mii tone	495	495	200	200
Cereale (echivalent faina)	Mii tone	2.990	2.990	1.400	1.400
Cartofi	Mii tone	1.350	1.575	115	130
Legume si produse din legume	Mii tone	2.475	2.475	200	200
Leguminoase uscate	Mii tone	67	67	50	50
Supraf. arabila necesara	Mii ha			6.165	6.880

Suprafata arabila necesara asigurarii produselor pentru consumul populatiei este calculata la productiile medii realizate in ultimii ani iar ratiile furajere sunt cele adaptate unui consum semiintensiv de crestere a animalelor.

In necesarul pentru consum nu este luat in calcul necesarul pentru samanta la grau, orz, cartofi, orzoaica pentru bere.

Calculul necesarului de teren arabil pentru asigurarea consumului populatiei pentru principalele produse in varianta consumului de produse pe locuitor din UE, impune o noua structura de culturi agricole.

Furajele necesare pentru obtinerea unor productii animaliere suficiente pentru a acoperi consumurile pe locuitor din UE se pot asigura prin imbunatatirea pasunilor naturale, dar pentru furajele concentrate se impune sa se generalizeze utilizarea pentru cresterea tuturor speciilor de animale a furajelor combinate care conduc la un consum redus de cereale prin aportul furajelor proteice. Culturile furajere pentru speciile bovine si ovine trebuie sa ocupe 23 - 25 % din terenurile agricole.

3.2.3.2. Analiza disparităților comparativ cu Uniunea Europeană

Infrastructura de transport - densitatea

Suprafata spatiului rural din Romania ocupa o proportie de 89% din teritoriul tarii, mai mare decat in Uniunea Europeana, unde acesta detine numai 81%.

Tabel nr. 3.16

Indicatori de densitate a infrastructurii

	Anul	UE- 15	Romania ^{*)}	Rural
Densitatea drumurilor publice/100 kmp.	1996	158	30,7	
Densitatea cailor ferate /100 kmp.	1996	5,0	4,8	
Nr.accidente de circulatie/100000 veh.	1996	26	91	

Sursa: pentru UE -15 "Eurostat Yearbook", 1997;

pentru Romania, "Anuarul statistic al. Romaniei"1998 si Raportul dezvoltarii umane"

Reteaua drumurilor publice este foarte putin densa in Romania comparativ cu UE, densitatea fiind de 5 ori mai mica. Lungimea singurei autostrazi din Romania este de numai circa 110 km., starea ei fiind sub standardele cerute.

Reteaua de cai ferate are o densitate asemanatoare cu cea din UE, dar starea caii de rulare si a vehiculelor este nestisfatoare.

Comparativ cu tarile invecinate, densitatea cailor ferate - exprimata ca raport fata de suprafata tarii si populatia tarii - este mai scazuta in Romania. Numai Bulgaria are o retea feroviara mai putin densa, raportat la suprafata .

Sănătatea si asistenta sanitara

Cheltuielile pentru sanatate din Romania reprezinta o parte mica din PIB, aproape de trei ori mai putin decat in cazul UE.

Tabel nr. 3.17

Indicatori ai asistentei sanitare

	Anul	UE- 15	Romania	Rural
% sanatate in PIB		7	2,6	-
Paturi in unitati sanitare, publice la 1000 locuitori	1990	7,8	7,6 (1996)	1,7
Medici / 1000 locuitori(excl. dent)		2,5	1,8	0,7
Mortalitatea infantila (‰)	1996	5,5	22,3	25,6

Sursa: pentru UE -15 "Eurostat Yearbook", 1997;

pentru Romania, "Anuarul statistic al. Romaniei"1998 si Raportul dezvoltarii umane.

Comparativ cu situatia din tarile invecinate, Romania dispune de un numar relativ mic de medici in raport cu locuitorii sai. In Bulgaria sau Ungaria, numarul mediu de locuitori ce revine la un medic din aceste tari este de 2 ori mai mic decat in Romania.

Asistenta medicala insuficienta se reflecta si in nivelul foarte ridicat al deceselor in randul nou nascutilor din Romania, unde mortalitatea infantila este de 1,5-2,0 ori mai mare decat in tarile vecine.

Resursele umane

Date generale privind populatia

Densitatea medie a populatiei Romaniei este relativ scazuta in comparatie cu Europa, iar cea din rural este cu mult mai mica. Conform pragului de densitate utilizat de OECD pentru delimitarea ruralului de urban, ar trebui considerata ca rural si o parte din teritoriul apartinand teritoriului administrativ urban, in care densitatea este sub 100 loc./kmp.

Dupa 1990, populatia Romaniei si a ruralului s-a diminuat continuu - tendinta similara cu cea inregistrata in tarile vecine (Bulgaria, R. Moldova, Ucraina, Ungaria) - in timp ce tendinta medie europeana este de crestere demografica. Ponderea populatiei rurale in populatia totala a tarii ramane foarte mare in Romania, de aproape 3 ori mai mare decat in Europa.

Tabel nr. 3.18

Indicatori demo-economici

Indicatori	Anul	UE-15	Romania	Rural
Densitatea populatiei - loc/kmp	1996	117	95	48
Dinamica populatiei(1990=100)	1997	103	- 0.4	- 0,6
Structura pe sexe (%)	1997			
- Masculin		49	49	49,6
- Feminin		51	51	50,4
Structura pe varste(%)	1997			
- 0-14 ani		17	19,4	19,6
- 15- 64 ani		67	68,0	63,4
- 65 ani si peste		16	12,6	17,0
Ponderea populatiei rurale	1997	17,5 *)	-	45,1

*)Nota : Este vorba numai de populatia din comunitatile cu densitati demografice sub 100 locuitori/kmp.

Sursa: Eurostat Yearbook si C.N.S. 'Anuarul statistic al. Romaniei'

Structura pe sexe a populatiei din Romania este la fel de echilibrata ca si in Europa. Structura pe varste este mai avantajoasa pentru Romania, pe ansamblul tarii, populatia fiind mai putin imbatranita. Populatia rurala a Romaniei are insa un grad de imbatranire demografica apropiat de cel al intregii populatii din tarile europene, avand avantajul unei rezerve mai mare de populatie tanara sub 15 ani.

Fenomene demografice

Modificarile intervenite in acest deceniu in fenomenele demografice din Romania au avut o semnificatie negativa . Ele au condus la aparitia unui deficit al cresterii naturale, in special ca urmare a cresterii alarmante a mortalitatii, mai accentuata la varstele cuprinse intre 50 si 60 de ani. Rezultatul este un nivel foarte scazut al sperantei de viata a romanilor, si in continua reducere.

Tabel nr. 3.19

Indici privind fenomene demografice

	Anul	UE- 15	Romania	Rural
Numar mediu de copii/femeie	1996	1,4	1,3 (1997)	1,4
Mortalitatea generala (‰)	1996	10,0	12,4 (1997)	16,5
Speranta de viata (ani)	1996		(1995-1997)	(1995-1997)
- Masculin		74,0	65,2	63,9
- Feminin		80,5	73,0	72,3

Sursa: "Eurostat Yearbook", 1997 si C.N.S. "Anuarul statistic al. Romaniei", 1998

Speranta de viata a populatiei din Romania este printre cele mai scazute din tarile din Europa centrala si de est. Spre deosebire de alte tari, in care speranta de viata creste continuu, in Romania, mai ales in rural, aceasta a scazut dupa anul 1990, la barbati, si dupa 1992, si la femei .

Ocuparea populatiei si activitatile economice

Populatia Romaniei are o rata de ocupare egala cu cea europeana. Este insa o mare diferenta intre gradul de ocupare a populatiei urbane si rurale (tabelul 3.20).

Somajul era, in 1998, mai mic decat in Uniunea Europeana. Ca urmare a restructurarilor unor ramuri sau societati comerciale, in prezent somajul a crescut pana aproape de 10%.

Tabel nr. 3.20

Indicatori privind activitatea economica a populatiei

	Anul	U E-15	Romania	Rural
Rata de activitate(%) ^{*)}	1997	-	64,8	71,5
Rata de ocupare(%) ^{*)}	1997			
- Total		61	60,9	68,9
- Masculin		69,9	73	
- Feminin		50,4	67	
Rata somajului(%)				
- Total		10,7	7,4 (1998)	5,0(1998)
- Masculin		9,3	7,3	-
- Feminin		12,4	7,5	-
Structura ocuparii pe sectoare(%)	1997			
- agricultura		5,0	37,5	69,8
- industrie, constructii		29,4	32,0	16,1
- servicii		65,6	30,5	14,1

*) Calculat fata de populatia totala de 15 ani si peste;

Sursa: "Eurostat Yearbook", 1997 si C.N.S. "Anuarul statistic al. Romaniei", 1997;

Populatia ocupata a Romaniei este in mare parte legata de agricultura, iar cea a ruralului este aproape total dependenta de agricultura, spre deosebire de Uniunea Europeana, unde agricultura ocupa o parte foarte mica din populatie. Serviciile sunt insa foarte putin dezvoltate in Romania, iar in rural se reduc aproape numai la cele strict necesare pentru administrarea unei comunitati si alte cateva servicii sociale.

In contextul tarilor din vecinatate, economia Romaniei are cel mai extins sector al. agriculturii. Fata de Cehia si Ungaria, agricultura din Romania ocupa de 4-5 ori mai multa populatie si, spre deosebire de celelalte tari, ponderea agriculturii este in crestere .

Armonizarea legislativa si institutionala in agricultura

La 20.05.1996 a fost transmisa de C.C.E.CARTEA ALBA pentru pregatirea Tarilor Asociate din Europa Centrala si de Est pentru Integrarea in Piata Interna a Uniunii.

CARTEA ALBA a identificat componentele prioritare ale acquis communautaire, pe care tarile candidate trebuie sa le adopte si implementeze pentru a permite libera circulatie a marfurilor.

Anexa V –AGRICULTURA cuprinde o analiza punctuala pentru a asigura adoptarea si punerea in practica a legislatiei in domeniu si ordinea in care poate fi implementata.

De asemenea, contine un minimum absolut in materie legislativa in domeniul agricol, care trebuie insusit de tarile asociate (deci si de Romania) pentru a asigura functionarea Pietei Unice. Legislatia agricola a U.E. s-a format in decursul a mai mult de 30 de ani si este in continua schimbare corespunzator noilor evolutii. Aceasta legislatie reprezinta cca.40% din intrega legislatie comunitara.

In majoritatea sectoarelor agricole nu s-a promovat inca cadrul legislativ armonizat cu cel al UE. Trebuie avut in vedere ca sunt acte legislative comunitare care nu trebuie transpuse ci aplicate

ca atare din chiar prima zi a aderării. Armonizarea legislației românești cu cea comunitară este încă la început în majoritatea sectoarelor, cu excepția celor sanitar veterinar, vitivinicol și semințe și material săditor. Având în vedere volumul și complexitatea legislației comunitare agricole vor trebui făcute eforturi mari pentru a reuși armonizarea la termenul prevăzut.

Este necesară stabilirea unui sistem de monitorizare a modului în care se respectă termenii angajați pentru preluarea acquis-ului în fiecare sector. Lipsesc organizațiile sau cooperativele de producători, fapt care afectează atât producția obținută, cât și desfacerea produselor agricole în condiții de profitabilitate pentru fermieri. Pentru monitorizarea prețurilor produselor agricole este necesară înființarea unui sistem specific (Bench mark).

Legislație armonizată

Sectorul legume și fructe-există standarde armonizate integral (struguri de masă, prune, asparagus și anghive) și parțial pentru o serie de legume și fructe dar nu au caracter obligatoriu;

Sectorul lăptelui și produselor lactate-prevederile standardelor de calitate românești sunt diferite de cele comunitare și nu au caracter obligatoriu;

Sectorul carne și porc-standardele românești sunt puțin armonizate (doar parțial metodele analitice);

Sectorul culturilor arabile-standardele de calitate pentru cereale sunt armonizate parțial;

Mecanismele comerciale în domeniul agriculturii-regimul comercial este liberalizat;

Produse transformate -sistemul tarifar aplicat în România este similar cu cel al UE și se aplică în relația cu UE și Turcia;

Sectorul vitivinicol-Legea nr.67/1997 este armonizată în mare parte cu prevederile comunitare;

Sectorul zahărului-există contracte pentru achiziția sfeclii de zahăr, dar sunt diferite de cele utilizate în UE;

Sectorul semintelor-cadru legal stabilit prin Legea 75/1995, amendată de Legea 131/1997 este armonizat în mare parte cu cel comunitar;

Politica de sprijinire financiară a producătorilor-Legea 165/1998 (amendată ulterior de Ordonanța Guvernului nr.34/1999 și Ordonanța de Urgență 131/1999) prevede constituirea unui fond special al MAA pentru sprijinirea producției agricole; Ordonanța 36/1999 prevede sprijinirea producătorilor pentru achiziția de mașini și utilaje agricole, echipamente pentru irigații prin credite cu dobândă subvenționată; Ordonanța 31/1999 și 19/1999 prevăd acordarea de subvenții la exportul de carne de pasare și porc și respectiv găină și porumb;

Politica privind calitatea- cadrul legal asigurat prin legea 84/1999 privind marcile și indicațiile geografice și H.G. nr.883/1998 referitoare la normele de aplicare a Legii 84/1999 este armonizat deja cu legislația comunitară;

Silvicultura-pentru clasificarea lemnului pe clase de calitate este elaborată o HG aflată în stadiul final de aprobare; legislația în domeniul materialului de reproducție este în mare parte armonizată (Codul Forestier din 1996 și Instrucțiunile tehnice nr.10/1988); prevederile privind protecția pădurilor împotriva poluării atmosferice sunt cuprinse în "Sistemul de monitorizare a pădurilor din România" publicat în M.O. nr.249/1994, fiind parțial armonizat; legislația românească privind protecția pădurilor împotriva focului cuprinde Legea 212/1997, Codul Forestier și norme specifice; în ceea ce privește măsurile de sprijinire în domeniul silvic a fost adoptată Legea 107/1999 (referitoare la măsurile de îmbunătățire a pământurilor degradate prin împădurire) care armonizează parțial legislația comunitară;

Carnea și ouăle de pasare - standardele privind clasificarea și etichetarea acestora sunt parțial armonizate, dar nu au caracter obligatoriu;

Mierea-Legea apiculturii 89/1998 prevede unele măsuri de sprijin pentru producători;

Sectorul sanitar veterinar- conform declarației specialiștilor români în acest domeniu circa 50% din legislația comunitară este deja armonizată, un număr de alte 20 de acte normative (care corespund articol cu articol) urmând a fi în scurt timp a fi adoptate.

Achizițiile publice- Ordonanța 118/1999 este parțial armonizată.

Legislatie nearmonizata

Tinand cont de rezultatele screeningu-lui din noiembrie 1999, legislatia nearmonizata este in urmatoarele sectoare: culturi arabile, legume si fructe, lapte si produse lactate, porc, carne de vita si de vitel, carne de oaie si capra, carnea si ouale de pasare, politica privind calitatea prelucrarii produselor (zahar si industria tutunului); fibre textile, furaje uscate, seminte, statistici agricole, politica de srijinire financiara a producatorilor si silvicultura.

O lista completa a legislatiei care cuprinde pachetul legislativ minim necesar Programului SAPARD (legislatia de baza existenta, propunerile de legi si reglementarile care vor fi elaborate). Procesul armonizarii legislative este in curs si include toate aspectele legate de implementare.

3.3. Strategia și prioritățile pentru agricultură și dezvoltare rurală în România

3.3.1. Strategia cadru

Agricultura ramane un sector cheie al Romaniei in cadrul perioadei de preaderare la Uniunea Europeana. Astfel, circa 41% din populatia angajata lucreaza in sectorul primar, care reprezinta aproximativ 14% din PIB in Romania.

Deciziile Summit-ului de la Copenhaga, Raportul Anual al CE din octombrie 1999 referitor la progresul facut de Romania in vederea Aderarii, precum si prevederile generale ale Agendei 2000 cadru UE si faza bilaterala a screening-ului referitor la acquis au ajuns la aceleasi concluzii la care a ajuns si Strategia Nationala dezvoltare economica in Romania, prezentata Uniunii Europene in luna martie a acestui an, respectiv nevoia Romaniei de a crea o economie de piata functionala, compatibila cu principiile, normele, mecanismele, institutiile si politicile Uniunii Europene. Convergenta conturata in acest sens se intemeiaza pe evaluarea resurselor si posibilitatilor, a contextului intern si international si raspunde dublului imperativ, dupa cum este stabilit prin PNAA actualizat, anume cel al incheierii tranzitiei la economia de piata in Romania si al pregatirii aderarii sale la Uniunea Europeana, pentru a folosi sansa istorica oferita de decizia Consiliului Uniunii Europene de la Helsinki, din decembrie 1999, de a deschide negocierile de aderare cu Romania. In acest context dat, va avea prioritate armonizarea legislativa care priveste masurile Programului SAPARD.

In cadrul Programului National pentru Aderarea Romaniei la Uniunea Europeana (mai 2000), in volumul I, capitolul 3, paragraful 3.4.2.5. *Agricultura Integrata si Dezvoltare Rurala*, este mentionat faptul ca Planul National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala (PNADR) constituie o parte a Planului National pentru Dezvoltare, asa cum acesta din urma a fost aprobat prin Decizia Guvernului 749/1999.

In volumul II al Programului National pentru Aderarea Romaniei la Uniunea Europeana, la Anexe, paragraful 3.4.2.5. *Agricultura, Dezvoltare Rurala*, sunt mentionate documentele legale care vor fi elaborate/amendate si sunt stabilite termenele limita pentru realizarea armonizarii legislative, luand in considerare, de asemenea, implementarea programului SAPARD.

In acest sens, Romania va implementa in sectorul agricol adaptarile structurale necesare integrarii sale in Politica Agricola Comuna si va sustine investitiile ce respecta regulile Comunitare din domeiile economic, de mediu si social. In consecinta, Romania va intreprinde urmatoarele:

- Pe de o parte, in domeniul economic, urmatoarele actiuni:
 - Formarea unor exploataii agricole de dimensiuni optime, eficiente din punct de vedere economic prin investitii si prin excluderea expolatatiilor marginale;
 - Adancirea reformelor structurale cu accent deosebit pe consolidarea exploatatiilor agricole, privatizarea societatiilor comerciale din mediul rural la care statul este majoritar;

- Perfectionarea cadrului legal si institutional pentru o buna functionare a pietelor agricole si sprijinirea dezvoltarii infrastructurii necesare acestor pietete;
 - Sustinerea politicii de produse agricole in scopul imbunatatirii intregului lant, de la productie pana la consumator, atat pe piata interna cat si cea externa, in conformitate cu standardele de calitate ale UE;
 - Diversificarea economiei rurale prin activitati economice non-agricole;
 - Sprijinirea pregatirii profesionale a producatorilor agricole si a proprietarilor de terenuri sau paduri.
- Pe de alta parte, in domeniul reglementarilor reformelor administrative, aceasta va permite:
 - Alinierea legislatiei sale (mai ales in domeniile veterinar si fitosanitar) la acquis-ul comunitar si pregatirea in consecinta a integrarii sale in Politica Agricola Comuna;
 - Consolidarea capacitatii sale administrative prin pregatirea persoanelor in vederea unei incadrari optime a acestui sector economic;
 - Crearea structurilor institutionale necesare administrarii Politicii Agricoale Comune.

Romania a inceput sa dezvolte o serie intreaga de reforme in cadrul acestei politici:

- Retrocedarea terenurilor agricole si forestiere si stabilirea proprietatii private in agricultura, in paralel cu aprobarea Legii Fondului Funciar nr. 18/1991, cu suprafete care sa nu depaseasca 10 ha, si prin aprobarea Legii nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole si forestiere in conformitate cu prevederile Legii Fondului Funciar nr.18/1991 si Legii nr. 169/1997, suprafata ce va fi retrocedata neputand depasi 50 ha;
- Stabilirea cadrului juridic pentru: transferul terenurilor prin aprobarea Legii nr. 54/1998 referitoare la transferul legal al terenurilor; conditiile de concesiune stabilite prin Legea nr. 219/1998 referitoare la conditiile de concesiune; arendarea terenurilor conform Legii nr. 16/1994 referitoare la arendare; definirea elementelor reformei funciare si crearea unei pietete a fondului funciar;
- Asigurarea cadrului juridic in vederea privatizarii societatilor agricole (conform Ordonantei de Urgenta a Guvernului nr. 198/1998 referitoare la privatizarea societatilor care gestioneaza terenuri agricole sau terenuri aflate permanent sub luciul de apa) si in vederea privatizarii societatilor agroalimentare (Ordonanta de Urgenta a Guvernului nr. 88/1997 referitoare la privatizarea societatilor si Legea nr. 99/1999 referitoare la accelerarea procesului de privatizare);
- Reforma administrativ-institutionala a Ministerului Agriculturii si Alimentatiei (Hotararea de Guvern nr. 331/2000 pentru modificarea si completarea Hotararii de Guvern nr. 6/1999 referitoare la organizarea si functionarea Ministerului Agriculturii si Alimentatiei).
- Infiintarea Agentiei SAPARD prin Ordonanta de Urgenta a Guvernului Nr. 142/2000.

3.3.2. Obiectivele Planului

Pe termen lung, strategia propusa de Planul National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala (PNADR) trebuie sa contribuie la aderarea Romaniei la Uniunea Europeana si sa permita consolidarea agriculturii romanesti pentru a putea face fata presiunii exercitate de competitia de piata comunitara si in egala masura pentru a imbunatati conditiile de viata ale agentilor economici din zonele rurale.

Cu privire la:

- (i) obiectivele Parteneriatului de Aderare (98/C/ 202/08 JOCE 29.06.1998),
- (ii) reglementarea consiliului 1268/1999 referitoare la SAPARD,
- (iii) prioritatile economice stabilite prin Programul National pentru Adoptarea Acquis-ului,

“Art 1(2) Sprijinul comunitar va respecta conditiile stabilite in cadrul parteneriatelor de aderare si se va concentra in special asupra:

- (a) contribuirii la implementarea acquis-ului comunitar referitor la PAC si politicile conexe”,*
- (b) rezolvarii problemelor specifice si prioritare pentru o adaptare durabila a sectorului agricol si zonelor rurale in tarile candidate;*

(iv) conditiile socio-economice predominante in zonele rurale romanesti, punctele forte si potentialul acestora,

(v) rolul multifunctional al agriculturii dupa cum se precizeaza in reforma Agenda 2000 si pe baza urmatoarelor principii:

- un sector agricol competitiv care poate face fata gradual pietei mondiale;*
- metode de productie cu protejarea mediului, capabile sa furnizeze produse de calitate;*
- diferite forme ale agriculturii pe urmatoarele domenii:*
 - pastrarea traditiilor*
 - mentinerea specificului rural*
 - mentinerea activitatilor comunitatilor rurale*
 - mentinerea angajatilor*
- o politica agricola mai simpla, dar mult mai convingatoare, care stabileste clar linia dintre decizia comuna care trebuie sa fie luata si care ar trebui sa fie in puterea fiecarui stat;*
- recunoasterea serviciilor pe care fermierii le aduc societatii,*
- asigurarea unei nediscriminari intre barbati si femei.*

Sprijinul acordat de Comunitate in perioada 2000-2006 prin Programul SAPARD se va concentra asupra actiunilor destinate sa contribuie la atingerea urmatoarelor obiective generale propuse pentru programul SAPARD:

(I) implementarea acquis-ului comunitar privind politica agricola comuna si politicile conexe, protectia mediului si politicile legate in domeniul alimentatiei si reglementarile privind protectia consumatorului, sanatate publica, bunastarea si sanatatea animalelor si plantelor;

Acest obiectiv al strategiei romanesti pentru integrare in U.E pentru sectorul de agricultura, industrie alimentara, acvacultura si dezvoltare rurala este reprezentat prin implementarea acquis-ului comunitar .

SAPARD va sprijini dezvoltarea practica pentru a implementa prevederile acquis-ului privitor la :

- Standarde alimentare
- Masuri de control pentru a asigura protectia consumatorilor, sanatatea publica si animala si sanatatea plantelor.
- Protectia mediului.

(ii) Angajarea pentru protectia mediului, transpunerea in legislatia nationala si implementarea Directivei “Nitrati”, a programului “Natura 2000” si a Directivei “Evaluarea Impactului asupra Mediului” (Anexele I si II).

(iii) solutionarea problemelor prioritare si specifice pentru adaptarea durabila a sectorului agricol si a spatiului rural din Romania.

Avand in vedere punctele tari, diferentele, decalajele si oportunitatile identificate, strategia pe termen scurt si lung propusa de PNADR va avea urmatoarele obiective strategice:

- *dezvoltarea durabila a unui sector agro-alimentar competitiv prin modernizarea si imbunatatirea prelucrarii si marketingului produselor agricole si piscicole.*
- *cresterea standardului de viata in spatiul rural prin imbunatatirea si dezvoltarea infrastructurilor sociale si prin definirea si stabilirea unei bune practici agricole necesare unei agriculturi durabile si dezvoltarii rurale;*

- *dezvoltarea economiei rurale* prin infiintarea si modernizarea bunurilor imobile pentru exploatarele agricole si forestiere private, dezvoltarea si diversificarea activitatilor economice, in vederea mentinerii si/sau crearii unor venituri alternative/suplimentare si a noi de locuri de munca.
- *dezvoltarea resurselor umane* prin imbunatatirea instruirii profesionale a producatorilor agricoli si detinatorilor de terenuri forestiere si prin construirea si consolidarea capacitatii institutionale.

Pentru toate aceste obiective strategice se va da prioritate investitiilor care permit implementarea acquis-ului comunitar.

3.3.3. *Strategii si prioritati pentru Asistenta SAPARD*

Strategia pentru asistenta SAPARD descrisa mai jos are ca scop atingerea principalelor obiective ale Planului National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala, tinand cont in acelasi timp de urmatoarele restrictii:

- Prioritatile stipulate in Art. 4.3 al Reglementarii Consiliului 1268/1999, in special: *“In planurile lor, tarile candidate vor acorda prioritate masurilor de imbunatatire a eficientei pietelor, a standardelor de calitate si sanatate si a masurilor de creare a noi locuri de munca in spatiul rural, tinand cont de prevederile privind protectia mediului inconjurator”*.
- Lista Masurilor eligibile prezentata in Art. 2 al Reglementarii Consiliului 1268/1999

Pentru a realiza prioritatile, obiectivele operationale referitoare la masurile propuse de reglementarea SAPARD sunt urmatoarele, regrupate in patru axe prioritare. Obiectivele generale si specifice ale fiecarei prioritati se regasesc in masurile Programului SAPARD ce va fi promovat. Aceste prioritati sunt urmatoarele:

Axa prioritara 1: Imbunatatirea accesului la piete si a competitivitatii produselor agricole prelucrate;

Axa prioritara 2: Imbunatatirea infrastructurilor pentru dezvoltare rurala si agricultura;

Axa prioritara 3: Dezvoltarea economiei rurale;

Axa prioritara 4: Dezvoltarea resurselor umane.

Elaborarea prioritatilor in cadrul strategiei de dezvoltare rurala se bazeaza pe urmatoarele doua principii importante:

- puternica corelare intre prioritati, coreland masurile corespunzatoare fiecarei prioritati, mai ales in vederea obtinerii unor rezultate cumulate care sa asigure dezvoltarea lantului de productie, stabilizarea pietei agroalimentare si implicit o dezvoltare integrata a spatiului rural;
- promovare prealabila a anumitor prioritati, care sa asigure dezvoltarea unor resurse in zonele cu potential, precum si o buna orientare si administrare a fondurilor programului.

In cadrul primului principiu, prioritatea numarul unu nu poate fi pe deplin dezvoltata fara o furnizare de materii prime agricole. Aceste resurse trebuie sa fie diversificate, stabile din punct de vedere cantitativ, de o calitate superioara si avand preturi competitive. Acestea sunt obiectivele urmarite in cadrul celei de a treia prioritati. De asemenea, implementarea unui flux regulat de aprovizionare a unitatilor de prelucrare si comercializare este conditionata de existenta unei retele de infrastructura suficiente si mai ales de existenta unei retele de axe rurale dense, ceea ce va permite deservirea unitatilor de furnizare. Acest obiectiv vine in intampinarea obiectivului celei de a doua prioritati. In final, crearea si functionarea eficienta a unitatilor de productie sau de prelucrare sunt conditionate de instruirea agentilor economici, care sunt necesari functionarii lor. Acest obiectiv este specificat si in cadrul celei de a patra prioritati. Astfel, impactul primei prioritati va fi atins prin implementarea in aceleasi zone a masurilor care apartin celei de a doua, a treia si a patra prioritati.

In cadrul celui de al doilea principiu, Romania va favoriza pe perioada primilor ani de derulare a Programului SAPARD implementarea proiectelor de infrastructura, necesare functionarii

unei economii în spațiul rural. În consecință România va mobiliza 50% din fondurile comunitare în primii doi ani pentru proiecte de infrastructură care și-au finalizat deja studiile tehnice. Vor fi puse în practică cursuri de pregătire standard și specifice încă de la începutul programului, în vederea viabilizării operațiilor referitoare la exploatarea agricolă și la unitățile de prelucrare și marketing a produselor agricole și piscicole. Astfel, vor fi asigurate toate condițiile atât de necesare dezvoltării și modernizării unor ferme animale și vegetale moderne, precum și capacitățile de prelucrare a produselor agricole în conformitate cu standardele UE. În plus, aceasta va servi la elaborarea studiilor și analizelor referitoare la piața, structurile de producție, zonele cu potențial variat de dezvoltare (turism rural, diversificarea producției, mesesuguri tradiționale etc.).

Suma disponibilă oferită prin intermediul programului este importantă, dar, datorită faptului că problemele sunt substanțiale, impactul programului va fi relativ limitat în rezolvarea problemelor și în implementarea acquisului. Programul va avea de asemenea un impact pozitiv asupra pregătirii pentru aderare la UE

Axa prioritara 1: Îmbunătățirea accesului la piațe și a competitivității produselor agricole prelucrate

Obiectivele specifice sunt:

- Orientarea producției în concordanță cu tendințele previzibile ale pieței sau încurajarea dezvoltării de noi piețe pentru produsele agricole, mai ales pentru prelucrarea și marketingul produselor obținute conform respectării standardelor de mediu în vigoare, iar în unele cazuri se pot utiliza produse biologice (în special pentru agricultura organică).
- Îmbunătățirea calității produselor prelucrate și controlul calității produselor alimentare prin respectarea cerințelor minime de securitate alimentară în conformitate cu standardele UE;
- Îmbunătățirea și controlul condițiilor sanitare;
- Înființarea și întărirea procesatorilor privați de produse agro-alimentare și piscicole.

Măsura 1.1. Prelucrarea și marketingul produselor agricole și piscicole

Măsura 1.2. Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor

Axa prioritara 2: Îmbunătățirea infrastructurii pentru dezvoltare rurală și agricultură

În conformitate cu art.2 al Reglementării Consiliului (CE) nr.1268/1999 direcțiile generale au ca scop îmbunătățirea infrastructurii rurale, creșterea standardelor de viață și de muncă și menținerea populației în zonele rurale, prin promovarea următoarelor obiective specifice:

- Îmbunătățirea accesului locuitorilor din spațiul rural la exploatarea, îmbunătățirea comunicațiilor între zonele rurale și accesului la rețeaua națională.
- Îmbunătățirea condițiilor de igienă și sanitare ale locuințelor și ale activităților productive executate conform standardelor în vigoare;
- Asigurarea consumului necesar de apă pentru culturile agricole și pentru animale în zonele cu deficit de umiditate, în termenii eficienței economice, prin creșterea capacității de folosire a sistemelor de irigații existente și prin reducerea pierderilor de apă din rețeaua de irigații.
- Creșterea capacității de protecție a terenurilor agricole împotriva inundațiilor, prin dezvoltarea de noi canale și alte sisteme specifice și prin reabilitarea celor existente.

Infrastructura apei, ca în orice alt proiect de investiții în infrastructură, va fi subiectul unui studiu de impact. De aceea, aspectele de mediu vor fi considerate în legătură cu această procedură. Managementul resurselor de apă și infrastructura de irigații vor fi asigurate de către beneficiari; Agenția de Implementare va include în contractul de grant clauze în această privință, deoarece în cadrul Planului este destul de complicată introducerea unei liste cu asemenea detalii.

Tehnologiile menționate în privința sistemelor de drenaj și de tratament al apei sunt subiectul unei revizuirii tehnice care să decida dacă acestea sunt fezabile din punct de vedere tehnic. În orice caz,

din punct de vedere economic si ca urmare a existentei obligatiilor de protectia mediului vor fi stabilite tehnologii exacte. Cu toate acestea nu vor fi neaparat necesare proceduri oficiale in aceasta privinta.

Masura 2.1. Dezvoltarea si imbunatatirea infrastructurii rurale

Masura 2.2. Managementul resurselor de apa pentru agricultura

Axa prioritara 3. Dezvoltarea economiei rurale

In conformitate cu prevederile Reglementarii Consiliului (CE) nr. 2759/1999 pentru aplicarea prevederilor Reglementarii Consiliului (CE) nr.1268/1999 si a Reglementarii Consiliului(CE) nr.1257/1999 acesta prioritate are ca obiective specifice sprijinul pentru investitii in exploatarea agricole, infiintarea grupurilor de producatori, diversificarea activitatilor din zonele rurale, care vor ajuta adaptarea economiei rurale la acquis-ul comunitar, pentru imbunatatirea veniturilor agricultorilor, ocuparea fortei de munca, si orientarea productiei catre economia de piata.

Obiectivele specifice sunt orientate spre:

- Scaderea costurilor de productie;
- Ajustarea productiei la nevoile pietii;
- Asigurarea folosirii optime a fortei de munca disponibile prin incurajarea crearii de noi locuri de munca;
- Imbunatatirea si diversificarea productiei;
- Imbunatatirea calitatii;
- Promovarea si diversificarea activitatilor agricole;
- Stabilirea in comun a regulilor unitare referitoare la informatii despre productie in special in recoltare si distributia pietei, recunoscute oficial in tarile candidate;
- Conservarea mediului natural agricol care este potential amenintat;
- Protectia si imbunatatirea resurselor forestiere printr-o mai buna valorificare a padurii.

Masura 3.1. Investitii in exploatarea agricole

Masura 3.2. Constituirea grupurilor de producatori

Masura 3.3. Masuri de agro-mediu

Masura 3.4. Dezvoltarea si diversificarea activitatilor economice pentru generarea de activitati multiple si venituri alternative

Masura 3.5. Silvicultura

Axa 4. Dezvoltarea resurselor umane

In concordanta cu art.2 al Reglementarii Consiliului (CE) nr.1268/1999, cu art.5 al Reglementarii Comisiei (CE) nr.2759/1999 si cu Capitolul III, Titlul II al Reglementarii Consiliului (CE) nr. 1257/1999, aceasta prioritate are ca obiectiv general oferirea de asistenta pentru pregatire profesionala pentru a contribui la imbunatatirea cunostintelor si a competentei profesionale ale fermierilor si ale altor persoane implicate in activitatile agricole si silvice, ca si reconversia lor spre activitati neagricole.

Obiectivele specifice ale acestei prioritati sunt urmatoarele:

- Pregatirea fermierilor pentru reorientarea calitativa a productiei, pentru diversificarea activitatilor economice, pentru aplicarea acestor metode de productie care sunt consecvente cu protejarea si imbunatatirea peisajului si a protectiei mediului, a normelor care sunt aplicate in domeniul cresterii si sanatatii animalelor, precum si pentru atingerea unui nivel de pregatire profesionala care este necesar pentru managementul unor exploatarea viabile.
- Sa asigure ca programul va fi cunoscut atat de beneficiar cat si de responsabilii cu implementarea lui (prin selectie, verificare si monitorizare);
- Sa se asigure promovarea programului;

- Sa asigure pregatirea si formarea diferitelor autoritati si organizatii responsabile cu indeplinirea programului;
- Sa elaboreze studiile necesare implementarii masurilor.

Masura 4.1. Imbunatatirea pregatirii profesionale

Masura 4.2. Asistenta tehnica

Efecte asteptate

O incercare de cuantificare a efectelor imediate asteptate este prezentata in anexa 72.

Dintre acestia unul din indicatorii de realizare sugestivi este "ocuparea fortei de munca".

Pentru fiecare masura acolo unde sunt locuri de munca create sau mentinute in conditii mai bune s-a estimat numarul previzionat. Toate masurile insumeaza aprox. 72.000 de locuri de munca create si 68.000 de locuri de munca mentinute in conditii mai bune.

Acest numar comparat cu numarul persoanelor neangajate in mediul rural, (270.000 persoane) reflecta efectele imediate ale asistentei acordate.

Costurile medii lunare pentru locurile de munca nou create sau mentinute in conditii mai bune prin programul de asistenta financiara sunt de aprox. 180 EURO. Comparand cu media salariala din Romania care este de 84 EURO/luna, rezulta clar efectele imediate ale sumelor alocate.

Abordare integrata

Modul in care se coreleaza toate masurile PNADR se prezinta in anexa nr.73

Pentru cel e mai i mportante ob iective op erationale s i res pectiv masuri p romovate, principiile abordarii integrate au avut in vedere urmatoarele:

- Masura 1.1 : prelucrarea si marketingul produselor agricole si piscicole:
Este evident ca aceasta masura poate obtine rezultatele asteptate numai daca este in mod clar corelata cu productia de materii prime (3.1., 3.2., 3.3.), imbunatatirea infrastructurii de drumuri comunale pentru a reduce costurile de transport (2.1.), existenta unei infrastructuri de productie viabile pentru agricultura pentru a asigura stabilitatea accesului la materiile prime (2.2.) si un sistem eficient de control al calitatii (1.2.);
- Masura 2.1 : dezvoltarea si imbunatatirea infrastructurii rurale:
Scopul acestei masuri este de a dezvolta infrastructurile de baza prin care este necesar sa se imbunatateasca alte infrastructuri (2.2.), dezvoltarea economiei rurale in toate sectoarele (1.1., 3.1., 3.4., 3.5.);
- Masura 3.1 Investitii in exploatatii agricole:
Aceasta masura, de asemenea, poate obtine rezultatele asteptate numai daca este corelata in mod clar cu imbunatatirea infrastructurii de baza si tehnice (2.1., 2.2.), dezvoltarea pietei in aval (1.1.), implementarea unui sistem eficient de control al calitatii (1.2.). Modernizarea acestui sector poate conduce la implementarea de noi masuri, cum ar fi infiintarea grupurilor de producatori (3.2.), masuri de agro-mediu prin initierea unor proiecte pilot (3.3.).
- Masura 3.4 Dezvoltarea si diversificarea activitatilor economice pentru generarea de activitati multiple si venituri alternative:
Aceasta masura este, de asemenea, corelata cu dezvoltarea infrastructurii de baza (2.1.), cu modernizarea sectorului agricol si de prelucrare (3.1., 3.2., 1.1.), care trebuie sustinuta prin crearea de noi locuri de munca si venituri din activitati neagricole, impreuna cu masura care priveste silvicultura (3.5).

Aceste principii de abordare integrata conduc la dezvoltarea, dar cu diferite niveluri de prioritate si alocare, majoritatii masurilor Reglementarii SAPARD.

In mod concret, abordarea integrata necesita dezvoltarea actiunilor de animatie rurala pentru a identifica si initia proiecte locale integrate.

3.4.3.4. Corelarea abordarii cu reglementarile Comunitare

Corelarea cu reglementarile Comunitare si modul de abordare sunt stabilite prin definirea criteriilor de eligibilitate si selectie a fiecarei masuri. Aceste aspecte se pot sintetiza pe prioritati si masuri dupa cum urmeaza:

Politica agricola comuna

In cadrul primei prioritati „Imbunatatirea accesului la piete si a competitivitatii produselor agricole prelucrate” sunt eligibile prelucrarea si marketingul produselor agricole si piscicole, incluse in Anexa 1 a Tratatului si care isi are originea in Tarile Candidate sau in Comunitate.

Pentru masurile 1.1, 2.2, 3.1, 3.2 si 3.3 este exclusa de la finantare productia acelor produse care pot crea probleme pe piata tinand cont de reglementarile UE si de cresterea productiei.

Pentru masura 4.1 (Pregatire profesionala) beneficiarii eligibili ai cursurilor de pregatire sunt producatorii agricoli si proprietarii de terenuri forestiere, precum si alte persoane implicate in silvicultura, fermieri care se ocupa de piscicultura si acvacultura ca si alte persoane implicate in aceste activitati.

Competitia

Proiectele private trebuie sa dovedeasca viabilitatea economica si financiara. Pentru aceste proiecte, este necesar sa se dovedeasca existenta pietelor pentru produsele respective.

In cazul in care serviciile, furniturile si lucrarile costa mai mult de 10,000 Euros, beneficiarii trebuie sa obtina oferte de la cel putin trei furnizori.

Regula de minimis, conform legii in vigoare la nivel national, va fi aplicata pentru proiectele private depuse in cadrul masurilor 3.4 si 4.1. Astfel, orice finantare acordata unui potential beneficiar va fi limitata la 100,000 Euro pentru o perioada de trei ani.

Pentru proiectele publice, este necesar sa se demonstreze cum actioneaza si cum este folosit personalul competent, in cadrul investitiilor pentru sistemele de control avute in vedere.

Proiectele vor fi examinate din punct de vedere al eficacitatii economice (cost/ beneficiu).

Pe de alta parte, implementarea acestor proiecte va fi compatibila cu regulile achizitiilor publice, care vor respecta legislatia nationala, si cu regulile stabilite in Acordul Multianual de Finantare “Servicii, furnizari si contracte de munca incheiate in cadrul cooperarii comunitare pentru tarile terte”.

Tabel nr. 3.21

Dispozitii financiare

Masura	Costul minim al proiectelor (EURO)	Costul maxim al proiectului (EURO)	% contributie publica (UE + Buget national)
1.1.	30 000	2 000 000	50
1.2.	50 000	1 000 000	50 sau 100*
2.1	100,000	1,000,000	100*
2.2	Nedefinit**	Nedefinit**	100 *
3.1	10,000	500,000	50
3.1	10.000	500.000	50
3.2	10.000	20.000	100
3.3	Nedefinit**	Nedefinit**	100
3.4	5,000	200,000	50
3.5	5,000	500,000	50 sau 100*
4.1	10,000	100,000	100
4.2	-	-	100*

**ajutorul de 100% poate fi aplicat proiectelor publice numai daca acesta nu genereaza un venit net semnificativ*
***vor fi definite dupa un studiu finantat prin asistenta tehnica si dupa negocierea cu Comisia Europeana, inainte de 2002.*

In conformitate cu Reglementarea Comisiei Europene nr. 1268/1999, o suma egala cu 2% din valoarea cofinantarii din partea Comisiei Europene poate fi destinata finantarii masurilor propuse la initiativa Comisiei pentru studii preliminare, vizite de studiu, evaluari si controale. Aceasta suma reprezinta un ajutor public, finantat integral de CE.

Adoptarea acquis-ului comunitar

Adaptarea legislatiei nationale la acquis-ul comunitar se va realiza dupa cum se specifica in fiecare masura.

Pentru masura 1.1, investitiile sprijinite trebuie sa fie conforme cu «acquis-ul comunitar». Proiectele de prelucrare si marketing a produselor trebuie sa corespunda standardelor minime privind protectia mediului, igiena si bunastarea animalelor, in conformitate cu legislatia nationala.

Pentru masura 1.2, proiectele din sistemul de control vor apartine obiectivelor si strategiei de aderare la U.E. a sectorului respectiv si vor asigura armonizarea metodelor si tehnicilor de laborator cu cele folosite in U.E.

Exploatarele agricole trebuie sa fie conforme cu standardele minime nationale referitoare la protectia mediului, igiena si bunastarea animala in momentul in care se ia decizia de finantare. Cand se vor introduce standardele minime referitoare la Acquis, decizia de finantare va fi conditionata de indeplinirea acestor noi standarde de catre exploatare, pana la incheierea investitiei. In decursul perioadei de preaderare, standardele minime referitoare la protectia mediului, igiena si bunastarea animala trebuie adaptate conform Acquis-ului comunitar si investitiile trebuie sa respecte normele europene.

Conditii detaliate cu privire la sprijinirea grupurilor de producatori, tinand cont de orientarile UE pentru tarile membre, vor fi transpuse in legislatia nationala. In Romania nu exista inca o legislatie specifica pentru grupurile de producatori, legislatie menita sa incurajeze infiintarea si functionarea acestora in conformitate cu reglementarile UE.

Planul SAPARD al Romaniei a fost creat in maniera de a facilita transpunerea in legislatia nationala si implementarea Directivei 2000 Natura si Nitrati. Zonele protejate existente vor fi luate in calcul pentru reseaua viitoare Natura 2000 a carei transpunere si implementare constituie o prioritate pentru Romania si va fi completata pana in anul 2002.

Ocuparea fortei de munca, integrarea femeilor si barbatilor si politicile pentru tineret

Beneficiarii (persoane fizice si/sau persoane responsabile din cadrul organizatiilor) vor dovedi abilitati profesionale privind proiectele pe care doresc sa le initieze. Pregatirea profesionala in domeniul prelucrarii si marketingului produselor agricole si piscicole trebuie demonstrata printr-o copie a diplomei emise de autoritatile competente sau printr-o declaratie care sa certifice faptul ca beneficiarul poseda competenta dobandita prin practicarea traditionala a unei meserii pe o perioada de cel putin trei ani, sau o declaratie pe propria raspundere care sa ateste ca beneficiarul proiectului va urma un curs de pregatire profesionala inainte de plata ultimei transe a finantarii.

Pentru masurile 3.1 si 3.4 se da prioritate proiectelor initiate de tineri agricultori (sub 40 de ani) si proiectelor initiate de femei, mai ales in cadrul masurii de diversificare a activitatilor economice. Mai mult, nu va fi facuta nici o discriminare intre barbati si femei, si nici fata de minoritati.

Politica de mediu

Se va acorda prioritate proiectelor care folosesc infrastructura existenta si care contribuie direct la imbunatatirea mediului.

In toate cazurile se va demonstra viabilitatea proiectului, precum si consecintele din punct de vedere a protectiei mediului. Conditii de acceptabilitate a proiectelor - mai ales nevoia sau nu de studii de impact - cu privire la legislatia romaneasca sunt specificate in Legea nr. 137/1995, dupa cum se descrie in tabelul 3.22.

Pentru masura 2.2, proiectele din domeniul irigatiilor sau imbunatatirilor funciare vor fi implementate in zone geografice prioritare fara valoare naturala ridicata si dupa elaborarea unui studiu de impact asupra mediului.

Pentru masura 3.3, beneficiarul schemei de agromediu va trebui sa implementeze metode agricole durabile compatibile cu mediul si cu conservarea peisajului natural pe o perioada de cel putin cinci ani de la data incheierii contractului. In cazul acestei masuri, proiectele vor fi amplasate in zone sensibile din punct de vedere ecologic, iar schema va contine cel putin un obiectiv referitor la protectia biodiversitatii.

Natura 2000 si Directiva Nitrati

a) Natura 2000 va fi impusa de catre legislatia pentru dezvoltare, care se va adresa de asemenea politicii agricole. Legislatia zonelor protejate este in curs de aprobare.

- Directiva 79/409/EEC privind conservarea pasarilor salbatice, ca si Directiva 85/411/EEC care amendeaza Directiva 79/409/EEC privind conservarea pasarilor salbatice, Directiva 91/244/EEC care amendeaza Directiva 79/409/EEC privind conservarea pasarilor salbatice, Directiva 94/24/EEC care amendeaza Anexa II a Directivei 79/409/EEC privind conservarea pasarilor salbatice, Directiva 79/49/EC care amendeaza Directiva 79/409/EEC privind conservarea pasarilor salbatice.
- Directiva 92/43/CEE privind conservarea habitaturilor naturale si flora si fauna salbatica.

Sunt transpuse in legislatie nationala urmatoarele :

- Legea 5/2000 privind Planul de amenajare a teritoriului National - Sectiunea aIII a - Zone protejate, adoptata in 6 martie 2000 si publicata in MO Nr. 152 din 12 aprilie 2000
- Legea 89/2000 pentru ratificarea Acordului privind conservarea pasarilor de apa migratoare eurasiene-africane, adoptata in 10 mai 2000 si publicata in MO din 30/05.2000/236;
- Legea 90/2000 pentru ratificarea Acordului de conservarea a liliecilor din Europa, adoptata in 10 mai 2000 si publicata in MO nr. 228 din 23/05.2000;
- Legea 91/2000 pentru ratificarea Acordului privind conservarea Cetaceelor in Marea Neagra , Marea Mediterana si in zona Coastelor Atlanticului, adoptata in 10 mai 2000 si publicata in MO nr. 239 din 30 mai 2000.

b) Transpunerea Directivei Nitrati se realizeaza sub implementarea unui proiect de agro mediu: "Reducerea poluarii din agricultura ", finantat de catre GEF/ Banca Mondiala

- *Stadiul transpunerii: Directiva Consiliului 91/676/EEC referitoare la protectia apelor impotriva poluarii cauzate de nitrati proveniti din surse agricole.*

A fost aprobata Hotararea de Guvern referitoare la aprobarea Planului de Actiune privind protectia apelor impotriva poluarii cauzate de nitrati proveniti din surse agricole (nr. 964/13.10.2000).

Studiul de impact asupra mediului

- *Stadiul transpunerii: Directiva Consiliului nr. 85/337/EEC referitoare la evaluarea impactului asupra mediului produs de catre proiectele publice si private.*

Draftul legii referitoare la Conventia ESPOO privind evaluarea impactului transfrontalier asupra mediului a fost aprobata de catre Guvern si transmisa Parlamentului spre adoptare.

Lista activitatilor care sunt supuse procedurii de evaluare a impactului acesteia asupra mediului pentru eliberarea acordului si/sau autorizatiei de mediu conform Legii 137/1995, republicata in anul 2000, Anexa II

Tabel nr. 3.22

Activități ce vor fi evaluate pentru impact asupra mediului

Nr.	Activitati supuse procedurii de evaluare a impactului asupra mediului	Masura									
		1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	
1	Abatoare si macelarii cu o capacitate de productie mai mare de 5 000 tone / an	x									
2	Unitati industriale pentru fabricarea produselor alimentare si agrotehnice	x									
3	Utilizarea substantelor periculoase si a pesticidelor		x								
4	Depozitarea produselor chimice	x	x			x					
5	Imbunatatiri funciare realizate prin lucrari de arta, precum si interventiile pe suprafete care sunt mai mari de 200 ha si/sau acompaniate de masuri tehnice in scopuri agricole, ca irigarea sau desecarea terenurilor agricole pe suprafete mai mair de 20 ha, ca si proiecte generale de scoatere din circuitul agricol				x						
6	Constructii si instalatii pentru cresterea animalelor de ferma, cu capacitati mai mari de: - 100 locuri pentru bovine de carne - 500 locuri pentru porcii de carne - 6 000 locuri pentru gaini ouatoare - 6 000 locuri pentru pui de carne - 1 500 locuri pentru curcani de carne					x					
7	Instalatii destinate triajului, tratarii, reciclarii sau incinerarii deseurilor	x	x								
8	Depozite pentru deseuri sub forma lichida, solida sau pastoasa	x	x			x					
9	Instalatii de tratare a apelor uzate	x		x		x					
10	Amenajari piscicole	x							x		
11	Defrisari de vegetatie forestiera in afara fondului forestier							x			
12	Instalatii pentru prelucrarea lemnului							x			
13	Planurile de urbanism si amenajare a teritoriului		x								

Lista activitatilor care se suspun procedurii de evaluare a impactului asupra mediului pentru obtinerea acordului si/sau autorizatiei de mediu se va completa de catre autoritatea centrala pentru protectia mediului (MAPPM) cu orice activitate noua, necunoscuta la data intocmirii listei.

Va fi intreprinsa o procedura de evaluare a impactului estimat al proiectelor asupra mediului, implicand autoritatile competente, in toate cazurile in care un impact semnificativ ar putea fi in limite rezonabile anticipat. Aceasta va decide daca este sau necesara elaborarea unui studiu de impact asupra mediului. Aceasta procedura de evaluare se poate baza pe o examinare a fiecarui caz in parte, sau pe anumite criterii – limita ce vor fi puse la dispozitia Comisiei Europene. In orice caz, proiectele prezentate in anexa I and II a Directivei 97/11 (care amendeaza directiva 85/337) vor fi supuse unui studiu de impact asupra mediului.

In cazul proiectelor in care un impact negativ semnificativ asupra mediului ar putea fi prevazut in limite rezonabile, si mai ales pentru acelea care acopera masurile 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.4 si 3.5 trebuie obtinut un acord asupra proiectului de la autoritatea competenta de mediu (inclusive la nivel local). Este necesar a se oferi informatii cu privire la potentialele efecte negative asupra mediului (respectiv utilizarea terenului, utilizarea substantelor chimice, emisiuni atmosferice, poluare a apei si solului) si la metodele de atenuare a acestor effect, in special in zonele sensibile din punct de vedere al mediului.

3.3.4. Descrierea si efectele altor masuri

Alte programe comunitare

Corelarea Planului National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala (NPARD) cu Planul National de Dezvoltare (PND);

Planul National de Dezvoltare este un document complex elaborat in conformitate cu Planul Romanesc de Aderare la Uniunea Europeana, cu Legea nr. 151/1998 privind dezvoltarea regionala in Romania si cu Reglementarea Consiliului nr. 1260/1999 privind coordonarea ajutorului financiar, mai ales cu art. Nr. 4 (concentrarea) si cu art. 5 (prioritati de finantare). Corelarea si coordonarea actiunilor si respectiv a alocarilor nationale cu cele din Planul National de Dezvoltare creeaza baza pentru programele PHARE, ISPA si SAPARD pentru perioada 2000-2002 si de asemenea pentru programul initial PHARE 2000. Planul National de Dezvoltare coreleaza si integreaza continutul urmatoarelor documente sectoriale (planuri/strategii): Planul National pentru transport; Planul National pentru Mediu; Strategia Nationala pentru Dezvoltarea Resurselor Umane. Planul National Romanesc pentru Dezvoltare vizeaza crearea unei baze pentru o noua viziune si politica de dezvoltare regionala. Potrivit acestui document, principiile strategice ale dezvoltarii regionale sunt:

- Promovarea mecanismelor economiei de piata in toate regiunile in vederea imbunatatirii competitivitatii;
- Promovarea unei noi dezvoltari spatiale si armonioase si a retelei de localitati;
- Promovarea principiilor unei dezvoltari de durata;
- Coordonarea initiativelor de dezvoltare regionala cu principiile nationale si cu orientarile europene.

Planul National pentru Dezvoltare pune accentul pe faptul ca “agricultura este in continuare pentru o lunga perioada de timp un sector strategic pentru Romania, datorita avantajelor naturale ale tarii si mediului economico social”.

Planul National pentru Dezvoltare prezinta un tabel financiar pentru anii 2000 – 2002, unde este aratata integrarea PHARE, ISPA si SAPARD. O linie specifica a PND o reprezinta agricultura si dezvoltarea rurala sustinuta doar de SAPARD. Din document mai reiese ca pentru dezvoltarea resurselor umane in perspectiva vor contribui PHARE si SAPARD, dar SAPARD ii va sustine doar pe fermieri, pe proprietarii de paduri si pe alte persoane implicate in activitati agricole, iar PHARE ar putea contribui la formarea celorlalte persoane implicate in dezvoltarea rurala. Parteneriatul cu ANDR si cu Agentiile Regionale de Dezvoltare in implementarea programului SAPARD va reprezenta un mijloc de a aigura utilizarea unui singur instrument financiar pe proiect.

Pentru masura 1.2 s prrijinul e ste as igurat in de plina complementaritate, atat di n f onduri PHARE, cat si SAPARD.

Phare se concentreaza asupra urmatoarelor directii:

- Consolidarea institutionala si legislativa nationale in acord cu cea europeana (Aquis-ul comunitar) referitoare la investitii;
- Finalizarea masurilor si programelor aflate in desfasurare;
- Modernizarea si operationalizarea punctelor multifunctionale de control la trecerea frontierei de stat (inclusiv cele referitoare la punctele de inspectie a sanatatii animalelor);
- Proiecte de investitii mai mari de 2 milioane EURO (valoare eligibila).
- **SAPARD se va concentra, printre altele, asupra actiunilor mai mici de la nivel local pentru :**
 - Infiintarea de noi laboratoare in sectorul public si privat;
 - Modernizarea, extinderea si dotarea cu echipamente a laboratoarelor existente publice si private;
 - Infiintarea unui sistem de retele informationale si de comunicare.

Pentru masura 4.1 Pregatirea profesionala, SAPARD va sprijini numai fermieri si detinatorii de paduri.

Masura de Asistenta tehnica prin programul SAPARD va finanta pregatirea profesionala pentru masura "Imbunatatirea prelucrarii si comercializarii produselor agricole", si PHARE va sprijini instruirea profesionala pentru beneficiarii care nu sunt agricultori din cadrul masurii "Diversificarea activitatilor economice".

In ceea ce priveste ISPA (Instrumentul pentru Politicile Structurale de Preaderare), acest instrument va sustine modernizarea infrastructurilor pentru transporturi si protectia mediului, numai pentru proiecte importante, pentru care costul total va fi peste 5 milioane EURO. Desi exista o diferenta bine separata intre cele doua instrumente financiare, ISPA si SAPARD, acesta din urmasa va axa numai pe infrastructuri comunale mici (sub 1 milion EURO). Acesta va crea o corelare intre cele doua instrumente financiare pentru a evita o dubla finantare si a asigura o coordonare optima.

3.4.3.6. Zone acoperite de masuri specifice teritoriale

Pentru implementarea programului SAPARD, ca regula generala s-a adoptat aplicarea programului in spatiul rural definit conform Legii 2/1968. Spatiul rural este definit ca fiind teritoriul administrativ acoperit de comune. Aceasta inseamna ca cele 2.688 comune (NUTS 5) din Romania sunt eligibile, ceea ce inseamna ca Programul SAPARD se va aplica pe 89% din suprafata intregii tari.

Exista totusi, anumite exceptii, care sunt definite tinand cont de specificul strategiei si de specificul unor masuri.

- (i) Masuri eligibile in intreaga tara:
 - Imbunatatirea structurii publice pentru calitate, control veterinar, fitosanitar si alimentar, care sunt localizate in zonele urbane;
 - Prelucrarea pestelui, tinand cont de localizarea unitatilor existente din zonele urbane; prelucrarea altor produse agricole, pentru care proiectele pot fi amplasate si in spatiul urban, avand in vedere faptul ca majoritatea capacitatilor de prelucrare sunt localizate in spatiul urban. Pentru aceste proiecte se va finanta numai modernizarea capacitatilor existente. Se va acorda prioritate proiectelor amplasate in mediul rural.
 - Imbunatatirea pregatirii profesionale pentru beneficiarii care provin din mediul rural. Tinand cont de localizarea multora dintre institutiile responsabile pentru acesta masura, proiectele pot fi amplasate si in mediul urban.
 - Asistenta tehnica.
- (ii) Masuri eligibile in zone specifice:
 - Masuri de protectie a mediului agricol, care sunt axate pe areale identificate.
 - Masuri de management a resurselor de apa.

Pentru unele masuri, sa va acorda prioritate acelor proiecte care se desfasoara in zonele cu potential ridicat.

Masura 1.1 : in anexa 3, se mentioneaza judetele cu potential ridicat in ceea ce se priveste prelucrarea si comercializarea produselor agricole pentru fiecare sector. Potentialul productiv este exprimat prin productia totala anuala obtinuta si numarul de intreprinderi de prelucrare.

Masura 3.1 : in anexa 3, se mentioneaza judetele care au un mare potential productiv al produselor agricole din fiecare sector.

Masura 3.4 identifica de asemenea in criteriile de selectie zonele specifice pentru diferite actiuni : servicii agricole, agroturism, acvacultura.

Este important de mentionat ca alegerea zonelor prioritare este in majoritatea cazurilor un criteriu de selectie si nu unul de eligibilitate, tinand cont de experienta insuficienta in ceea ce se priveste dezvoltarea rurala. Asa cum conferinta de la Cork asupra dezvoltarii rurale a concluzionat, precum si propunerea Agenda 2000 privind politica dezvoltarii rurale, toate zonele rurale pot fi ajutate. Este de asemenea importanta abordarea ascendenta bazata pe initiativa locala si privata.

3.3.5. Graficul masurilor si demararea lor

Implementarea masurilor programului SAPARD este prezentata in tabelul 3.23, ce cuprinde ponderea fiecarei masuri in totalul sumei propuse pentru fiecare an.

Tabel nr. 3.23

Graficul implementării măsurilor din Programul SAPARD

Total anual = 100%

Nr. crt.	Masuri	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1.1	Imbunatatirea prelucrării și marketingul produselor agricole și piscicole	18.1	18.0	22.2	23.1	24.3	25.0	25.4
1.2	Imbunatatirea structurilor pentru calitate, controlul veterinar și fitosanitar și al calitatii produselor	0	0	2.0	1.9	2.4	4.9	5.0
2.1	Dezvoltarea infrastructurilor rurale	37.8	37.6	16.3	14.1	12.8	10.6	9.5
2.2	Managementul resurselor de apă	0	0	2.0	1.9	2.6	2.5	3.8
3.1	Investiții în exploatarea agricole	21.2	21.0	19.6	19.3	20.5	20.0	18.1
3.2	Constituirea grupurilor de producători	0	0	2.0	1.9	1.3	1.2	1.3
3.3	Metode agricole de producție proiectate să protejeze mediul inconjurator și să mențină peisajul rural	0	0	2.0	1.9	2.6	2.5	2.5
3.4	Dezvoltarea și diversificarea activităților economice pentru generarea de venituri și activități multiple	3.3	3.3	16.6	18.1	17.1	16.7	14.5

Nr. crt.	Masuri	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
3.5	Silvicultura	11.8	12.3	10.2	10.0	9.0	8.7	10.6
4.1	Imbunatatirea pregatirii profesionale	2.3	2.3	3.3	3.6	4.0	3.9	5.2
4.2.1	Asistenta tehnica	4.5	4.4	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
4.2.2	Asistenta tehnica (CE)	1.1	1.1	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0

**exprimat in cost total, procentajul de asistenta tehnica la initiativa CE reprezinta 1%. Totusi, conform Reglementarii Comisiei Europene nr. 1268/1999, o suma egala cu 2% din valoarea cofinantarii din partea Comisiei Europene poate fi destinata finantarii masurilor propuse la initiativa Comisiei pentru studii preliminare, vizite de studiu, evaluari si controale. Aceasta suma reprezinta un ajutor public, finantat integral de CE.*

Acest tabel stabileste in mod clar prioritatea acordata in termeni financiari a 5 dintre masuri, care sunt cele mai importante pentru realizarea celor 4 prioritati mentionate anterior.

In stabilirea acestui grafic al masurilor, s-au respectat urmatoarele principii generale :

- De a da un raspuns la numeroasele proiecte elaborate in cadrul programului SPP (Programul Special de Pregatire), care au demonstrat capacitatea existenta in zonele rurale pentru a intocmi proiecte. Aceste proiecte se pot constitui in ceea ce s-ar putea numi portofoliul de baza pentru masurile echivalente ale programului SAPARD, in masura in care ele respecta criteriile stabilite.
- De a respecta logica dezvoltarii rurale prin sustinerea mai intai a infrastructurii rurale de baza, care este axa dezvoltarii economice ulterioare a activitatilor din spatiul rural.
- De a promova proiecte pilot pentru urmatoarele cazuri:
 - Atunci cand cadrul legislativ sau institutional nu exista sau este imprecis formulat si nu poate fi implementat de la inceput in intregul campului de actiune al masurilor; dupa adaptarea cadrului legislativ si institutional, implementarea masurilor va creste;
 - Existenta altor surse de finantare pentru unele masuri si care pot fi folosite la inceput.

Principiile specifice pentru fiecare masura sunt descrise in tabelul 3.24.

Tabel nr. 3.24

Principiile și obiectivele măsurilor SAPARD

Masura	Comentarii la graficul de masuri propus
Procesarea si marketingul produselor agricole si piscicole	Nevoi importante de acoperit. Prima prioritate pentru Romania, care proceseaza doar 15% din produsele agricole si importa 50% din produsele de consum. Masura va acorda prioritate proiectelor situate in mediul rural. Totusi, vor fi sprijinite si unitatile din mediul urban care detine peste 85% din capacitatile de prelucrare si au a cerere mare in ceea ce se priveste restructurarea si modernizarea.
Imbunatatirea structurilor pentru calitate, controlul veterinar si fitosanitar si al calitatii produselor alimentare si protectiei consumatorului	2002-2005: modernizarea structurilor publice 2005-2006: sustinerea aparitiei laboratoarelor private PHARE si SAPARD vor sprijini in mod complementar proiectele, precum sa explicat

Masura	Comentarii la graficul de masuri propus
	inainte
Dezvoltarea si imbunatatirea infrastructurii rurale	Nevoi importante vor fi acoperite in primii 2 ani, cu numeroase proiecte care sunt gata sa inceapa. Dezvoltarea infrastructurii rurale de baza reprezinta conditie preliminara pentru o dezvoltare durabile.
Managementul resurselor de apa	Modernizarea unitatilor existente si promovarea sistemelor colective locale conduce de Societatea Nationala pentru Imbunatatiri Funciare, si Asociatile de Utilizator de Apa. Va incepe in 2002 si va creste prin infiintarea asociatiilor. Crearea si modernizarea de sisteme de protectie impotriva inundatiilor.
Investitii in exploatarele agricole	Nevoi importante de acoperit. A doua prioritate pentru Romania, care va trebui sa modernizeze si sa faca viabil din punct de vedere economic si de mediu acest sector. Va scadea, cand cadrul general in acest sector vafi stabilit in timp si va permite implementarea altor prioritati.
Infiintarea grupurilor de producatori	Va incepe in 2002. Va creste in paralel cu adaptarea legislativa necesara si cu trainingul care va fi necesar pentru implementarea acestei masuri.
Metode agricole de productie proiectate sa protejeze mediul si sa mentina peisajul rural	Va incepe in 2002. Va creste in paralel cu adaptarea legislatiei. Din punct de vedere tehnic, scaderea drastica a consumului de produse chimice folosite, dupa 1993, creaza premise pentru identificarea unor areale ce vor putea fi reorientate spre o agricultura ecologica .
Dezvoltarea si diversificarea activitatilor economice pentru generarea de activitati multiple si venituri alternative	Nevoi importante de acoperit. Necesari pentru a fi implementati in paralel cu modernizarea sectorului agricol, pentru a obtine noi locuri de munca si venituri. Va incepe cu submasura de agroturism. Este necesar sa se sprijine toate activitatile rurale nu numai diversificarea activitatilor agricole ca activitate de baza pentru a absorbi forta de munca suplimentara din mediul rural, ca si forta de munca provenita din declinul altor sectoare economice. Aceasta va determina sprijinirea sau cresterea veniturilor populatiei rurale care se afla la un nivel ridicat de saracie.
Silvicultura	2000-2002 : pepiniere, impadurire, infrastructura silviculturii si modernizarea recoltarii si procesarii pentru intreprinderile integrale private. 2002-2006 : continuarea primelor prioritati si sustinerea detinatorilor privati de padure, cand cadrul legislativ va fi definitivat.
Imbunatatirea pregatirii profesionale	2000-2005 : Acoperirea nevoilor pentru

Masura	Comentarii la graficul de masuri propus
	pregatire profesionala (vocationala). Cresterea in final a pregatirii profesionale a fermierilor si a detinatorilor de padure si cresterea capacitatilor de a dezvolta noi activitati, de a identifica noi campuri de actiune.
Asistenta tehnica	Nevoi importante de acoperit mai ales pentru primii 2 ani ai programului.

3.3.6. Strategia de dezvoltare durabilă a României „Orizont 2025”

În strategia de dezvoltare durabilă a României „Orizont 2025”, se precizează că România va promova o agricultură cu un rol multifuncțional și cu influență dominantă în spațiul rural¹⁵. Se subliniază că acesta trebuie să devină un sector agricol competitiv care poate să facă față gradual pieței europene și mondiale și în care să se practice metode de producție care să protejeze mediul și să fie capabil să furnizeze produse de calitate și sigure pentru hrana populației și a animalelor.

Strategia precizează, de asemenea, obiectivele dezvoltării durabile și complexe a spațiului rural, acestea fiind:

- Dezvoltarea unei agriculturi performante în vederea creșterii nivelului economico-social al spațiului rural și asigurarea unei dezvoltări echilibrate în funcție de potențialul agricol al fiecărei zone;
- Asigurarea unei infrastructuri rurale capabile să sprijine dezvoltarea multifuncțională a sectorului agroalimentar din spațiul rural;
- Diversificarea activităților agricole și non-agricole, dezvoltarea serviciilor în spațiul rural în vederea creșterii timpului de lucru și a prevenirii migrației populației rurale, în special a tinerilor și femeilor;
- Sprijinirea agriculturii ecologice și a măsurilor de protejare și ocrotire a mediului înconjurător și de păstrare a ambiantului natural;
- Creșterea veniturilor și nivelului de trai al populației rurale.

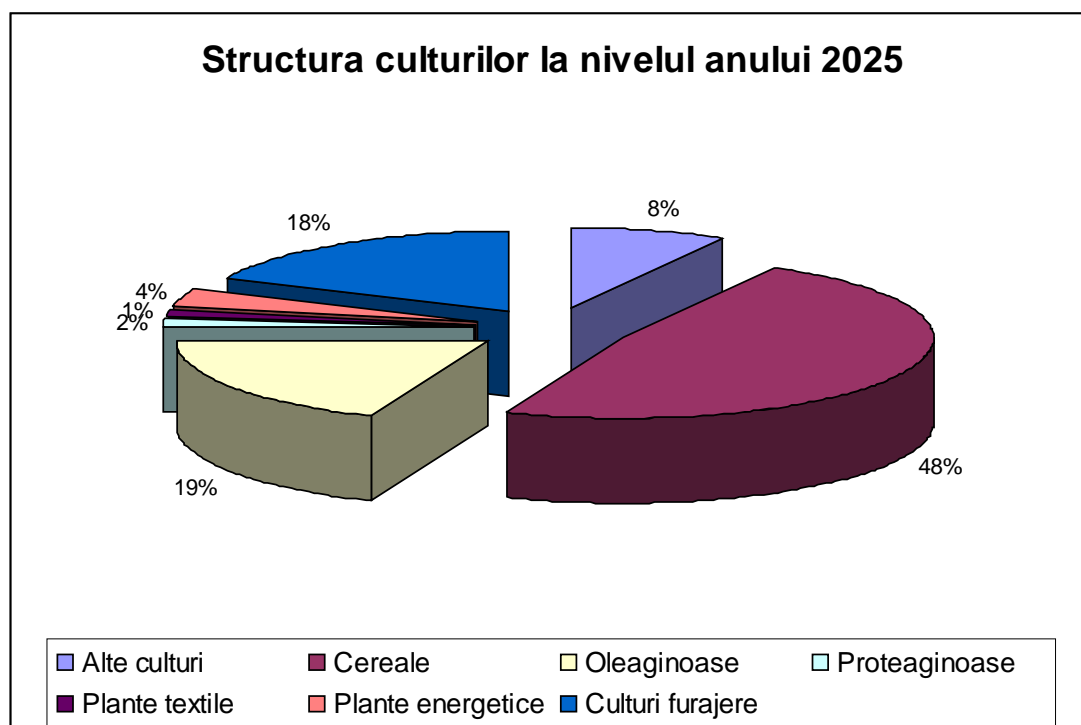
În abordarea sectorială a agriculturii, strategia prevede evoluții pozitive până în anul 2025, comparativ cu anul 2004:

a. în sectorul producției vegetale:

- se va diminua suprafața cultivată cu cereale, cu circa 24%;
- vor crește suprafețele cu pomi fructiferi, cu circa 23%, și cu vii cu circa 11%;
- culturile cu plante oleaginoase vor crește cu circa 42%, cele cu sfeclă de zahăr cu circa 62%, legumele de seră cu circa 15%, legumele de câmp și solarii cu circa 3%;
- creșteri spectaculoase vor avea suprafețele cultivate cu leguminoase, care se vor tripla, precum și cele cu plante textile, care vor crește de 50 ori;
- plantele energetice vor ocupa circa 4% din suprafața agricolă;
- vor crește semnificativ suprafețele cultivate cu alte culturi, cum sunt: tutun, hamei, plante medicinale, flori;
- asigurarea unui acces egal al producătorilor agricoli din sectorul vegetal la facilitățile ce se vor acorda în urma aderării la Uniunea Europeană;
- consumul de fructe și legume va crește considerabil, iar sortimentul de specii și soiuri se va diversifica, cu accent pe fructele rezultate din culturile de arbuști fructiferi, iar la legume se va extinde producția celor timpurii, asigurând piața cu legume proaspete, pentru o perioadă mai lungă din an;

¹⁵ MAPDR, Strategia de dezvoltare durabilă a agriculturii și alimentației din România, 2004

- creșterea producției de cereale cu circa 60%, a celei de oleaginoase de peste 2,7 ori, a celei de legume de seră de peste 2,5 ori, iar a celei de sfeclă de zahăr aproape se va tripla;
- creșterea producției de fructe, cu circa 43%, de legume de câmp, cu circa 26% și de struguri, cu circa 61%;
- consolidarea suprafeței de vii pe rod în jurul valorii de 240.000 ha;
- aplicarea unor programe de restructurare și reconversie privind retehnologizarea și modernizarea plantațiilor viticole și reconversia soiurilor existente prin supra altoire, defrișare și replantare;
- promovarea cu prioritate, în noile plantații, a soiurilor românești pentru vinuri de calitate competitive pe plan european: Fetească neagră, Fetească albă, Grasă, Tămâioasă românească, Busuioacă de Bohotin, Frâncușă, Fetească regală, Cădarcă și Băbească neagră;
- creșterea ponderii vinurilor roșii, în raport cu cele albe, până la 40%;
- creșterea ponderii vinurilor de calitate DOC și cu indicația geografică până la 40% din totalul producției de vin nobil;
- creșterea numerică a asociațiilor de producători mici și mijlocii și a participării acestora la piața vinului.

Referitor la capitalul tehnic, în anexa ... este prezentată o previziune a evoluției acestuia până în anul 2025.

b. în sectorul zootehnic:

- **la bovine:**
 - ca urmare a aplicării programelor de ameliorare și de îmbunătățire genetică a calității materialului biologic de reproducție, efectivele totale de bovine vor crește cu circa 17%, dar vor scădea efectivele de vaci de lapte cu circa 6% în favoarea creșterii producției medii de lapte pe cap de vacă furajată, cu circa 26%;
 - producția de carne de bovine în viu va crește cu circa 30%;
 - natalitatea se va stabili la 85%, concomitent cu creșterea numărului de vaci aflate în controlul oficial al producției, cu peste 200%. Creșterea numărului

de vaci însămânțate artificial, cu peste 27% și cu creșterea numărului de tauri în testare în unitățile de tip SEMTEST, cu peste 250%.

- **La porcine:**
 - ca urmare a aplicării programelor de ameliorare și de îmbunătățire genetică a calității materialului biologic de reproducție, atât efectivele de porcine, cât și producția de carne vor crește cu circa 67% și respectiv circa 81%.
- **la ovine**
 - ca urmare a aplicării programelor de ameliorare și de îmbunătățire genetică a calității materialului biologic de reproducție, efectivele de ovine vor crește cu circa 45%, producția de lapte cu circa 54%, iar producția de carne cu circa 50%;
 - creșterea efectivelor aflate în controlul oficial al producției cu peste 300%;
 - modificarea structurii de rasă prin creșterea ponderii raselor specializate pentru producția de carne și lapte.
- **la păsări**
 - creșterea efectivelor de păsări cu circa 43%;
 - producția de carne în viu se va dubla;
 - producția de ouă va crește cu circa 67%.
- **miere**
 - creșterea producției de miere cu circa 47%.

c. **în sectorul industriei alimentare**, se prevede:

- creșterile cele mai spectaculoase vor fi: de peste 2 ori la unt; de peste 2,5 ori la brânzeturile de consum; de peste 3 ori la laptele de consum și produsele lactate; de peste 3 ori la conservele și semiconservele din pește;
- volumul produselor procesate va fi mai mare cu circa: 30% la carne de bovine; 34% la carne de pasăre; 28% la uleiuri rafinate; 20% la margarină; 50% la conservele de legume; 80% la conservele de fructe; 57% la vin.

Toate aceste evoluții productive pozitive vor avea ca efect îmbunătățirea consumului alimentar, atât în plan cantitativ, cât mai ales calitativ, așa cum reiese din tabelul 3.25

Tabel nr. 3.25

Consumul de produse agricole și alimentare pe locuitor

Produsul	UM	2025	Creștere 2025/2004 (%)
Făină	kg	200	3,6
Carne, produse din carne, organe	kg	70	16,7
Zahăr și produse din zahăr	kg	26,5	0
Uleiuri și grăsimi vegetale (este inclusă și margarina)	kg	18	24,1
Conserve din legume	kg	5,5	7,8
Conserve din fructe	kg	2,5	19,0
Lapte și produse din lapte	l	300	29,9
Vin nobil și produse din vin nobil	l	40	33,3
Bere	l	60	5,2
Băuturi nealcoolice	l	70	16,7
Băuturi alcoolice distilate	l	44	0
Conserve și produse din pește	kg	4,0	33,3

În perspectiva anului 2025, economia agroalimentară a României va avea un profund caracter comercial, deoarece majoritatea covârșitoare a entităților care o vor compune vor produce

numai pentru piață. În aceste condiții, evoluțiile pozitive ale cantităților de produse destinate piețelor, respectiv consumului alimentar al populației din România, nu pot avea loc fără o evoluție pozitivă a comerțului cu aceste produse, fapt confirmat, de altfel, de următoarele estimări privind creșterea acestuia: cu 51% la bovine și ovine; cu 23% la semințe de floarea soarelui, triplarea cantității de ulei de floarea soarelui; cu 46% la vin; cu 80% la miere naturală; triplarea cantității de legume și fructe de pădure; cu 67% la nuci; de aproape 6 ori a cantității produselor de morărit; triplarea cantității de sucuri din fructe și legume.

BIBLIOGRAFIE

1. Alecu, I. și colab. *Management în Agricultură*, Ed. Ceres, București, 1997
2. Badouin Robert *Economie Rurale*, Librairie Armand Colin, 1971
3. Berca, M. *Ingineria și managementul resurselor pentru dezvoltare rurală*, Ed. Ceres, București, 2003
4. Bold, I.; Buciuman, E.; Drăghici, M. *Spațiul rural. Definiție, organizare, dezvoltare*, Ed. Mitriton, Timișoara, 2003
5. Dona, I. *Politici agricole*, Ed. Semne, București, 2000
6. Dona, I. *Politici agricole*, Ed. Semne, București, 2000
7. Dona, I. *Structuri asociative în agricultură*, Ed. Semne, București, 2001
8. Dona, I. *Note de curs, 2002/2003*, USAMV-București
9. Otiman, P., I. *Restructurarea agriculturii și dezvoltarea rurală a României în vederea aderării la U.E.*, Ed. Agroprint, Timișoara, 1999
10. Otiman, P., I. *Dezvoltarea rurală în România*, Ed. Agroprint, Timișoara, 1997; *Economie rurală*, Ed. Agroprint, Timișoara, 1998
11. Popescu, G. *Probleme de politică agrară*, Ed. ASE, 2001
12. Zahiu, L. (coord.) *Politici și piețe agricole*, Ed. Ceres, București, 2005
13. Internet:
<http://www.europarl.int>
<http://ue.eu.int>
<http://agenor.consilium.eu.int>
<http://www.europa.eu.int>
<http://www.infoeuropa.ro>
<http://europa.eu/int/comreg/comreg.html>
<http://europa.eu.int/ces/ces.html>
<http://www.eca.eu.int>

<http://www.bei.org>

<http://www.eib.org>

<http://www.ecb.int>

<http://www.curia.eu.int>

14. *** *OECD, The World Commission on Environment and Development, Paris, 1987; Review of agricultural policies: Romania (2000)*
15. *** *Recensământul General Agricol, Rezultate preliminare, iunie, 2003*
16. *** *Studii și cercetări economice, Centrul de Informare și Documentare Economică, București, 1996-1997*
17. *** *La Charte europeenne de l'espace rural – un cadre politique pour le developpement rural, Strasbourg, 1995*
18. *** *SAPARD – le Programme Special de Preadhesion pour l'Agriculture et le Developpement Rural, DG Agriculture, decembre 2000*
19. *** *Programul Național pentru agricultură și dezvoltare rurală al României (vol. I – VIII)*

ANEXA NR. 1
CHARTA EUROPEANA A SPATIULUI RURAL

**RECOMANDAREA NR.1296/1996, A ADUNARII PARLAMENTARE A
CONSILIULUI EUROPEI**

CONSILIUL EUROPEI
Adunarea Parlamentara

RECOMANDAREA 1296 (1996)
Cu privire la Charta europeana a spatiului rural

1. Adunarea Parlamentara aminteste de numeroasele sale recomandari si rezolutii in dezvoltarea rurala si despre importanta conservarii agriculturii viabile in Europa si in particular despre recenta Rezolutie 1069 (1995) asupra activitatilor OCDE din 1994, in care se noteaza cu satisfactie numeroasele actiuni pozitive intreprinse de Comitetul de Ministrii si de Congresul puterilor locale si regionale al Europei desfasurate in decursul anilor, in favoarea societatii rurale, a protectiei peisajului natural sau amenajat de om si a biodiversitatii lor biologice.

2. Adunarea Parlamentara se bucura de recomandari care au generat actiunile in favoarea unei gestiuni durabile a resurselor naturale si a protectiei mostenirii culturale rurale.

3. Saluta in egala masura actiunile pozitive intreprinse de Uniunea Europeana, cat si institutiile sale in favoarea dezvoltarii rurale, apeland totodata la o reorientare a productiei, avantajand calitatea si securitatea produselor agroalimentare, aceleasi norme fiind aplicate la produsele importante.

4. Se felicita, in baza contributiilor unui mare numar de organizatii europene neguvernamentale pentru conservarea si dezvoltarea societatii rurale.

5. Adunarea Parlamentara estimeaza cu toate acestea ca, o noua actiune este necesara la nivel paneuropean pentru consolidarea justitiei si stabilitatii sociale si economice intre zonele urbane si cele rurale si mai ales favorizarea creatiei de noi facilitati rurale, revalorizand activitatile traditionale in spatiul rural.

6. In consecinta, Adunarea recomanda Comitetului de Ministrii:

I. Insarcinarea unui comitet de experti la Adunarea Parlamentara si Congresul puterilor locale si regionale ale Europei care sa elaboreze un instrument juridic cu privire la dezvoltarea rurala, inspirandu-se din modelele anexate.

II. Sa invite Uniunea Europeana si organizatiile si institutiile competente sa participe la lucrarile acestui comitet de experti.

III. Sa prezinte proiectul de text Adunarii, pentru avizare inainte de adoptarea finala.

PREAMBUL

Statele membre in Consiliul Europei, care semneaza aceasta Charta:

1. Considerand ca, prin obiectivele Consiliului Europei se inscrie realizarea unei uniuni mai stranse a membrilor sai, astfel incat sa salvgardeze si sa promoveze idealurile care le sunt patrimoniu comun, sa favorizeze progresul lor economic si social,

2. Considerand ca, ameliorarea conditiilor de viata si de munca in zonele rurale prin punerea in aplicare a masurilor adoptate va contribui la progresul economic si social in Europa,

3. Considerand ca, din cauza progresului integrarii europene si a interdependentei crescande intre state si regiuni, e convenabil sa se inteprinda aceasta redefinire la nivel european,

4. Decisi sa redefneasca un cadru de actiune care sa permita dezvoltarea regiunilor rurale si urbane ale Europei in mod armonios si echilibrat si in acelasi timp sa adopte o politica de gestiune

durabila a resurselor, atribuind oamenilor din agricultura, silvicultura, acvacultura si pescuit noi functii (conservarea naturii si a peisajului, productia de materii prime re folosibile pentru industrie si sectorul energetic, participarea la turismul rural si la activitatile de recreere etc.) care se vor adauga functiilor lor traditionale,

5. Considerand ca, noul cadru de actiune, denumit *Charta europeana a spatiului rural*, va trebui sa defineasca principiile unei dezvoltari rurale multumita careia agricultura, silvicultura, acvacultura si pescuitul vor fi valabile, mediul inconjurator va fi sanatos si noi activitati economice vor putea fi atrase, astfel ca aceste principii vor permite, de asemenea, dezvoltarea resurselor umane, iar aceasta Charta va trebui pe de alta parte sa protejeze si sa asigure dezvoltarea patrimoniului cultural al regiunilor rurale europene, care este pe cat de bogat, pe atat de variat,

6. Considerand ca, in aceasta privinta este necesar sa se fortifice cooperarea europeana astfel incat sa faciliteze aceasta evolutie si sa incorporeze din ce in ce mai mult toate politicile, inclusiv cele comerciale, principiul dezvoltarii durabile in spatiul natural si rural,

7. Luand in calcul dispozitiile pertinente ale instrumentelor juridice actuale ale Consiliului Europei, cum ar fi:

- Charta sociala europeana (Strasbourg, 1961: STE 35), protocolul aditional (Strasbourg, 1988; STE 128) si protocolul continand amendamentul la Charta (Strasbourg, 1991; STE 142);
- Conventie europeana referitoare la protectia sociala a agricultorilor (Strasbourg 1974: STE 83);
- Conventia europeana asupra protectiei animalelor in crescatorii (Strasbourg, 1976: STE 87);
- Conventia referitoare la conservarea vietii salbatice si a mediului natural al Europei (Berna, 1979: STE 104);
- Conventia-cadru europeana asupra cooperatiei transfrontaliere a colectivitatilei sau autoritatilor teritoriale (Madrid, 1980: STE 106);
- Conventia pentru salvagardarea patrimoniului arhitectural al Europei (Granada, 1985: STE 121);
- Charta europeana pentru protectia patrimoniului arheologic (revizuita), (Strasbourg, 1992: STE 143);
- Charta europeana a limbilor regionale sau minoritare (Strasbourg, 1992: STE 148);
- Conventia Natiunilor Unite asupra diversitatii biologice (Rio de Janeiro, 5 iunie 1992);

Sunt convenite cele ce urmeaza:

TITLUL I OBIECTUL CHARTEI DEFINIREA SI CARACTERISTICILE SPATIULUI RURAL

ARTICOLUL 1. *OBIECT*

Fiecare Parte, se angajeaza sa ia masurile legislative si administrative necesre pentru ca piloticile care vizeaza spatiul sau rural sa fie dezvoltate conform principiilor de mai jos.

ARTICOLUL 2. *DEFINIREA SI CARACTERISTICILE SPATIULUI RURAL*

Sensul notiunii de "spatiu rural" are in vedere o zona interioara, inclusiv satele si micile orase, in care marea parte a terenurilor sunt utilizate pentru:

- agricultura, silvicultura, acvacultura si pescuit;
- activitatile economice si culturale ale locuitorilor acestor zone (artizanat, industrie, servicii etc.);
- zonele neurbane si de distractie amenajate (sau rezervatiile naturale);

- alte utilizari (in afara celor de locuit).

Activitatile agricole (inclusiv silvicultura, acvacultura si pescuitul) si neagricole ale unui spatiu rural formeaza o entitate distincta fata de spatiul urban, care este caracterizat printr-o puternica concentrare de locuitori si de structuri verticale si orizontale.

TITLUL II **FUNCTIILE SPATIULUI RURAL**

ARTICOLUL 3. *FUNDAMENTELE PROTECTIEI JURIDICE*

A. Fiecare Parte se angajeaza sa stabileasca si sa puna in aplicare un plan general pentru amenajarea teritoriilor care sa tina cont de instrumentele internationale existente si aplicabile si care definesc, conform ordinii de prioritati, functiile economice, ecologice si socio-culturale ale fiecărei zone rurale, expuse in prezenta Charta.

B. Fiecare Parte se angajeaza sa informeze Comitetul Permanent al Spatiului Rural European (CPERE) asupra statutului conferit zonelor sale rurale, cat si zonelor excluse de la punerea in aplicare a Chartei, astfel incat sa se permita urmarirea aplicarii Chartei in statele membre.

Fiecare Parte se angajeaza sa actioneze in asa fel, incat spatiul rural sa-si poata exercita functiunea sa economica, si in particular:

- a) Sa promoveze un sistem de productie agricola care sa asigure:
 - I. Nevoile alimentare ale populatiei.
 - II. Sa ofere agricultorilor si familiilor lor un nivel al beneficiilor comparabil cu cel al altor profesii liberale cu nivel de responsabilitate comparabil, asigurand astfel o sursa durabila de beneficii pentru populatia rurala.
 - III. Sa protejeze mediul inconjurator si sa asigure regenerarea mijloacelor de productie, astfel incat solul sau panza de apa freatica sa ofere conditii favorabile generatiilor viitoare, in contextul unei dezvoltari durabile.
- b) Sa produca materiile prime necesare economiei, destinate industriei si productiei de energie.
- c) Sa raspunda nevoilor intreprinderilor mici si mijlocii agricole, industriale, artisanale sau comerciale, precum si prestarilor de servicii.
- d) Sa asigure baza activitatilor necesare pentru recreere si turism.
- e) Sa conserve resursele genetice, ca baza pentru progresul agriculturii si promovarea biotehnologiilor.

ARTICOLUL 5. *FUNCTIA ECOLOGICA*

Fiecare Parte se angajeaza sa procedeze astfel incat spatiul sau rural sa se poata achita de functia sa ecologica si in particular:

- sa conserve resursele naturale de viata, sol, apa, aer, utilizandu-le intr-o maniera judicioasa si durabila;
- sa protejeze biotipurile si "spatiile verzi" de care se dispune si care joaca un rol esential in calitatea mediului inconjurator;
- sa intretina si sa conserve peisajul natural;
- sa conserve si sa protejeze biodiversitatea si in particular biodiversitatea genetica, diversitatea speciilor si cea a peisajelor naturale;
- sa asigure protectia animalelor salbatice, prin instrumentele juridice necesare si in conditii ecologice adoptate ca atare.

ARTICOLUL 6. *FUNCTIA SOCIO-CULTURALA*

Fiecare Parte se angajeaza sa actioneze astfel incat spatiul sau rural sa asigure si sa largeasca rolul socio-cultural in viata asociativa locala, precum si dezvoltarea relatiilor intre populatiile urbana si rurala, facandu-se uz inclusiv de tehnologiile moderne de informare.

TITLUL III

POLITICI DE DEZVOLTARE RURALA

ARTICOLUL 7. NEVOI SPECIFICE SPATIULUI RURAL

Pentru definirea si punerea in aplicare a politicii sale de dezvoltare economica si tehnologica, de amenajare a teritoriului, de protectia biodiversitatii agriculturii, acvaculturii, pescuitului, silviculturii, horticulturii, a infrastructurii sociale, a turismului, a educatiei si relatiilor internationale, fiecare Parte se angajeaza sa ia in considerare nevoile specifice ale spatiului sau rural, respectand principiile complementaritatii si solidaritatii europene.

ARTICOLUL 8. ORIENTARI SI MASURI IN POLITICA SPATIULUI RURAL

Fiecare Parte se angajeaza sa respecte in efectuarea politicilor sectoriale prevazute la articolul 7 din Charta, orientarile si masurile prevazute in politica spatiului rural, in anexa la prezenta Charta.

TITLUL IV

MIJLOACE SI INSTRUMENTE

ARTICOLUL 9. INSTRUMENTE JURIDICE SI ADMINISTRATIVE

Pentru punerea in aplicare a politicii spatiului rural, definita prin prezenta Charta, fiecare Parte contractanta se angajeaza sa creeze instrumente juridice si administrative, inclusiv din legislatia nationala, privind amenajarea teritoriului, dezvoltarea agriculturii, protectia mediului, conservarea peisajului natural si alte asemenea. Se va folosi in acest sens cooperarea internationala sau transfrontaliera si institutiile specifice centrale, regionale sau locale.

a) Partile se angajeaza sa elaboreze norme de protectie ale dreptului public si ale dreptului privat, privind zonele instabile, in particular zonele rurale care detin o parte din litoral, si cele rurale care detin masive muntoase.

b) pe de alta parte, statele semnatare se angajeaza sa elaboreze o legislatura continand dispozitive de protectie a spatiului rural impotriva urbanizarii intensive sau anarhice. Sunt necesare, de asemenea, instrumente concrete, respectiv planuri sau schite directe relevante obligatiile in domeniul edilitar, al amenajarii teritoriului si sistematizarii locale. Astfel de instrumente sau programe se stabilesc intre comunitate, asociatii sau grupe de cetateni, pe de o parte si autoritatile din domeniul public-statal, federale sau regionale, pe de alta parte.

c) tinand cont de aspectele economice concrete, fiecare Parte se angajeaza sa ia masuri legislative, administrative si financiare pentru restaurarea sau punerea "in cultura" a partilor din teritoriul rural, degradate de activitati economice anterioare.

d) Partile se angajeaza sa defineasca si sa aplice o politica agricola, silvica, de acvacultura si de pescuit etc., destinata sa mentina activitatea economica in spatiul rural si sa garanteze functiunile definite la articolele 3 si 6 ale prezentei Charte.

e) pentru regiunile frontaliere, Conventia de cooperare transfrontaliera a Consiliului Europei, numita Conventia de la Madrid, va servi de referinta in materie.

ARTICOLUL 10. INSTRUMENTE FINANCIARE

Partile se angajeaza sa faca tot posibilul pentru a pune in aplicare o politica de ajutor financiar de stat si locala in favoarea spatiului rural, aplicand principiul contributiei si masurile care figureaza in orientarile prezentate in anexa.

Asupra tuturor acestor obiective, Partile se angajeaza sa coopereze cu institutiile, organismele si asociatiile care se ocupa de dezvoltarea spatiului rural.

TITLUL V

SUBSIDIARITATEA

ARTICOLUL 11. PUTERI LOCALE SI REGIONALE

Partile se angajeaza sa dezvolte rolul si competentele puterilor locale si regionale pentru intarirea dezvoltarii interne a zonelor rurale si, cu deosebire, punerea in aplicare a principiilor si orientarilor mentionate in Charta si in anexa sa, cu referire la aplicarea principiului subsidiaritatii.

TITLUL VI COMITETUL PERMANENT AL SPATIULUI RURAL EUROPEAN (CPERE)

ARTICOLUL 12. COMPOZITIE SI FUNCTIONARE

a) Un comitet permanent al spatiului rural european (CPERE) va fi constituit in termen de un an, incepand cu intarea in vigoare a Chartei.

b) Fiecare Parte va fi reprezentata de CPERE. Adunarea Parlamentara si Congresul Puterilor Locale si Regionale ale Europei (CPLRE) vor putea reprezenta in CPERE atat direct, cat si prin observatori.

c) Fiecare stat membru in Consiliul Europei care nu este Parte contractanta la Charta poate fi reprezentat in CPERE printr-un observator.

Comitetul Ministrilor al Consiliului Europei poate invita orice stat nemembru al Consiliului Europei sa fie reprezentat printr-un observator propriu la reuniunile CPERE.

Toate organismele, organizatiile neguvernamentale sau institutiile calificate in domeniu, pot cere Comitetului de Ministri statutul de observator pe langa CPERE.

d) CPERE este convocat de Secretarul General al Consiliului Europei. Prima sa reuniune va avea loc in decurs de un an, incepand cu intrarea in vigoare a Chartei. Se reuseste dupa aceea, cel putin o data la doi ani si ori de cate ori majoritatea Partilor o solicita.

e) Majoritatea partilor contactante constituie cvorum-ul (numarul minim legal de voturi) necesar pentru tinerea unei adunari a CPERE.

f) Sub rezerva unor noi dispozitii CPERE isi adopta propriul sau regulament interior.

ARTICOLUL 13. COMPETENTE

1. Comitetul Permanent al spatiului rural european este insarcinat sa faciliteze si sa amelioreze punerea in aplicare a prezentei Charte. In particular, aceasta poate:

- sa revada in permanenta dispozitiile prezentei Charte si orientarile care sunt adaugate in anexa;
- sa faca recomandari Partilor asupra masurilor ce trebuie luate pentru punerea in aplicare a prezentei Charte;
- sa recomande masurile adoptate, prin asigurarea informarii publicului, asupra activitatilor intreprinse in baza prezentei Charte;
- sa faca recomandari Comitetului de Ministri;
- sa faca propuneri care sa amelioreze eficacitatea prezentei Charte.

2. Pentru indeplinirea misiunii sale, CPERE poate, din proprie initiativa, sa prevada reuniuni ale grupurilor de experti.

ARTICOLUL 14. RAPORTAREA APLICARII CHARTEI

Dupa fiecare reuniune, Comitetul Permanent al spatiului european transmite Comitetului Ministrilor al Consiliului Europei un raport asupra desfasurarii lucrarilor si pentru punerea in aplicare a prevederilor Chartei.

ARTICOLUL 15. PUBLICITATEA ACTIVITATILOR

Comitetul Permanent al Spatiului Rural European va elabora periodic – si cel o data la cinci ani un raport amanuntit pe care il va prezenta Adunarii Parlamentare si Congresului puterilor locale si regionale ale Europei, asupra aplicarii prezentei Charte.

TITLUL VII

DISPOZITII FINALE

ARTICOLUL 16. SEMNAREA SI RATIFICAREA

Prezenta Charta este deschisa aderarii statelor membre ale Consiliului Europei. Ea va fi supusa ratificarii, acceptarii sau aprobarii. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la Secretariatul General al Consiliului Europei.

ARTICOLUL 17. INTRAREA IN VIGOARE

1. Prezenta Charta va intra in vigoare in prima zi a lunii care urmeaza, dupa expirarea unei perioade de trei luni, de la data la care cinci state membre ale Consiliului Europei vor fi exprimat consimtamantul lor, la aderarea la Charta, in conformitate cu dispozitiile articolului 16.
2. Pentru orice stat membru care va exprima ulterior consimtamantul sau de aderare la Charta, aderarea va intra in vigoare in prima zi a lunii care urmeaza expirarii unei perioade de trei luni, dupa data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

ARTICOLUL 18. ADEZIUNEA STATELOR NEMEMBRE

1. Dupa intrarea in vigoare a prezentei Charte, Comitetul de Ministri al Consiliului Europei va putea sa invite orice stat nemembru al Consiliului Europei si Uniunii Europene sa adere la Charta.
2. Pentru orice stat aderent, Charta va intra in vigoare in prima zi a lunii care urmeaza dupa expirarea unei perioade de trei luni, dupa data depunerii instrumentului de adeziune la Secretarul General al Consiliului Europei.

ARTICOLUL 19. CLAUZE TERITORIALE

1. Orice stat poate, in momentul semnarii, sau in momentul depunerii instrumentului sau de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare, sa desemneze teritoriul sau teritoriile asupra carora se va aplica prezenta Charta.
2. Orice Parte, in momentul depunerii instrumentului sau de ratificare, de acceptare sau de adeziune, sau in orice moment urmator sa extinda aplicarea prezentei Charte, prin declaratia adresata Secretariatului General al Consiliului Europei, la alte teritorii precizate in declaratie, pentru care isi exercita direct relatiile internationale, sau pentru care este abilitata sa stipuleze.

ARTICOLUL 20. DENUNTAREA

1. Oricare Parte poate, in orice moment, sa denunte prezenta Charta, adresand o nota Secretariatului General al Consiliului Europei.
2. Denuntarea va avea efect in prima zi, care urmeaza dupa expirarea unei perioade de sase luni, dupa data primirii notei de catre Secretarul General.

ARTICOLUL 21. NOTIFICARI

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului asupra oricarui stat care a aderat la prezenta Charta, referindu-se la:

- a) semnaturile de drept
- b) depunerea instrumentelor de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare
- c) datele intrarii in vigoare a Chartei, in conformitate cu dispozitiile articolului 16 si 17 din Charta

- d) toate rapoartele stabilite in aplicarea dispozitiilor articolelor 14 si 15 din Charta
- e) toate actele, notificarile, declaratiile sau comunicariile care au legatura cu prezenta Charta.

ANEXA

ORIENTARI SI MASURI PENTRU O POLITICA A SPATIULUI RURAL, VIZAND SA ORIENTEZE PARTILE IN SENSUL PREVEDERILOR ARTICOLULUI 8 DIN PREZENTA CHARTA

ORIENTAREA 1. PRINCIPII

a) spatiul rura in Europa (inclusiv litoralul) constituie un patrimoniu peisagistic de viata si de munca valoros, fructul unei indelungate istorii si a carei salvagardare constituie o vie preocupare pentru societate.

Spatiul rural exercita functiile sale de aprovizionare, de recreere si de echilibru dorite de societate, numai in cazul in care este considerat ca un spatiu de viata atragator si dotat cu:

- o buna infrastructura;
- o agricultura, silvicultura, acvacultura si pescuit, viabile;
- conditii locale favorabile activitatilor economice neagricole;
- un mediu inconjurator intact si un peisaj ingrijit.

b) amenintarile existente fac indispensabila definirea unei politici in favoarea spatiului rural, in cadrul unei politici economice si sociale globale, comportand cele doua laturi: dezvoltarea rurala si dezvoltarea agricola. Politicile evocate ar trebui sa fie adoptate de o maniera, incat sa formeze un tot unitar, armonios. Ele ar trebui sa tina cont de valoarea egala si de interdependenta spatiului rural si a celui urban.

c) Principiul dezvoltarii durabile se recomnda sa fie reflectat in toate politicile aplicabile spatiului rural, iar aceste politici este necesar sa fie integrate.

d) Un astfel de program de dezvoltare a spatiului rural ar trebui, in masura posibilului, sa porneasca de la date concrete regionale, sa incurajeze initiativele locale si sa se fondeze pe o dezvoltare interna in urmatorul concept:

- sa plaseze omul cu problemel sale in centrul conceptiilor si deciziilor;
- sa asigure identitatea comunitatii si sa favorizeze sensul responsabilitatii, cooperarii si creativitatii;
- sa conserve si sa promoveze particularitatile culturale si istorice ale spatiului rural;
- sa incurajeze diversificarea si relatiile intre populatiile rurale cu restul societatii.

ORIENTAREA 2. AMENAJAREA TERITORIULUI IN ZONELE RURALE

a) Punera in aplicare a politicilor de amenajare a teritoriului in zonele rurale trebuie sa permita o dezvoltare durabila in agricultura, silvicultura, acvacultura si pescuit, a artizanatului, a industriei, a turismului si a sectorului serviciilor, deopotriva cu salvagardarea spatiului natural, de viata si de destindere.

b) Toate politicile de amenajare a teritoriului in spatiul rural ar trebui sa se bazeze pe principiul umanist, dupa care omul se afla in centrul proiectelor si luarii deciziilor.

In aplicarea acestui principiu, politica de amenajare a spatiului rural trebuie aplicata luandu-se in considerare, cu prioritate, nevoile si interesele populatiei in cauza si respectarea principiului unei dezvoltari durabile. Principiul transparentei este necesar sa fie aplicat in toate proiectele de echipare sau infrastructura (aeroporturi, autostrazi) de interes general, comunicand populatiei in cauza, toate informatiile utile asupra implantarii proiectelor si consultand-o pe calea referendumului.

- c) Politica de amenajare a zonelor rurale ar trebui sa se bazeze pe cooperarile intercomunale, interregionale si de transfrontiera.
- d) Politica de amenajare a zonelor rurale este necesar sa faca obiectul unui plan care sa tina cont de functiunile atribuite acestor spatii prin Titlul II al Chartei.

ORIENTAREA 3. INFRASTRUCTURI, TRANSPORTURI SI ECHIPAMENTE

Statele ar trebui sa doteze spatiul rural cu infrastructuri necesare si in particular cu surse de aprovizionare moderne si adaptate nevoilor.

Tinand cont de caracterul indispensabil al acestor mijolace, pentru ca spatiul rural sa poata sa exercite functiile sale economice, ecologice si sociale si sa se obtina efectele scontate este necesar ca toate aceste laturi sa fie criteriul in abotdarea programului de baza. Acest lucru este valabil si pentru sectorul de telecomunicatii se de transport in comun, pentru serviciile financiare care trebuie sa fie adaptate la nevoile specifice ale economiei agricole (in sensul larg) ca si pentru dotarile de toate felurile din domeniul educatiei si serviciilor generale. Partile, ar trebui sa integreze zonele rurale intr-o retea moderna de transport si telecomunicatii, compatibila cu caracterul si calitatea mediului inconjurator al zonei rurale in cauza si care nu trebuie argumentate prin consideratii pe termen scurt.

ORIENTAREA 4. EDUCARE, FORMARE, CERCETARE SI SENSIBILIZARE

- a) In societatea rurala, ca pretutindeni, omul cu capacitatile sale diverse (capitalul uman) constituie potentialul cel mai pretios a carui dezvoltare si promovare ar trebui sa fie prioritate absoluta.
- b) Pentru a garanta accesul la egalitatea in drepturi, cat si la dreptul la invatamant, Partile ar trebui sa asigure mentinerea stabilimentelor scolare in toate zonele rurale si organizarea activitatii acestora in functie de necesitati. Ele ar trebui sa se dezvolte prin adaptarea la noile tehnologii de conceptie ale educatiei.
- c) Descentralizarea posibilitatilor de formare initiala si de formare continua ar trebui sa fie incurajata si adaptata la formele de munca ale viitorului. Se recomanda sa se dea scolilor si elevilor din mediul rural aceleasi sanse de formare ca si celor din zonele urbanizate.
- d) In materie de educatie, Partile ar trebui sa dezvolte si sa largeasca ciclurile de formare tehnica si profesionala in zonele rurale, atat la nivelul de invatare elementara si secundara, cat si la nivel superior. Este necesar ca, in particular, sa se recurga la pregatirea unor echipe de formatori specializati si a unor programe de formare destinate mai cu seama domeniilor agriculturii, silviculturii, acvaculturii, pescuitului, artizanatului rural si a tehniciloie avansate, si de o maniera generala, tuturor domeniilor ce se refera la amenajamentele si dezvoltarea rurala dorita.
- e) Partile ar trebui sa dezvolte programe de sensibilizare in privinta respectarii mediului inconjurator, patrimoniului istoric si cultural si a semnificatiei spatiului rural pentru societate in ansamblu.

ORIENTAREA 5. VENITURI SI ACTIVITATI

Pentru ca lumea rurala sa supravietuiasca este necesar sa se inteleaga ca ea are nevoie de venituri si de un beneficiu satisfacator. Pentru aceasta, ar trebui sa existe posibilitati de angajare variate si atragatoare in agricultura, acvacultura, silvicultura sau pescuit, dar mai ales in afara acestora, adaptate particularitatilor regiunilor si comunelor. Ar trbui pentru aceasta:

- sa se acorde prioritate activitatilor si initiativelor care vizeaza dezvoltarea interna si care beneficiaza mai ales de sprijinul si finantarea populatiei rurale;
- sa incurajeze diversificarea si adaptarea structurilor de productie mai ales in regiunile marcate de predominanta unui sector sau a unei laturi economice amenintate de recesiune;
- sa favorizeze combinarea de activitati compatibile sau complementare in spatiul rural;
- sa favorizeze productia de bunuri si de servicii care sa valorifice capacitatile intelectuale si artizanale proprii populatiei rurale, dar si a resurselor prost utilizate (lemn, apa, piatra, pamant, productia de energie neconventionala);

- sa faciliteze crearea intreprinderilor mici si mijlocii cu o puternica valoare adaugata, prin transferuri de tehnologii, diminuarea impozitelor, sfaturi, ajutoare de finantare etc.

ORIENTAREA 6. AGRICULTURA SI POLITICA AGRICOLA

- a) Agricultura si intretinera naturii sunt functii esentiale ale spatiului rural. Un sector agricol viabil, organizat in functie de particularitatile rurale (exploatarea familiala viabila), apropiat de natura, durabil si multifunctional, poate sa contribuie la prezervarea acestor functiuni esentiale. Politica agricola este deci chemata sa joace in acest sens un rol central.
- b) Dupa cel de-al doilea razboi mondial, rolul agriculturii in societate a suferit in tarile europene o mutatie profunda. Schimbarile de valoare si de conditii generale (cresterea beneficiilor, excedentele de productie, revolutia agrara, comerțul international) au avut o influenta directa asupra atitudinii populatiei fata de agricultura. Sarcina initiala traditionala a agriculturii, de a produce si aproviziona cu produse alimentare, s-a pierdut ca importanta, mai ales din cauza supraproductiei, scaderii preturilor agricole, liberalizarii si deschiderii mondiale a comerțului la produsele agricole. In acelasi timp, alte prestatii de interes general au capatat o importanta crescanda.

Vorbim astazi de o agricultura multifunctionala, ale carei sarcini ar fi urmatoarele:

- I. garantia securitatii aprovizionarii cu produse alimentare (o prioritate de mare importanta, pe termen lung din cauza exploziei demografice si deteriorarii mediului inconjurator si a resurselor naturale diminuate in lumea intreaga).
 - II. Productia de materii prime neconventionale, re folosibile.
 - III. Prezervarea si intretinerea patrimoniului peisagistic ca spatiu de destindere si capital turistic, neuitand ca peisajul rural este in acelasi timp un peisaj agricol de secole.
 - IV. Prezervarea si promovarea valorilor, modurilor de viata, aspectelor culturale si a altor caracteristici sociale din lumea rurala, in interesul comunitatii.
 - V. Contributia la mentinerea bazelor vitale de viata (sol, apa, aer) si a exploatarea durabile a acestora, printr-o agricultura apropiata de natura, cu moduri de productie corespunzatoare unei exploatare adaptate (probleme stabilitatii pe termen lung a ecosistemelor).
 - VI. Contributia la buna functionare a spatiului rural, la o viata sanatoasa la tara, atat pe plan economic, cat si social sau cultural.
- c) Aceste prestatii de interes general – denumite si “bunuri publice”, sunt intr-o oarecare masura, apreciate ca servicii legate de productia agricola. Ele au fost pana in prezent mai mult sau mai putin retribuite prin preturile de productie. O data cu liberalizarea pietelor agricole si scaderea preturilor la produsele agricole, consideratia initiala nu mai este actuala. In general, beneficiile relative ale agricultorilor se degradeaza, din care cauza o mare parte a acestora paraseste zonele rurale, mai ales cele defavorizate, iar prestatiile de interes general cerute de societate (sociale, culturale, economice si ecologice) nu mai sunt asigurate in masura suficienta.

Este important ca acest proces sa fie franat, pe calea crearii de locuri de munca adecvate in afara agriculturii si adoptarii unei politici agrare axate pe o agricultura multifunctionala, cu atributii largite si in corelare cu cererile societatii.

- d) in acest context, politica de “beneficiu” agricol capata o noua dimensiune si ar trebui reconsiderata ca atare. Ar fi poate necesar sa se incurajeze prestatile de interes general prin ajutoare publice, mai ales sub forma unei remunerari directe, conform principiului functii legate, remunerare separata. Acesta necesita un sistem adaptat de plata directa si complementara (a se vedea modelul elvetian introdus in anul 1992 – articolele 31a si 31b din Legea asupra agriculturii). Reforma politicii agricole a Uniunii Europene contine un asemenea tip de masuri.
- e) Politica de plati directe are, cu toate acestea, limite financiare, anumite tari nefiind in masura sa o aplice in intregime. Iata de ce, in viitor, beneficiul agricultorilor ar trebui sa provina din activitatea intreprinderilor si completata de beneficii anexe in ordinea prioritatilor, astfel:
 1. productia si comercializarea eficace, inclusiv exportul si un nivel ridicat al valorii adaugate, realizandu-se astfel venituri acceptabile.

2. Activitati neagricole (turismul).

3. Plati directe ale statului, remunerand direct prestatiile de interes general. Aceasta trebuie sa fie mai importante in regiunile defavorizate (in regiunile montane, in particular) si sa contina o prima complementare pentru eforturile speciale cu caracter ecologic (productia biologica etc.).

f) Conditii de productie si conditiile generale ale agriculturii, dar mai ales dezideratele si exigentele societatii fata de agricultura sunt foarte diverse in lume, dar si in Europa, de unde si obligatia fiecarei regiuni sa gaseasca solutii adecvate si autonome si sa ia masuri corespunzatoare, in particular, in urmatoarele domenii cheie:

- securitatea aprovizionarii alimentare;
- nivelul de beneficii si de avantaje sociale ale familiilor agricultorilor;
- respectarea normelor ecologice.

g) Iata de ce conceptul de liber-schimb in sensul strict, nu este potrivit in agricultura. Un protectionism rezonabil in cadrul regurilor, in vederea unui comert international loial este inevitabil pentru numeroase tari. Acesta este in egala masura necesar pentru regiunile favorizate, unde agricultura are costuri de productie mai ridicate datorita preocuparilor mai severe privind mediul, protectia animalelor sau altor sarcini ori inconveniente de concurenta.

Deschiderea internationala, cooperarea si solidaritatea cat si instituirea de constrangeri in vederea unui comert agricol loial din cadrul GATT sau OMC, nu sunt mai putin necesare. Politica agricola ar trebui, din principiu, sa continue sa releve competenta nationala a fiecarei tari sau a Uniunii Europene in ansamblu.

Totusi, aceasta implica respectul regulilor adoptate in comertul international ca si disciplina severa in materie de productie si export. Alte negocieri internationale sunt necesare pentru o mai buna solutionare a acestor probleme.

h) In cadrul politicii agricole prevazuta prin prezenta Charta, puterea de decizie ar trebui sa apartina, in masura posibilului, competentei fiecareia dintre tari (sau in functie de caz, Uniunii Europene), prin aplicarea principiului subsidiaritatii.

i) Politicile in materie de alimentatie ar trebui, pe de o parte, sa raspunda nevoilor pietei si, pe de alta parte, sa fie ghidate de o strategie care sa asigure, intr-o maniera durabila, accesul la alimentatie pentru toata lumea. Deci comertul international de produse agricole ar trebui sa intareasca securitatea rurala. Aceste efecte pozitive nu pot fi obtinute decat print-un control riguros al politicilor comerciale.

Rolul pitelor locale nu ar trebui neglijat, deoarece este de o importanta fundamentala pentru dezvoltarea economiei rurale.

j) In perioada istorica a industrializarii, spatiul rural a pierdut unele functii, altadata cu beneficii mari pentru orase. Ne referim, in special, la materiile prime si la sursele de energie re folosibile. Asumarea din nou a acestor sarcini, cu ajutorul tehnicilor moderne si adaptate nevoilor, constituie o asa-zisa exigenta superioara, nascuta din criza globala a mediului si din faptul ca materiile prime fosile sunt epuizabile. Incurajarea acestui domeniu ar trebui sa aiba loc in primul rand prin masuri fiscale.

k) Consecintele ecologice ale metodelor intensive de productie in agricultura s-ar putea traduce printr-un proces periculos, de distrugere a naturii: eroziunea solului, epuizare biologica, prezenta substantelor nocive etc. Ar trebui promulgate anumite metode de productie ecologica atat pe plan national cat si international. Se impune o compatibilitate ecologica adecvata si norme internationale obligatorii in domeniul mediului. Iata o noua provocare considerabila pentru OMC.

l) In cadrul politicii structurale, Partile ar trebui sa promoveze, in masura posibilului (tinand cont de relitatea agricola a fiecarei tari), intreprinderile agricole de dimensiuni umane, permitandu-se mentinerea in spatiul rural a unor conditii economice viabile, ale familiei taranesti.

In cazul formei juridice a exploatatilor agricole, Partile ar trebui sa-si manifeste preferinta pentru societatile de drept privat, in detrimentul societatilor de public, care sunt controlate si finantate de stat. De asemenea, structurile cooperatiste pot coexista impreuna cu exploatatia familiala.

- m) Atat agricultorul, cat si intreprinzatorul ar trebui sa-si poata exercita activitatea liber, in care caz proprietatea privata este necesar sa fie protejata. Dotarea cu bunuri mobile si imobile care determina inteprinderea agricola ar trebui incurajata din punct de vedere fiscal.
- n) Partile ar trebui sa recunoasca ststutul persoanei de drept privat, investita cu o misiune de serviciu public (de interes general) in agricultura si care sa indrume agricultura supusa exigentelor de productie a mediului (protectiei naturii) si sa indeplineasca sarcinile de intretinere a spatiului rural. Din acest punct de vedere, Partile ar trebui sa puna la punct formele juridice contractuale care definesc misiunea agricultorului, remunerarea sa, si sa-I conserve in toate cazurile statutul de liber intreprinzator.
- o) Dupa determinarea politicilor agricole este recomandabil sa se examineze masurile necesare de luat, in conformitate cu posibilitatile si exigentele locale si conforme cu acordurile internationale care prevad:
- ajutoare la investitiile pentru ameliorarea structurilor agricole;
 - ajutoare la instalarea tinerilor agricultori si a strategiilor vizate;
 - politica de productie axata pe cerere si pe conditii locale;
 - eforturile publice crescute in sectorul informatiei si educatiei personalului din exploatatii agricole;
 - promovarea de exploatatii adaptate agriculturii extensive si care sa respecte cerintele mediului inconjurator;
 - eforturi in vederea unei mai mari rationalizari a productiei, a comercializarii si a desfacerii produselor, cu incitarea crearii de grupuri de producatori sau grupuri interprofesionale;
 - elaborarea de instrumente juridice care sa garanteze calitatea produselor, de exemplu crearea de norme si standarde de calitate pentru produsele regionale, prin instaurarea de pozitii juridice pentru protectia denumirilor si marcilor, si de o maniera generala, pentru toate semnele care permit identificarea produsului local;
 - reglementarea si controlul sanitar al produselor alimentare, in vedrea protectiei consumatorului si nu a protectiei neloiale a anumitor categorii de producatori;
 - promovarea de metode ecologice de productie si a biodiversitatii, prin prime directe (contributie ecologica);
 - indrumarea agricultorilor pentru practicarea culturilor agricole extensive si utilizarea de suprafete cu alte destinatii (materii prime refolosibile, terenuri pentru destindere etc.);
 - sustinerea efortului individual si a colaboararii intre agricultori;
 - programe si masuri in favoarea regiunilor devaforizate;
 - promovarea unor conditii durabile de vanatoare (de o importanta considrabila pentru unele zone rurale);
 - incurajarea unor activitati anexe sau complementarea de interes local;
 - crearea unui sistem de protectie sociala, compatibila cu sistemul celorlalte ramuri economice.

ORIENTAREA 7. SILVICULTURA

- a) Partile ar trebui sa ia masuri adecvate in vederea mentinerii si protectiei populatiei si a reimpaduririi zonelor abandonate de agricultura sau "inghetate" din motive politice, de reducerea productiei. Impadurirea este o investitie pe termen lung.
- b) Ele ar trebui, pe de alta parte, sa incurajeze infintarea de exploatatii in silvicultura prin subventii de aceeasi natura ca si cele acordate agricultorilor care se instaleaza.
- c) In sfarsit, Partile semnatare ar trebui sa puna in aplicare, prin masuri juridice si fiscale adecvate, o politica de dezvoltare a filierei lemnului in regiunile forestiere, cat si acolo unde este deficitara, tinand cont de functia ecologica a zonei in cauza.
- d) E imposibil o evaluare corecta a importantei agriculturii si silviculturii, ata timp cat comertul economic nu priveste direct participarea acestor sectoare la produsul national sau la partea de populatie activa care este folosita. Ar trebui dimpotriva sa fie avute in vedere, pe toata durata,

functia lor de securitate in aprovizionarea alimentara si cu materii prime si, totodata, de mentinere a echilibrului ecologic care sunt importante pentru ansamblul societatii.

ORIENTAREA 8. *TURISM*

- a) Se recomanda ca Partile sa ia toate masurile juridice, fiscale si administrative necesare pentru dezvoltarea turismului rural in general si agroturismului in particular, tinand cont de capacitatea reala a zonelor in cauza. Pe acest considerent convine favorizarea constructiilor rurale existente si luarea de masuri pentru incurajarea agricultorilor care, in afara de exploatarele lor, asigura gazduire in ferma.
- b) In punerea in aplicare a acestei politici, Partile ar trebui sa se ingrijeasca de echilibrul dintre utilitatile turistice si protectia naturii, a infrastructurilor si serviciilor existente, conservand calitatea peisajului si a mediului prin pastrarea constructiilor si folosirea materialelor traditionale.

ORIENTAREA 9. *PME, COMERT, INDUSTRIE SI ARTIZANAT*

Partile ar trebui sa ia masuri pentru:

- a) Promovarea intreprinderilor mici si mijlocii, industriale, artizanale sau comerciale, pe de o parte actionand asupra conditiilor-cadru printr-o simplificare a procedurilor administrative si fiscale si incurajarii fiscale a investitiilor respective, si pe de alta parte, ameliorand infrastructura si acordarea de credite bonificate celor interesati. In sfarsit, ar fi oportun si eficace sa se incurajeze, prin reducerea fiscalitatii, mici comercianti care continua sa-si exercite activitatea in localitatile rurale.
- b) Elaborarea structurilor adaptate sprijinirii si indrumarii intreprinzatorilor.
- c) Favorizarea implantarii investitiilor de inalta tehnologie, cu o puternica valoare adaugata, cat si a intreprinderilor de servicii cu utilizarea teledetectiei si a informaticii.
- d) Favorizarea ameliorarii procesului de productie, de transformare se de comercializare a produselor regionale, precum si actiunile menite sa asigure obtinerea unui artizanat de calitate.

ORIENTAREA 10. *LOCUINTE SI SANATATE*

Conform articolului 11 al Chartei, Partile ar trebui sa vegheze pentru:

- a) Garantarea rezidentilor permanenti, a accesului la locuinte si sa reglementeze implementarea de rezidente secundare;
- b) Promovarea, cu deosebire prin ajutoare financiare si renovarii locuintelor, precum si pentru recuperarea imobilelor abandonate, respectand estetica traditionala, utilizarea materialelor locale etc. In acelasi timp, este necesar ca furnizorii de servicii publice sa-si amelioreze continuu activitatile respective (aprovizionarea cu apa, sistemele de drenaj, iluminatul drumurilor, functionarea statiilor de purificare a apei etc.).
- c) Sa se asigure calitatea gazduirilor si o arhitectura adaptata si integrata peisajului si sa promoveze, in acelasi fel, dezvoltarea peisajului cultural european;
- d) Sa asigure prestatiile necesare sanatatii populatiei din zonele rurale, in conditii echivalente cu cele urbane. Prestatiile de sanatate sunt asumate de o legatura permanenta cu medicul personal si cu spitalul local. Asistenta medicala speciala, ca si controalele medicale speciale se pot realiza facandu-se apel la echipamente mobile.

ORIENTAREA 11. *CULTURA*

Partile trebuie sa mentina si sa apere diversitatea si bogatia patrimoniului cultural si etnologic din zonele rurale si sa promoveze o dinamica culturala, luand urmatoarele masuri:

- a) Inventarierea, punerea in valoare si promovarea patrimoniului istoric si cultural, inclusiv abilitatile vietii rurale;
- b) Protectia si dezvoltarea traditiilor si a formelor de expresie culturala ca si dialectele locale in termenii stabiliti de Charta europeana a limbilor regionale sau minoritare;
- c) Intarirea indentitatii culturale regionale a populatiilor rurale si promovarea vietii asociative;

d) Promovarea patrimoniului gastronomic rural si local.

ORIENTAREA 12. *MEDIU, NATURA SI PEISAJ*

- a) Se cuvine sa se dea o atentie majora pastrarii naturii si peisajului. Este deci important:
- sa se faca un effort, in exploatarea rationala si durabila a resurselor naturale si de a se prezerva spatiile de viata si biodiversitatea;
 - protejarea peisajului, deoarece acesta reprezinta interesul primordial, inclusiv in cazul peisajelor seminaturale sau amenajate de om;
 - salvagardarea frumusetii si particularitatilor spatiului rural, renovand satele si constructiile, remediind pe cat posibil degradarile naturii si peisajului;
 - inregistrarea locurilor unde exista specii vechi sau rare de animale de crescatorie, peisaje rurale traditionale, tehnici traditionale in agricultura etc.;
 - protectia si exploatarea rationala a padurilor, si in particular, acelor care au o functie protectiva;
 - de a veghea ca deseurile din zonele urbane sa nu se descarce in spatiul rural, populatia rurala ca si cea urbana trebuind sa-si asume fiecare responsabilitatile depozitarii propriilor deseuri si prevenirii emisiilor de gaze nocive;
 - de a veghea ca dispozitiile juridice internationale asupra protectiei mediului si a naturii sa fie respectate cu strictete;
 - sa tina cont in mod corespunzator de strategia paneuropeana a diversitatii biologice si peisajului.
- b) In ceea ce priveste politica mediului se impune:
- luarea de masuri pentru protectia si gestionarea solului, apei si aerului, ca si pentru conservarea florei, faunei si habitatului lor;
 - delimitarea zonelor in care constructiile, echipamentele, circulatia sau alte activitati care sunt daunatoare mediului vor fi limitate, evitate sau interzise conform art. 11 al Chartei;
 - precizarea functiei ecologice a fiecarei zone rurale in cadrul unui plan de amenajare a teritoriului si de a veghea ca intraga functie atribuita unei zone rurale sa fie compatibila cu functia sa ecologica;
 - stabilirea unei cooperari internationale stiintifice, tehnice si politice, pentru asigurarea gestiunii si salvagardarea mediului rural european.
- c) Partile vor trebui, de asemenea, sa ia masuri vizand:
- dezvoltarea de rezervatii biologice si de protectie a biotipurilor amenintate in regiunile rurale si intensificarea cooperarii cu rezervatiile existente;
 - lansarea sau intarirea preocuparilor existente pentru studiul impactului asupra mediului la punerea in lucru a proiectelor de infrastructura, industriale sau turistice, susceptibile de a vatama mediul rural;
 - stabilirea unei cooperari internationale cu scopul de a asigura o gestiune integrala a resurselor de apa, cu deosebita grija pentru nivelul minim al cursurilor de apa, al lacurilor si esteelelor, ca si pentru problemele de consum a apei in cadrul agriculturii, a industriei si pentru alte utilizari.

ORIENTAREA 13. *COOPERAREA STIINTIFICA SI TEHNICA*

Partile vor trebui sa-si impartaseasca experientele stiintifice si de cercetare, mai ales folosirea unui sistem de informatii si de date statistice care permit efectuarea de comparatii intre tari si sa stimuleze cooperarea interuniversitara si cu centrele de cercetare care se ocupa de problematica specifica a mediului rural.

ORIENTAREA 14. *LUAREA DECIZIILOR*

- a) Pe plan politic si administrativ trebuie sa se asigure un inalt grad de independenta, adica mentinerea si, la nevoie, crearea de unitati administrativ viabile, locale si regionale, respectandu-se insa principiul cooperarii si subordonarii in anumite limite;

- b) Sistemul de autonomie financiara al comunelor si altor colectivitati teritoriale (cantoane, landuri, departamente) ar trebui consolidat si dezvoltat;
- c) S-ar cuveni sa se asigure, in egala masura, participarea organismelor de intrajutoare precum si a altor organisme neguvernamentale in procesul de dezvoltare si de decizie;
- d) Sarcinile care ne asteapta sunt considerabile.

Parteneriatul intre zonele rurale si cele urbane ar trebui sa se accentueze pe viitor, in vederea unei cultivari durabile si accentuate a relatiilor de complementaritate intre orase si zonele rurale.

ORIENTAREA 15. TARILE EUROPEI CENTRALE SE DE EST

Tarile Europei Centrale si de Est (in tranzitie) merita o atentie particulara si sustinere accentuate. Problemele acestor tari ar trebui sa faca obiectul strategiilor si masurilor specifice, pe cat posibil adoptate de statele respective. Vointa lor de a participa la o integrare europeana durabila ar trebui sustinuta prin acorduri si masuri adecvate. Aceasta insa nu se poate realiza fara o solidaritate, un parteneriat si o cooperare la nivel european.

De asemenea, ar trebui multiplicata initiativele de asistenta la dezvoltarea sau constructia infrastructurilor. Pentru rezolvarea problemelor lor particulare in domeniul agriculturii, tarile Europei Centrale si de Est au nevoie de strategii si masuri specifice in materie de politica si mai cu seama asigurarea accesului la piata europeana occidentala.

1. Dezbaterile Adunarii din 23 aprilie 1996 (a 11-a runda). Ase vedea Doc. 7507, Raportul Comisiei de agricultura si a dezvoltarii rurale, Doc. 7517, avizul Comisiei de probleme juridice si a drepturilor omului si Doc. 7516, avizul Comisiei de mediu de amenajare a teritoriului si a puterilor locale.

Text aprobat de Adunare la data de 23 aprilie 1996 (a 11-a runda).